

Universitet och högskolor

Årsrapport 2013

Universitet och högskolor

Årsrapport 2013

Universitet & högskolor

Årsrapport 2013

Utgiven av Universitetskanslersämbetet 2013

Rapportnummer: 2013:2

Redaktörer Marie Kahlroth, Torbjörn Lindqvist

Den svenska högskolan Aija Sadurskis

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå Magdalena Inkinen, Andrea Amft, Carin Callerholm, Thomas Furusten, Per Gillström, Torbjörn Lindqvist, Per Westman

Utbildning på forskarnivå Ingrid Pettersson, Per Gillström

Internationell mobilitet Anders Wiberg, Torbjörn Lindqvist

Utbildning och arbete Thomas Furusten

Personal Per Gillström

Ekonomi och forskningsfinansiering Marie Kahlroth, Per Hyenstrand

Sverige i ett internationellt perspektiv Torbjörn Lindqvist, Marie Kahlroth

Nyckeltal Jan-Åke Engström

Tabeller Eva-Marie Larsson

Grafisk form och grafik Åsa Till

Foton i collagen Eva Dalin och Universitetskanslersämbetet

Tryck Ineko, Stockholm, juni 2013, Tryckt på miljömärkt papper

Universitetskanslersämbetet ▪ Box 7703, 103 95 Stockholm

Tfn 08-563 085 00 ▪ Fax 08-563 085 50

E-post registrator@uk-ambetet.se ▪ www.uk-ambetet.se

Förord

Universitetskanslersämbetet fortsätter den tradition som tidigare burits av Högskoleverket och publicerar härmed sin första årsrapport om universitet och högskolor. Traditionen bjuder att årsrapporten är det dokument som årligen ger den bästa lägesbeskrivningen av Sveriges största statliga sektor – högskolesektorn. I rapporten sammanfattas och analyseras viktig statistik från året som gick så att en helhetsbild av högskolan framträder och trender i högskolans utveckling tydliggörs.

Nyheter i förhållande till Högskoleverkets årsrapport är att rapporten inleds med en beskrivning av det svenska högskolesystemet. Detta har tidigare funnits enbart i den förkortade version som har publicerats på engelska, men

vi tror att också många svenska läsare kan ha nytta av en beskrivning av det komplexa högskolesystemet. I kapitlet med internationella jämförelser har vi lagt till ett tidsperspektiv för att det för vissa viktiga indikatorer ska vara möjligt att jämföra den svenska utvecklingen med andra länders över tid.

Årsrapporten beskriver den nationella bilden av svensk högskola, men skillnaderna mellan lärosätena är betydande. I slutet av rapporten och i en särskild tabellbilaga, som enbart publiceras på webben, finns statistik redovisad per lärosäte. Bilagan ger ytterligare möjligheter till fördjupad kunskap om svenskt högskoleväsende!

Lars Haikola, Universitetskansler

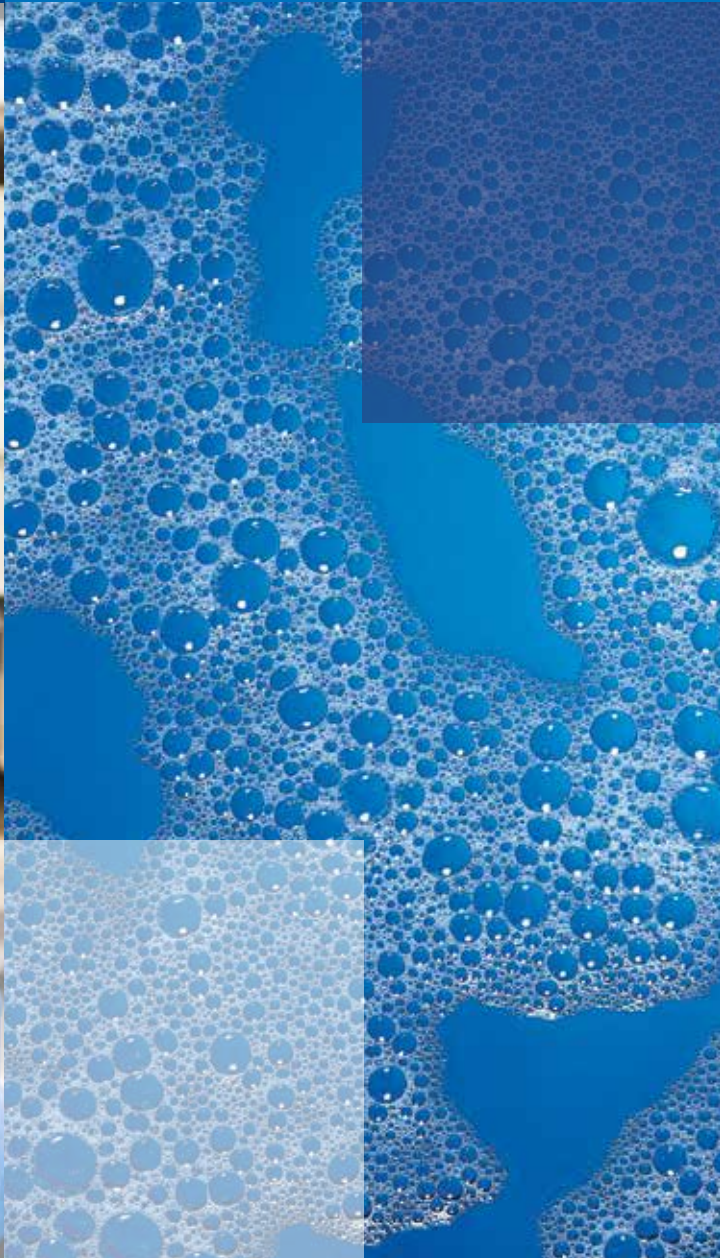

INNEHÅLL FAKTARUTOR

Skillnaden mellan universitet och högskolor	12
Målstyrning av utbildning	13
Ny myndighetsstruktur	14
Statistiken över sökande, antagna och nybörjare	18
Högskoleprovet	20
Medianålder	21
Basår	23
Studenter med funktionsnedsättning	28
Nationella minoriteter	29
Nytt sätt att beräkna prestationsgrader – med individkoppling	35
Utvärdering av högre utbildning	37
Lärarytelse	38
Nybörjare	38
Examinerade	38
Examenstillstånd på forskarnivå	42
Preliminära uppgifter och efterrapportering	43
Doktoranders aktivitet	46
Doktorandernas försörjningsformer	48
Forskarskolor för yrkesverksamma lärare	50
Andra året med studieavgifter	59
Fakta om statistiken	72
Meriteringsanställningar	74
Ny ämnesindelning – Standard för svensk indelning av forskningsämnen	75
Mål för andel nyrekryterade kvinnliga professorer 2012–2015	77
Olika slag av intäkter	82
Resurstilldelning för utbildning på grundnivå och avancerad nivå	87
Kapitalförändring och förbrukade bidrag	92
Olika uppgifter från Universitetskanslersämbetet och SCB	93
Internationell klassning av utbildningsnivå	96

Innehåll

Förord	3	Arbetsmarknad	65
		Utbildningsnivå och arbetsmarknadsställning	66
		Etableringen på arbetsmarknaden	68
Sammanfattning	7	Framtida tillgång och efterfrågan på högutbildade	69
		Personal	71
Introduktion till den svenska högskolan	11	Personalen totalt	72
Vad är högskoleutbildning?	12	Den forskande och undervisande personalen	72
Vem beslutar om utbildning?	13	Kvinnor och män	76
		Ekonomi och forskningsfinansiering	79
Lärosäten	15	Intäkter, kostnader och resultat	80
		Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	84
Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	17	Forskningsfinansiering	89
Sökande och antagna	18	Internationellt perspektiv	95
Statistiken över sökande, antagna och nybörjare	18	Befolkningens utbildningsnivå	96
Nybörjare	20	Kostnaden för eftergymnasial utbildning	98
Studenterna	26	Stora studentströmmar mellan länder	101
Examinerade	28	Utbildningsmål i Europa 2020	102
Genomströmning	33		
Utbildningens omfattning och inriktning	35	Nyckeltal för lärosäten	105
Utbildning på forskarnivå	41	Nyckeltal för yrkesexamensprogram	117
Nybörjare	42		
Doktorander	46	Tabeller	123
Examina	49	Kvalitetsdeklaration	139
Internationell mobilitet	53		
Inresande studenter till Sverige	54		
Utresande studenter från Sverige	59		

Sammanfattning

Under flera år har intäkterna ökat betydligt och universitet och högskolor har kunnat utöka sin verksamhet. Men de senaste åren är det enbart forskningsintäkterna som har ökat och högskolan har därmed blivit allt mer forskningstung. Vid sidan av forskningens tillväxt finns det framför allt två faktorer som har påverkat att balansen mellan utbildning och forskning har förändrats. Den ena är att det finns plats för färre i högskolan än de föregående två åren eftersom en tillfällig utökning av lärosätenas anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå upphörde 2012. Den andra är att antalet inresande studenter har minskat på grund av att det hösten 2011 infördes anmälnings- och studieavgifter för studenter från länder utanför det europeiska samarbetsområdet (EES) och Schweiz som inte deltar i utbytesprogram. Läsåret 2011/12 var alltså det första läsåret med studieavgifter.

Stor minskning av antalet nybörjare läsåret 2011/12

De senaste åren har det varit ovanligt många som söker till högskolan och antalet svenska sökande utan tidigare högskolestudier är rekordstort. Samtidigt har det blivit lite svårare att komma in på högskolan, särskilt för dem som är lite äldre.

Lsåret 2011/12 började 92 300 nya studenter vid svenska universitet och högskolor. De var 13 procent färre än läsåret innan – en historiskt stor nedgång. I ett längre perspektiv är dock antalet nybörjare fortfarande högt – minskningen sker från ovanligt höga nivåer på grund av den tillfälliga utökningen av anslagen 2010–11. Antalet svenska nybörjare minskade med sex procent, men det är framför allt de inresande studenterna som har minskat. Efter avgiftsinförandet minskade dessa med 30 procent och uppgick till 20 800 läsåret 2011/12. Trots minskningen utgör de inresande studenterna fortfarande mer än 20 procent av antalet nybörjare.

Antalet 19-åringar i högskolan har blivit betydligt fler de senaste läsåren och sedan början av 00-talet har medianåldern bland de svenska nybörjarna sjunkit med drygt ett år, till 21,1 år.

En fjärdedel av dem som avslutar gymnasieskolan går direkt över till att studera i högskolan och detta är en andel som har ökat. Men övergången ser väldigt olika ut både beroende på kön och beroende på vilket program personen har läst på gymnasiet. Av dem som slutförde gymnasieskolan 2008/09 hade 45 procent påbörjat högskolestudier t.o.m. läsåret 2011/12. För kvinnorna var andelen 51 procent och bland männen 39 procent.

Deltagandet i högskoleutbildning högst i åldrarna 21–23 år

Totalt studerade 357 000 personer på grundnivå och avancerad nivå höstterminen 2012. Det finns studenter i alla åldrar i högskolan, men de flesta är ganska unga. Deltagandet är allra högst bland 21–23-åringar, men det är stora könsskillnader. Nästan 30 procent av kvinnorna i åldern

21–23 studerade i högskolan hösten 2012, medan motsvarande andel för männen var 20 procent.

Under många år har det skett en förskjutning av antalet helårsstudenter på fristående kurser så att allt fler har studerat på distans, medan antalet studenter på fristående kurs på campus har minskat. Lsåret 2011/12 minskade antalet helårsstudenter på fristående kurser på distans för första gången på många år.

Lärosätena har minskat utbildningsvolymen för att anpassa den till de minskade anslagen samtidigt som antalet inresande studenter har minskat kraftigt. Det innebär att antalet helårsstudenter har minskat inom alla studietyper utom yrkesexamensprogram, där de inresande studenterna är få. Sammantaget studerade mer än två tredjedelar av helårsstudenterna på program och en knapp tredjedel på fristående kurser läsåret 2011/12.

Sjunkande prestationsgrader

Prestationsgraden visar i vilken utsträckning studenterna tar de poäng de har registrerat sig för. För studenter på fristående kurser är prestationsgraden betydligt lägre än för studenter på program och allra lägst är den för fristående kurser på distans. Inom alla studieformer har kvinnor högre prestationsgrad än män. Under flera år har emellertid prestationsgraden sjunkit, och mer för kvinnor än för män. Särskilt kraftigt har den sjunkit på fristående kurser på distans. Detta har fått genomslag på den genomsnittliga prestationsgraden som sjunkit till 78 procent.

Antalet examinerade fortsatt högt och allt fler tar flera examina

Lsåret 2011/12 var det nära 59 000 personer som tog ut en examen på grundnivå eller avancerad nivå. Det är nästan lika många som rekordåret 2010/11 och betydligt fler än åren dessförinnan. Det har blivit allt vanligare att personer som tar ut en yrkesexamen samtidigt tar ut en generell examen med samma inriktning, så kallade dubbla examina. Det innebär att antalet utfärdade examina är betydligt fler än de examinerade och läsåret 2011/12 utfärdades nästan 70 000 examina. Det ökande antalet dubbla examina har bidragit till att antalet generella examina har ökat kontinuerligt i flera år, medan antalet yrkesexamina har varit i stort sett oförändrat under många år och de är betydligt färre än de generella.

Utflödet av personer med en akademisk examen från svensk högskola är dock lägre än antalet examinerade. Det är vanligt att personer som redan har en examen fortsätter att studera och tar ut ytterligare en examen något år senare, i synnerhet sedan den nya examensordningen infördes 2007. Sedan dess fordras en examen på grundnivå för att avlägga generella och konstnärliga examina på avancerad nivå. Dessutom är en betydande del av de examinerade inresande studenter som inte stannar i Sverige. Under flera år har de så kallade förstagångsexaminerade i befolkningen

varierat omkring 40 000. Därtill kommer invandrade akademiker och svenskar som har tagit en examen utomlands.

I ett längre perspektiv har andelen med akademisk examen i den svenska befolkningen ökat påtagligt. Läsåret 1999/2000 hade 12 procent av 35-åringarna en minst treårig examen och 2012 hade andelen stigit till 28 procent. Men det är stora könsskillnader, av kvinnorna har 35 procent en minst treårig examen, medan andelen är 21 procent för männen.

Kraftig minskning av antalet inresande studenter ...

Antalet nya inresande studenter minskade med 30 procent när studieavgifter infördes. Avgifterna berör inte utbytesstudenter, som i stort sett var lika många som året innan. Nya inresande freemover-studenter däremot minskade med 60 procent. Hela minskningen avser studenter från länder utanför EES och Schweiz, främst från Asien. Dessa minskade med 79 procent medan inresande freemover-studenter från Europa ökade något. Sammantaget innebär det att 70 procent av de inresande studenterna var utbytesstudenter läsåret 2011/12, jämfört med året innan då andelen var 50 procent.

Den ökande studentmobiliteten och det faktum att studieavgifter är vanligt i många länder har inneburit att allt fler länder har infört, eller planerar att införa, differentierade studieavgifter för utomeuropeiska studenter. Sverige är alltså inte unikt men än så länge är de betalande studenterna i Sverige få, läsåret 2011/12 betalade 1 250 studenter studieavgifter.

Av de svenska studenter som åker utomlands för att studera är det relativt få som deltar i utbytesprogram. Lsåret 2011/12 studerade 27 700 svenskar utomlands, vilket är något fler än föregående år. Av dem var 24 procent utbytesstudenter. Majoriteten ordnar alltså sina utlandsstudier själva och förhållandevis många går en hel utbildning i det andra landet, att studera till läkare, tandläkare och veterinär är särskilt populärt.

... men fortsatt ökande andel utländska nybörjare på forskarnivå

Sedan 2008 har antalet nybörjare i utbildning på forskarnivå ökat i stort sett varje år och ökningen fortsatte 2012 då drygt 3 700 nybörjare startade utbildningen. Utländska doktorander (inresande studenter på forskarnivå) omfattas inte av avgiftsreformen och andelen utländska doktorander har ökat kontinuerligt. Antalet utländska doktorandnybörjare har ökat mer än de svenska, och 2012 steg andelen utländska doktorander till 39 procent.

Hösten 2012 fanns det nästan 19 000 aktiva doktorander, vilket är något fler än föregående år, men fortfarande en bit kvar till rekordåren i början av 00-talet då antalet doktorander var ungefär 20 000. Doktorandernas försörjning ska vara tryggad under utbildningstiden, men försörjningsformerna kan se olika ut och de varierar mellan

forskningsämnesområdena. De senaste åren har emellertid doktorandernas sociala villkor förbättrats och det är betydligt fler som har doktorandanställning nu än tidigare, 2012 var andelen 61 procent. Samtidigt har andelen med utbildningsbidrag minskat.

Antalet avlagda examina på forskarnivå var 3 300 för 2012, vilket är något färre än året innan. Både antalet doktorsexamina och licentiatexamina minskade. Doktorsexamina har minskat i antal sedan 2008, vilket är en följd av de minskande nybörjartalen 2003–2005. Men de senaste åren har antalet nybörjare ökat och vi kan därför förvänta oss fler examinerade kommande år.

Högskolans personal allt mer välutbildad

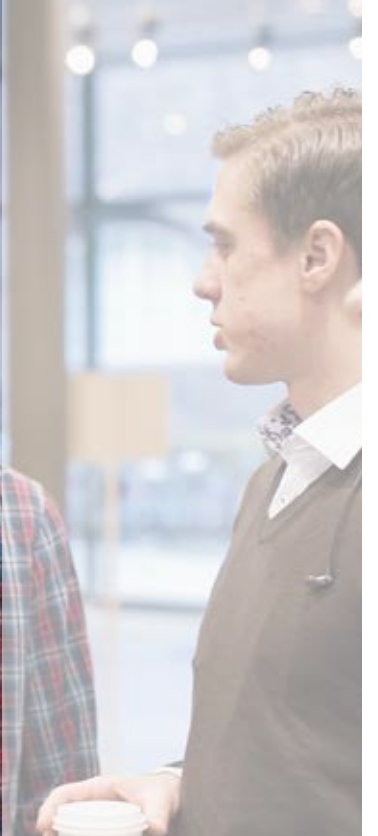
Under flera år har högskolans personal ökat i antal, vilket har sammanfallit med påtagligt ökade intäkter till sektorn. Totalt fanns 73 400 personer (58 900 helårspersoner) anställda i högskolan 2012, vilket är 2 procent fler än 2011. Det är doktorander och anställda som inte har undervisande och forskande arbetsuppgifter som har blivit fler.

De senaste åren har antalet anställda med forskande eller undervisande arbetsuppgifter ökat i antal, men 2012 avstannade ökningen och antalet uppgick till 27 900 helårspersoner. Det skedde emellertid förändringar mellan anställningskategorierna, de mest meriterade anställda ökade i antal, medan övriga minskade. Således ökade såväl antalet professorer som lektorer och det är i synnerhet kvinnorna som blivit fler. Därmed steg andelen kvinnliga professorer med en procentenhet, till 24 procent.

Balansen mellan forskning och utbildning förändras

Sverige tillhör sedan många år de länder som satsar mest på verksamheten vid universitet och högskolor. Men i Sverige är mer än hälften av kostnaderna relaterade till forskning. Ser man till hur mycket pengar som satsas på utbildning faller Sverige inte lika väl ut i internationella jämförelser och denna utveckling ser ut att fortsätta. Under 2012 ökade lärosätenas intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå, medan intäkterna för utbildning på grundnivå och avancerad nivå minskade. De ökade forskningsintäkterna är huvudsakligen ett resultat av den föregående forskningspropositionen som omfattade perioden 2008–2012 och medförde kraftigt ökade statliga resurser. Men även intäkterna från privata stiftelser och organisationer utan vinstsyfte har ökat. De ökade forskningsintäkterna har gett förutsättningar för lärosätena att såväl anställa mer meriterad personal som anta fler doktorander och samtidigt ge dem bättre försörjningsvillkor.

År 2012 var lärosätenas kostnader för den totala verksamheten 60,7 miljarder kronor. Under några år ökade intäkterna snabbare än kostnaderna och de ekonomiska balanserna ökade på de flesta lärosäten. Men för 2012 redovisade lärosätena sammanlagt ett litet överskott.

Introduktion till den svenska högskolan

Högskolan är den enskilt största statliga verksamheten i Sverige, uttryckt i antal anställda. År 2012 kostade verksamheten drygt 60 miljarder kronor och totalt står högskolesektorn för knappt två procent av bruttonationalprodukten, BNP.

Högskolans verksamhet omfattar högskoleutbildning liksom merparten av den offentligt finansierade forskningen. I utbildningen och forskningen ingår också att informera och samverka med det omgivande samhället, samt verka för att forskningsresultat kommer till användning.

VAD ÄR HÖGSKOLEUTBILDNING?

Med högskoleutbildning menas utbildning på eftergymnasial nivå som regleras i högskolelagen och högskoleförordningen, och som vilar på vetenskaplig eller konstnärlig grund samt på beprövad erfarenhet. Utbildningen definieras alltså dels av placeringen i utbildningssystemet (efter gymnasieskolan), dels av typen av utbildning. Det finns andra slag av eftergymnasial utbildning, som yrkeshögskoleutbildning och folkhögskoleutbildning.

Universitet, högskolor och andra utbildningsanordnare

Nära 90 procent av högskoleutbildningen, räknat som helårsstudenter, ges av statliga lärosäten. Det finns 14 statliga universitet och 20 statliga högskolor i Sverige. Dessutom finns 17 enskilda utbildningsanordnare som ger högskoleutbildning. Sammantaget kallas universitet och högskolor ofta för *högskolan*.

På senare år har några lärosäten gått samman eller på annat sätt ökat sitt samarbete. Regeringen har uttryckt att lärosäten bör utveckla samarbeten för att bli mindre sårbara och för att utnyttja resurser effektivare. Av den anledningen har regeringen tillsatt en utredning om hur de tre konstnärliga högskolorna Dans- och cirkushögskolan, Operahögskolan i Stockholm och Stockholms dramatiska högskola ska slås samman. Under 2012 begärde Uppsala universitet och Högskolan på Gotland att högskolan skulle inordnas i universitetet. Verksamheten på Gotland blir då ett av Uppsala universitets campus.

Enskilda utbildningsanordnare

Alla utbildningsanordnare som inte är statliga kallas för enskilda. De kan ge högskoleutbildning genom att de fått så kallat examenstillstånd av regeringen. De enskilda utbildningsanordnarna är en heterogen grupp. Tre av dem har tillstånd att utfärda examina på forskarnivå: Chalmers tekniska högskola, Högskolan i Jönköping och Handels-högskolan i Stockholm. Det finns också tretton enskilda utbildningsanordnare som har rätt att utfärda examina på grundnivå, och i några fall på avancerad nivå. Av dem är fem utbildningsanordnare som endast, eller nästan endast, utfärdar psykoterapeutexamen.

Två av de enskilda utbildningsanordnarna är tidigare statliga lärosäten som ombildats till stiftelser (Chalmers tekniska högskola och Högskolan i Jönköping). Regeringen har uttalat att det kan finnas skäl att ombilda fler statliga lärosäten. Förutsättningarna för detta bereds av regeringen.

Hur är högskoleutbildning organiserad?

All utbildning organiseras i kurser och kurserna är placerade på en av tre nivåer: grundnivå, avancerad nivå eller forskarnivå. Nivåerna bygger på varandra, vilket ger progression i utbildningen. Nivåindelningen av den svenska utbildningen är en del av anpassningen till den så kallade

Skillnaden mellan universitet och högskolor

Examen på forskarnivå (licentiat- eller doktorsexamen) utfärdas vid universitet, och dessutom vid högskolor i den mån de fått tillstånd att göra det. Tillståndet kan avse ett eller flera avgränsade områden, medan universitetens tillstånd är generella.

Två statliga universitet har inte ordet "universitet" i sina namn: Karolinska institutet och Kungl. Tekniska högskolan. Skälet är att namnen sedan länge är kända och inarbetade.

Beteckningen "universitet" är inte skyddad i lag, men inom högskolan avgör huvudmannen, staten, när beteckningen får användas. Regeringen har uttalat att det inte är aktuellt att ge fler högskolor universitetsstatus.

Bolognaprocessen, som syftar till att göra högskoleutbildning mer jämförbar i de 47 europeiska länder som ingår i processen.

Utbildningens omfattning uttrycks i högskolepoäng. Ett akademiskt år är 40 veckor, vilket motsvarar 60 högskolepoäng vid heltidsstudier. Högskolepoängen i den svenska utbildningen kan jämföras med the European Credit Transfer and Accumulation System credits (ECTS credits), där 60 credits motsvarar ett års heltidsstudier.

Utöver utbildningsprogram som leder till en angiven examen, finns det ett stort antal fristående kurser, dvs. kurser som inte ges inom ramen för ett program. Inslaget av sådan utbildning är större i Sverige än i andra länder. Studenter kan själva välja om och hur de vill kombinera dessa kurser. Om de valda kurserna uppfyller formella krav för en examen, och studenten uppfyller examensmålen, kan hon eller han få en examen.

Examina

Det finns tre slags examina: generella examina, konstnärliga examina och yrkesexamina.

Generella examina och konstnärliga examina ges på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå. För både generella och konstnärliga examina finns två examina på avancerad nivå: magisterexamen (60 högskolepoäng) respektive masterexamen (120 högskolepoäng).

Yrkesexamina utfärdas på grundnivå och avancerad nivå och avser framför allt utbildning till så kallade reglerade yrken, till exempel yrken som är kopplade till en legitimation. Av de yrkesexamina som utfärdas på avancerad nivå förutsätter några, till exempel barnmorskeexamen, en föregående examen på grundnivå. Övriga yrkesexamina på avancerad nivå utfärdas efter sammanhållna utbildningar som omfattar båda nivåerna. Ett exempel är tandläkarexamen som omfattar studier på både grundnivå och avancerad nivå.

Vem får studera?

Behörighetskrav för tillträde till högre utbildning finns i högskolelagen, förordningar (framför allt högskoleförordningen) och föreskrifter. Detaljerade nationella krav finns

främst för tillträde till utbildning på grundnivå. Det finns också nationella krav för tillträde till de högre nivåerna men de är mindre omfattande. Till de nationella kraven kommer de lokala behörighetskrav som ett lärosäte ställer.

Examen på grundnivå är normalt krav för studier på program på avancerad nivå. Alla examina på avancerad nivå (generella, konstnärliga och yrkesexamina) ger grundläggande behörighet till studier på forskarnivå.

De som uppfyller kraven är behöriga att bli antagna men de är inte garanterade plats, och när de sökande är fler än som kommer att antas tillämpas urval. All utbildning på grundnivå, utom sådan utbildning som leder till en konstnärlig examen, använder mer eller mindre samma urvalsgrunder. Grunderna är framför allt betyg från gymnasieskolan och resultat på det så kallade högskoleprovet.

Antagning av studenter är lärosätens ansvar men den helt övervägande delen av all antagning är samordnad. Universitets- och högskolerådet är ansvarigt för att samordna antagning för lärosätens räkning.

Studieavgifter

Sverige var länge ett av få länder i Europa där högre utbildning var helt fri från studieavgifter, både för svenska studenter och studenter från andra länder. I juni 2010 antog riksdagen ett tillägg till högskolelagen med innebörden att högre utbildning är fri från studieavgifter för svenska studenter och studenter från EU/EES-länder och Schweiz, medan studenter från andra länder som inte deltar i utbytesprogram måste betala både anmälningsavgift och studieavgift. Det gäller från och med hösten 2011, för utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Lärosätena är skyldiga att ta en studieavgift som täcker de fulla kostnaderna för dessa studenter.

VEM BESLUTAR OM UTBILDNING?

Statliga lärosäten är egna myndigheter, placerade direkt under regeringen. Regeringen drar upp riktlinjer för lärosätens verksamhet i ett årligt regleringsbrev. Inom regeringen ansvarar Utbildningsdepartementet för frågor som rör skolor, universitet och högskolor, forskning, vuxenutbildning, folkhögskola och studiemedel. Landsbyggsdepartementet ansvarar dock för Sveriges lantbruksuniversitet.

Aktuell lagstiftning

Den högre utbildningen styrs av flera lagar och förordningar.

Högskolelagen (1992:1434) är instiftad av riksdagen och innehåller regler för högskolans verksamhet. Där framgår det, bland annat, vad som ska känneteckna högre utbildning. Lagen ger en ram för organisation och styrning av högskolan, som att ange att varje lärosäte måste ha en styrelse och en rektor. Till det kommer bestämmelser om lärarnas arbetsuppgifter och regler för studentinflytande.

Målstyrning av utbildning

Universitet och högskolor är mål- och resultatstyrda. Det innebär att regeringen anger mål för verksamheten och lärosätena redovisar resultaten. Inom ramen för en övergripande lagstiftning fattar lärosätena de flesta besluten själva. Det gäller bland annat organisation, intern fördelning av resurser och utbildningsutbud.

Målen för högskolan framgår av lag och förordning samt av ett årligt regleringsbrev. Högskolan ska bland annat, enligt regleringsbrevet, redovisa resultaten av den utbildning som erbjudits, i form av helårsstudenter och helårsprestationer. Vilken utbildning som erbjuds är det däremot till största delen högskolan som avgör.

Utbildningens innehåll och utformning styrs endast genom mål som studenterna ska uppnå. Målen finns i den så kallade examensordningen, där det framgår vilka examina som får utfärdas, hur många högskolepoäng de ska omfatta och vilka kunskaps- och färdighetsmål som gäller för varje examen.

Lärosätena måste också stödja jämställdhet och bredda rekryteringen.

Bestämmelser för enskilda utbildningsanordnare finns i lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina.

Högskolelagen kompletteras av bestämmelser i högskoleförordningen (1993:100), förordning (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet och förordning (2007:1164) för Försvarshögskolan, som är beslutade av regeringen. Där finns till exempel regler för anställning av lärare och doktorander, studenternas inflytande, behörighet för dem som söker till högre utbildning, kursplaner och betyg. I bilagor till förordningarna finns examensordningar som innehåller beskrivningar av alla examina.

Tillstånd att utfärda examina

Det finns regler som begränsar vilka examina som får utfärdas. Däremot finns inga begränsningar för vilka kurser som får ges, utöver ett allmänt krav att all högskoleutbildning ska vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund samt på beprövad erfarenhet.

Rätten att utfärda examina följer dels av lagstiftning, dels av särskilda beslut. Universitet har rätt att utfärda *generella examina* på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå. Statliga högskolor har tillstånd att utfärda generella examina på grundnivå och magisterexamen. Högskolor kan också efter prövning ha rätt att utfärda masterexamen och examen på forskarnivå inom specifika områden.

Både universitet och högskolor måste ansöka om tillstånd att ge *konstnärliga examina*, oavsett nivå. Detsamma gäller varje *yrkesexamen*.

Enskilda utbildningsanordnare måste söka tillstånd, oavsett typ av examen, och oavsett på vilken nivå.

Hur fördelas resurser?

Riksdagen beslutar om anslag till högskoleutbildning, ett anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå,

och ett för forskning och utbildning på forskarnivå. Det senare fördelas framför allt utifrån tidigare års tilldelning, men tio procent av anslaget fördelas på basis av två kvalitetsindikatorer. Dessa är publiceringar och citeringar samt externa forskningsmedel. Från 2014 höjs andelen som omfördelas till 20 procent av anslagen. Sveriges lantbruksuniversitet har en egen budgeterings- och rapporteringsprocess med ett gemensamt anslag för forskning och utbildning.

Det anslag som ska täcka kostnaderna för utbildning på grundnivå och avancerad nivå är, för de flesta lärosäten, i form av ett så kallat takbelopp, dvs. ett högsta belopp som kan utgå. Anslaget betalas ut i förskott och vid årets slut avräknas den utbildning ett lärosäte gett mot takbeloppet.

Utbildning inom olika områden avräknas med belopp av olika storlek. Avräkningen baseras dels på antalet studenter som är registrerade (helårsstudenter), dels på antalet avklarade högskolepoäng (helårsprestationer). Genom att beloppen varierar mellan olika utbildningsområden ger inte alla helårsstudenter och helårsprestationer samma ersättning. Exempelvis genererar en student som under ett år varit registrerad på en eller flera kurser inom området humaniora 28 400 kronor, medan motsvarande belopp är 50 400 kronor för en student inom teknik. Om dessa studenter klarar alla kurser under året medför det

Ny myndighetsstruktur

Den 1 januari 2013 bildades två nya myndigheter på högskoleområdet. De ersatte Högskoleverket, Internationella programkontoret för utbildningsområdet och Verket för högskoleservice, som alla lades ner. Den ena nya myndigheten, Universitetskanslersämbetet (UK-ämbetet), ansvarar för kvalitetssäkring, granskning av effektivitet, uppföljning, tillsyn och chefsutveckling.

UK-ämbetet är också statistikansvarig myndighet för högskoleväsendet. Den andra nya myndigheten är Universitets- och högskolerådet (UHR). UHR:s arbetsuppgifter omfattar service, samordning, främjande och utvecklande verksamhet samt internationellt samarbete och mobilitet inom utbildningsområdet.

19 300 kronor respektive 42 500 kronor i ersättning för en helårsprestation.

I juni 2010 beslutade riksdagen att medel till utbildning på grundnivå och avancerad nivå även ska baseras på de utvärderingar av kvalitet som numera görs av Universitetskanslersämbetet. Från och med 2013 fördelas en mindre del av medlen på så sätt att lärosäten som i utvärderingarna får högsta omdöme enligt en tregradig skala får extra anslag.

Lärosäten

Universitet

Uppsala universitet
Lunds universitet
Göteborgs universitet
Stockholms universitet
Umeå universitet
Linköpings universitet
Karolinska institutet
Kungl. Tekniska högskolan
Chalmers tekniska högskola *
Luleå tekniska universitet
Handelshögskolan i Stockholm *
Sveriges lantbruksuniversitet
Karlstads universitet
Linnéuniversitetet
Örebro universitet
Mittuniversitetet

Högskolor

Blekinge tekniska högskola
Försvärshögskolan
Gymnastik- och idrottshögskolan
Högskolan i Borås
Högskolan Dalarna
Högskolan på Gotland **
Högskolan i Gävle
Högskolan i Halmstad
Högskolan i Jönköping *
Högskolan Kristianstad
Högskolan i Skövde
Högskolan Väst
Malmö högskola
Mälardalens högskola
Södertörns högskola

Konstnärliga högskolor

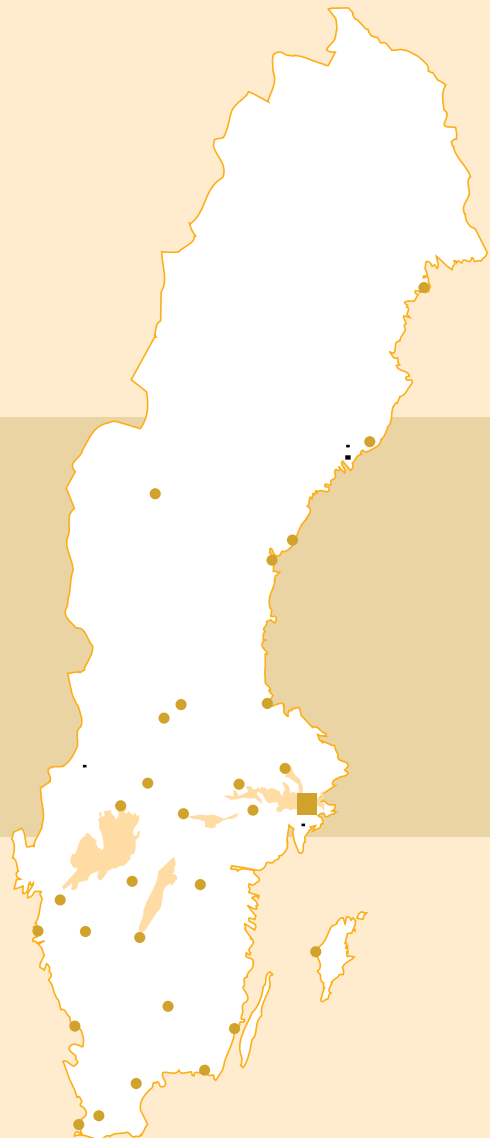
Beckmans Designhögskola*
Dans- och cirkushögskolan
Konstfack
Kungl. Konsthögskolan
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm
Operahögskolan i Stockholm
Stockholms dramatiska högskola

Övriga enskilda utbildningsanordnare

Ericastiftelsen
Ersta Sköndal högskola
Evidens AB
Gammelkroppa skogsskola
Johannelunds teologiska högskola
Newmaninstitutet
Röda korsets högskola
Sophiahemmet högskola
Stockholms Musikpedagogiska Institut
Svenska institutet för kognitiv psykoterapi
Stockholms akademi för psykoterapeututbildning
Teologiska Högskolan, Stockholm
Örebro teologiska högskola

* Enskild utbildningsanordnare

** Ingår fr.o.m. 1 juli 2013 i Uppsala universitet

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Antalet nybörjare och studenter i högskolan minskade kraftigt läsåret 2011/12, men i ett längre perspektiv är både nybörjar- och studentantalen fortfarande höga. Även de examinerade var fortsatt många läsåret 2011/12. Under många år har antalet distansstudenter ökat och samtidigt har studenternas prestationsgrad sjunkit stadigt. Läsåret 2011/12 minskade dock antalet distansstudenter för första gången någonsin. Det är några av de utvecklingstendenser som framkommer i detta avsnitt.

SÖKANDE OCH ANTAGNA

Fler sökande och antagna hösten 2012

Inför höstterminen 2012 sökte 126 000 personer utan tidigare högskolestudier till högskolan. Det är det högsta antalet som någonsin noterats och en ökning med 8 procent jämfört med hösten 2011. Sett i ett längre perspektiv har antalet nya sökande legat på en hög nivå under de senaste fyra åren. I början av 2000-talet var det runt 100 000 nya sökande till varje hösttermin, men antalet minskade kraftigt mellan höstterminen 2005 och höstterminen 2006, till omkring 88 000. Därefter ökade det måttligt igen fram till höstterminen 2008, varefter det skedde en kraftig ökning (med 29 procent) till 121 000 nya sökande höstterminen 2009. Ökningen 2009 sammanföll både med att antalet 19-åringar i befolkningen var stort och att arbetsmarknadsläget då försämrades kraftigt. Sedan 2009 har antalet nya sökande legat på denna höga nivå med omkring 120 000 per hösttermin.

I alla åldersgrupper var det en högre andel av befolkningen som sökte till högskolan hösten 2012 jämfört med hösten 2011, men uppgången var genomgående liten. Fortfarande var det 19-åringarna som sökte i störst utsträckning. Över 27 procent av alla 19-åringar i befolkningen sökte till högskolan inför höstterminen 2012.

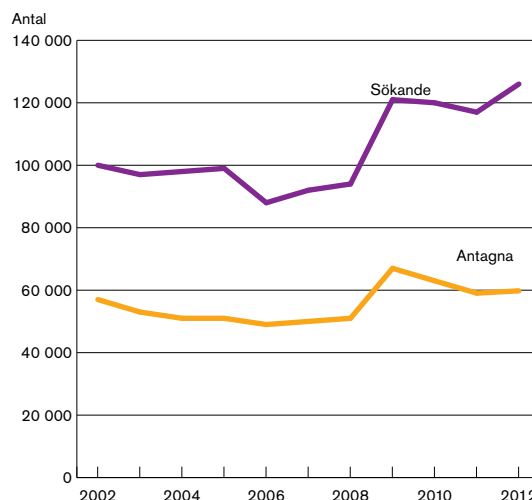
Fördelningen mellan könen bland sökande utan tidigare högskolestudier har varit densamma under lång tid, 60 procent kvinnor och 40 procent män. Från och med höstterminen 2009 blev den något jämnare, och en likartad fördelning gällde inför höstterminen 2012 – av de

Statistiken över sökande, antagna och nybörjare

Varje termin påbörjar ett stort antal nya studenter högre utbildning. Detta inflöde av studenter i högskolan utgörs av de så kallade högskolenybörjarna. Ansöknings- och antagningsprocessen startar emellertid mycket tidigare än så. Drygt fyra månader före terminsstart är sista datumet för ansökan till utbildningar vid universitet och högskolor (för vissa utbildningar tidigare än så). Därefter börjar en ganska lång process av behörighetsprövning, urval och antagning.

Statistiken som beskriver denna process är komplex, eftersom populationerna är föränderliga, och mycket händer mellan söktillfället och terminsstarten. De sökandes behörighet är ingen en gång för alla given egenskap. Man kan vara obehörig till sitt förstahandsval men behörig (och därmed antas till) sitt andrahandsval, och behörigheten kan – genom slutförande av behörighetsgivande utbildning – förändras över tid. Alla som söker antas inte, och inte heller påbörjar alla som antas studier i högre utbildning. Några som påbörjar studier har inte sökt inom ramen för antagningsystemet – det sker efteranmälningar till utbildningar, även långt efter terminsstart.

Statistiken över sökande, antagna och nybörjare ger en bild av denna komplexa process och av inflödet i högskolan. Läsaren bör hålla i minnet att jämförelser mellan grupperna försvåras av att populationerna är föränderliga, men också av att vissa delar av statistiken redovisas per hösttermin medan andra redovisas per läsår.

Figur 1. Sökande och antagna utan tidigare högskolestudier per hösttermin 2002–2012. Antalet nya sökande hösten 2012 var det högsta som noterats och 8 procent högre än hösten 2011. Endast personer med svenska personnummer ingår i redovisningen. Från och med 2007 gäller ett nytt samordnat antagningssystem, NyA. Tidigare förekom en viss dubbelräkning, och därför bör jämförelser över tid göras med försiktighet.

sökande utan tidigare studier var 58 procent kvinnor och 42 procent män.

Fler sökande – svårare att komma in

Antalet svenska antagna utan tidigare studier var 59 800 inför höstterminen 2012. Det är en ökning med 1 procent jämfört med höstterminen 2011. Eftersom den ökningen är mindre än ökningen av antalet sökande utan tidigare studier innebär det att det totalt sett för tredje året i rad blivit lite svårare att komma in på högskolan. Andelen antagna av de nya sökande har då minskat något – från 50 procent höstterminen 2011 till 47 procent höstterminen 2012. Sett i ett längre perspektiv har dock andelen antagna ökat från 41 procent höstterminen 1998. Könsfördelningen bland de antagna utan tidigare studier var snarlik den bland de sökande.

Det är 19-åringarna som är den största åldersgruppen bland de antagna som inte studerat tidigare. Andelen 19-åringar av de antagna var 32 procent höstterminen 2012, vilket är 2 procentenheter lägre än höstterminen innan. 19-åringarna är också den åldersgrupp där den största andelen av de sökande blev antagna – 56 procent av 19-åringarna som sökte blev antagna höstterminen 2012.

Ökningen av andelen antagna 19-åringar beror bland annat på att det under senare år skett flera förändringar av antagningsreglerna syftande till att underlätta för unga att antas till högskoleutbildningar. En sådan förändring skedde inför höstterminen 2010. Det var första gången som avgångna från gymnasieskolan kunde tillgodoräkna sig meritpoäng för moderna språk, engelska, matematik och så kallade områdeskurser från hela sin gymnasietid. Samma höst infördes också en tudelning av betygsurvalsgruppen

som innebar att de som läst kurser i kommunal vuxenutbildning (Komvux), och som använde Komvux-kurserna i ansökan till högskolan (vanligen något äldre sökande), fick relativt sett färre platser att söka till. (Se vidare *Nya antagningsregler påverkar nybörjaråldern*, statistisk analys 2012/4, Högskoleverket.)

I ett längre perspektiv är det andelen antagna 19-åringar som ökat mest – hösten 1998 blev 40 procent av de nya sökande 19-åringarna antagna. Samma höst antogs i genomsnitt 46 procent av de nya sökande mellan 30 och 34 år, medan andelen antagna i samma åldersgrupp bara var 34 procent hösten 2012. Detta är en effekt av de ändrade antagningsreglerna. (För mer uppgifter om sökande och antagna, se *Sökande och antagna till högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå höstterminen 2012*, UF 46 SM 1201, Högskoleverket och SCB.)

Färre utländska sökande efter att avgifter införts

Till och med våren 2011 ökade antalet utländska sökande kraftigt, men uppgifter om de utländska sökande är något svårtolkade. Utländska sökande kan urskiljas genom att de saknar fullständiga personnummer, men ofullständiga personnummer innebär att det saknas en unik identitet, vilket kan leda till dubbelräkningar. Tack vare en större samordning av antagningssystemen från och med våren 2007 har problemen med dubbelräkning minskat, men det förekommer fortfarande mellan olika antagningsomgångar.

Från och med hösten 2011 måste sökande från länder utanför EU/EES och Schweiz, som inte deltar i utbytesstudier, betala dels en anmälningsavgift för att söka, dels en studieavgift för att börja studera. I den ordinarie antagningsomgången hösten 2010 sökte 14 000 personer med ofullständiga personnummer. Höstterminen 2011 minskade dessa sökande i antal i den ordinarie antagningsomgången kraftigt (med 64 procent), till 5 000, men hösten 2012 hade de ökat till 6 500, vilket fortfarande är lägre än innan avgiftsinförandet.

Sedan höstterminen 2008 finns två separata antagningsomgångar – utöver den ordinarie antagningsomgången – som vänder sig till utländska studenter. Den ena omgången innehåller internationella kurser och program på grundnivå och den andra innehåller internationella masterprogram. Antalet sökande inom dessa internationella omgångar ökade kraftigt mellan 2008 och 2010, men efter avgiftsinförandet hösten 2011 har antalet sökande minskat dramatiskt. Jämfört med höstterminen 2010 minskade antalet sökande till internationella kurser och program med 86 procent höstterminen 2011, medan antalet sökande till

	Antal sökande	Antal antagna
2008		
Internationella kurser och program	14 200	2 600
Internationella masterprogram	54 200	12 900
2009		
Internationella kurser och program	38 700	5 000
Internationella masterprogram	78 800	16 700
2010		
Internationella kurser och program	43 400	6 100
Internationella masterprogram	94 400	19 900
2011		
Internationella kurser och program	6 200	2 000
– därav avgiftsskyldiga	3 000	700
Internationella masterprogram	17 500	7 100
– därav avgiftsskyldiga	8 300	3 200
2012		
Internationella kurser och program	6 000	2 500
– därav avgiftsskyldiga	1 800	600
Internationella masterprogram	21 900	9 600
– därav avgiftsskyldiga	8 800	4 000

Tabell 1. Sökande och antagna till de två internationella omgångarna höstterminerna 2008–2012. Antalet sökande i de internationella omgångarna minskade med över 80 procent höstterminen 2011, efter att avgifter införts. Hösten 2012 ökade antalet sökande till internationella masterprogram, men fortfarande är sökandetalen betydligt lägre än innan avgifter infördes.

internationella masterprogram minskade med 81 procent. Inför hösten 2012 har antalet sökande till internationella kurser och program minskat med ytterligare 3 procent, medan antalet sökande till internationella masterprogram ökat med 25 procent. Fortfarande är dock antalet sökande i båda dessa antagningsomgångar mer än 75 procent lägre än antalet var hösten 2010.

Det är dock inte alla sökande i de internationella omgångarna som berörs av avgifter. Av de sökande till internationella kurser och program höstterminen 2012 var 30 procent avgiftsskyldiga, vilket är lägre än hösten innan då 48 procent var avgiftsskyldiga. Av sökande till internationella masterprogram var motsvarande andel 40 procent hösten 2012, jämfört med 47 procent hösten 2011. Det är uppenbart att avgifterna lett till att antalet utländska sökande minskat kraftigt (läs mer om inresande studenter i kapitlet *Internationell mobilitet*).

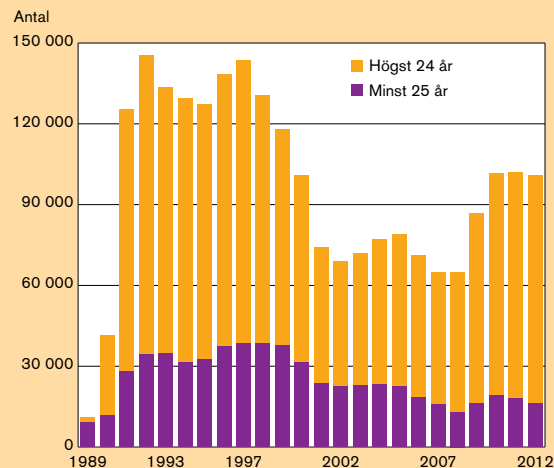
Högskoleprovet

Högskoleprovet anordnas två gånger om året och används som ett komplement till betyg för att göra urval av sökande när det finns fler sökande till en utbildning eller kurs än det finns platser. Vid urval ska minst en tredjedel av platserna fördelas på grundval av betyg, minst en tredjedel på grundval av högskoleprovsresultat och högst en tredjedel på grundval av urvalsgrunder beslutade av högskolan. Provet är öppet för alla och det finns ingen gräns för hur många gånger man kan göra provet. Det bästa resultatet under de senaste fem åren räknas vid antagningen. Under de senaste åren har drygt hälften av provdeltagarna gjort sitt första prov medan övriga provdeltagare är sådana som har återkommit för att förbättra sina provresultat.

År 2012 var antalet provdeltagare närmare 101 000. Antalet provdeltagare har varit nära nog detsamma under de senaste tre åren. Emellertid är en allt större andel av provdeltagarna unga. År 2012 var 84 procent av provdeltagarna under 25 år gamla, men tio år tidigare var motsvarande andel 67 procent. Andelen kvinnor som skriver provet har alltid varit större än andelen män, så även under 2012. Det senaste året var skillnaden liten, 51 procent av provdeltagarna var kvinnor och 49 procent var män.

Antalet provdeltagare har varierat mycket över åren, ofta i samklang med förändringar av gymnasieskolan och reglerna för antagning till högskolan. Mellan toppåret 1997, då omkring 145 000 gjorde högskoleprovet, och 2002 minskade antalet provdeltagare med mer än hälften till knappt 70 000. Utvecklingen under denna period sammanfaller med att kommunal vuxenutbildning (Komvux) ökade kraftigt i och med satsningen på det så kallade kunskapslyftet och att möjligheten att läsa om gymnasiekurser för att höja betygen infördes 1997. Många yngre valde då att öka sina chanser att bli antagna till högskoleutbildning genom att läsa upp kurser i Komvux istället för att göra högskoleprovet.

Mellan 2002 och 2008 låg det årliga antalet provdeltagare på omkring 70 000. Därefter ökade antalet till drygt 100 000 och under de tre senaste åren har antalet provdeltagare legat däromkring. Ökningen sammanfaller med flera förändringar av antagningsreglerna. Bland annat är det sannolikt att fler gjorde högskoleprovet för att gardera sig inför de på förhand svårbedömda effekterna av de nya antagningsreglerna hösten 2010. Det var då

Figur 2. Totalt antal gjorda högskoleprov 1989–2012 fördelade efter provdeltagarnas ålder. Från 1991 då provet började användas även för dem med betyg från gymnasieskolan ökade antalet provdeltagare kraftigt. Den efterföljande minskningen mellan 1997 och 2002 sammanfaller med att kommunal vuxenutbildning byggdes ut och att möjligheten att läsa om gymnasiekurser för att höja betygen infördes 1997. Efter 2008 har antalet provdeltagare återigen ökat, sannolikt beroende på ändringar i antagningsreglerna som ökat provets roll i antagningen till högskoleutbildning.

första gången som avgångna från gymnasieskolan kunde tillgodoräkna sig meritpoäng för moderna språk, engelska, matematik och så kallade områdeskurser för hela sin gymnasietid i ansökan till högskoleutbildning. Sannolikt gjorde något äldre sökande då högskoleprovet för att öka möjligheten att bli antagen. Lärosätena använder också högskoleprovsresultatet till alltfler utbildningar för att särskilja sökande med lika meriter i betygsurvalet. Provet har därmed fått en större roll i antagningen under senare år.

Sammantaget har de förändrade antagningsreglerna medfört att fler valt att öka sina chanser att bli antagna till högskoleutbildning genom att göra högskoleprovet istället för att läsa upp kurser i Komvux.

NYBÖRJARE

Stor minskning av antalet nybörjare läsåret 2011/12

Lsåret 2011/12 började 92 300 nya studenter att studera vid svenska universitet och högskolor. Det var en nedgång med 13 procent från närmare 106 000 nya studenter läsåret innan. Det är den största nedgången som noterats under de senaste 20 åren. I ett längre perspektiv är dock nybörjartalen fortfarande höga.

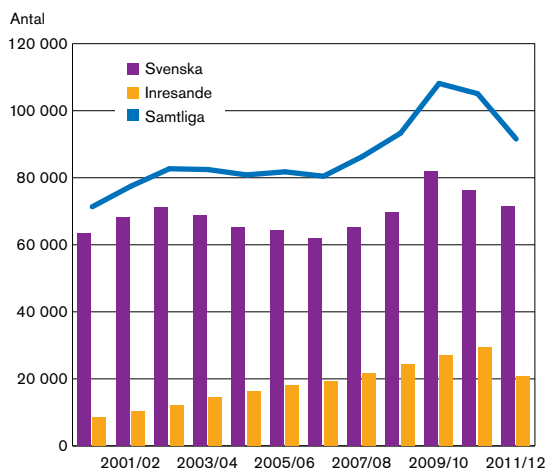
Med nya studenter avses studenter som för första gången påbörjar högskolestudier i Sverige och här ingår både svenska och inresande studenter. Minskningen av det totala antalet nya studenter 2011/12 beror till största delen på att antalet inresande studenter minskat kraftigt efter att studieavgifter införts från hösten 2011.

Efter avgiftsinförandet minskade antalet inresande studenter med 30 procent, från 29 500 till 20 800 under läsåret 2011/12. Trots minskningen utgör de inresande studenterna fortfarande en betydande andel av samtliga nya studenter

– mer än var femte ny student i Sverige var en inresande student läsåret 2011/12.

Antalet svenska nybörjare minskade också mellan läsåren 2010/11 och 2011/12, från 76 300 till 71 500, vilket motsvarar en nedgång med 6 procent. Denna nedgång är en följd av att den temporära utbyggnaden av högskolan med närmare 10 000 utbildningsplatser under perioden 2010–2011 (som var en konjunkturåtgärd) är över, och att lärosätenas utrymme för att ta emot nya studenter minskat 2011/12. Nedgången var likartad för både kvinnor och män, minus 7 respektive minus 6 procent. Det innebär att könsfördelningen bland de svenska nybörjarna var densamma under 2011/12 som den varit under de två föregående läsåren, 58 procent kvinnor respektive 42 män.

Uppgifter för höstterminen 2012 visar på att nedgången i det totala antalet nybörjare har stannat av och att de nya studenterna i princip var lika många som höstterminen 2011. De svenska nybörjarna minskade med 1 procent, medan de inresande studenterna ökade med 5 procent hösten 2012.

Figur 3. Antalet högskolenybörjare, dvs. studenter som inte tidigare studerat i svensk högskoleutbildning, 2001/02–2011/12. Läsåret 2011/12 minskade antalet högskolenybörjare kraftigt jämfört med läsåret innan. Framför allt minskade antalet inresande studenter efter att studieavgifter infördes hösten 2011. Historiskt sett var antalet nybörjare emellertid fortfarande högt.

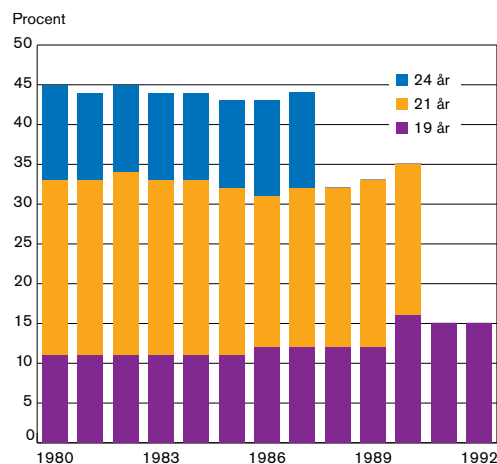
Stora skillnader i högskolestart bland ungdomar

Bland de som under 2011 fyllde 24 år, dvs. de som var födda 1987, hade 44 procent påbörjat en högskoleutbildning, antingen i Sverige eller utomlands. Andelen som påbörjat högskolestudier senast vid 24 års ålder har sjunkit något, med en procentenhet, jämfört med årskullarna födda 1980–1982.

För de årskullar som uppnått 19 års ålder t.o.m. 2011 har däremot en ökad andel påbörjat högskolestudier jämfört med tidigare årskullar. I årskullarna födda 1990 till 1992 hade drygt 15 procent påbörjat högskolestudier vid 19 års ålder, vilket kan jämföras med 11–12 procent bland dem födda på 1980-talet. Detta återspeglas också i att det de senaste åren har skett en tydlig föryngring bland högskolenybörjarna. Under tio års tid har medianåldern, mätt per sista december under läsåret, hos de svenska högskolenybörjarna sjunkit betydligt. Högst var medianåldern läsåret 2002/03 (22,3 år) och lägst läsåret 2011/12 (21,1 år).

Det är stora skillnader mellan kvinnor och män när det gäller hur stor andel som påbörjat högskolestudier. I den årskull som var född 1987 hade 52 procent av kvinnorna påbörjat högskolestudier t.o.m. 24 års ålder jämfört med 36 procent av männen. Samma könsskillnader syns vid en mätning av de årskullar som blev 21 respektive 19 år under 2011 (födda 1990 respektive 1992), även om skillnaderna mellan könen tycks växa ju äldre årskullen blir.

Det är också stora regionala skillnader i andelen som påbörjat högskoleutbildning. I Uppsala län och Stockholms län hade 49 respektive 48 procent av dem som var födda 1987 påbörjat högskolestudier, vilket kan jämföras med 38 procent i Jämtlands, Gotlands och Södermanlands län (läs mer i *44 procent av en årskull har påbörjat högskolestudier vid 24 års ålder*, statistisk analys 2012/10, Högskoleverket).

Figur 4. Andel av årskullarna födda 1980–1992 som påbörjat högskolestudier (i Sverige eller utomlands) t.o.m. 19, 21 respektive 24 års ålder. För de yngsta årskullarna, födda 1990–1992, var andelen som påbörjat högskolestudier t.o.m. 19 års ålder större än för tidigare årskullar

Allt yngre högskolenybörjare

De tre senaste läsåren har antalet 19-åriga högskolenybörjare varit betydligt fler än tidigare läsår, vilket beror dels på att 19-åringarna var ovanligt många i befolkningen under denna period, dels på att det var en större andel av 19-åringarna i befolkningen som påbörjade högskoleutbildning dessa år.

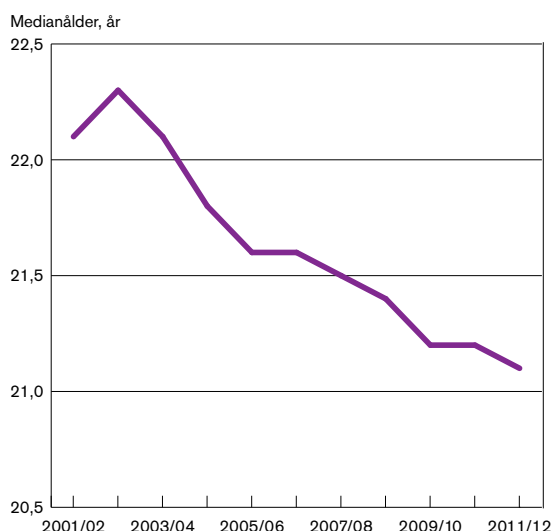
Att en större andel av 19-åringarna än tidigare påbörjat högskolestudier har olika orsaker. En bidragande orsak är förändringarna i antagningsreglerna till högre utbildning under senare år, vilka gynnar unga personer. Därtill kommer en kärvare arbetsmarknad för unga, särskilt under 2009.

Lsåret 2011/12 utgjorde 19-åringarna 31 procent av de svenska nybörjarna, vilket är den högsta andelen som noterats under de senaste 25 åren. Om man till 19-åringarna också lägger 20- och 21-åringar utgjorde denna grupp (till och med 21 år) 61 procent av de svenska nybörjarna. Andelen bland de svenska högskolenybörjarna som var högst 21 år har därmed ökat med 12 procentenheter de senaste tio åren.

Motsatt förhållande gäller för de äldre åldersgrupperna. Antalet högskolenybörjare som var minst 30 år gamla har nämligen minskat under senare tid, och deras andel av

Medianålder

Tidigare har nybörjarnas medianålder beräknats per sista juni, dvs. som en uppskattning av hur gamla de var då de började sina studier under hösten. En fjärdedel av alla nybörjare under ett läsår börjar emellertid studera under vårterminen. För att bättre återspegla nybörjarnas medianålder under ett läsår beräknas medianåldern därför per 31 december fr.o.m. 2013, vilket innebär att medianåldern kan vara 0,5 år lägre i redovisningar före 2013.

Figur 5. Medianålder bland högskolenyborjare (exklusive inresande studenter) läsåren 2001/02–2011/12. Notera den kapade åldersaxeln. Under de senaste tio åren har högskolenyborjarnas medianålder sjunkit från som högst 22,3 år läsåret 2002/03 till 21,1 år 2011/12. Medianåldern är beräknad per sista december respektive läsårsår.

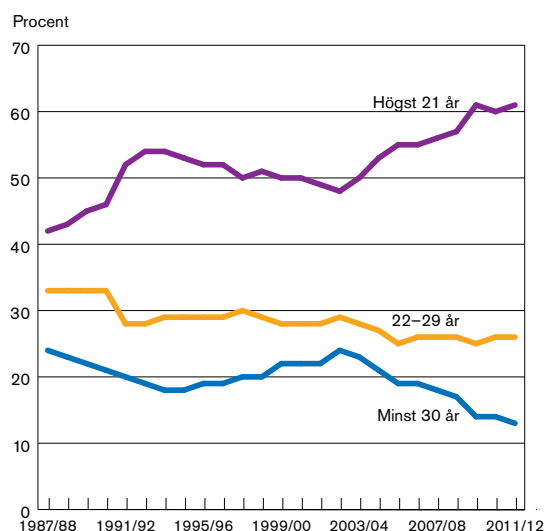
de svenska högskolenyborjarna har sjunkit från 24 till 13 procent mellan läsåren 2002/03 och 2011/12. Det senaste läsåret var andelen nyborjare som var minst 30 år gamla den lägsta som noterats under de senaste 25 åren.

Övergången till högskolan varierar stort mellan gymnasieutbildningar

De allra flesta av högskolenyborjarna har avslutat ett program i gymnasieskolan. Bland högskolenyborjarna 2011/12 (inresande studenter exkluderade) hade 70 procent studerat enbart i gymnasieskolan och ytterligare 15 procent hade både avslutade gymnasiestudier och studier på gymnasial nivå i kommunal vuxenutbildning (Komvux). Det var också 9 procent som enbart hade studerat i Komvux, och för 6 procent fanns ingen uppgift om utbildningsbakgrund. De senaste tio läsåren har andelen av högskolenyborjarna som enbart studerat i gymnasieskolan ökat från 51 till 70 procent, samtidigt som andelen som både avslutat gymnasiestudier och studerat på gymnasial nivå i Komvux mer än halverats, från 32 till 15 procent.

Tidigare i detta kapitel redovisades att andelen av en årskull som påbörjar högskolestudier skiljer sig mellan män och kvinnor. Detta blir också tydligt då man studerar årskullarna utifrån deras studier i gymnasieskolan. Läsåret 2008/09 avslutade totalt 97 900 elever gymnasieskolan. Av dessa hade 45 procent gått vidare till högskolestudier inom tre år. Bland kvinnorna hade 51 procent påbörjat högskolestudier inom tre år efter avslutad gymnasieskola, medan motsvarande andel bland männen var 39 procent.

Till viss del hör könsskillnaderna samman med att män och kvinnor läser olika utbildningar på gymnasiet, framför allt att kvinnor i högre utsträckning läser på de studieförberedande programmen. Om man enbart ser till na-

Figur 6. Andelen svenska nyborjare i olika åldrar läsåren 1987/88–2011/12. Det har skett en markant förnyring av de svenska nyborjarna, framför allt under de senaste tio åren. Av nyborjarna 2011/12 var 61 procent högst 21 år, 26 procent 22–29 år och 13 procent minst 30 år gamla. Tio år tidigare var motsvarande andelar knappt 48, 29 respektive 24 procent.

turvetenskapsprogrammet, samhällsvetenskapsprogrammet, teknikprogrammet och International Baccalaureate är skillnaderna i övergångsfrekvens mellan kvinnor och män betydligt mindre: 72 procent av kvinnorna och 67 procent av männen som avslutat något av de fyra programmen 2008/09 hade påbörjat högskolestudier inom tre år.

Naturvetenskapsprogrammet är det gymnasieprogram som har i särklass högst övergångsfrekvens. Av de 10 900 elever som slutförde ett sådant program 2008/09 hade 84 procent påbörjat högskolestudier inom tre år. Övergångsfrekvensen var också hög bland elever som slutförde de andra studieförberedande programmen (64–70 procent) och väsentligt högre i jämförelse med övergångsfrekvensen från de specialutformade programmen (i genomsnitt 50 procent) eller från de övriga nationella och individuella programmen (i genomsnitt 24 procent).

De senaste åren har det blivit vanligare att elever gått vidare till högskolan direkt efter avslutade gymnasiestudier i stället för att som tidigare ofta vänta något år. Läsåret 2007/08 var det en femtedel av dem som avslutade gymnasiestudierna som gick vidare direkt till högskolestudier läsåret efter. Bland avgångsgymnasisterna läsåren 2008/09 till 2010/11 hade denna andel ökat till en fjärdedel.

Nyborjare med utländsk bakgrund

Med utländsk bakgrund avses att man antingen är född i ett annat land än Sverige eller att man är född i Sverige men båda föräldrarna är utrikes födda. Utländska studenter som kommer till Sverige i syfte att studera, det vill säga inresande studenter, räknas dock inte till denna grupp.

Till antalet fanns det drygt 13 100 högskolenyborjare med utländsk bakgrund i den svenska högskolan läsåret 2011/12. Av dessa var 59 procent kvinnor, en andel som

	Antal elever som slutförde gymnasieskolan 2008/09			Andel (%) som påbörjat högskolestudier t.o.m. 2011/12		
	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
Samtliga	97 900	49 500	48 400	45	51	39
Naturvetenskapsprogrammet (NV)	10 900	5 100	5 800	84	85	83
Samhällsvetenskapsprogrammet (SV)	20 700	13 100	7 600	64	67	57
Teknikprogrammet (TE)	5 000	900	4 100	64	70	63
International Baccalaureate (IB)	650	410	240	70	71	67
Summa NV-, SV-, TE-program och IB	37 300	19 600	17 700	70	72	67
Övriga nationella program och IV	46 700	22 700	24 000	24	32	17
Specialutformade program	13 900	7 200	6 700	50	56	43

Tabell 2. Antalet elever som slutförde gymnasieskolan 2008/09 och andelen av dem som till och med läsåret 2011/12 påbörjat studier i högskolan. I de nationella programmen ingår även motsvarande gymnasieutbildningar inom fristående skolor. Med IV avses individuella program.

liknar den bland nybörjare med svensk bakgrund, där kvinnorna utgjorde 57 procent 2011/12. Även om studenter med utländsk bakgrund utgör en allt större andel av dem som börjar i högskolan är det en mindre andel i denna grupp som går vidare till högskolestudier än bland dem med svensk bakgrund. Bland dem som är födda 1985 och har en svensk bakgrund, var det 44 procent som gick vidare till högskolestudier senast vid 25 års ålder. Motsvarande andel bland dem med utländsk bakgrund var 39 procent.

Studenter med utländsk bakgrund är ingen homogen grupp. Man har t.ex. invandrat till Sverige från olika länder och i olika åldrar (eller också är man född här, men föräldrarna har invandrat). Vidare kan föräldrarnas utbildning variera beroende på varifrån man kommer. Läs mer i *Utländsk bakgrund för studerande i högre utbildning 2010/11*, Statistiska meddelanden, UF 19 SM 1201, Högskoleverket och SCB.

Föräldrarnas utbildningsnivå

Lsåret 2011/12 hade 36 procent av högskolenybjörjarna under 35 år högutbildade föräldrar, dvs. åtminstone en av föräldrarna hade som lägst avslutat en treårig eftergymnasial utbildning. I befolkningen i åldrarna 19–34 år var motsvarande andel 24 procent. Denna skillnad kan ses som ett översiktligt mått på snedrekryteringen till högskolan, som ökat något under de senaste tio åren. Andelen med högutbildade föräldrar har sedan läsåret 2001/02 ökat med 2,5 procentenheter i befolkningen och 3,8 procentenheter bland högskolenybjörjarna.

Utöver att föräldrarnas utbildning påverkar om man påbörjar högskolestudier eller inte, påverkas även studierens inriktning, då andelen av nybjörjarna som hade högutbildade föräldrar varierar mellan olika utbildningar. Andelen nybjörjare med högutbildade föräldrar är högst på utbildningar som kräver höga betyg för att antas. På ut-

bildningarna till arkitekt respektive psykolog var andelen över 60 procent och på läkarprogrammet hade 70 procent av nybjörjarna högutbildade föräldrar.

Medicin och odontologi, i vilket läkarprogrammet ingår, är det område där flest har högutbildade föräldrar, 55 procent av högskolenybjörjarna. Motsvarande andel är lägst inom områdena undervisning, 21 procent, respektive vård och omsorg, 26 procent.

Basår

Basårsutbildning är en förutbildning om maximalt ett år som ger särskild behörighet till vissa högskoleutbildningar. När studenter antas till basåret antas de samtidigt till den högskoleutbildning som basåret ska ge behörighet till. Basåret är dock inte en högskoleutbildning och ger inga högskolepoäng.

Basåret har funnits i högskolan sedan 1992. Fram till 2002 gavs basåret endast som förutbildning till naturvetenskapliga eller tekniska högskoleutbildningar, men numera kan lärosätena ge basårsutbildning för alla utbildningar där det finns brist på behöriga sökande. Basårsutbildning med annan inriktning än naturvetenskap och teknik är dock ovanliga.

Antalet basårsstudenter var cirka 3 500 årligen i början av 2000-talet, och mot slutet av årtiondet skedde en rejäl ökning som sammanföll med den samtidiga ökningen av antalet nybjörjare i högskolan. Lsåret 2011/12 studerade 5 180 personer på basår, vilket är en minskning med 450 personer jämfört med läsåret 2010/11.

Basårsutbildning fanns vid totalt 24 lärosäten läsåret 2011/12. Flest basårsstudenter fanns vid Kungl. Tekniska högskolan (850), följt av Örebro universitet (690), Mittuniversitetet (320) och Umeå universitet (300). Den största minskningen sedan föregående läsår har skett på Umeå universitet, som då hade flest basårsstudenter (880 av 5 640).

Det är vanligast att man studerar på basår i yngre åldrar. Av de totalt 5 180 basårsstudenterna var 1 250 under 20 år, 1 000 var 20 år och 730 var 21 år. Endast 470 var mellan 26 och 30 år, och 350 var över 30 år. Majoriteten, 59 procent, av studenterna var män.

Relativt få av högskolenybjörjarna under 35 år hade föräldrar med högst en förgymnasial utbildning, 4 procent. Det beror främst på att förgymnasialt utbildade utgör en relativt liten grupp i befolkningen, andelen var 7 procent i åldrarna 19–34 år 2011. Men det beror också på att gruppen är underrepresenterad bland nybjörjarna i högskolan. Mest underrepresenterad var gruppen inom lant- och skogsbruk där 1 procent av högskolenybjörjarna under 35 år hade förgymnasialt utbildade föräldrar. Läs mer i *Högskolenybjörjare 2011/12 och doktorandnybjörjare 2010/11 efter föräldrarnas utbildningsnivå*, Statistiska meddelanden, UF 20 SM 1204, Högskoleverket och SCB.

Betydelsen av föräldrarnas utbildningsnivå för personer med svensk och utländsk bakgrund

Föräldrarnas utbildningsnivå har stor betydelse för om man börjar studera vid högskolan, oavsett om man har svensk eller utländsk bakgrund. Men när svensk respektive utländsk bakgrund kombineras med föräldrarnas utbildningsnivå märks vissa skillnader mellan grupperna.

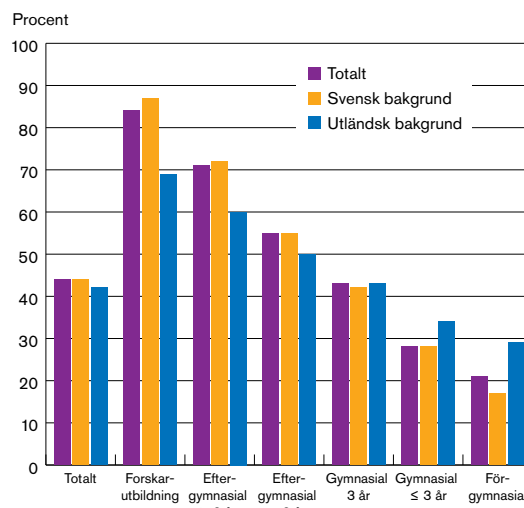
När föräldrarna var förgymnasialt utbildade eller hade en kortare gymnasieutbildning var det vanligare för personer med utländsk bakgrund att påbörja högskolestudier än för personer med svensk bakgrund. Däremot var personer med svensk bakgrund mer benägna att påbörja högskolestudier än de med utländsk bakgrund om föräldrarna hade en längre eftergymnasial utbildning eller var forskarutbildade. Detta gällde bland både kvinnor och män. Läs mer i *Högskolenybjörjare 2011/12 och doktorandnybjörjare 2010/11 efter föräldrarnas utbildningsnivå*, Statistiska meddelanden, UF 20 SM 1204, Högskoleverket och SCB.

Färre nybjörjare på masterprogram

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå delas in i kurser som kan kombineras i program. Ungefär hälften av alla högskolenybjörjare, inklusive inresande studenter, läste under sitt första läsår enbart på fristående kurser och hälften läste på ett program.

Den som är nybjörjare på program kan dock mycket väl ha erfarenhet av tidigare högskolestudier. För nybjörjare på magister- och masterprogram är det dessutom nödvändigt: det är ett behörighetskrav att ha en tidigare examen för att antas till dessa program.

Från det att masterexamen infördes i den svenska högskolan den 1 juli 2007 ökade antalet nybjörjare på masterprogram varje år t.o.m. läsåret 2010/11, då 14 600 studenter började på masterprogram. På dessa program har inresande studenter varit i majoritet ända sedan 2007 och läsåret 2010/11 var 61 procent av nybjörjarna inresande studenter. Men den kraftiga minskningen av antalet inresande studenter läsåret 2011/12, som nämnts tidigare i detta avsnitt, har samma läsår också haft stor inverkan på nybjörjartalen på masterprogram. Lsåret 2011/12 minskade

Figur 7. Andelen med påbörjad högskoleutbildning vid 25 års ålder i årskullen född 1986 efter svensk respektive utländsk bakgrund och föräldrarnas utbildningsnivå.

antalet nybjörjare på masterprogram till 10 100, vilket var en minskning med 31 procent jämfört med läsåret innan. Hela minskningen beror på färre inresande studenter, vilket innebär att de inresande fr.o.m. 2011/12 utgör en väsentligt mindre andel av nybjörjarna på masterprogram (34 procent) än tidigare.

För magisterprogrammen som infördes fr.o.m. läsåret 2007/08 följer utvecklingen samma mönster som för masterprogrammen, och den har också påverkats av färre inresande studenter efter att studieavgifter införts. Nybjörjartalen ökade t.o.m. läsåret 2010/11 till 4 620 och fram till dess var en majoritet av nybjörjarna inresande studenter, 54 procent. Men 2011/12 minskade både nybjörjartalen totalt sett och andelen inresande, till totalt 3 770 nybjörjare varav 30 procent inresande studenter.

Trots att antalet inresande studenter minskat på både magister- och masterprogram bidrar de till att jämna ut könsfördelningen bland nybjörjarna på dessa program, eftersom en betydligt större andel av de inresande studenterna än av de svenska studenterna är män.

Kandidatprogram är den klart största programformen bland de generella programmen. På dessa program är emellertid andelen inresande studenter liten. Antalet nybjörjare på kandidatprogram var 26 200 läsåret 2011/12, vilket var 3 procent färre än föregående läsår.

Även antalet nybjörjare på högskoleexamensprogram minskade kraftigt läsåret 2011/12, med 18 procent. På dessa program har det alltid funnits få inresande studenter, och minskningen avser därmed enbart svenska nybjörjare. På högskoleexamensprogram är en majoritet av nybjörjarna män, vilket sannolikt hör samman med att många av dessa program finns inom ämnesområdet teknik, som är ett traditionellt mansdominerat område.

	Förändring från		Inresande studenter (%)
	Antal nybörjare	föregående läsår (%)	
Högskoleexamensprogram	3 780	-18	49/51
Kandidatexamensprogram	26 200	-3	57/43
Magisterexamensprogram	3 770	-18	61/39
Masterexamensprogram	10 100	-31	51/49

Tabell 3. Nybörjare på generella program läsåret 2011/12. Antalet nybörjare har minskat kraftigt jämfört med läsåret innan, vilket hänger samman med den kraftiga minskningen av antalet inresande studenter efter att studieavgifter införts hösten 2011. Av nybörjarna på masterexamensprogram har andelen inresande studenter minskat från 61 till 34 procent mellan 2010/11 och 2011/12.

Små förändringar i antalet nybörjare på de flesta yrkesexamensprogram

Det finns ett femtiotal yrkesexamina i högskolan. Utbildningar som leder fram till dessa examina organiseras i form av program, så kallade yrkesexamensprogram. Totalt var det 45 100 nybörjare på yrkesexamensprogram 2011/12, vilket var två procent färre än läsåret innan. En stor del, 46 procent, av dem som var nybörjare på ett yrkesexamensprogram detta läsår hade tidigare studerat i högskolan. Antalet inresande studenter är litet på alla yrkesexamensprogram.

Programmen skiljer sig mycket åt storleksmässigt. De nio största programmen, räknat i antalet nybörjare, hade 83 procent av alla 45 100 nybörjare på yrkesexamensprogram 2011/12.

På några av de större yrkesexamensprogrammen minskade antalet nybörjare betydligt 2011/12. Det var civilekonomprogram, som minskade med 16 procent jämfört med läsåret 2010/11, och de nya lärarprogrammen som sammanlagt minskade med 12 procent. Civilekonomexamen infördes 2007, och antalet nybörjare ökade stadigt t.o.m. läsåret 2009/10. Men 2010/11 minskade antalet nybörjare med 20 procent och minskningen fortsatte 2011/12, med ytterligare 16 procent färre nybörjare. Flera lärosäten har dock valt att i stället för civilekonomprogram ge magister- eller masterprogram i ekonomi.

Hösten 2011 startade fyra nya lärarutbildningar som ersatte den tidigare sammanhållna lärarutbildningen. De fyra nya utbildningarna leder till examen som förskollärare, grundlärare, yrkeslärare och ämneslärare. Om man

	Antal nybörjare		Förändring (%) 10/11– 11/12	Kvinnor/män (%) 2011/12
	2010/11	2011/12		
Förskollärarexamen	–	3 000		(93/7)
Grundlärarexamen	–	2 900		(81/19)
Yrkeslärarexamen	–	590		(55/45)
Ämneslärarexamen	–	2 900		(53/47)
Övriga lärarexamina	–	1 600		(67/33)
Lärarexamen	12 500	–		–
Lärarexamina, totalt	12 500	11 000	-12	(73/27)
Civilingenjörsexamen	6 500	6 900	6	(29/71)
Sjuksköterskeexamen	5 100	5 200	2	(84/16)
Högskoleingenjörsexamen	4 100	4 200	3	(24/76)
Socionomexamen	2 700	2 600	-5	(83/17)
Specialistsjuksköterskeexamen	2 000	2 200	8	(85/15)
Civilekonomexamen	2 400	2 000	-16	(48/52)
Juristexamen	2 000	1 900	-5	(59/41)
Läkarexamen	1 400	1 600	10	(53/47)

Tabell 4. Nybörjare på yrkesexamensprogram 2010/11–2011/12. Endast program med fler än 1 000 nybörjare redovisas i tabellen. På dessa program fanns 83 procent av alla nybörjare på yrkesexamensprogram. Uppgifter om nybörjare på alla yrkesexamensprogram över en längre tidsperiod finns i tabell 2 i kapitlet Tabeller.

jämför antalet nybörjare på den tidigare lärarutbildningen 2010/11 med antalet nybörjare på de nya lärarutbildningarna läsåret 2011/12 framgår att antalet nybörjare på lärarutbildningar var 12 procent färre läsåret 2011/12. En orsak till minskningen var att färre lärosäten fått examenstillstånd för de nya lärarexamina inför starten 2011 jämfört med antalet lärosäten som har examenstillstånd för den tidigare lärarexamen.

Den stora nedgången av antalet nybörjare på lärarutbildningar läsåret 2011/12 har dock vänt hösten 2012 då antalet ökade med drygt 800 personer, motsvarande 10 procent. Störst har ökningen varit på ämneslärarutbildningen och grundlärarutbildningen där antalet nybörjare på respektive utbildning ökat med 22 procent. (Läs mer i faktarutan om lärarutbildning.)

Antalet nybörjare minskade också något på juristprogram och socionomprogram 2011/12, med 5 procent vardera. För övriga större yrkesexamensprogram ökade nybörjartalen. På läkarprogram ökade antalet nybörjare med 10 procent jämfört med 2010/11. Även antalet nybörjare på utbildningen till specialistsjuksköterska ökade jämfört med 2010/11 (med 8 procent) liksom antalet nybörjare på sjuksköterskeprogram (med 2 procent). Även på civilingenjör- och högskoleingenjörutbildningar har antalet nybörjare ökat jämfört med läsåret 2010/11, med 6 respektive 3 procent. Att antalet nybörjare på dessa utbildningar ökat är i linje med regeringens politik, som pekat ut att dessa utbildningar behöver byggas ut.

Inom många av yrkesexamensprogrammen är könsfördelningen sned. Kvinnodominansen är stor på yrkesexamensprogrammen inom vård och omsorg samt på läraryrkesprogram. Männen är däremot i tydlig majoritet på yrkesexamensprogrammen inom teknik, med undantag för arkitektprogram. Inom några stora yrkesexamensprogram är dock könsfördelningen inom intervallet 40–60: civilekonomprogram, juristprogram och läkarprogram.

Fler uppgifter om yrkesexamensprogram finns i kapitlet *Nyckeltal för yrkesexamensprogram*.

STUDENTERNA

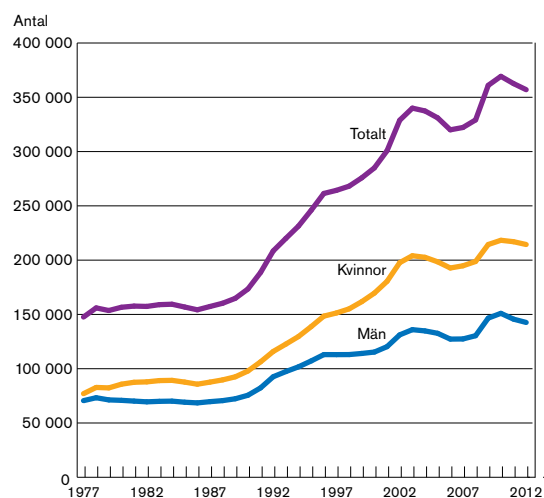
I högskolan är nybörjarna en mindre del av samtliga studenter. Förutom nybörjarna finns i studentpopulationen som helhet också de som är kvar i studier sedan tidigare år och de som återkommer till studier efter några års frånvaro. Totalt studerade 357 000 personer någon gång under höstterminen 2012 i utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Av dessa var 26 000 inresande studenter vilket var 14 procent färre än hösten 2011. De inresande studenterna var totalt 7 procent av hela studentpopulationen hösten 2012, vilket kan jämföras med 10 procent hösten 2010 som var den sista terminen utan studieavgifter för inresande studenter från länder utanför EU/EES och Schweiz.

Det totala antalet studenter minskade hösten 2011 med 6 600 och minskningen fortsatte hösten 2012 med ytterligare 5 600 dvs. knappt två procent. Framför allt var det antalet män bland inresande studenter som minskade, hösten 2012 med 3 200. Även antalet kvinnor minskade men något mindre, de svenska med 1 600 och de inresande minskade med 1 000. De svenska männen däremot ökade med 200.

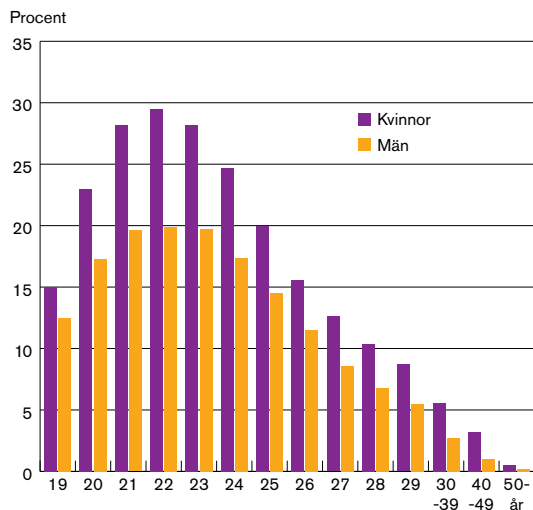
Om vi tittar längre tillbaka i tiden är dock antalet studenter i den svenska högskolan fortfarande högt. På 1950-talet studerade mindre än 50 000 personer i högskolan och i slutet av 1960-talet drygt 100 000. Högskolereformen 1977 innebar att utbildningar med ytterligare 46 000 studenter fördes in i högskolan och vid början av 1980-talet omfattade den 150 000 studenter. Under 1990-talet började en utbyggnad av högskolan och antalet studenter ökade med mellan 15 000 och 20 000 per år för att, när utbyggnadstakten avtagit något mot slutet av 1990-talet, rymma 260 000 studenter. I början av 00-talet byggdes högskolan åter ut i snabb takt och antalet studenter ökade till 340 000. Flest studenter hittills, nästan 370 000 fanns registrerade i högskolan höstterminen 2010.

Det är fler kvinnor än män bland studenterna. Andelen kvinnor har ökat gradvis sedan 1977 års högskolereform, då kvinnodominerade utbildningar som lärar- och vårdutbildningar införlivades i högskolan. Könsfördelningen har sedan början på 00-talet i princip hållit sig på nivån 40 procent män och 60 procent kvinnor (figur 8).

Högskolestudenter finns i alla åldrar. Drygt hälften av kvinnorna i högskolan hösten 2012 var 25 år eller yngre. Männen var generellt något yngre än kvinnorna, två av tre var högst 25 år. Nästan 80 procent av kvinnorna och 90 procent av männen var under 35 år. Mindre än 1 procent var äldre än 65 år (figur 9).

Figur 8. Antal registrerade studenter i utbildning på grundnivå och avancerad nivå per hösttermin 1977–2012. Antalet studenter minskade höstterminen 2012 jämfört med höstterminen 2011, men i ett längre perspektiv var antalet studenter på en hög nivå.

Figur 9. Andel av befolkningen i olika åldrar som var registrerade i högskoleutbildning höstterminen 2012. I alla åldrar var det en större andel av kvinnorna än av männen som studerade. Högst andel registrerade var i åldrarna 21 till 23 år.

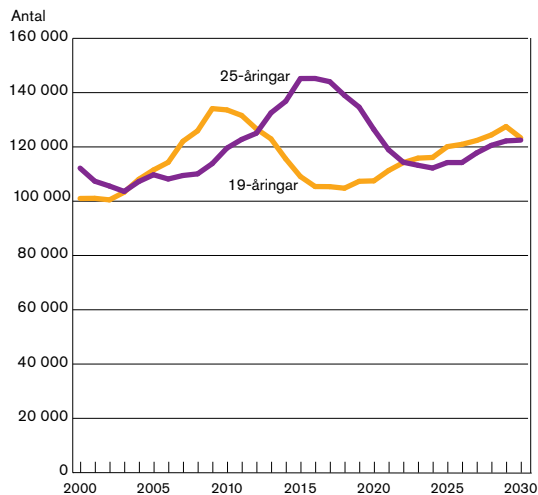
Deltagandet i högskoleutbildning högst i åldrarna 21 till 23 år

Andelen av befolkningen som studerar i högskolan varierar mellan olika åldersgrupper. Deltagandet i högskoleutbildning var hösten 2012 högst i åldrarna 21 till 23 år. I alla åldrar var det en större andel av kvinnorna än av männen som studerade. Nästan 30 procent av kvinnorna mellan 21 och 23 år studerade på högskolan. Andelen högskolestudenter bland män i samma åldrar var lägre, 20 procent. Även bland studenter i åldrarna 20, 24 och 25 år var deltagandet högt: av landets 20-åringar studerade 20 procent, av 24-åringarna studerade 21 procent och bland 25-åringarna 17 procent. Att deltagandet var högt även bland 20-, 24- och 25-åringar innebär att deras antal i befolkningen har stor betydelse för antalet studenter i högskolan.

Antalet 19-åringar i befolkningen nådde sin topp 2009 och enligt SCB:s befolkningsprognoser kommer de att fortsätta att minska i antal till omkring år 2018, medan antalet 25-åringar i befolkningen å andra sidan fortsätter att öka fram till 2016. Deltagandet i högskoleutbildning i olika åldrar var så gott som oförändrat hösten 2012 jämfört med hösten 2011.

Gränsen mellan campus- och distansutbildning suddas ut

Gränsen mellan campusutbildning och distansutbildning har allt mer suddats ut eftersom den teknik och pedagogik som inledningsvis användes endast för distansutbildning numera också används på campus. I statistiken definieras distansutbildning som utbildning där lärare och studenter i huvudsak är åtskilda i tid och rum. Det innebär att både helt webbaserad utbildning utan fysiska träffar och utbildning med några få träffar, t.ex. utbildning vid lärocentrum, räknas hit.

Figur 10. Antalet 19-åringar respektive 25-åringar i befolkningen 2000–2030. Mellan 2000 och 2012 redovisas antalet 19- respektive 25-åringar per den 31 december varje år. Mellan 2013 och 2030 redovisas antal utifrån SCB:s prognos över befolkningsutvecklingen, 2012–2060. I den prognosen tas hänsyn till in- och utvandring.

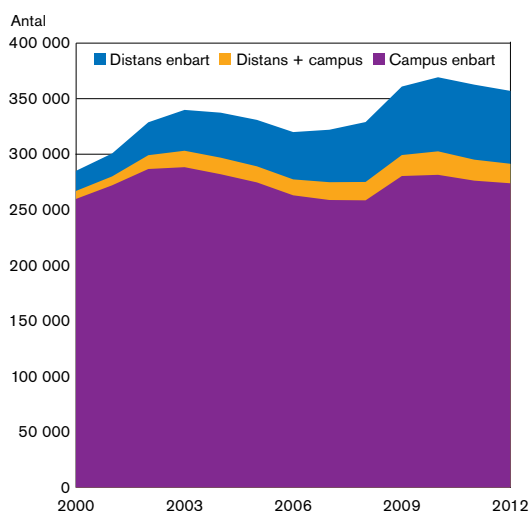
Antalet studenter om läste enbart på campus ökade under 00-talets början till som mest drygt 288 000 hösten 2003. Därefter har antalet studenter i den studieformen minskat till att hösten 2012 omfatta inte fullt 274 000 studenter. De studenter som kombinerade distansutbildning och campusutbildning har dock mer än trefaldigats från 00-talets början. Det högsta antalet hittills nåddes hösten 2010, då drygt 21 000 studenter kombinerade dessa studieformer. Studenterna som valt att enbart läsa på distans har ökat ännu mer under 00-talet från drygt 18 000 hösten 2000 till knappt 68 000 hösten 2011. De har alltså blivit nästan fyra gången fler.

Antalet distansstudenter minskar

Hösten 2012 var det totala antalet distansstudenter 83 200, dvs. en minskning med 4 700 individer i förhållande till toppåret 2010. Bland distansstudenterna kombinerade var femte studier på distans med studier på campus, men majoriteten läste enbart på distans.

I början på 00-talet var det knappt 10 procent av alla studenter i högskolan som läste enbart på distans. Hösten 2012 hade denna andel vuxit till nästan det dubbla, drygt 18 procent. Den kraftiga utbyggnaden av distansutbildningen stöddes initialt, 2002–2004, med extra resurser i samband med att den dåvarande regeringen samordnade IT-stödd distansutbildning under beteckningen Sveriges nätuniversitet. Ökningen av distansutbildningen har nu klingat av och det senaste året har antalet distansstudenter minskat.

Precis som för campusutbildning är det en större andel kvinnor än män som studerar på distans. Det gäller särskilt de som studerar enbart på distans men också dem som kombinerar distans- och campusstudier.

Figur 11. Antal registrerade studenter höstterminerna 2000–2012 per studieform.

Närmare hälften av studenterna som läser enbart på distans har en tidigare examen från högskolan. De studerar främst på fristående kurser och till en mindre del på program. (För mer uppgifter om distansstudenter, se *Studenter och examina på grundnivå och avancerad nivå 2011/12*, Statistiskt meddelande UF 20 SM 1301, Universitetskanslersämbetet och SCB.)

EXAMINERADE

Den som har fullföljt en utbildning och uppfyller de krav som ställs i examensordningen kan begära ut ett examensbevis. Knappt hälften av alla som börjar studera vid högskolan avlägger en examen inom sju år (se vidare *Genomströmning och resultat på grundnivå och avancerad nivå till och med 2009/10*. Statistiska meddelanden UF 20 SM 1103, Högskoleverket och SCB). Bland dem som inte tar ut någon examen finns t.ex. studenter som läser en kortare tid på fristående kurser, de som avbryter sina studier innan de har slutfört sin utbildning och de som har fullföljt en utbildning utan att begära ut något examensbevis.

Samtidigt som många studenter inte tar ut någon examen är det också allt fler som avlägger mer än en examen under ett och samma läsår. Därför är antalet examine-erade individer, dvs. de studenter som har avlagt examen under ett läsår, lägre än antalet utfärdade examina under ett läsår.

Läsåret 2011/12 tog nästan 59 000 personer ut en examen. Eftersom flera tog ut mer än en examen utfärdades det totalt 69 800 examina samma läsår. Antalet examina och examinerade individer ligger därmed kvar på en hög nivå jämfört med tidigare läsår, även om en viss minskning skedde i förhållande till rekordåret 2010/11. Antalet examinerade minskade med 1 900 och antalet examina med 1 700, exklusive den efterrapportering av examina på cirka en procent som brukar ske året därpå.

Studenter med funktionsnedsättning

Av diskrimineringslagen framgår att universitet och högskolor aktivt ska främja lika rättigheter för studenter och sökande oavsett bl.a. funktionshinder. Medel för särskilt pedagogiskt stöd till studenter med funktionshinder fördelas till övriga lärosäten av Stockholms universitet på regeringens uppdrag. Stockholms universitet har också i uppdrag att redovisa uppgifter om studenter med funktionshinder vid universitet och högskolor.

Socialstyrelsen som har det nationella samordningsansvaret för terminologin inom fackområdet vård och omsorg har beslutat att funktionshinder inte längre ska användas som en synonym till funktionsnedsättning. Funktionshinder ska användas för den begränsning som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen. I denna rapport använder Universitetskanslersämbetet därför termen studenter med funktionsnedsättning, i stället för som tidigare studenter med funktionshinder.

Av Stockholms universitets redovisning framgår att det under 2012 fanns omkring 9 400 studenter med funktionsnedsättning i högskolan. Dessa är studenter som varit i kontakt med lärosätens samordnare för studenter med funktionsnedsättning eller som samordnare på annat sätt fått kännedom om. Det innebär att lärosätena nu redovisar nästan 4 000 fler kända fall av studenter med funktionsnedsättning än för fem år sedan. I takt med att den generella tillgängligheten utvecklas vid universitet och högskolor kommer ett stigande antal studenter inte med i denna statistik.

Omkring 65 procent av studenterna med funktionsnedsättning var kvinnor och 35 procent män, vilket innebär en något större andel kvinnor än i studentpopulationen som helhet.

Av de 9 400 studenterna med funktionsnedsättning var det cirka 8 600 som fick särskilt pedagogiskt stöd, dvs. pedagogiska insatser för den enskilda studenten för att kompensera funktionsnedsättningen, eller del av riktade insatser som erbjöds i grupp.

Under 2012 gjorde Högskoleverket en särskild sammanställning av resultat ifråga om lärosätens insatser för studenter med funktionsnedsättning från myndighetens tillsynsbesök under perioden 2002 till 2012. Högskoleverket noterade då att antalet studenter med dyslexi ökat för varje år. Detsamma gäller studenter med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. Av verkets rapport framgår också att det på många ställen är studievägledare som har ett särskilt ansvar för information och stöd till studenterna och att det vid några högskolor finns speciella funktioner med särskilt ansvar för frågor kring likabehandling. Biblioteken är också viktiga i sammanhanget för att nå ut med information och för stödåtgärder.

Källor: *Stockholms universitets årsredovisning 2012* och *Funktionshindrade studenter – en sammanställning av resultaten från Högskoleverkets tillsynsbesök (reg.nr 12-1017-12)*.

En omständighet som har haft betydelse för utvecklingen av antalet examina de senaste två läsåren är att antalet lärarexamina ökade kraftigt läsåret 2010/11 för att därefter minska rejält läsåret 2011/12. Eftersom lärarexamen är den till antalet största yrkesexamen har de förändringar som skett i antalet lärarexamina haft stor betydelse för utvecklingen av det totala antalet examina.

Nationella minoriteter

Regeringen har i budgetpropositionen för 2013 avsatt särskilda medel för att trygga lärarförsörjningen för de nationella minoritetsspråken. Flera av de nationella minoritetsspråken finska, samiska, meänkieli, romani chib och jiddisch är i dag ämnen vid högskolan med få studenter.

Regeringen anser att detta är en oroande utveckling, eftersom det behövs lärare i skolväsendet som kan undervisa i språken och på språken för att de nationella minoritetsspråken ska kunna fortleva och utvecklas och för att barn och ungdomar ska kunna få undervisning i sitt minoritetsspråk.

För att trygga lärarförsörjningen för de nationella minoritetsspråken har regeringen beslutat att vissa universitet och högskolor från och med 2013 bör ges särskilda åtaganden – ett nationellt ansvar – för att bygga upp och utveckla ämneslärarutbildning i nationella minoritetsspråk. I nuläget har inget lärosäte examenstillstånd att utfärda ämneslärarexamen i språken samiska, meänkieli, romani chib eller jiddisch. Stockholms universitet fick i april 2013 tillstånd att utfärda ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 i undervisningsämnet finska som modersmål.

Regeringen har också beslutat att koppla en summa pengar till arbetet med det nationella ansvaret. Stockholms universitet erhåller från och med 2013 årligen 2,5 miljoner kronor för utveckling av ämneslärarutbildning i finska och meänkieli, Umeå universitet 2 miljoner kronor årligen för samiska och Södertörns högskola 2 miljoner kronor årligen för utveckling av ämneslärarutbildning i romani chib. Lunds universitet har sedan tidigare ett särskilt åtagande för jiddisch. Åtagandet är oförändrat, men regeringen anslår inga särskilda medel för 2013.

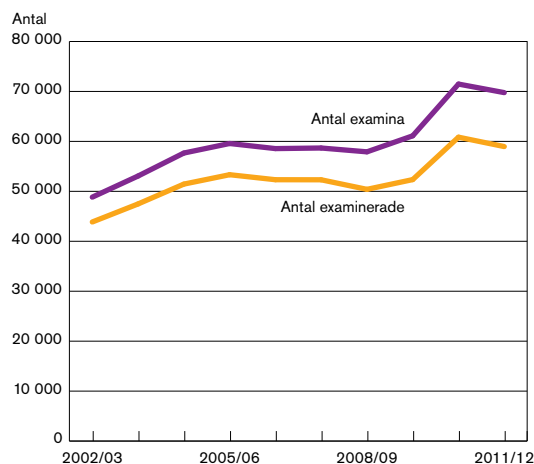
Källa: Budgetpropositionen för 2013, Utgiftsområde 16, s. 91, (prop. 2012/13:1).

Flest examinerade var kvinnor i åldern 25–29 år

Av samtliga examinerade läsåret 2011/12 var 63 procent kvinnor och 37 procent män. Andelen kvinnor har minskat något jämfört med de föregående fem läsåren, då mellan 65 och 66 procent av de examinerade var kvinnor. En förklaring till detta är det faktum att lärarexamen – som till 80 procent avläggs av kvinnor – har minskat kraftigt i antal det senaste läsåret.

Av dem som tog en examen läsåret 2011/12 var den största gruppen, omkring 40 procent, i åldern 25–29 år. Drygt en fjärdedel var 24 år eller yngre medan ungefär en tredjedel var 30 år eller äldre. Medianåldern bland examinerade var 27 år för både kvinnor och män. Männen medianålder har varit densamma de senaste tio åren medan kvinnornas medianålder har varierat mellan 27 och 28 år under samma tidsperiod.

Knappt 7 700 – eller 13 procent – av de examinerade läsåret 2011/12 var inresande studenter. För tio år sedan, läsåret 2002/03, var motsvarande siffra drygt 1 300 personer eller 3 procent. Antalet inresande studenter som avlägger examen i den svenska högskolan har därmed ökat med mer än 6 300 individer de senaste tio åren. Antalet förväntas emellertid minska i framtiden i samband med

Figur 12. Antalet utfärdade examina respektive examinerade individer läsåren 2002/03–2011/12. Antalet utfärdade examina var 10 800 fler än antalet examinerade individer läsåret 2011/12 vilket beror på att många studenter avlägger mer än en examen samma läsåret.

att effekten av studieavgifter för studenter utanför EES och Schweiz – som infördes 2011 – börjar få genomslag bland de examinerade.

Allt fler dubbla examina

Skillnaden mellan antalet utfärdade examina och antalet examinerade individer har ökat, från knappt 5 000 läsåret 2002/03 till 10 800 läsåret 2011/12. Den ökade skillnaden beror på att det har blivit allt vanligare att studenter avlägger mer än en examen under ett och samma läsåret.

I vissa fall rör det sig om två olika examina med olika poänginnehåll – t.ex. en kandidatexamen och en masterexamen – som utfärdas samma läsåret till en student. Det förekommer också att fler än två examina utfärdas till en student under ett läsåret. Läsåret 2011/12 var det 900 personer som tog ut tre examina eller fler.

Oftast rör det sig dock om s.k. dubbeleamina där en generell examen avläggs parallellt med en yrkesexamen på samma meriter. Av dem som ansökte om och fick en kandidatexamen läsåret 2011/12 var det 25 procent som ansökte om och fick en yrkesexamen med samma inriktning. Flest dubbeleamina utfärdades inom hälso- och sjukvård samt social omsorg. Av dem som tog en kandidatexamen med denna inriktning var det 70 procent som även tog en yrkesexamen med samma inriktning, vanligen en sjuksköterskeexamen.

Hälso- och sjukvård samt social omsorg var den vanligaste inriktningen beträffande dubbeleamina även för magisterexamen. Av dem som tog en magisterexamen med denna inriktning läsåret 2011/12 var det 64 procent som tog en yrkesexamen med samma inriktning, dvs. specialistsjuksköterskeexamen eller barnmorskeexamen.

När det gäller masterexamen var det 16 procent av dem som tog en sådan examen som ansökte om och fick en yrkesexamen med samma inriktning läsåret 2011/12. För master-

Examens inriktning	Kandidat-examen	Därav även yrkes-examen (procent)	Magister-examen	Därav även yrkes-examen (procent)	Master-examen	Därav även yrkes-examen (procent)
Alla	22 438	25	5 496	23	7 294	16
Hälso- och sjukvård samt social omsorg	5 758	70	1 724	64	379	4
Teknik och tillverkning	2 302	52	429	2	3 230	33
Pedagogik och lärutbildning	802	31	321	40	76	18
Lant- och skogsbruk samt djursjukvård	123	44	3	33	57	56

Tabell 5. Antal personer som avlagt kandidatexamen, magisterexamen (ettårig enligt 2007 års examensordning) och masterexamen läsåret 2011/12 samt andel av dessa som samtidigt har avlagt en yrkesexamen med samma inriktning. "Alla" är nettoräknade, dvs. en person med t.ex. flera kandidatexamen räknas bara en gång. Dubbla examina är vanligast inom området hälso- och sjukvård samt social omsorg.

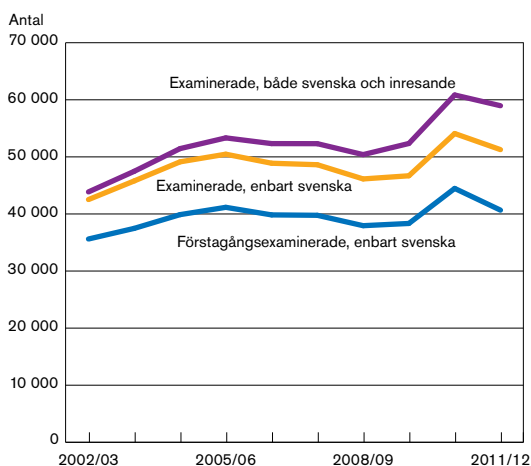
examen var den vanligaste inriktningen för dubbla examina teknik och tillverkning, vanligen en civilingenjörsexamen.

Ökad andel examinerade med tidigare examen

Av de närmare 59 000 personer som tog en examen läsåret 2011/12 tillhörde drygt 51 000 den svenska befolkningen. Av dessa 51 000 var det 10 300 som sedan tidigare hade en akademisk examen. Resterande cirka 40 700 personer hade inte någon examen tidigare, dvs. de var förstagångsexaminerade.

Lsåret 2011/12 ökade andelen av de svenska examinerade som hade en examen sedan tidigare till 21 procent efter att ha varit 18 procent de tre föregående läsåren. En förklaring till detta är att det i och med 2007 års examensordning fordras en examen på grundnivå för att avlägga generella och konstnärliga examina på avancerad nivå.

Sett över en tioårsperiod har antalet svenska förstagångsexaminerade ökat från 35 600 läsåret 2002/03 till knappt 40 700 läsåret 2011/12. Det innebär att det årliga nytillskottet av personer med en akademisk examen var 14 procent högre det senaste läsåret än det var för tio år

Figur 13. Antal examinerade totalt, antal svenska examinerade och antal svenska förstagångsexaminerade. Antalet förstagångsexaminerade 2011/12 har i stort sett varit oförändrat de senaste åren, med undantag för läsåret 2010/11.

sedan. Hela ökningen skedde emellertid i början av perioden – sedan läsåret 2006/07 har antalet svenska förstagångsexaminerade legat omkring 40 000. Ett undantag är läsåret 2010/11 då antalet ökade till nästan 44 500 för att sedan minska med drygt 4 000 individer, huvudsakligen på grund av de förändringar i antalet lärarexamina som har ägt rum de senaste två läsåren. Sammanfattningsvis har antalet förstagångsexaminerade varit i stort sett oförändrat under flera år – omkring 40 000.

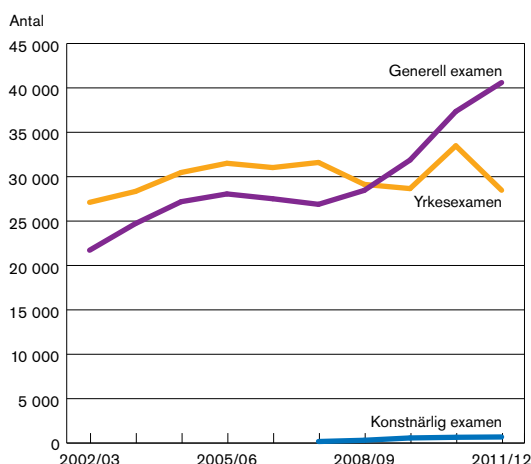
Generella examina ökar – yrkesexamina minskar

Fokus skiftas nu från att beskriva de examinerade till att beskriva utvecklingen för olika examens kategorier och examina. Eftersom många studenter avlägger mer än en examen under ett läsår blir det i vissa fall problem med nettoräkningen när antalet examinerade redovisas uppdelat på olika examens kategorier och examina. I de avsnitt som följer redovisas därför antalet examina i stället för antalet examinerade.

Det finns sedan den 1 juli 2007 tre examens kategorier: yrkesexamina, generella examina och konstnärliga examina. Antalet generella examina har ökat stadigt sedan den nya utbildnings- och examensstrukturen infördes 2007, och läsåret 2009/10 utfärdades det för första gången fler generella examina än yrkesexamina. Denna utveckling förstärktes ytterligare läsåret 2011/12, då antalet generella examina fortsatte att öka samtidigt som antalet yrkesexamina minskade kraftigt. Lsåret 2011/12 utfärdades det 40 600 generella examina och knappt 28 500 yrkesexamina, dvs. en skillnad på drygt 12 000 examina.

Att antalet generella examina har ökat beror till stor del på att allt fler avlägger dubbla examina. Samtidigt innebär 2007 års examensordning att det har blivit vanligare att avlägga generella examina på både grundnivå och avancerad nivå.

När det gäller konstnärliga examina, som utgör en ny examens kategori sedan 2007, ökade antalet något och uppgick läsåret 2011/12 till knappt 700 examina.

Figur 14. Antal utfärdade generella examina, yrkesexamina respektive konstnärliga examina läsåren 2002/03–2011/12. Antalet generella examina ökade från 37 300 läsåret 2010/11 till 40 600 läsåret 2011/12 medan antalet yrkesexamina minskade från 33 500 till 28 500 under samma period, huvudsakligen beroende på en kraftig minskning av lärarexamina.

Kandidatexamina ökade mest bland generella examina

När det gäller generella examina, dvs. högskoleexamen, kandidatexamen, magisterexamen och masterexamen, ökade antalet från drygt 37 300 examina läsåret 2010/11 till 40 600 läsåret 2011/12.

Kandidatexamen är den i särklass vanligaste generella examen med nästan 23 000 utfärdade examina läsåret 2011/12. Kandidatexamen stod också för den största ökningen med drygt 2 700 fler examina läsåret 2011/12 jämfört med läsåret 2010/11. Flest kandidatexamina, 40 procent, utfärdades med inriktning mot samhällsvetenskap, juridik, handel och administration. Dessa inriktningar stod också för den antalsmässigt största ökningen med nästan 1 300 fler examina läsåret 2011/12 jämfört med föregående läsår.

Det utfärdades drygt 7 300 masterexamina läsåret 2011/12, vilket var en ökning med 26 procent sedan föregående läsår. Den största andelen masterexamina, 44 procent, var med inriktning mot teknik och tillverkning. Det var också masterexamina med denna inriktning som ökade mest i antal läsåret 2011/12.

Antalet examina som utfärdades enligt 1993 års examensordning fortsatte att minska läsåret 2011/12. Den fyraåriga magisterexamen minskade med 40 procent och den ettåriga magisterexamen med ämnesbredd minskade med 25 procent. Den ettåriga magisterexamen som utfärdades enligt 2007 års examensordning ökade däremot med 16 procent till drygt 5 500 examina läsåret 2011/12.

Av samtliga generella examina utfärdades ungefär 60 procent till kvinnor. Andelen kandidatexamina som utfärdades till kvinnor var 66 procent. Masterexamen är den enda generella examen som avläggs av fler män än kvinnor. Läsåret 2011/12 utfärdades 58 procent av alla masterexamina till män. Männen är i majoritet bland såväl inresande som svenska studenter som avlägger masterexamen – men andelen män är större bland inresande än bland svenska studenter.

Yrkesexamina – lärarexamina minskade mest

Det finns mer än 50 yrkesexamina men flertalet utfärdades i liten utsträckning – endast åtta yrkesexamina hade en omfattning på mer än 1 000 utfärdade examina läsåret 2011/12. Antalet utfärdade yrkesexamina minskade från knappt 33 500 läsåret 2010/11 till strax under 28 500 läsåret 2011/12, vilket motsvarar en minskning på 15 procent. Antalet yrkesexamina var därmed tillbaka på ungefär samma nivå som före den kraftiga uppgången läsåret 2010/11.

Den största yrkesexamen, lärarexamen, stod för den största minskningen. Antalet lärarexamina närapå halverades, från knappt 12 400 examina läsåret 2010/11 till drygt 6 400 examina läsåret 2011/12 (för vidare information, se faktarutan *Lärarutbildningen*).

De största yrkesexamina efter lärarexamen är sjuksköterskeexamen och civilingenjörsexamen med 3 900 respektive 3 000 utfärdade examina läsåret 2011/12. Även dessa minskade i antal läsåret 2011/12, med 5 respektive 16 procent. Övriga stora yrkesexamina ökade i antal. Mest ökade civilekonomexamen – med nästan 500 examina eller 231 procent – vilket förklaras av att detta är en ny examen sedan 2007 som fortfarande är under uppbyggnad. Nybörjartalen har dock minskat kraftigt sedan läsåret 2009/10, men det återspeglas ännu inte i antalet examina.

Generella examina	2010/11	2011/12	Förändring	Procent
Högskoleexamen	1 585	1 796	211	13
Kandidatexamen	20 270	22 975	2 705	13
Magisterexamen (2007)	4 759	5 509	750	16
Masterexamen	5 809	7 308	1 499	26
"Gamla" magisterexamina	4 922	3 012	-1 910	-39
Totalt	37 345	40 600	3 255	9

Tabell 6. Antal utfärdade generella examina läsåret 2011/12 jämfört med läsåret 2010/11. Antalsmässigt ökade kandidatexamina mest, med drygt 2 700 examina. Antalet masterexamina ökade med drygt en fjärdedel eller nästan 1 500 examina det senaste läsåret. "Gamla" magisterexamina avser magisterexamen med ämnesdjup samt magisterexamen med ämnesbredd som båda utfärdades enligt 1993 års examensordning.

Yrkesexamina	2010/11	2011/12	Förändring	Procent
Lärarexamen	12 366	6 439	-5 927	-48
Sjuksköterskeexamen	4 138	3 911	-227	-5
Civilingenjörsexamen	3 608	3 045	-563	-16
Socionomexamen	2 206	2 433	227	10
Specialistsjuksköterskeexamen	1 823	2 045	222	12
Högskoleingenjörsexamen	1 689	1 926	237	14
Juristexamen	1 070	1 387	317	30
Läkarexamen	983	1 047	64	7
Civilekonomexamen	215	712	497	231
Sjukgymnastexamen	522	537	15	3
Totalt	33 477	28 474	-5 003	-15

Tabell 7. De tio yrkesexamina med flest utfärdade examina läsåret 2011/12 samt förändring jämfört med läsåret 2010/11. Bland yrkesexamina var det lärarexamen som stod för den största minskningen läsåret 2011/12 – antalet närapå halverades jämfört med läsåret 2010/11.

Av samtliga yrkesexamina utfärdades 69 procent till kvinnor. De flesta yrkesexamina avläggs av fler kvinnor än män. Av de tio största yrkesexamina var det bara civilingenjörsexamen och högskoleingenjörsexamen som utfärdades till en högre andel män än kvinnor – 73 respektive 76 procent av dessa examina utfärdades till män läsåret 2011/12.

28 procent av 35-åringarna har en minst treårig examen

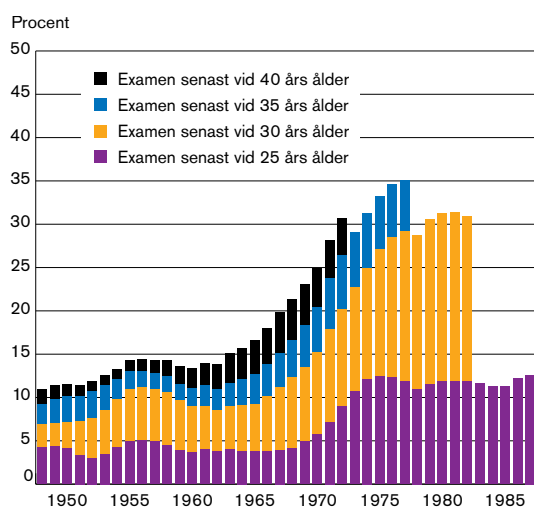
Utbyggnaden av den högre utbildningen under de senaste decennierna har inneburit att andelen av en årskull som har tagit en examen vid högskolan har ökat markant för personer födda från mitten av 1960-talet och framåt.

Bland personer födda 1965 hade 12 procent tagit en minst treårig examen senast vid 35 års ålder, dvs. läsåret 1999/2000. Bland personer födda 1977, som blev 35 år 2012, var motsvarande andel 28 procent.

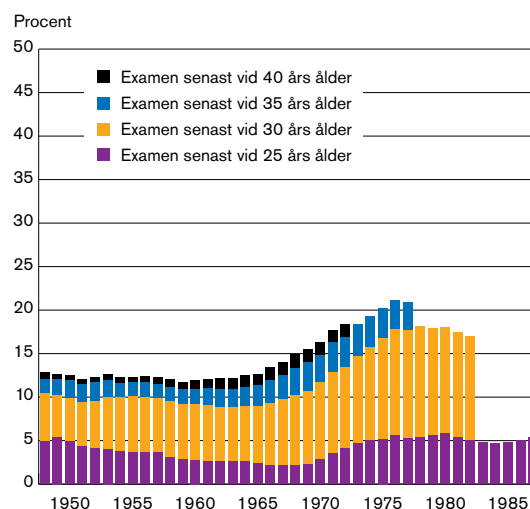
Ytterligare ett antal personer har avlagt en examen senast vid 40 års ålder. I årskullen födda 1972, som blev 40 år 2012, hade 24 procent tagit en minst treårig examen. Det var ytterligare 3 procentenheter jämfört med samma årskull vid 35 års ålder.

De flesta med en minst treårig examen har avlagt sin examen senast vid 30 års ålder. I ett längre perspektiv har andelen som avlagt examen senast vid denna ålder ökat kraftigt – från 9 procent bland personer födda 1965 till 24 procent bland personer födda 1982, som blev 30 år 2012. I ett kortare perspektiv har dock andelen 30-åringar som avlagt examen minskat något. Andelen som hade avlagt en minst treårig examen senast vid 30 års ålder var en halv procentenhet högre bland personer födda 1981 än den var bland personer födda 1982, och ännu något högre bland personer födda 1980.

Det är en högre andel av kvinnorna än av männen som har avlagt en minst treårig examen senast vid 35 års ålder

Figur 15. Andel (procent) av varje årskull kvinnor födda 1948–1987 som har avlagt en minst treårig examen senast vid 25, 30, 35 respektive 40 års ålder. 35 procent av den årskull kvinnor som blev 35 år läsåret 2011/12 hade avlagt en minst treårig examen.

Figur 16. Andel (procent) av varje årskull män födda 1948–1987 som har avlagt en minst treårig examen senast vid 25, 30, 35 respektive 40 års ålder. 21 procent av den årskull män som blev 35 år läsåret 2011/12 hade avlagt en minst treårig examen.

och så har det förhållit sig sedan årskullen född 1954. För tidigare årskullar – som tog en examen inom högskolan innan stora kvinnodominerade utbildningar som sjuksköterskeutbildningen och lärarutbildningen införlivades i högskolan 1977 – gällde att en högre andel män än kvinnor hade avlagt examen.

Andelen som har tagit en examen vid högskolan har dessutom ökat mer markant för kvinnor än för män. Bland kvinnor ökade andelen som avlagt en minst treårig examen vid 35 års ålder från 13 procent för kvinnor födda 1965 till 35 procent för kvinnor födda 1977. Bland män ökade motsvarande andel från 11 procent till 21 procent. Bland kvinnorna är det också en högre andel som har avlagt examen mellan 35 och 40 års ålder – i årskullen födda 1972 hade 4 procent av kvinnorna och 1 procent av männen avlagt examen i den åldern.

Sammantaget innebär utvecklingen att det sedan lång tid tillbaka är en avsevärt högre andel kvinnor än män som har tagit en minst treårig examen. Detta gäller avlagd examen vid såväl 25, 30, 35 som 40 års ålder.

GENOMSTRÖMNING

Studenternas resultat i högskolan brukar diskuteras i termer av genomströmning, dvs. i vilken grad studenterna ”strömmar genom” högskolan. Ett mått på genomströmning är examensfrekvens, som mäter i vilken omfattning en nybörjarkull avlägger examen. Ett annat mått är prestationsgrad, som mäter i vilken utsträckning studenterna tar de poäng de har registrerat sig för.

När man mäter genomströmning är det viktigt att vara medveten om att studenter har olika studiemönster och att de har olika avsikter med sina studier. Vissa studenter börjar på en utbildning som de sedan slutför utan några sidospår, medan andra läser fristående kurser eller varierar programstudier med fristående kurser. För många studenter är det viktigt att avlägga examen medan det för andra är den uppnådda kunskapen som är det väsentliga, inte att ta högskolepoäng.

Högst examensfrekvens på utbildningar mot legitimationsyrken

Med examensfrekvens avses andelen av nybörjarna ett visst läsår som avlägger examen. Eftersom inte alla studenter har för avsikt att avlägga examen är examensfrekvens ett mått som lämpar sig bäst att använda för studenter som läser på program. Måttet förutsätter att det finns uppgift om nybörjartidpunkt på programmet och därefter görs en uppföljning av avlagd examen efter programmets nominella studietid plus tre år.

Än så länge finns uppgifter om examensfrekvens enbart för nybörjare på yrkesexamensprogram. De senaste uppgifterna som finns tillgängliga gäller nybörjare som har tagit examen på ett yrkesexamensprogram t.o.m. läsåret

2009/10. Examensfrekvensen är högst på yrkesexamensprogram som utbildar mot legitimationsyrken, dvs. yrken där det krävs en examen för att få legitimation att arbeta inom yrket. Allra högst var examensfrekvensen på läkarutbildningen, där 90 procent av nybörjarna tog examen, följt av utbildningarna till barnmorska, tandhygienist, sjuksköterska och tandläkare, som alla hade en examensfrekvens på över 80 procent. Lägst var examensfrekvensen för studenter på högskoleingenjörprogram, där 33 procent tog en högskoleingenjörsexamen. Dessutom tog ytterligare 10 procent en annan examen, vanligen en teknisk kandidatexamen.

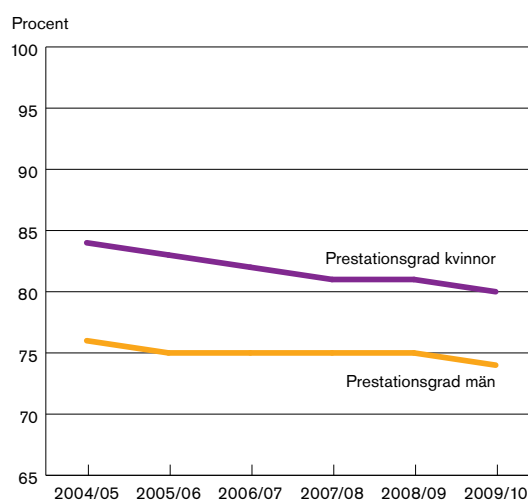
Oavsett yrkesexamensprogram är examensfrekvensen högre för kvinnor än för män. Det gäller både program med en majoritet kvinnor och program med en majoritet män. Störst var skillnaden på socionomprogram, receptarieprogram och lärarprogram, där examensfrekvensen för kvinnor var mer än 20 procentenheter högre än för män.

Se vidare *Genomströmning och resultat på grundnivå och avancerad nivå till och med 2009/10*. Statistiska meddelanden UF 20 SM 1103, Högskoleverket och SCB.

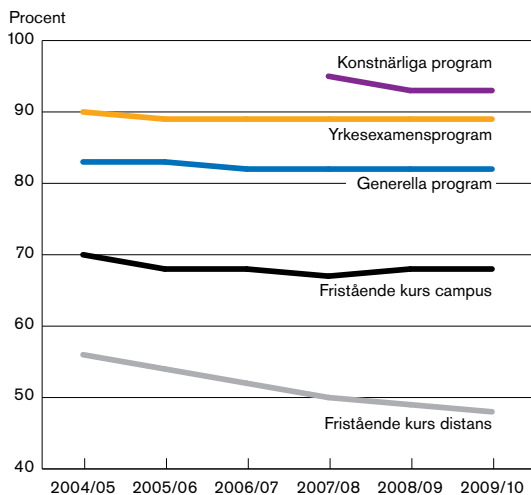
Sjunkande prestationsgrader – särskilt på fristående kurser på distans

Med prestationsgrad menas i vilken utsträckning studenterna tar de poäng de har registrerat sig för. Eftersom måttet inte förutsätter avlagd examen kan det också användas för att mäta genomströmning för studenter på fristående kurser.

Från och med 2013 tillämpas ett nytt, individbaserat mått på prestationsgrad. Det nya måttet innebär i korthet att avklarade poäng följs upp för studenternas registreringstermin och de tre efterföljande terminerna. Det se-

Figur 17. Prestationsgrader för helårsstudenter, uppdelat på kvinnor och män, som var registrerade i högskolan läsåren 2004/05–2009/10. Prestationsgraden har under hela perioden varit högre för kvinnor än för män. Läsåret 2009/10 var prestationsgraden för kvinnor 80 procent och för män 74 procent. Samtidigt har prestationsgraden sjunkit mer för kvinnor än för män. Notera den kapsekade skalan.

Figur 18. Prestationsgrader för helårsstudenter på konstnärliga program, yrkesexamensprogram, generella program samt fristående kurser på campus respektive distans läsåren 2004/05–2009/10. Prestationsgraden är högst på konstnärliga program och yrkesexamensprogram och lägst på fristående kurser på distans. På fristående kurser på distans har prestationsgraden dessutom sjunkit kraftigt under den aktuella perioden. Notera den kapade skalan.

naste året som kan redovisas avser helårsstudenter läsåret 2009/10 och de poäng de har klarat av till och med höstterminen 2011 (läs mer om det nya måttet i faktarutan *Nytt mått på prestationsgrader – med individkoppling*).

Den genomsnittliga prestationsgraden läsåret 2009/10 var 78 procent, dvs. helårsstudenterna det läsåret klarade av 78 procent av de poäng de var registrerade för inom fyra terminer. En jämförelse över tid visar att den genomsnittliga prestationsgraden har sjunkit de senaste fem läsåren. För helårsstudenter läsåret 2004/05 var prestationsgraden 81 procent och därefter har den minskat något varje läsår.

Kvinnor har en högre prestationsgrad än män – bland helårsstudenter läsåret 2009/10 var prestationsgraden för kvinnor 80 procent och för män 74 procent. Prestationsgraden för kvinnor har dock sjunkit mer än prestationsgraden för män. För kvinnor har prestationsgraden minskat från 84 till 80 procent och för män från 76 till 74 procent mellan läsåren 2004/05 och 2009/10.

Skillnaderna i prestationsgrader är stora mellan olika studietyper. För helårsstudenter läsåret 2009/10 var prestationsgraden högst på konstnärliga program och yrkesexamensprogram, 93 respektive 89 procent. Därefter följer generella program med 82 procent. Den genomsnittliga prestationsgraden för alla former av program var 86 procent.

Prestationsgraden för studenter på fristående kurser är betydligt lägre än för studenter på program. På fristående kurser var prestationsgraden 61 procent för helårsstudenter läsåret 2009/10, det vill säga 24 procentenheter lägre än på program. Ytterligare skillnader när det gäller prestationsgrad finns mellan fristående kurser på campus respektive distans. För fristående kurser på campus var prestationsgraden 68 procent, vilket kan jämföras med 48 procent på fristående kurser på distans.

Inom samtliga studietyper är prestationsgraden högre för kvinnor än för män. Störst är skillnaden på generella program och yrkesexamensprogram, där kvinnor hade 7 respektive 6 procentenheter högre prestationsgrad än män (helårsstudenter läsåret 2009/10). Minst var skillnaden på konstnärliga program med två procentenheters skillnad mellan kvinnor och män.

Det är på fristående kurser på distans som prestationsgraden har minskat mest. Mellan läsåren 2004/05 och 2009/10 minskade prestationsgraden för helårsstudenter på fristående kurser på distans med 8 procentenheter. Prestationsgraden för övriga studietyper minskade med 1–2 procentenheter under samma tidsperiod.

Det är framför allt bland kvinnor som prestationsgraden har sjunkit på fristående kurser på distans. Kvinnornas prestationsgrader har minskat varje år sedan läsåret 2004/05 – från 61 till 51 procent. Männen prestationsgrader är lägre än kvinnornas men har inte minskat i samma omfattning – från 48 till 44 procent mellan läsåren 2004/05 och 2009/10.

Att prestationsgraden har sjunkit så kraftigt på fristående kurser på distans, i synnerhet för kvinnor, förklarar till stor del varför prestationsgraden totalt sett har sjunkit de senaste fem läsåren – och varför den har minskat mer för kvinnor än för män. Antalet helårsstudenter på fristående kurser på distans har dessutom ökat markant under flera år – från 18 700 läsåret 2004/05 till 35 600 läsåret 2010/11 – vilket innebär att prestationsgraden där får genomslag på den genomsnittliga prestationsgraden för all utbildning.

Stora skillnader i prestationsgrader mellan olika program

Den genomsnittliga prestationsgraden för yrkesexamensprogram var 89 procent läsåret 2009/10, men skillnaderna i prestationsgrad är stora mellan olika yrkesexamensprogram. Bland de stora programmen – som hade fler än 1 000 helårsstudenter läsåret 2009/10 – var prestationsgraden högst på sjukgymnastprogrammet med 97 procent. Den lägsta prestationsgraden hade högskoleingenjörsprogram med 82 procent.

På några stora yrkesexamensprogram ökade prestationsgraden under läsåren 2004/05–2009/10. Mest ökade den på arkitektprogram med 3 procentenheter. På flertalet stora yrkesexamensprogram minskade dock prestationsgraden under samma tidsperiod. Den största minskningen gällde lärarprogram, där prestationsgraden minskade med 4 procentenheter mellan 2004/05 och 2009/10, från 91 till 87 procent.

På generella program var den genomsnittliga prestationsgraden 82 procent men även här finns skillnader mellan olika program. Högst var prestationsgraden på kandidatprogram, där helårsstudenterna läsåret 2009/10 hade en prestationsgrad på 83 procent. Lägst prestationsgrad

Nytt sätt att beräkna prestationsgrader – med individkoppling

Prestationsgrad är ett genomströmningsmått för högskoleutbildning som mäter i vilken omfattning studenterna tar de poäng de har registrerat sig för. Prestationsgraden beräknar man genom att dela antalet helårsprestationer med antalet helårsstudenter under ett år.

Hittills har helårsprestationerna bestått av alla avklarade poäng det aktuella året, det vill säga dels avklarade poäng för de studenter som varit registrerade under det aktuella året, dels avklarade poäng för studenter som varit registrerade under tidigare läsår men då inte tagit sina poäng. Samtidigt har poäng som det aktuella årets helårsstudenter klarat av ett senare år inte ingått. Det har med andra ord inte funnits någon individkoppling mellan registreringspoäng och avklarade poäng.

Universitetskanslersämbetet (tidigare Högskoleverket) har tillsammans med Statistiska centralbyrån utvecklat detta genomströmningsmått så att prestationsgraden består av kvoten mellan avklarade poäng, omräknade till helårsprestationer, som hör ihop med de studenter, omräknade i helårsstudenter, som varit registrerade under det aktuella läsåret. Därmed finns en individkoppling mellan täljaren och nämnaren i kvoten prestationsgrad. Det innebär samtidigt att inga avklarade poäng i denna individbaserade prestationsgrad hänger ihop med några andra studenter än de som utgör nämnarens helårsstudenter.

Helårsprestationerna består av avklarade poäng under registreringsperioden och ytterligare tre terminer vilket innebär att den individbaserade prestationsgraden avser de studenter som var registrerade ett par läsår bakåt i tiden.

hade magisterprogram med 78 procent. På masterprogram var prestationsgraden 81 procent.

Ungefär 65 procent av helårsstudenterna på masterprogram var inresande studenter under åren 2007/08–2009/10 och bland dessa var prestationsgraden 80 procent läsåret 2009/10. Det kan jämföras med 83 procent bland svenska masterstudenter.

Läs mer om prestationsgrader i *Nytt mått tydliggör bilden av sjunkande prestationsgrader*, statistisk analys 2013/2, Universitetskanslersämbetet. Se även *Studieaktivitet mätt i högskolepoäng*, effektivitetsanalys 2013/1, Universitetskanslersämbetet.

UTBILDNINGENS OMFATTNING OCH INRIKTNING

I detta avsnitt beskrivs den volymmässiga utvecklingen för utbildning på grundnivå och avancerad nivå, mätt i antalet helårsstudenter. Till skillnad från avsnittet *Studenterna* är det inte studentpopulationen (individerna) som är i fokus i detta avsnitt utan utbildningens omfattning och inriktning.

Med helårsstudenter menas registrerade studenter omräknade till helårsekvivalenter (antalet registrerade studenter under läsåret multiplicerat med de högskolepoäng de varit registrerade för, dividerat med 60). Eftersom alla studenter inte är registrerade på heltid under hela året mot-

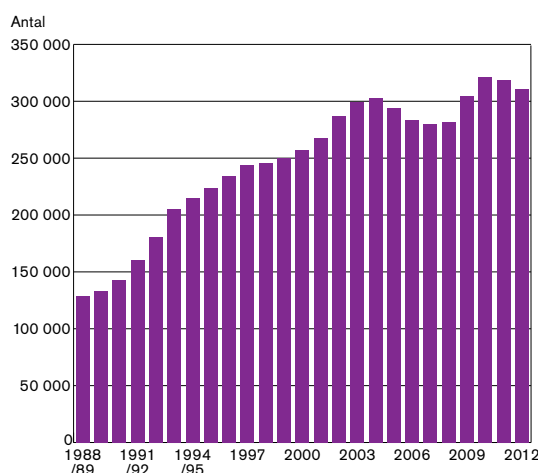
svarar antalet helårsstudenter läsåret 2011/12 drygt 70 procent av antalet individer som har varit registrerade någon gång under läsåret.

Utvecklingen av antalet helårsstudenter totalt redovisas per kalenderår (vårtermin plus hösttermin) där 2012 är det senaste året. På så sätt är det möjligt att presentera så aktuella uppgifter som möjligt. Övriga uppgifter om helårsstudenter avser läsår, där läsåret 2011/12 är det senaste året.

Minskat antal helårsstudenter 2012

År 2012 var antalet helårsstudenter 311 000, vilket är en minskning med 7 400 jämfört med 2011. Antalet helårsstudenter minskade även mellan 2010 och 2011. Det rörde sig då om en minskning på 2 500 helårsstudenter. En stor del av minskningen det senaste året kan sannolikt förklaras av färre inresande studenter och att en tillfällig utökning av lärosätenas takbelopp upphörde 2012.

I ett längre tidsperspektiv har antalet helårsstudenter emellertid ökat kraftigt. I början av 1990-talet fanns det 150 000 helårsstudenter och 2003 hade antalet fördubblats till 300 000. Den kraftiga ökningen berodde på den stora utbyggnaden av den högre utbildningen under denna period. Under perioden 2005–2007 minskade antalet helårsstudenter till följd av minskad efterfrågan från studenternas sida. Därefter ökade antalet igen och 2010 nåddes det hittills högsta antalet med 320 900 helårsstudenter. Ökningen förklaras till stor del av att antalet 19–20-åringar var rekordstort och att takbeloppen utökades 2010–2011 så att lärosätena kunde ta emot och utbilda fler studenter under den djupa lågkonjunkturen.

Figur 19. Antalet helårsstudenter 1989–2012. Antalet helårsstudenter 2012 var 311 000. Det var en minskning med 7 400 jämfört med 2011.

Minsknigen gäller framför allt inresande studenter

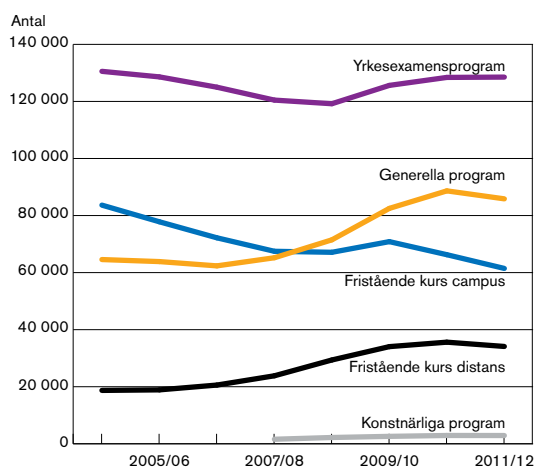
I det följande redovisas utvecklingen av antalet helårsstudenter per läsår. Läsåret 2011/12 uppgick antalet helårsstudenter i svensk högskoleutbildning till 313 500, vilket är en minskning med ungefär 9 000 helårsstudenter eller 3 procent sedan läsåret 2010/11.

I stort sett hela minskningen, mätt i helårsstudenter, gäller inresande studenter medan antalet svenska studenter var i det närmaste oförändrat. Det senaste läsåret minskade antalet inresande helårsstudenter med drygt 8 900 – från 35 900 till 26 900 – medan antalet svenska helårsstudenter minskade med endast ett hundratal, till 286 500 läsåret 2011/12. Antalet inresande helårsstudenter minskade särskilt påtagligt på magister- och masterprogram. På masterprogram minskade antalet med 4 200 eller 30 procent och på magisterprogram med 1 100 eller nästan 50 procent. Det minskade antalet inresande studenter är som tidigare nämnts huvudsakligen en effekt av införandet av studieavgifter.

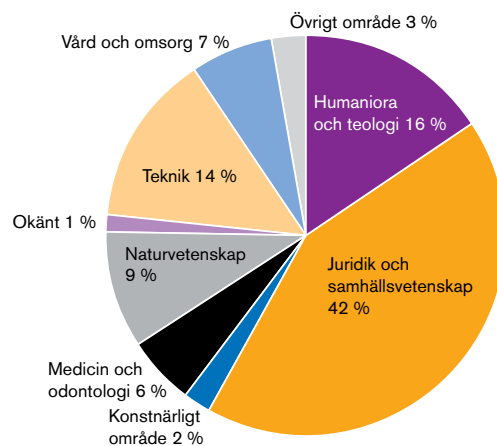
Störst minskning på fristående kurser

Mer än två tredjedelar av helårsstudenterna läsåret 2011/12 studerade på program – 41 procent på yrkesexamensprogram, 27 procent på generella program och 1 procent på konstnärliga program. En knapp tredjedel studerade på fristående kurser, 20 procent på campus och 11 procent på distans.

Det minskade antalet helårsstudenter läsåret 2011/12 återspeglas inom samtliga studietyper utom yrkesexamensprogram, som i stället ökade något i omfattning. På generella program minskade antalet helårsstudenter med 2 800, vilket motsvarar en minskning med 3 procent. Den största minskningen gäller dock fristående kurser. Fristående kurser på campus minskade med drygt 4 800 helårsstudenter eller 7 procent och fristående kurser på distans med 1 500 helårsstudenter eller drygt 4 procent. Det var första gången som antalet helårsstudenter minskade inom fristående kurser på distans. Under perioden 2004/05-2011/12 ökade i stället denna studieform kraftigt, med 15 000 helårsstudenter.

Figur 20. Antalet helårsstudenter på yrkesexamensprogram, generella program, konstnärliga program samt på fristående kurser på campus respektive distans läsåren 2004/05–2011/12. Antalet helårsstudenter minskade inom samtliga studieförmer utom yrkesexamensprogram läsåret 2011/12. Mest minskade antalet inom fristående kurser på campus.

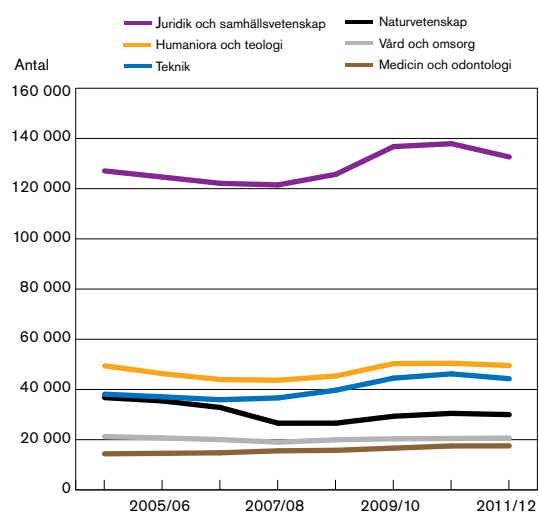

Figur 21. Fördelning av helårsstudenter mellan olika ämnesområden läsåret 2011/12. Området juridik och samhällsvetenskap är störst följt av området humaniora och teologi.

Juridik och samhällsvetenskap är det största området

Det största ämnesområdet läsåret 2011/12 – liksom tidigare läsår – var juridik och samhällsvetenskap, med 42 procent av alla helårsstudenter. Därefter följde området humaniora och teologi med 16 procent, teknikområdet med 14 procent och området naturvetenskap med 9 procent. Inom övriga områden fanns tillsammans totalt 19 procent av helårsstudenterna. Fördelningen av helårsstudenter mellan de olika ämnesområdena såg i stort sett likadan ut läsåret 2010/11.

Minskningen av antalet helårsstudenter läsåret 2011/12 märks inom flertalet ämnesområden. Den antalsmässigt största minskningen gällde området juridik och samhällsvetenskap. Detta område minskade med 5 300 helårsstudenter eller nästan 4 procent. Även teknikområdet minskade

Figur 22. Antal helårsstudenter per ämnesområde läsåren 2004/05–2010/11. Området juridik och samhällsvetenskap har minskat mest i antal det senaste läsåret – med 5 300 helårsstudenter. I figuren ingår inte de minsta områdena konstnärligt område respektive övrigt område.

de kraftigt i omfattning – med drygt 1 900 helårsstudenter eller 4 procent. Övriga områden minskade också något, med undantag för områdena vård och omsorg samt medicin och odontologi, som i stället ökade lite det senaste läsåret.

Fördelningen av helårsstudenter mellan de olika ämnesområdena ser olika ut för kvinnor och män. Lsåret 2011/12 fanns 46 procent av kvinnorna, mätt i helårsstudenter, inom området juridik och samhällsvetenskap. Därefter följde humaniora och teologi med 17 procent samt vård och omsorg med 9 procent. Bland männen, mätt i helårsstudenter, fanns 36 procent inom området juridik och samhällsvetenskap, 24 procent inom teknikområdet och 14 procent inom humaniora och teologi.

Se vidare *Färre helårsstudenter läsåret 2011/12*, statistisk analys 2012/14, Högskoleverket.

Utvärdering av högre utbildning

Sedan 2011 utvärderas utbildning på grundnivå och avancerad nivå med utgångspunkt i hur väl studenterna uppfyller målen i examensordningen. I utvärderingen ingår alla utbildningar som leder till en kandidatexamen, magisterexamen, masterexamen eller yrkesexamen. Ytterligare ett krav för att en utbildning ska kunna utvärderas är att minst fem självständiga arbeten (examensarbeten) ska ha examinerats under de tre senaste åren. Underlagen för bedömningen utgörs av självständiga arbeten, självvärderingar, studentintervjuer samt, fram till hösten 2012, alumnenkäter.

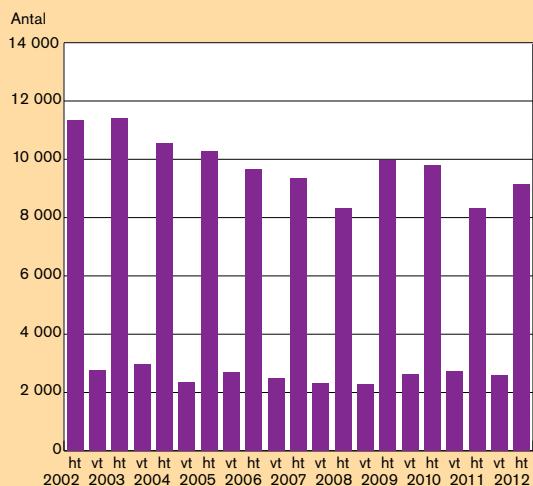
Utvärderingen görs med hjälp av externa bedömare. Bedömargrupperna består av ämnesexperter, företrädare för arbetslivet och studenter.

Utvärderingarna fördelar sig på sex omgångar. Beslut är fattade för de tre första omgångarna som bland annat innefattar samhällsvetenskaper och språkvetenskaper. Den fjärde omgången har kommit halvvägs med arbetet. Denna omgång innefattar till exempel naturvetenskap, teknikvetenskap och ingenjörsutbildningar. Under våren 2013 har utvärderingen av vård- och medicinutbildningar påbörjats. Den sista omgången i utvärderingscykeln påbörjas till hösten. Där ingår bland annat konstnärliga utbildningar, socionomutbildningarna och utbildningar inom pedagogik.

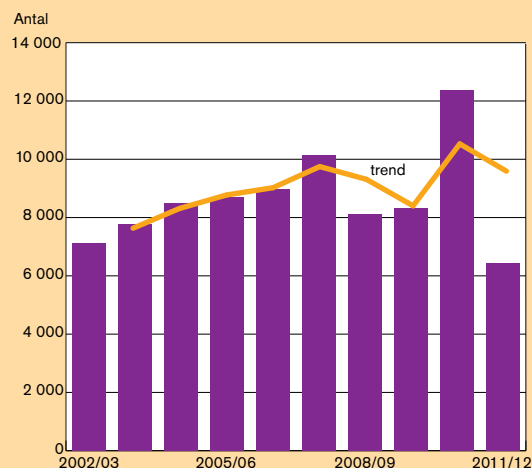
Utvärderingscykeln ska vara klar 2014. Hittills har 743 examina utvärderats. 163 har fått omdömet bristande kvalitet, 415 har fått omdömet hög kvalitet och 129 mycket hög kvalitet.

För de utbildningar som fått omdömet bristande kvalitet har Universitetskanslersämbetet begärt in åtgärdsredovisningar senast ett år efter beslut. Uppföljningar av de första besluten påbörjades i april 2013.

För att se resultat av genomförda utvärderingar, se Resultat-sök på Universitetskanslersämbetets webbplats, www.uk-ambetet.se.

Figur 23. Antal nybörjare på lärarutbildning, terminsvis 2002–2012

Figur 24. Lärarutbildning – antal examina de sista tio åren.

LÄRARUTBILDNINGEN

Nybörjare

Under 00-talet minskade antalet nybörjare på lärarutbildningen successivt, en trend som bröts läsåret 2009/10. Höstterminen 2011 skedde åter en större nedgång i antalet nybörjare, vilket hänger samman med att fyra nya lärarexamina ersatte den tidigare sammanhållna lärarutbildningen och att lärosätena fick ansöka om examenstillstånd för dessa. Höstterminen 2012 har antalet ökat igen till drygt 9 100 jämfört med 8 300 höstterminen 2011 – en ökning med 10 procent.

Ökningen av antalet nybörjare på lärarutbildningen höstterminen 2012 är emellertid ojämnt fördelad på de fyra olika lärarexamina. Den är koncentrerad till lärarutbildningarna mot grundlärarexamen respektive ämneslärarexamen som båda hade 22 procent fler nybörjare jämfört med föregående hösttermin. Ökningen är mindre på lärarprogram mot förskollärarexamen (+ 8 procent) respektive yrkeslärarexamen (+ 11 procent). Dessa är enligt prognoserna de lärarkategorier där den framtida bristen kommer att bli som störst (se Högskoleutbildningarna och arbetsmarknaden, Högskoleverkets rapport 2012:22 R). Antalsmässigt är i synnerhet yrkeslärargruppen alltför liten i förhållande till behoven på arbetsmarknaden.

När det gäller ämneslärare har det inte skett någon ökning av antalet nybörjare med inriktning mot grundskolans senare år: ökningen är helt koncentrerad till ämneslärare med inriktning mot gymnasiet. Denna fördelning av nybörjarnas inriktningsval kan bero på att ämneslärare med gymnasieinriktning även har befogenhet att undervisa på grundskolans årskurser 7–9, och att gymnasieinriktningen därmed ger individerna större möjligheter att undervisa på flera nivåer.

Det är i linje med förväntningarna att antalet nybörjare på den gamla lärarexamen – som avskaffades hösten 2011 för att ersättas av de fyra nya lärarexamina – har minskat sedan föregående läsår. Hösten 2011 skedde dock fortfarande en del registrering av nybörjare som tidigare antagits på utbildning mot den gamla lärarexamen. De drygt 600 nybörjarna på lärarexamen 2012 består i princip uteslutande av deltagare i de särskilda satsningarna VAL (Vidareutbildning av lärare) och ULV (Utländska lärares vidareutbildning), som av lärosätena fortfarande registreras på lärarutbildning mot lärarexamen.

Examinerade

Från den 1 december 2013 måste man för att få arbete som lärare, eller när man byter anställning, ha en lärarlegitimation. Efter den 1 juli 2015 gäller kravet på legitimation fullt ut för alla som är verkamma som lärare. Undantagna kravet på legitimation är dock lärare i yrkesämnen, modersmålslärare, lärare i individuella kurser eller orienteringskurser i Komvux, lärare i fristående Waldorfskolor, lärare som bedriver annan undervisning på engelska än språkundervisning, samt lärare i svenska utlandsskolor. Regeringen har även beslutat att om man under minst åtta läsår (de senaste 15 åren) arbetat som undervisande lärare i ämnen som man saknar behörighet för ska man kunna validera sina kunskaper för att på så vis få behörighet i dessa ämnen (Pressmeddelande 26 april 2013, Utbildningsdepartementet).

Det senaste läsåret halverades antalet examina på lärarutbildning jämfört med läsåret innan – från nära 12 400 läsåret 2010/11 till 6 400 läsåret 2011/12. Denna nedgång är i själva verket inte så dramatisk som den ser ut. Antalet examina var extremt högt läsåret 2010/11. Detta läsår togs det ut många examina av lärarutbildade som tidigare inte tagit ut sin examen, främst beroende på den aviserade förändringen om krav på lärarlegitimation för att få arbeta som lärare (som sedermera skjutits fram till den första december 2013). Det höga antalet examina 2010/11 berodde också på en påskyndning av examina som i normala fall skulle ha avlagts något senare och registrerats läsåret 2011/12. Det rör sig om uppskattningsvis 1 500 personer som på detta vis kan ha skyndat på att ta ut sin examen. Anledningen till detta är sannolikt att det kan ha upplevts fördelaktigare att ta ut lärarexamen innan de nya reglerna för legitimation trädde i kraft efter den första juli 2011. De som har ett examensbevis daterat den 1 juli 2011 eller senare måste enligt reglerna göra en årslång introduktionsperiod med mentor. Dessutom måste de som har ett examensbevis daterat den 1 juli 2011 eller senare betala 1 500 kronor för sin ansökan om lärarlegitimation. Dessa förändringar har troligen bidragit till att många sett till att bli klara med sin examen före den 1 juli 2011.

Trendlinjen i figur 18 visar det glidande medelvärde, det vill säga medelvärdet av två läsår. Linjen ger en bättre uppfattning om den faktiska mängden examina, eftersom det är av mindre relevans på vilken sida om en läsårsgräns som studenterna examineras. Det var ovanligt få examina läsåret 2011/12 och sannolikt kommer antalet examinerade att öka läsåret 2012/13.

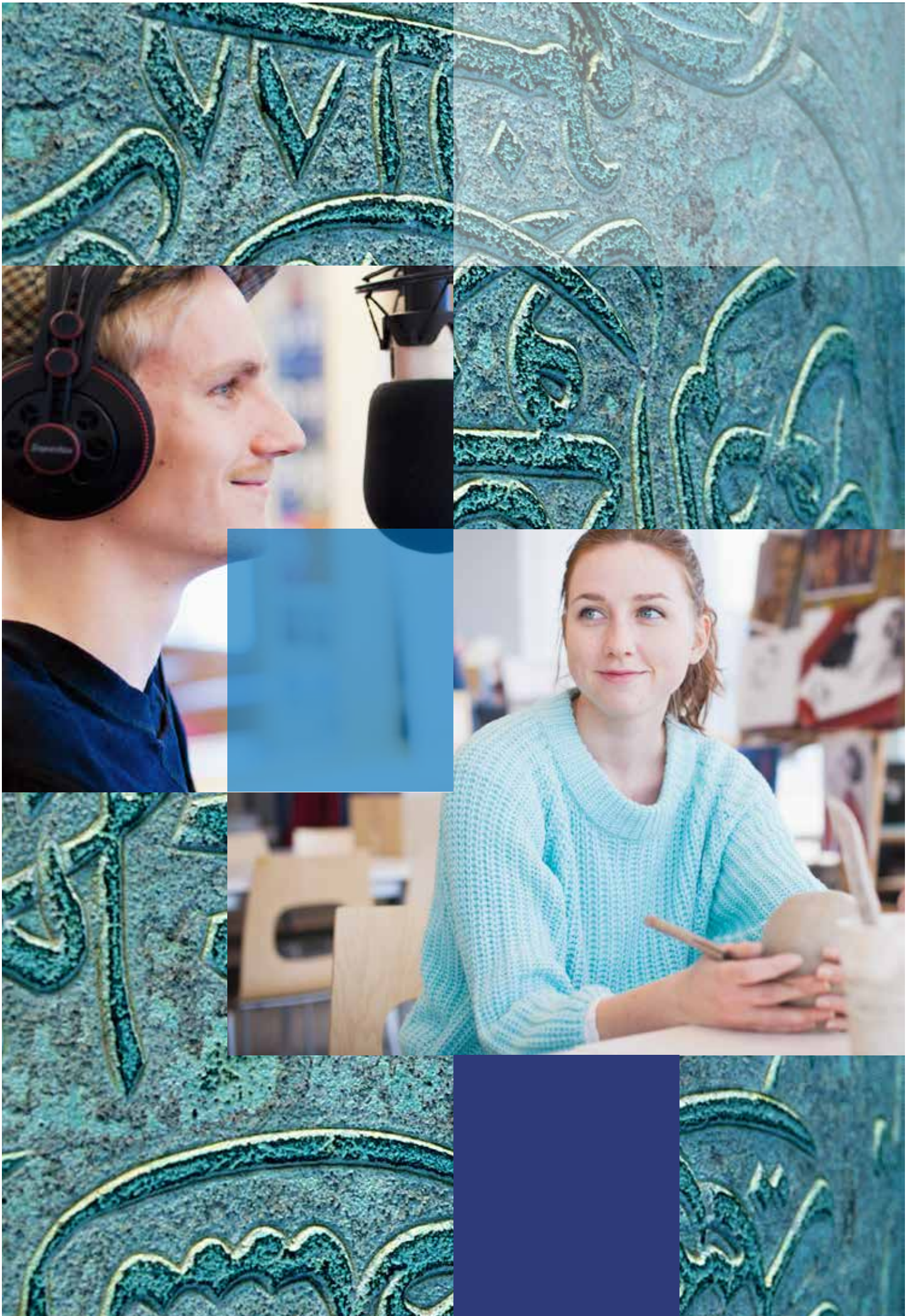
				HT 2011	HT 2012	Förändring (%)
Förskollärarexamen				2 238	2 417	8
Grundlärarexamen	inriktning mot:	Fritidshem		463	569	
		1–3		1 003	1 169	
		4–6		465	853	
				2 120	2 591	22
Ämneslärarexamen	inriktning mot:	7–9		691	695	
		Gymnasieskolan		1 792	2 349	
				2 483	3 044	22,5
Yrkeslärarexamen				419	467	11,5
Lärarexamen*				1 051	612	-42
Samtliga lärarprogram				8 311	9 131	10

Tabell 8. Antal nybörjare per lärarexamen och inriktning, höstterminerna 2011 och 2012.

* Huvudsakligen särskilda lärarutbildningsåtgärder (VAL och ULV)

Lärosäte	Förskollärarexamen		Grundlärarexamen		Ämneslärarexamen		Yrkeslärarexamen		Lärarexamen (gamla)		Totalt	
	HT 2011	HT 2012	HT 2011	HT 2012	HT 2011	HT 2012	HT 2011	HT 2012	HT 2011	HT 2012	HT 2011	HT 2012
Dans- och cirkushögskolan					11	16					11	16
Gymnastik- och idrottshögsk.					108	155					108	155
Göteborgs universitet	130	130	187	176	180	201	82	52	63		642	559
Högskolan Dalarna		34	98	78	82	76			60	33	240	221
Högskolan i Borås	173	187	127	127		17					300	331
Högskolan i Gävle	155	104	32	58	26	116	50	16	2	2	265	296
Högskolan i Halmstad	45	42	66	61	46	78			1		158	181
Högskolan i Jönköping			171	178	56	47			19	44	246	269
Högskolan i Skövde							51	37	4		55	37
Högskolan Kristianstad	35	65	104	104	10	62	16	32	2		167	263
Högskolan Väst	63	86	88	95	45	62	16	29			212	272
Karlstads universitet	171	184	145	149	158	219	28	36	81	54	583	642
Konstfack					29	49					29	49
Kungl. Musikhögskolan i Sthlm					24	23					24	23
Linköpings universitet	144	141	210	231	239	204	21	45	98	55	712	676
Linnéuniversitetet	203	197	166	165	204	272	80	46	43	2	696	682
Luleå tekniska universitet	100	116	29	51	39	57			4	12	172	236
Lunds universitet					177	127				1	177	128
Malmö högskola	301	301	315	295	236	304		32	134	49	986	981
Mittuniversitetet	104	99		87					4	6	108	192
Mälardalens högskola	86	161			34	58			13	7	133	226
Stockholms universitet	147	155		269	296	280	75	96	393	300	911	1100
Södertörns högskola	125	147	51	58	105	86			17	1	298	292
Umeå universitet	76	88	78	87	105	177		46	84	42	343	440
Uppsala universitet	144	112	117	160	214	216			29	4	504	492
Örebro universitet	36	68	136	162	59	142					231	372
	2 238	2 417	2 120	2 591	2 483	3 044	419	467	1 051	612	8 311	9 131

Tabell 9. Nybörjare på lärarutbildningen per lärosäte och examensinriktning höstterminerna 2011 och 2012.

Utbildning på forskarnivå

Under flera år har antalet nybörjare i utbildning på forskarnivå ökat och uppgick 2012 till drygt 3 700. Antalet utländska nybörjare har ökat mer än de svenska och utgjorde 39 procent av nybörjarna. I och med de senaste årens ökning av nybörjarantalet närmar det sig nu toppnoteringarna från 2002–2003. Doktorandernas sociala villkor har förbättrats. Även nybörjarna får en doktorandanställning i allt högre utsträckning och utbildningsbidragen minskar i omfattning.

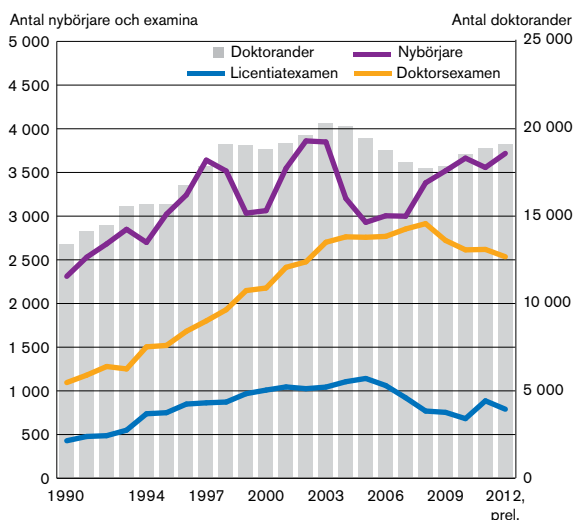
Antalet studerande på forskarnivå, doktorander, uppgick till nästan 19 000 höstterminen 2012 och det var något fler än föregående år. Nybörjarna på forskarutbildningen var drygt 3 700 och även de har ökat i antal jämfört med 2011. Däremot minskade både antalet doktorsexamina och licentiatexamina något jämfört med året innan. År 2012 avlades drygt 2 500 doktorsexamina och knappt 800 licentiatexamina.

Det totala antalet doktorander ett år påverkas av flera faktorer och en av dessa är hur många doktorandnybörjarna var några år tidigare. Antalet nybörjare minskade 2004–2007 och det påverkade antalet doktorander som var färre under andra halvan av 2000-talet. Nybörjarantalet påverkar även på några års sikt antalet avlagda examina på forskarnivå och det lägre antalet nybörjare 2004–2007 är en förklaring till att antalet doktorsexamina har minskat från 2009. Även antalet licentiatexamina kan ha påverkats av ett lägre antal nybörjare.

Sedan högskolor fick möjlighet att ansöka om examenstillstånd på forskarnivå finns nu forskarutbildning på flera högskolor, men den är fortfarande i stor utsträckning koncentrerad till några universitet. Mer än fyra femtedelar av doktoranderna återfanns 2012 vid nio av de största universiteten: Lunds universitet, Karolinska institutet, Kungl. Tekniska högskolan, Uppsala universitet, Göteborgs universitet, Stockholms universitet, Linköpings universitet, Chalmers tekniska högskola och Umeå universitet. Under 2012 hade dessa universitet mellan 1 100 och 2 700 doktorander vardera. För fler uppgifter om nybörjare, doktorander och examina fördelade på lärosäten, se tabell 4 längst bak i rapporten.

NYBÖRJARE

Antalet nybörjare 2012 uppgick till drygt 3 720 och det var en liten ökning jämfört med 2011 då nybörjarna var 3 560.

Figur 25. Nybörjare, doktorander och examina på forskarnivå 1990–2012. Antalet nybörjare minskade mellan 2004 och 2007 och det är en förklaring till att antalet examina på forskarnivå har minskat sedan 2008. I diagrammet redovisas antalet doktorander på höger axel.

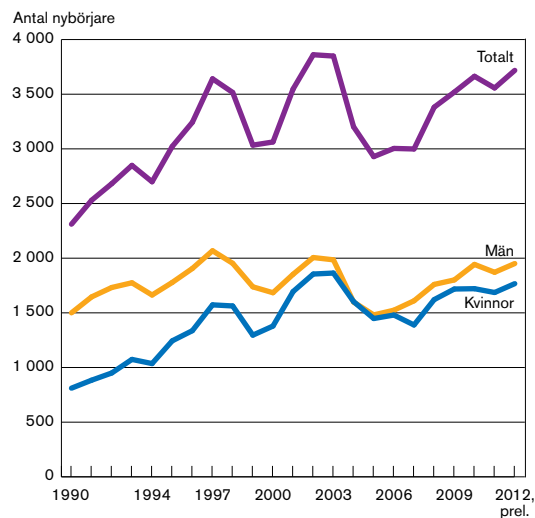
Examenstillstånd på forskarnivå

Universiteten har generellt tillstånd att utfärda generella examina på forskarnivå. Från 1 januari 2010 kan alla högskolor ansöka om att få tillstånd att utfärda examina på forskarnivå. Examenstillståndet söks inom ett område och ansökan prövas och beslutas av Universitetskanslersämbetet. Ett område kan rymma ett eller flera forskarutbildningsämnen och är normalt sett smalare och mer tydligt avgränsat än vad det tidigare avgränsningsområdet vetenskapsområde var. Under 2010 beviljades åtta högskolor tillstånd att utfärda examina på forskarnivå inom sammanlagt 15 områden, under 2011 var det fyra högskolor som beviljades examenstillstånd på forskarnivå inom sju områden och under 2012 var det en högskola inom ett område. Sedan 2010 har tolv högskolor beviljats examenstillstånd inom 23 områden.

Konstnärlig licentiatexamen och doktorsexamen infördes som egna examina den 1 januari 2010. För dessa examina gäller att såväl universitet som högskolor måste ansöka om examenstillstånd.

I ett längre perspektiv har antalet personer som påbörjar en forskarutbildning ökat betydligt under perioden 1990–2012, cirka 40 procent. Efter 1990 ökade först nybörjarna fram till 1998 då forskarutbildningsreformen infördes och därmed kravet på att doktoranderna ska ha finansiering under utbildningen när de antas. Det var en förklaring till att antalet nybörjare minskade några år. Därefter ökade antalet åter fram till 2003 för att sedan minska t.o.m. 2005 och kvarstå på den nivån några år. Minskningen 2004–2005 sammanföll med minskade intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå. Från och med 2008 har antalet nybörjare på forskarnivå ökat kontinuerligt och närmar sig nu samma nivå som toppåren 2002–2003.

Sedan kalenderåret 1990 då det var nästan dubbelt så många män som påbörjade en utbildning på forskarnivå, har andelen kvinnor ökat kraftigt. Från och med 2000 har emellertid könsfördelningen i stort sett varit jämn.

Figur 26. Nybörjare på utbildning på forskarnivå 1990–2012. 3 720 personer började en forskarutbildning under 2012. Antalet kvinnor har ökat mer än antalet män och sedan 2000 har könsfördelningen varit i stort sett jämn.

Preliminära uppgifter och efterrapportering

Det sker en eftersläpning i rapporteringen av antalsuppgifterna för nybörjare, doktorander och forskarexamina och därför är uppgifterna i figurerna för 2012 preliminära. För doktorandnybörjarna brukar det året efter tillkomma 4–5 procent och för doktoranderna ökar antalet med 2–3 procent. Efterrapporteringen av licentiat- och doktorsexamina uppgår till cirka 1 procent.

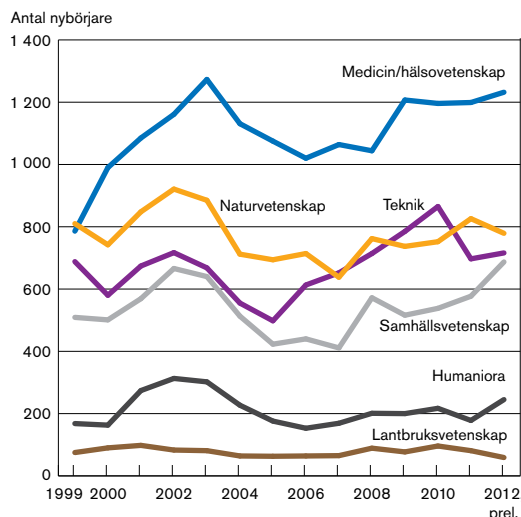
Den 1 januari 2010 infördes konstnärliga examina på forskarnivå i examensordningen, bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100). På utbildningarna mot de konstnärliga licentiat- och doktorsexamina fanns det fyra nybörjare 2012. Dessa ingår i uppgifterna om det totala antalet doktorandnybörjare.

Ökning av nybörjare inom samhällsvetenskap och humaniora

Antalet doktorandnybörjare varierade mellan forskningsämnesområdena 2012. Det finns sex forskningsämnesområden (i fortsättningen benämnda ämnesområden) och dessa är naturvetenskap, teknik, medicin och hälsovetenskap, lantbruksvetenskap, samhällsvetenskap samt humaniora. (Statistiken över doktorander är indelad enligt Standard för svensk indelning av forskningsämnen 2011.)

Flest doktorandnybörjare, en tredjedel, fanns 2012 inom medicin och hälsovetenskap och den lägsta andelen inom lantbruksvetenskap. Av nybörjarna var det en femtedel vardera som började sina forskarstudier inom naturvetenskap, teknik och samhällsvetenskap och en något lägre andel inom humaniora (figur 27).

Doktorandnybörjarna ökade 2012 mest inom samhällsvetenskap och humaniora jämfört med föregående år. En förklaring kan vara att ett antal nya forskarskolor för yrkesverksamma lärare startade under 2012 med ett flertal nybörjare inom samhällsvetenskap och humaniora. Men under hela perioden 1999–2012 är det antalet nybörjare inom medicin och hälsovetenskap som har ökat mest. Det var i stort sett lika många doktorandnybörjare inom teknik 2012 som året innan, men mellan 2010 och 2011 sjönk antalet nybörjare inom teknik kraftigt. Antalet doktorand-

Figur 27. Antal nybörjare fördelade på forskningsämnesområden 1999–2012. En tredjedel av doktorandnybörjarna 2012 började studera inom medicin och hälsovetenskap. .

nybörjade inom naturvetenskap och lantbruksvetenskap minskade mellan 2011 och 2012, men det var inom dessa ämnesområden som det tillkom flest nybörjare vid efterrapporteringen 2011 så det är svårt att uttala sig om det verkliga skett en minskning.

Kvinnliga doktorandnybörjare är äldre

Bland doktorandnybörjarna 2012 var 58 procent av männen 29 år eller yngre jämfört med 46 procent av kvinnorna. Majoriteten av kvinnorna började alltså på forskarutbildningen när de var 30 år eller äldre och det var en högre andel av kvinnorna än av männen som inledde sina forskarstudier när de var 40 år eller äldre. Av doktorandnybörjarna 1999 var 60 procent 29 år eller yngre jämfört med 52 procent 2012.

Åldersfördelningen varierar dock mellan ämnesområdena. Inom teknik och naturvetenskap var majoriteten av nybörjarna 29 år eller yngre och det gällde både männen och kvinnorna. Det var betydligt vanligare att nybörjarna inom samhällsvetenskap, humaniora samt medicin och hälsovetenskap var 40 år eller äldre än inom de övriga ämnesområdena.

	Antal nybörjare			Åldersfördelning kvinnor (%)					Åldersfördelning män (%)				
	Samtliga	varav kvinnor	varav män	–24 år	25–29 år	30–34 år	35–39 år	40– år	–24 år	25–29 år	30–34 år	35–39 år	40– år
Totalt	3 720	1 770	1 950	6	40	20	12	22	8	50	21	11	11
Naturvetenskap	780	280	500	12	60	16	7	5	13	60	17	6	4
Teknik	720	220	490	12	58	19	5	6	7	60	21	7	6
Medicin/hälsovetenskap	1 230	700	530	5	32	21	14	28	6	39	24	14	16
Lantbruksvetenskap	60	40	20	0	41	31	13	15	5	45	35	15	0
Samhällsvetenskap	690	390	300	4	31	19	14	31	4	39	18	19	20
Humaniora	250	130	120	1	31	28	15	26	4	34	27	17	17

Tabell 10. Andelen kvinnor och män bland doktorandnybörjarna 2012 uppdelat på ålder och forskningsämnesområden. En högre andel av nybörjarna var 29 år eller yngre inom naturvetenskap och teknik än inom övriga ämnesområden.

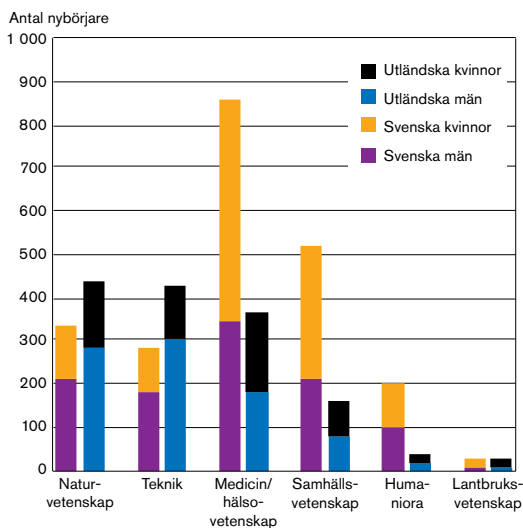
Högsta andelen utländska nybörjare någonsin

De utländska doktorandnybörjarna har ökat mer än de svenska under de senaste åren och 2012 uppgick de till 1 470, vilket kan jämföras med det totala antalet nybörjare som var 3 720. Andelen utländska nybörjare var därmed 39 procent och den högsta någonsin, två procentenheter högre än 2011. En utländsk doktorand är en person som kommit till Sverige i syfte att delta i en utbildning på forskarnivå. Det första året uppgifter om utländska doktorandnybörjare samlades in var 1997 och då var andelen 16 procent. Därefter har både antalet och andelen ökat kontinuerligt.

De utländska doktorandnybörjarna omfattas inte av avgiftsreformen som berör de inresande studenterna på grundnivå och avancerad nivå, se kapitlet *Internationell mobilitet*, men avgiftsreformen kan indirekt komma att påverka antalet doktorandnybörjare eftersom en av rekryteringsvägarna för utländska doktorander går via den avancerade nivån i högskolan.

Bland de utländska doktoranderna var männen i majoritet, 60 procent, jämfört med 40 procent kvinnor. Fördelningen var mer jämn bland de svenska doktorandnybörjarna, 52 procent var kvinnor och 48 procent män. Andelen kvinnor bland de utländska doktorandnybörjarna har under hela perioden 1997–2012 i stort sett legat runt 40 procent.

Vid val av utbildningsinriktning var det också skillnad mellan de utländska och de svenska doktorandnybörjarna (figur 28). De utländska nybörjarna valde i större utsträckning än de svenska att studera inom naturvetenskap och teknik, nästan 60 procent påbörjade en forskarutbildning inom dessa ämnesområden. De svenska nybörjarna valde däremot främst att påbörja forskarutbildning inom medicin och hälsovetenskap samt samhällsvetenskap.

Figur 28. Antalet utländska och svenska nybörjare inom de olika forskningsämnesområdena 2012, fördelat på kön. Det var flest utländska nybörjare inom naturvetenskap och teknik 2012.

Både bland de utländska och de svenska doktorandnybörjarna var det fler män än kvinnor inom teknik och naturvetenskap. Inom medicin och hälsovetenskap, samhällsvetenskap och lantbruksvetenskap var det en majoritet av kvinnor bland de svenska doktorandnybörjarna medan könsfördelningen var jämn för de utländska nybörjarna. Könsfördelningen var jämn bland de svenska doktorandnybörjarna inom humaniora, men det var något fler kvinnor än män bland de utländska nybörjarna.

Lärosäte	Antal nybörjare 2012	Antal utländska nybörjare	Andel utländska nybörjare
Totalt	3 720	1 470	39
Kungl. Tekniska högskolan	430	284	66
Luleå tekniska universitet	95	62	65
Mittuniversitetet	27	15	56
Sveriges lantbruksuniversitet	92	50	54
Chalmers tekniska högskola	208	102	49
Stockholms universitet	294	121	41
Karolinska institutet	435	175	40
Uppsala universitet	423	156	37
Umeå universitet	237	82	35
Linnéuniversitetet	51	17	33
Lunds universitet	497	164	33
Mälardalens högskola	74	23	31
Örebro universitet	104	32	31
Linköpings universitet	203	62	31
Göteborgs universitet	296	68	23
Karlstads universitet	74	13	18

Tabell 11. Antal doktorandnybörjare samt därav utländska nybörjare fördelat på de lärosäten som hade fler än tio utländska nybörjare 2012. Flest utländska nybörjare fanns vid Kungl. Tekniska högskolan.

Andelen utländska doktorandnybörjare varierar mellan de olika lärosätena. Det var främst lärosäten med teknisk inriktning som hade högst andelar utländska nybörjare 2012. Kungl. Tekniska högskolan hade både störst andel och högst antal utländska nybörjare. Även Luleå tekniska universitet och Chalmers tekniska högskola tillhörde de lärosäten som hade höga andelar utländska nybörjare.

Hälften av de utländska doktorandnybörjarna kom från Asien och nästan en tredjedel kom från EU, sammanlagt kom närmare 80 procent från dessa regioner. Vad gäller enskilda länder kom flest utländska doktorandnybörjare från Kina.

Störst andel med utländsk bakgrund inom medicin och hälsovetenskap

Läsåret 2011/12 tillhörde 62 procent av doktorandnybörjarna den svenska befolkningen och av dessa hade 20 procent utländsk bakgrund. Med utländsk bakgrund menas att man är född utomlands och har bott i Sverige i mer än två år eller att man är född i Sverige och har två utrikesfödda föräldrar.

Störst andel nybörjare med utländsk bakgrund fanns inom medicin och hälsovetenskap där de utgjorde 25 procent av doktorandnybörjarna 2011/12. Minst andel utgjorde de inom lantbruksvetenskap med 10 procent. Se även *Utländsk bakgrund för studerande i grundutbildning och utbildning på forskarnivå*, Statistiska meddelanden UF 19 SM 1201, Höskoleverket och SCB.

Doktorandnybörjare har högutbildade föräldrar

Den överrepresentation av studenter med högutbildade föräldrar och underrepresentation av studenter med lågutbildade föräldrar som finns bland studenter på grundnivå och avancerad nivå blir ännu tydligare bland studenterna på forskarnivå.

Läsåret 2010/11 hade 56 procent av doktorandnybörjarna som var under 35 år högutbildade föräldrar. Med högutbildade föräldrar avses här att minst en av föräldrarna hade avslutat en eftergymnasial utbildning om tre år eller mer. (Uppgifterna om föräldrarnas utbildningsnivå för doktorandnybörjarna gäller endast de svenska doktorandnybörjarna, för de utländska finns inte dessa uppgifter).

Om man ser till dem som var höskolenybörjare på grundutbildning, numera grundnivå och avancerad nivå, läsåret 2005/06 och som alltså på ett ungefär kunde komma i fråga för att påbörja forskarstudier läsåret 2010/11, var det 35 procent som hade föräldrar med hög utbildning. Då motsvarande andel bland doktorandnybörjarna var 56 procent 2010/2011, förefaller det som om det sker en social snedrekrytering utifrån föräldrarnas utbildningsnivå i steget från den avancerade nivån till forskarnivån. 2010/11 hade dessutom 11 procent av doktorandnybörjarna föräldrar som själva hade forskarutbildning vilket kan jämföras med motsvarande andel i befolkningen som var knappt två procent.

Men, det är viktigt att komma ihåg att olika högskoleutbildningar i olika grad förbereder för vidare forskarstudier. De som studerar på forskarnivå kommer i hög grad från långa högskoleutbildningar som förbereder för och ger behörighet till forskarstudier, som läkar- och civilingenjörsutbildning, samt masterprogram. Dessa är exempel på utbildningar där det är vanligare att studenter har högutbildade föräldrar och som ofta leder till utbildning på forskarnivå.

Andelen med högutbildade föräldrar är lika stor bland kvinnor som bland män. Andelen med högutbildade föräldrar har ökat något sedan 2001, men det innebär inte att överrepresentationen blivit allt större. Motsvarande ökning har nämligen skett i befolkningen i åldrarna 25–34 år, då många påbörjar en forskarutbildning. Läs mer i *Höskolenybörjare 2011/12 och doktorandnybörjare 2010/11 efter föräldrarnas utbildningsnivå*, Statistiska meddelanden, UF 20 SM 1204, Höskoleverket och SCB.

Övergång till utbildning på forskarnivå

Övergången till utbildning på forskarnivå har undersökts bland dem som examinerades från grundutbildningen respektive grundnivå och avancerad nivå 2003/04–2007/08, här ingår alltså bara ett läsår med den examensordning som infördes den 1 juli 2007. De doktorander som inte tog ut en examen från grundnivå eller avancerad nivå, även om de har motsvarande antal högskolepoäng, är inte med i denna redovisning. Det innebär att övergången till forskarnivå underskattas något.

Under perioden 2003/04–2007/08 examinerades sammanlagt cirka 245 000 studenter från grundutbildningen respektive grundnivå och avancerad nivå. Av dem hade nära 12 000 (fem procent) börjat en utbildning på forskarnivå fram till utgången av läsåret 2011/12.

Övergången till utbildning på forskarnivå är störst bland studenter med en examen med inriktning mot naturvetenskap, matematik och data, 17 procent. Om man ser på de mest förekommande examina inom naturvetenskap är övergången särskilt hög bland dem som tagit magisterexamen inom biologi och biokemi, 37 procent, samt kemi, 36 procent.

Bland de vanligaste examensgrupperna är övergången betydligt lägre bland dem som tagit sjuksköterskeexamen respektive lärarexamen än bland övriga examensgrupper. För sjuksköterskeexamen var övergången 1,7 och för lärarexamen 0,3 procent.

Skillnaderna i övergång förklaras till stor del av karaktären på de olika utbildningarna. Vissa utbildningar, exempelvis inom vård eller undervisning, förbereder på ett tydligt sätt för ett yrkesliv utanför högskolan. Andra utbildningar har en tydligare koppling till en akademisk karriär

Lärosäte	Antal examinerade	Andel som påbörjat utbildning på forskarnivå (%)
Uppsala universitet	17 070	10
Kungl. Tekniska högskolan	10 190	8
Sveriges lantbruksuniversitet	3 120	8
Lunds universitet	19 900	7
Chalmers tekniska högskola	6 640	7
Stockholms universitet	14 600	7
Karolinska institutet	7 920	7
Umeå universitet	15 110	6
Linköpings universitet	15 450	6
Göteborgs universitet	22 040	5
Luleå tekniska universitet	6 540	5
Totalt i riket	244 950	4,7

Tabell 12. Antalet examinerade från grundutbildningen 2003/04–2007/08 och andelen av dessa som påbörjat utbildning på forskarnivå t.o.m. läsåret 2011/12. Lärosäten med en övergångsandel på minst 5 procent.

eller en karriär utanför högskolan där en utbildning på forskarnivå i högre grad är en efterfrågad merit.

Då man ser på övergången vid olika lärosäten blir betydelsen av vilka utbildningar som ges tydlig. Övergången är högre vid de större universiteten och lärosätena med teknisk eller medicinsk inriktning, samt vid Sveriges lantbruksuniversitet. Vid lärosäten där sjuksköterskeexamen och lärarexamen utgör en stor del av de examina som utfärdas eller utbildningar som ges, blir lärosätets totala övergångsandel lägre.

Totalt sett är det vanligare bland män att påbörja en utbildning på forskarnivå än bland kvinnor. Bland de examinerade männen 2003/04-2007/08 låg övergångsandelen på 6,7 procent jämfört med 3,7 procent bland kvinnorna. Denna skillnad består till stor del av att kvinnor och män skiljer sig åt avseende vilka examina de tagit.

DOKTORANDER

Vi övergår nu till att studera den totala doktorandpopulationen. Antalet doktorander har ökat med 200 sedan föregående år och var 18 930 höstterminen 2012. Efter några års minskningar började antalet doktorander öka från 2008 och 2012 närmade sig antalet doktorander toppnoteringen från 2003 (figur 29).

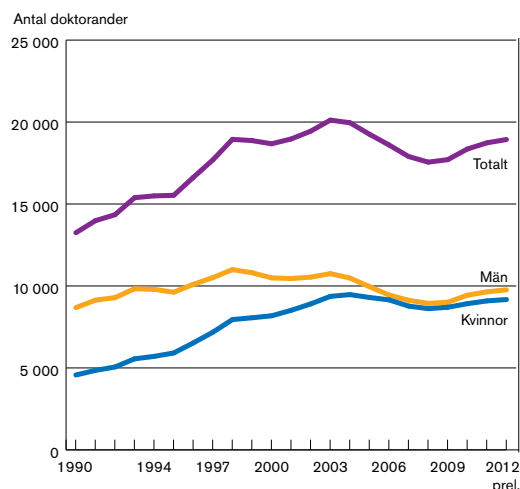
Det totala antalet doktorander påverkas av inflödet till utbildningen på forskarnivå, genomströmningen och hur många som hoppar av studierna på forskarnivå. Att antalet doktorander ökade 2012 beror delvis på ökningen av nybörjarna från 2008 och framåt och en förklaring till att doktorandpopulationen minskade under perioden 2005–2007 var alltså att antalet nybörjare minskade 2004–2005.

Förutom de cirka 19 000 aktiva doktoranderna fanns även 2 900 registrerade doktorander som inte var aktiva och det innebär att det totalt var nästan 21 900 antagna till forskarutbildningen. I denna rapport redovisar vi enbart de aktiva doktoranderna, det vill säga de som har mer än en procents aktivitet (se faktaruta för definition av aktivitet). Även de som är antagna till studier för licentiatexamen räknas in i gruppen doktorander.

De icke-aktiva doktoranderna har minskat sedan forskarutbildningsreformen 1998. Höstterminen 1998 var de

Doktoranders aktivitet

En aktivitet på 100 procent ska motsvara en arbetsinsats av 40 timmar per vecka i genomsnitt under det aktuella kalenderhalvåret. Doktorander kan vara aktiva, det vill säga ha en aktivitet om en procent eller mer, eller vara inaktiva och då ha aktiviteten noll procent under kalenderhalvåret. Som inaktiva räknas de som har gjort ett tillfälligt uppehåll, exempelvis för att vara föräldralediga eller för att arbeta med något annat. Det kan även vara doktorander som har avbrutit sin forskarutbildning, men som ännu inte har avregistrerats. Doktoranders aktivitet är en uppgift som hämtas från lärosätenas studiedokumentationssystem Ladok.

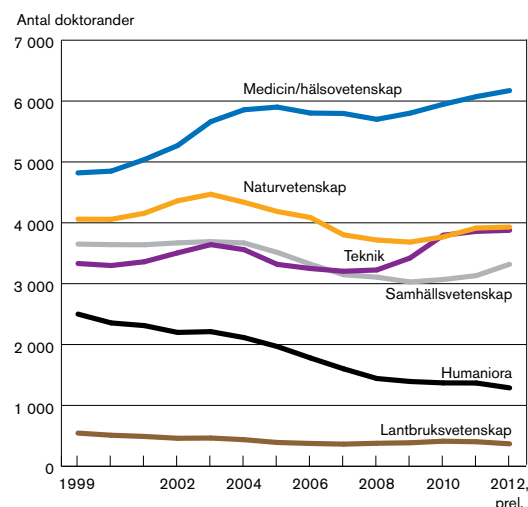

Figur 29. Antalet doktorander per hösttermin åren 1990–2012. Hösten 2012 fanns det nästan 19 000 doktorander. Könsfördelningen var jämn.

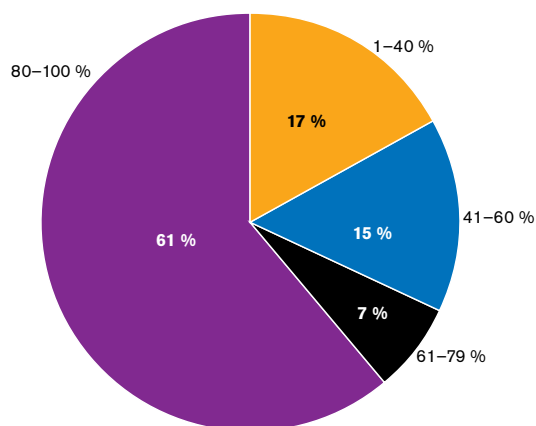
icke-aktiva doktoranderna drygt 5 000, men de har successivt minskat till 2 900 hösten 2012. Av det totala antalet doktorander var de icke-aktiva 21 procent 1998 och de hade minskat till 13 procent för 2012.

Det var i stort sett lika många män som kvinnor som studerade på forskarnivå höstterminen 2012, 51 jämfört med 49 procent. Det är en förändring sedan 1990 då det var nästan dubbelt så många män. Därefter har andelen kvinnor ökat successivt och från 2005 har könsfördelningen på forskarutbildningen varit jämn.

Om vi ser till forskningsämnesområde fanns en tredjedel av doktoranderna 2012 inom medicin och hälsovetenskap och det är främst inom detta ämnesområde som antalet doktorander har ökat sedan 1999 (figur 30). En femtedel av doktoranderna studerade inom teknik, en femtedel inom naturvetenskap och en femtedel inom samhällsvetenskap. Det har skett smärre förändringar inom dessa ämnesom-

Figur 30. Antalet doktorander per forskningsämnesområde höstterminen 1999 – höstterminen 2012. Inom medicin och hälsovetenskap fanns en tredjedel av doktoranderna och andelen har ökat mellan 1999 och 2012.

Figur 31. Aktivitetsgrad bland doktorander hösten 2012. Majoriteten, 61 procent, av alla doktorander studerade på heltid (80–100 procent).

råden och inom lantbruksvetenskap från 1999 och framåt medan antalet doktorander inom humaniora har minskat.

År 2010 infördes som nämnts konstnärliga examina på forskarnivå. Göteborgs universitet, Lunds universitet och Högskolan i Borås har tillstånd att utfärda konstnärliga examina på forskarnivå. Dessa tre lärosäten hade 2012 sammanlagt 42 doktorander inom det konstnärliga området – det fanns 20 vid Lunds universitet, 13 vid Högskolan i Borås och nio vid Göteborgs universitet. Dessa ingår i ovanstående redovisning i humaniora.

Vanligare med heltidsstudier bland männen

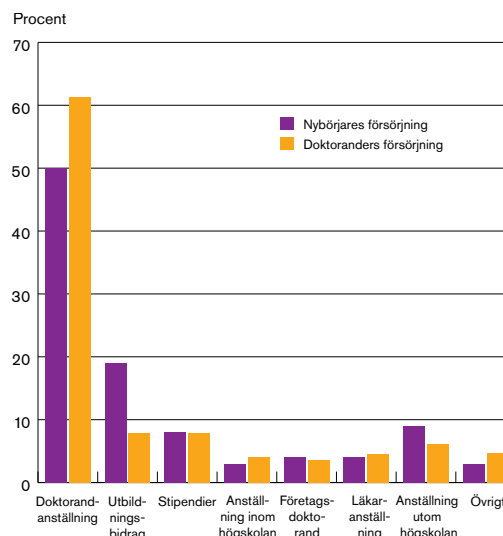
Majoriteten av doktoranderna, 61 procent, ägnade sig på heltid åt utbildning på forskarnivå höstterminen 2012 och det var en ökning jämfört med 2011 då andelen var 59 procent som studerade på heltid. De doktorander som har en aktivitetsgrad mellan 80 och 100 procent anses ägna sig åt heltidsstudier. Det var vanligare att männen studerade på heltid, 64 jämfört med 58 procent, eftersom kvinnorna i större utsträckning hade en aktivitetsgrad på 41–79 procent.

Ungefär var sju doktorander lade ner mindre än 40 procent av sin tid på forskarstudier. Att så många studerar på deltid kan förefalla högt, men en förklaring kan vara att en doktorand har påbörjat sin forskarutbildning en bit in på terminen eller återkommit efter ett uppehåll. En annan förklaring är att en del doktorander genomför sin forskarutbildning på deltid vid sidan av ett arbete.

Doktorandanställning vanligast

Studierande på forskarnivå har olika försörjningsformer och det finns skillnader mellan doktorandernas försörjningsform som beror på i vilket skede av utbildningen de är. Nybörjarna kan ha en annan försörjningsform än de doktorander som har studerat något år.

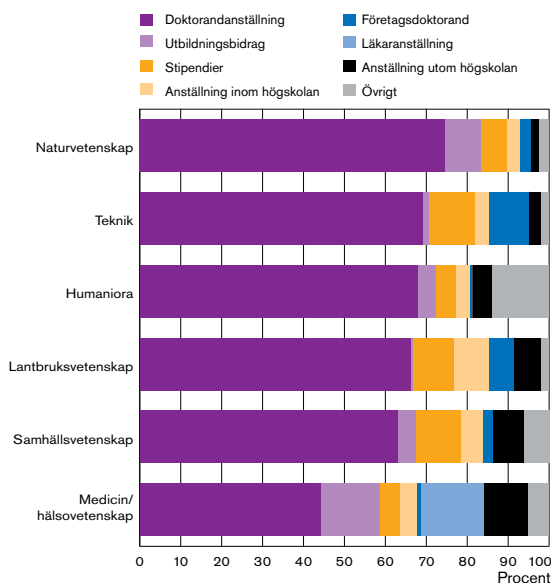
Doktorandanställning var den vanligaste försörjningsformen bland både nybörjarna och det totala antalet dok-

Figur 32. Doktorandnybörjares och doktoranders försörjning kalenderåret 2012 (helårspersoner). Det var vanligare med utbildningsbidrag bland nybörjarna än bland doktoranderna och vanligare med doktorandanställning bland doktoranderna än bland nybörjarna. Doktorandernas försörjning har beräknats för alla doktorander oberoende i vilket skede i utbildningen de befinner sig vilket innebär att nybörjarnas försörjning ingår i denna beräkning.

torander hösten 2012 (figur 32). Bland nybörjarna var det inte lika vanligt med doktorandanställning som för det totala antalet doktorander, 50 procent jämfört med 61 procent. Men utbildningsbidrag var betydligt vanligare bland nybörjarna än bland det totala antalet doktorander, 19 procent jämfört med 8 procent. Det beror på att utbildningsbidrag senast två år före planerad disputation ska övergå till en anställning, enligt högskoleförordningen, se faktaruta.

Andra försörjningsformer är stipendier eller anställningar inom eller utom högskolan. Det var ingen större

Figur 33. Doktorandernas försörjning hösten 2012 per forskningsämnesområde (helårspersoner). Doktorandanställning är den vanligaste försörjningsformen inom alla ämnesområden, men den är mindre vanlig inom medicin och hälsvetenskap.

Doktorandernas försörjningsformer

De olika försörjningsformerna skiljer sig åt vad gäller social trygghet och ofta även i inkomstnivå. Anställning i olika former är vanligtvis den mest fördelaktiga försörjningsformen. Den ger full tillgång till socialförsäkringssystemet, det vill säga sjukförsäkring, föräldraförsäkring och arbetslöshetsförsäkring. Utbildningsbidraget uppgår från den 1 januari 2009 till 15 500 kronor per månad. Bidraget är tjänstepensionsgrundande men ger inte rätt till det sociala trygghetssystemet som en anställning gör, men doktoranden har rätt att behålla bidraget vid exempelvis sjukdom och föräldraledighet och det kan sedan förlängas med motsvarande tid. Utbildningsbidraget ska vara en inledande försörjningsform som ersätts av en anställning som doktorand senast när två år återstår till disputation. Regeringen har aviserat att fatta beslut om att utbildningsbidraget får vara högst ett år. Stipendium ger en sämre social trygghet för doktoranden även om det i vissa fall kan vara fördelaktigt när det gäller nivån på det belopp som beviljas.

I forskningspropositionen Forskning och innovation (prop. 2012/13:30) gör regeringen bedömningen att de studiesociala villkoren bör förbättras för doktorander med utbildningsbidrag eller stipendier. Regeringens långsiktiga ambition är att utbildningsbidraget avskaffas helt till förmån för anställning som doktorand. Flera lärosäten beslutade redan under 2011 att alla doktorander ska ha en anställning under 2011, antingen en doktorandanställning eller en annan anställning inom högskolan. Under 2012 har flera av lärosätena avvecklat utbildningsbidrag.

skillnad mellan nybörjarna och alla doktorander i vilken omfattning man hade andra försörjningsformer hösten 2012. Något fler nybörjare hade andra anställningar utanför högskolan, nio procent jämfört med sex procent, och något färre nybörjare hade övrig finansiering, tre procent jämfört med fem procent. Det senare kan bero på att doktorander som inte blir klara inom den stipulerade utbildningstiden försörjer sig på annat sätt en tid.

Doktorandanställning har blivit allt vanligare de senaste åren för både nybörjarna och det totala antalet doktorander. 2009 hade 45 procent av nybörjarna doktorandanställning jämfört med 50 procent 2012. Bland doktoranderna hade 54 procent en doktorandanställning 2009 och 2012 var andelen 61 procent. Mellan 2011 och 2012 ökade andelen med doktorandanställning för samtliga doktorander från 59 till 61 procent, medan andelen inte förändrades för nybörjarna utan låg kvar på 50 procent.

Försörjningsformerna varierade mellan de olika ämnesområdena (figur 33). Inom alla ämnesområden utom medicin och hälsovetenskap hade emellertid mer än 60 procent doktorandanställning. Doktoranderna inom medicin finansierade istället sina studier i större utsträckning med andra anställningar (främst anställning som läkare) samt utbildningsbidrag än vad övriga doktorander gjorde. Företagsdoktorander var vanligast inom teknik, och doktoranderna inom teknik, samhällsvetenskap och lantbruksvetenskap hade stipendier i större utsträckning än de övriga doktoranderna. För doktoranderna inom humani-

ora var försörjningsformen övrigt den vanligaste finansieringen vid sidan av doktorandanställning.

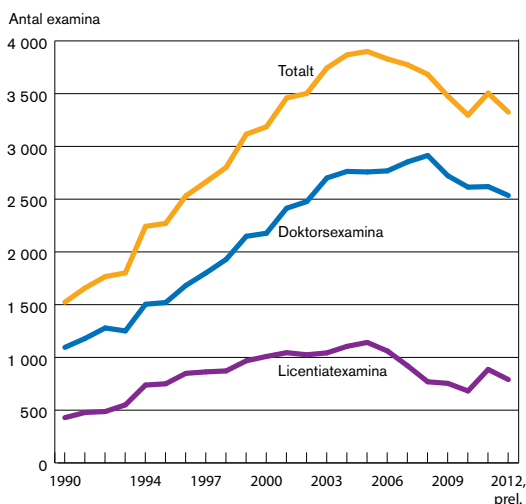
Doktorandanställning var något vanligare bland männen än bland kvinnorna. Männen hade däremot i större utsträckning än kvinnorna anställning som företagsdoktorand och en förklaring till det är att företagsdoktorander är vanligast inom teknik där männen är i majoritet. Mer detaljerade uppgifter om doktorandernas försörjning under höstterminen 2012 finns i tabell 5 längst bak i denna rapport.

Allt färre doktorander vid anknyttande högskolor

Flera högskolor finansierar en del av utbildningen på forskarnivå trots att de inte har examenstillstånd genom att doktorander är verksamma vid högskolan och har sin försörjning från denna, men är antagna vid ett annat lärosäte som har examenstillstånd. Dessa högskolor utan, eller med begränsat examenstillstånd kallas anknyttande högskolor. Doktoranderna vid anknyttande högskolor bedriver alltså i praktiken sina studier på forskarnivå vid den anknyttande högskolan, men är alltså antagna vid ett annat lärosäte. Sedan 2010 har flera högskolor fått examenstillstånd inom

Anknyttande högskola	Antalet doktorander hösten 2012		
	Samtliga	Män	Kvinnor
Totalt	570	344	226
Högskolan Dalarna	95	62	33
Högskolan i Borås	63	34	29
Högskolan i Gävle	52	26	26
Högskolan i Halmstad	46	25	21
Södertörns högskola	46	29	17
Malmö högskola	45	26	19
Högskolan i Skövde	41	22	19
Högskolan Kristianstad	31	23	8
Försvårshögskolan	28	12	16
Högskolan Väst	26	15	11
Mälardalens högskola	15	14	1
Blekinge tekniska högskola	13	12	1
Högskolan i Jönköping	13	7	6
Ersta Sköndal högskola	11	10	1
Sophiahemmet högskola	10	10	–
Gymnastik- och idrottshögskolan	8	2	6
Högskolan på Gotland	8	2	6
Dans- och cirkushögskolan	4	3	1
Konstfack	4	3	1
Kungl. Konsthögskolan	3	2	1
Teologiska Högskolan, Stockholm	3	2	1
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	2	2	–
Operahögskolan i Stockholm	2	–	2
Stockholms dramatiska högskola	2	1	1
Röda korsets högskola	2	2	–
Ericastiftelsen	1	–	1

Tabell 13. Doktorander vid högskolor utan examenstillstånd eller med begränsat examenstillstånd i utbildning på forskarnivå. Hösten 2012 fanns det totalt 570 doktorander som studerade vid en högskola där de inte var antagna (s.k. anknyttande högskolor).

Figur 34. Antalet examina från utbildning på forskarnivå 1990–2012. Antalet doktorsexamina har minskat något det senaste året men antalet licentiatexamen minskade än mer.

ett eller flera områden, och antalet doktorander vid anknytande högskolor har minskat.

Uppgifter om doktorander vid anknytande högskolor samlas in särskilt av SCB direkt från lärosätena. De kan inte som de övriga uppgifterna om doktorander hämtas från lärosätenas studiedokumentationssystem Ladok.

Antalet doktorander som studerade vid en högskola där de inte var antagna var hösten 2012 totalt 570 och de utgör 3 procent av det totala antalet aktiva doktorander (tabell 13). Det är en minskning med 56 doktorander sedan föregående år. Antalet doktorandnybörjare uppgick hösten 2012 till 63 och de har minskat sedan 2010 då de var 113. En förklaring till minskningen är att de lärosäten som beviljades examenstillstånd för ett område 2010 eller 2011 har

antagit doktorandnybörjare vid egna lärosäten från 2010 samtidigt som de redovisar färre antagna som doktorander vid anknytande högskolor.

Höstterminen 2012 avlade 99 doktorander vid de anknytande högskolorna en doktorsexamen och 45 en licentiatexamen. Både antalet licentiat- och doktorsexamina låg på samma nivå som föregående år.

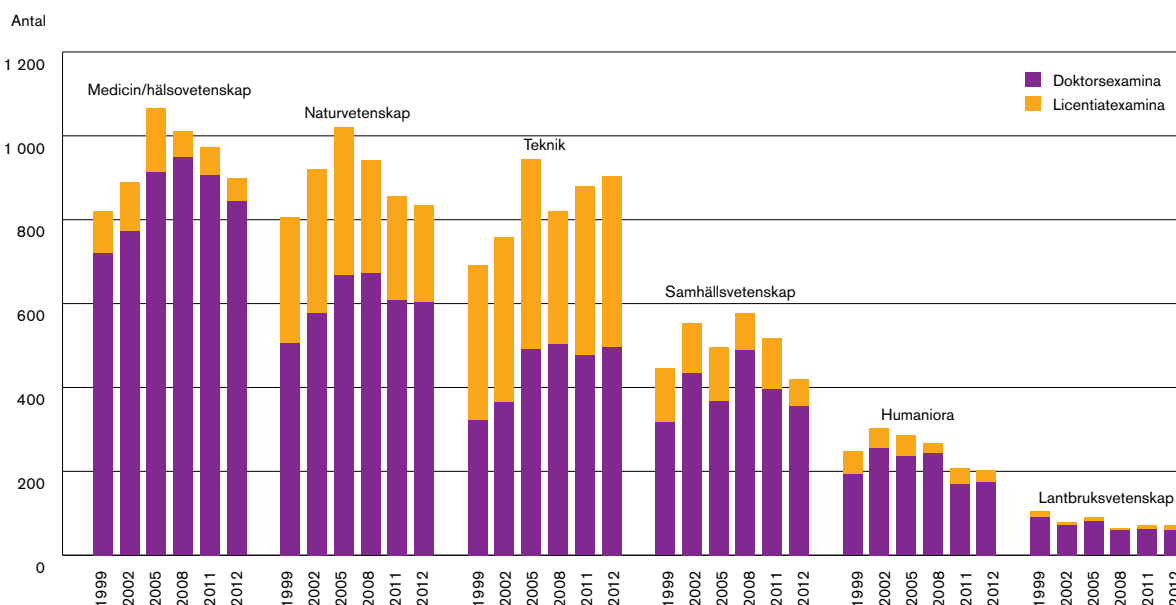
EXAMINA

Det totala antalet avlagda examina på forskarnivå minskade 2012 till 3 320 från 3 500 föregående år (figur 34). Både licentiat- och doktorsexamina minskade i antal, men det finns en eftersläpning i rapporteringen av uppgifter vilket innebär att antalet avlagda examina förmodligen blir något högre.

Antalet avlagda doktorsexamina 2012 var drygt 2 540 och det är en minskning från året innan då antalet var 2 620. Sett i ett längre perspektiv har antalet doktorsexamina ökat kraftigt sedan 1990. Antalet doktorsexamina ökade successivt fram till 2008 för att därefter minska. En orsak till minskningen är att nyantagningen till forskarutbildningen minskade 2004–2005. Som redovisats tidigare har dock antalet doktorandnybörjare ökat sedan 2008 vilket kan leda till att antalet forskarexamina ökar de närmaste åren.

Av det totala antalet avlagda examina på forskarnivå 2012 var antalet licentiatexamen 790 jämfört med 890 året innan. Antalet avlagda licentiatexamen ökade från 1990 till 2005 för att därefter minska till 2011, då en markant ökning kunde noteras. 2012 minskade antalet igen.

Antalet avlagda doktorsexamina varierar mellan de olika forskningsämnesområdena, bl.a. beroende på deras

Figur 35. Antalet examina från utbildning på forskarnivå fördelat på forskningsämnesområde 1999–2012. Flest doktorsexamina avlades inom medicin och hälsvetenskap. Inom teknik avlades nästan hälften av alla licentiatexamen.

	Antal doktorsexamina			Åldersfördelning kvinnor (%)				Åldersfördelning män (%)			
	Samtliga	varav kvinnor	varav män	25–29 år	30–34 år	35–39 år	40– år	25–29 år	30–34 år	35–39 år	40– år
Totalt	2 540	1 200	1 330	9	37	20	34	12	47	19	22
Naturvetenskap	600	230	370	13	53	20	14	16	59	17	7
Teknik	500	130	360	11	53	15	20	15	55	18	13
Medicin/hälsovetenskap	840	520	320	9	33	17	41	9	41	18	33
Lantbruksvetenskap	60	40	20	3	54	17	26	16	40	24	20
Samhällsvetenskap	360	190	170	2	26	29	43	2	32	29	37
Humaniora	170	100	70	4	17	27	52	1	19	23	57

Tabell 14. Andelen kvinnor och män bland de som avlagt doktorsexamina 2012 uppdelat på ålder och forskningsämnesområdet. En högre andel doktorander avlägger doktorsexamen före 35 års ålder inom naturvetenskap och teknik än inom övriga ämnesområden.

storlek. Under 2012 avlades flest doktorsexamina inom medicin och hälsovetenskap, drygt en tredjedel av de 2 540 (figur 35). Ytterligare en fjärdedel av antalet doktorsexamina avlades i naturvetenskap och en femtedel inom teknik. Antalet examina var oförändrat mellan 2011 och 2012 förutom inom samhällsvetenskap samt medicin och hälsovetenskap där antalet minskade något. Sedan 2008 har antalet doktorsexamina minskat inom alla ämnesområden, utom inom teknik.

Nästan hälften av de 790 licentiatexamina avlades i teknik och ytterligare en dryg fjärdedel avlades inom naturvetenskap 2012. Inom teknik avlades nästan lika många licentiatexamina som doktorsexamina 2012 och det förhållandet har gällt sedan 1999. Inom de övriga ämnesområdena är det övervägande doktorsexamina som avläggs. Antalet avlagda licentiatexamina minskade inom alla ämnesområden mellan 2008 och 2011, under 2011 ökade antalet licentiatexamina tillfälligt inom samhällsvetenskap och humaniora men antalet sjönk igen 2012. Ökningen 2011 kan delvis ha varit en effekt av regeringens satsning 2008 på forskarskolor för yrkesverksamma lärare eftersom lärarna avlade ett flertal licentiatexamina inom dessa ämnesområden.

Det var lika många kvinnor som män som avlade doktorsexamen 2012 och könsfördelningen har varit jämn under de senaste åren. Sett i ett tjugooårigt perspektiv har dock andelen kvinnor ökat från 27 till 50 procent. Andelen kvinnor bland dem som avlade licentiatexamen var lägre, 41 procent. Det kan förklaras av att hälften av alla dessa examina avlades inom teknik där männen var i majoritet. Under de senaste tjugo åren har andelen kvinnor bland dem som avlägger licentiatexamen ändå ökat, då kvinnorna endast utgjorde 21 procent 1990.

Studietiden och åldersfördelning varierar mellan ämnesområdena

För de doktorander som avlade en doktorsexamen under 2012 var den genomsnittliga nettostudietiden 8,4 terminer. Med nettostudietid menas den tid doktoranderna aktivt ägnar sig åt utbildning på forskarnivå. Bruttostudietiden däremot anger den totala tiden i utbildningen utan hänsyn tagen till aktivitetsgrad. Under 2012 var bruttostudie-

tiden i genomsnitt 11,0 terminer för dem som avlade en doktorsexamen.

Det finns variationer i nettostudietiden mellan de olika ämnesområdena, inom medicin och hälsovetenskap uppgick den till 7,7 terminer och inom humaniora till 9,2 terminer. För licentiaterna var nettostudietiden i genomsnitt 5,3 terminer och bruttostudietiden i genomsnitt 7,0 terminer 2012.

För kvinnor som avlade doktorsexamen 2012 var bruttostudietiden något längre än männens, 12,0 år jämfört med 11,0 år. Bland dem som avlade licentiatexamen var det ingen skillnad i studietid mellan män och kvinnor.

Under 2012 var det fler kvinnor än män som var 40 år eller äldre när de avlade doktorsexamen. Majoriteten av männen var under 30 vid examenstillfället medan majoriteten av kvinnorna var 30 år eller äldre. Det var vanligare att doktoranderna var äldre när de avlade doktorsexamen inom humaniora, samhällsvetenskap samt medicin och hälsovetenskap än inom teknik, naturvetenskap och lantbruksvetenskap. Jämför man fördelningen av doktorsexamina mellan de olika ämnesområdena med antalet nybörjare uppdelat på ålder kan man finna överensstämmelser. Inom de ämnesområdena där relativt många av nybörjarna var 30 år och äldre (tabell 10), finns det förstås en högre andel som tar examen när de är 30 år eller äldre.

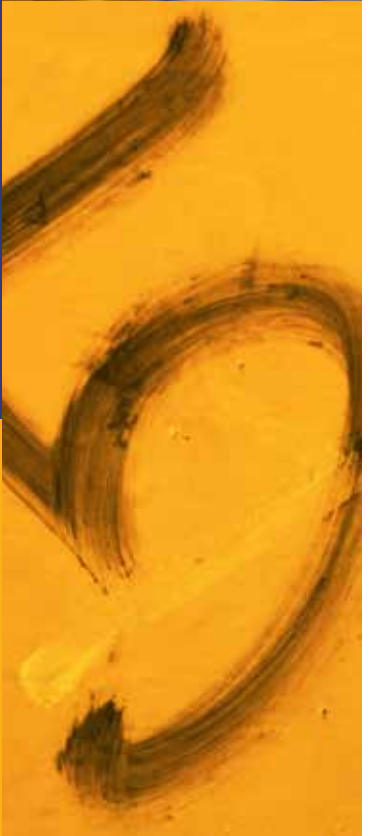
För ytterligare uppgifter se *Doktorander och examina på forskarnivå 2012*. Statistiskt meddelande UF 21 SM 1301 (publiceras i juni 2013), Universitetskanslersämbetet och SCB.

Forskarskolor för yrkesverksamma lärare

Under 2012 startade regeringens ytterligare en satsning för yrkesverksamma lärare på forskarnivå. En tidigare satsning startade 2008. Lärarna ska, med bibehållen lön, kunna gå utbildningen under två och ett halvt år och samtidigt arbeta kvar som lärare på 20 procent av sin arbetstid. Utbildningen ska leda fram till en licentiatexamen.

Utbildningen bedrivs inom 14 forskarskolor som består av en värdhögskola och ett antal partnerhögskolor (medverkande högskolor). 15 lärosäten är värdhögskolor som ansvarar för utbildningen.

Under 2012 antogs 200 lärare till forskarskolorna och av dessa var två tredjedelar kvinnor.

Internationell mobilitet

Efter att ha ökat i tio år minskade antalet inresande studenter till Sverige läsåret 2011/12 med nästan 30 procent och det beror framför allt på införandet av studieavgifter. Det är främst freemover-studenter från Asien som har minskat. Antalet utresande studenter från Sverige ökade något läsåret 2011/12 men de är färre än de inresande studenterna.

Läsåret 2011/12 kom ett trendbrott i antalet inresande studenter på grundnivå och avancerad nivå. Efter att ha tredubblats under den senaste tioårsperioden minskade antalet med nästan 30 procent jämfört med läsåret innan. Under läsåret 2011/12 studerade drygt 38 100 utländska studenter på högskolor och universitet i Sverige vilket är 8 700 färre än föregående år. Se *Internationell mobilitet i högskolan läsåret 2011/12*, Statistiska meddelanden, UF 20 SM 1203, Högskoleverket och SCB. Dessa uppgifter avser det totala antalet registrerade inresande studenter i Sverige och inte enbart inresande studenter som är nybörjare.

Det är freemover-studenterna, dvs. de som anordnar sina studier på egen hand, som har minskat och det beror på att Sverige höstterminen 2011 införde studieavgifter för studenter från länder utanför EU/EES och Schweiz.

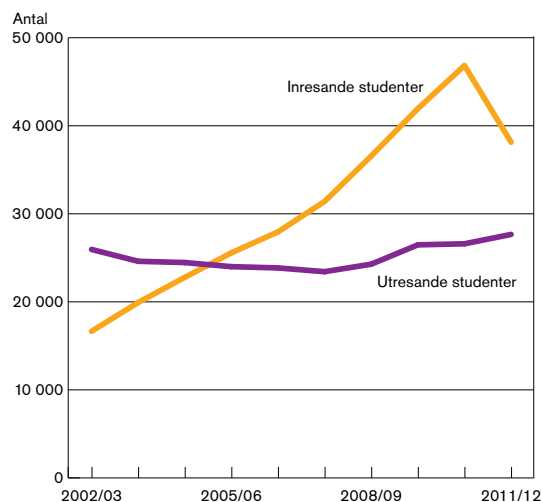
Antalet utresande studenter från Sverige har emellertid ökat något under det senaste redovisade läsåret 2011/12. Ökningen var drygt 1 000 studenter och det totala antalet uppgick till 27 700. Bland utresande studenter ingår studenter som deltar i ett utbytesprogram (internationellt utbytesprogram mellan lärosäten), freemover-studenter och deltagare i språkkurser (se senare i detta avsnitt). Under den senaste tioårsperioden har antalet utresande studenter varierat mellan 23 400 och 27 700.

INRESANDE STUDENTER TILL SVERIGE

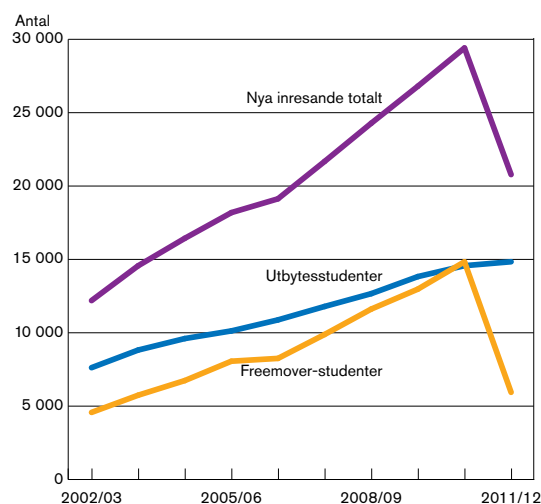
Antalet nya inresande minskar

De nya inresande studenterna på grundnivå och avancerad nivå var 20 800 läsåret 2011/12 vilket innebär en minskning med 8 600 jämfört med läsåret innan. Av alla nybörjare vid svenska lärosäten kom 23 procent från ett annat land. Det kan jämföras med föregående läsår då andelen inresande studenter av nybörjarna var 28 procent. Den andelen har alltså minskat med 5 procentenheter. Trots minskningen är det en hög andel om man jämför med läsåret 2002/03 då andelen nya inresande uppgick till 15 procent av nybörjarna. Drygt 70 procent av de nya inresande studenterna var utbytesstudenter läsåret 2011/12.

Lsåret 2010/11 var det ungefär lika många freemover-studenter som utbytesstudenter, och minskningen av antalet freemover-studenter beror framför allt på införandet av studieavgifter den 1 juli 2011. Anmälning- och studieavgifter gäller för utländska studenter som kommer från länder utanför EU/EES och Schweiz som ska studera på grundnivå och avancerad nivå och som inte deltar i utbytesprogram. Införandet av studieavgifter har framför allt minskat antalet nya freemover-studenter från länder utanför EU/EES och Schweiz, från 8 200 läsåret 2010/11 till 1 700 följande läsår. Det är en minskning med 79 procent. Däremot ökade antalet freemover-studenter från EES-länder, från 1 650 till 2 000.

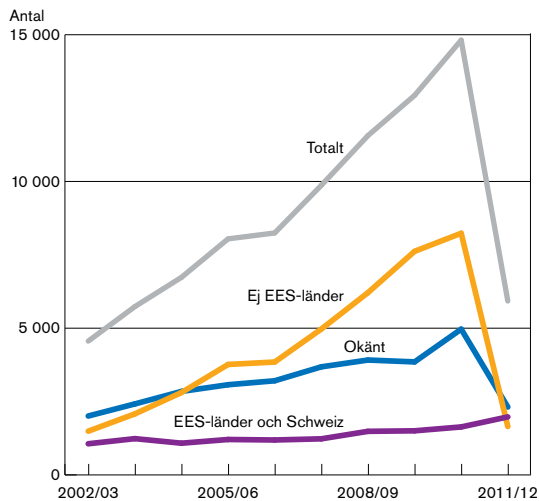

Figur 36. Samtliga inresande- och utresande studenter läsåren 2002/03–2011/12. Antalet inresande studenter på grundnivå och avancerad nivå minskade läsåret 2011/12 med nästan 30 procent jämfört med läsåret innan. Det beror på att Sverige höstterminen 2011 införde studieavgifter för studenter från länder utanför EU/EES och Schweiz. Antalet utresande studenter från Sverige har ökat något under läsåret 2011/12.

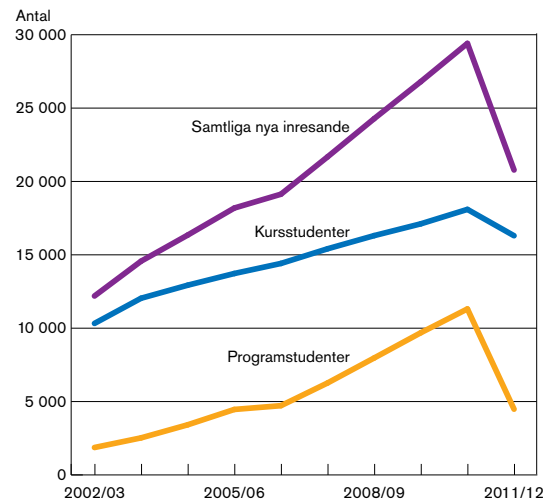

Figur 37. Nya inresande studenter läsåren 2002/03–2011/12 fördelat på freemover-studenter och utbytesstudenter. De nya inresande studenterna på grundnivå och avancerad nivå var 20 800 läsåret 2011/12 vilket innebär en minskning med 8 600 jämfört med läsåret innan. Det är antalet freemover-studenter som har minskat och det beror på införandet av studieavgifter den 1 juli 2011.

Gruppen freemover-studenter där det inte finns uppgifter om ursprungsland mer än halverades under de två senaste läsåren, från 5 000 till 2 300 studenter. Detta indikerar att det tidigare bland dessa studenter fanns många från länder utanför EU/EES och Schweiz. Med stor sannolikhet bedrev dessa studenter distansutbildning och behövde alltså inte ansöka om uppehållstillstånd i Sverige. Studieavgifterna utgår från medborgarskap, vilket innebär att även distansstudenter omfattas även om de inte reser in till Sverige. Det bör också påpekas att alla freemover-studen-

Figur 38. Nya inresande freemover-studenter läsåren 2002/03–2011/12 fördelat på EES-länder och ej EES-länder. Antalet nya freemover-studenter från länder utanför EU/EES och Schweiz har minskat, från 8 200 läsåret 2010/11 till 1 700 följande läsår. Det är en minskning med 79 procent och beror på införandet av studieavgifter. Däremot ökade antalet freemover-studenter från EES-länder, från 1 650 till 2 000.

Figur 39. Antalet nya inresande studenter läsåren 2002/03–2011/12 fördelat på kursstudenter och programstudenter.

ter från tredjeländ inte är skyldiga att betala studieavgifter. Permanent uppehållstillstånd eller uppehållstillstånd i Sverige av annat skäl än studier innebär avgiftsbefrielse. Studieavgifter gäller inte heller utbytesstudenter.

Flest utländska nybörjare vid Lunds universitet

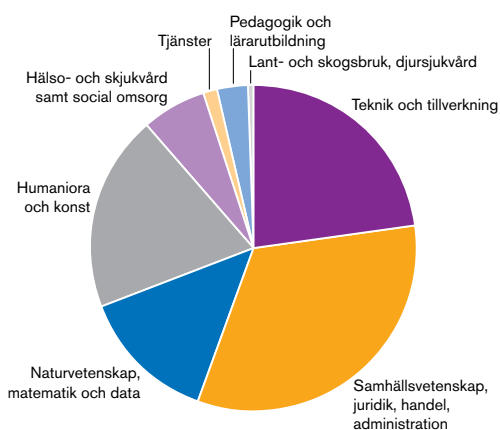
Lunds universitet hade läsåret 2011/12 flest nya inresande studenter i Sverige, drygt 2 500 studenter av totalt 20 800. Uppsala universitet och Kungl. Tekniska högskolan följde därefter med närmare 1 900 studenter vardera. Tillsammans hade dessa tre universitet 30 procent av alla nybörjare och har också haft flest inresande nybörjare sedan många år tillbaka.

Fristående kurser för utbytesstudenter

Eftersom utbytesstudenter oftast bara genomför en del av sin utbildning i utbyteslandet läste de allra flesta av de nya inresande utbytesstudenterna fristående kurser. Bland freemover-studenterna var det vanligare att läsa på program än på fristående kurs, 69 respektive 31 procent. Utvecklingen av antalet programstudenter följer utvecklingen av antalet freemover-studenter och har under den senaste tioårsperioden ökat varje läsår med undantag för läsåret 2011/12. Minskningen förklaras av införandet av studieavgifterna som ledde till en kraftig minskning av freemover-studenterna.

Universitet/högskola	Nya inresande studenter 2011/12		
	Totalt	Kvinnor	Män
Lunds universitet	2 560	1 430	1 130
Uppsala universitet	1 870	1 050	820
Kungl. Tekniska högskolan	1 850	580	1 270
Stockholms universitet	1 590	990	590
Linköpings universitet	1 390	610	780
Linnéuniversitetet	1 260	670	590
Göteborgs universitet	1 230	770	450
Chalmers tekniska högskola	880	250	630
Högskolan i Jönköping	880	430	450
Umeå universitet	870	520	350
Summa	20 780	10 850	9 940

Tabell 15. Lärosäten med flest nya inresande studenter läsåret 2011/12. Värdena är avrundade.

Figur 40. Nya inresande studenter läsåret 2011/12 fördelat på ämnesområde. Två områden dominerade bland dem som studerade i Sverige: samhällsvetenskap, juridik, handel och administration samt teknik och tillverkning.

Samhällsvetenskapliga ämnen vanligast

Den vanligaste utbildningsinriktningen läsåret 2011/12 bland både nya utbytesstudenter och nya freemover-studenter var samhällsvetenskap, juridik, handel och administration följt av teknik och tillverkning. Det var också inom dessa inriktningar jämte naturvetenskap, matematik och data som antalet inresande studenter minskade mest mellan de två senaste läsåren.

Vanligast med masterprogram för freemover-studenter

Lsåret 2011/12 var drygt 40 procent av de nya freemover-studenterna registrerade på ett masterprogram. Näst vanligast var kursstudenter med 31 procent, följt av studenter på magisterprogram med 13 procent. Andelen som studerar på masterprogram har minskat med nästan 10 procentenheter från läsåret innan. Bland kvinnorna var det 66 procent som läste på program och 34 procent på kurs medan det bland männen var en något högre andel programstudenter, 72 procent, och följaktligen en lägre andel kursstudenter (28 procent).

Många betalande från Asien

Majoriteten av de nya freemover-studenterna som betalade studieavgift kom från Asien där Kina, Iran och Indien var de vanligaste länderna. Det kom minst fem betalande studenter från 16 länder oavsett världsdel läsåret 2011/12. Studenter som hade påbörjat sina studier innan avgifterna infördes får avsluta studierna utan att betala avgift.

EU-program populärast

Lsåret 2011/12 kom nästan 15 000 nya inresande studenter till Sverige via utbytesprogram. Majoriteten av utbytesstudenterna kom till Sverige via ett EU-program, följt av bilaterala program mellan enskilda lärosäten och Nord-plus som finansieras av Nordiska ministerrådet. Erasmus

	2010/11		2011/12	
	Antal	Andel	Antal	Andel
Kurs	4 010	27	1 850	31
Program	10 920	73	4 090	69
Högskoleexamen	20	0	10	0
Kandidatexamen	1 300	9	460	8
Magisterexamen	1 630	11	760	13
Masterexamen	7 450	50	2 490	42
Konstnärliga examina	190	1	150	2
Yrkesexamen	300	2	200	3
Övriga program	14	0	10	0
Totalt	14 930	100	5 940	100

Tabell 16. Nya inresande freemover-studenter läsåren 2010/11 –2011/12 fördelat på inriktning. Masterprogram var vanligast bland nya inresande freemover-studenter följt av kurser.

Land	Antal betalande nya freemover-studenter 2011/12			Andel i % av totala antalet nya betalande freemover-studenter		
	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
Kina	260	150	110	21	27	16
Iran	160	70	90	13	12	14
Indien	90	20	70	7	3	11
USA	60	30	30	5	6	4
Ryssland	50	40	10	4	6	2
Totalt	1 230	580	660	100	100	100

Tabell 17. Nya inresande freemover-studenter som betalat studieavgift efter land läsåret 2011/12. Av de nya freemover-studenterna som betalade studieavgift kom majoriteten från Asien där Kina, Iran och Indien var de vanligaste länderna.

är det största av EU:s utbytesprogram för universitet och högskolor. Genom Erasmus är det möjligt att studera i ett EU/EES-land samt även i kandidatländerna Kroatien och Turkiet under tre till tolv månader.

Nästan varannan inresande student kom från Europa

I tidigare avsnitt beskrivs förändringarna för de nya inresande studenterna. Här beskrivs utvecklingen av det totala antalet inresande studenter. Av samtliga omkring 38 100 inresande studenter som var i Sverige läsåret 2011/12 kom majoriteten, 78 procent, antingen från Europa (18 300) eller från Asien (11 300).

Det totala antalet freemover-studenter i Sverige var 23 000 läsåret 2011/12 och 7 100 av dessa kom från Europa

Ursprungsland	Samtliga inresande studenter 2011/12	Förändring 2010/11–2011/12 %	därav utbytesstudenter 2011/12	Förändring 2010/11–2011/12 %	därav freemover-studenter 2011/12	Förändring 2010/11–2011/12 %
Danmark	420	2	230	10	190	-10
Finland	1 900	-2	560	6	1 350	-5
Island	280	8	70	0	210	11
Norge	560	-5	170	-11	390	-3
Norden (4 länder)	3 160	-1	1 030	4	2 140	-4
Frankrike	2 190	1	1 810	1	390	-3
Italien	810	1	620	2	200	0
Spanien	1 310	-4	1 100	-4	220	-15
Tyskland	3 500	8	2 560	7	960	8
Europa utom Norden (39)	15 150	0	10 250	1	4 980	-2
Etiopien	340	-36			330	-38
Kamerun	170	-48			170	-48
Nigeria	240	-38			240	-38
Afrika (28)	1 330	-33	130	18	1 200	-36
Kanada	520	-13	350	0	170	-35
Mexiko	260	-20	140	0	120	-37
USA	1 100	-4	670	12	430	-22
Nord- och Mellanamerika (12)	1 950	-10	1 180	5	780	-27
Brasilien	130	-13	60	0	70	-22
Colombia	90	-25		-100	90	0
Sydamerika (9)	380	-17	140	-7	240	-22
Bangladesh	830	-40			830	-40
Indien	1 440	-37	190	-37	1 310	-34
Iran	1 900	-30			1 900	-30
Kina	3 240	-26	880	-3	2 375	-32
Pakistan	1 580	-46			1 570	-47
Singapore	360	0	370	9	10	-50
Asien (41)	11 190	-32	2 170	0	9 120	-37
Australien	470	7	410	14	70	-22
Oceanien (2)	520	2	440	10	80	-27
Okänt	4 450	-36			4 450	-36
Totalt	38 130	-19	15 330	1	22 980	-28

Tabell 18. Samtliga inresande studenter till Sverige läsåret 2011/12 efter land och förändring i procent jämfört med läsåret 2010/11. Världsdelar och de största länderna inom dessa redovisas. Inom parentes efter varje världsdel anges antalet länder som har studenter i Sverige. Observera att en person som är utbytesstudent en viss tid av året kan vara freemover-student en annan tid av läsåret. Värdena är avrundade.

och 9 100 kom från Asien. Av studenterna från Asien kom 2 400 från Kina, 1 900 från Iran, 1 600 från Pakistan samt 1 300 från Indien.

I Europa var Finland det land som hade flest (1 350) freemover-studenter i Sverige följt av Tyskland med 1 000.

Det var fler män än kvinnor bland inresande studenter, 53 procent män respektive 47 procent kvinnor. De inresande männen läste också i genomsnitt längre tid i Sverige än de inresande kvinnorna. Det beror på att männen i större utsträckning än kvinnorna kom till Sverige som freemover-studenter. Bland freemover-studenterna fanns

den största skillnaden mellan könen, 56 procent män och 44 procent kvinnor.

De största minskningarna bland inresande studenter fanns bland freemover-studenterna från länder utanför EES och Schweiz. Till exempel har antalet freemover-studenter från Pakistan minskat med 47 procent, från Bangladesh med 40 och från Indien med 34 procent.

Av 15 300 utbytesstudenter som var i Sverige kom 11 300 från Europa och 2 200 från Asien. Av de europeiska länderna var de flesta utbytesstudenterna från Tyskland (2 600) följt av Frankrike (1 800) och Spanien (1 100). Det fanns

också många utbytesstudenter från Kina och USA, 900 respektive 700 läsåret 2011/12.

Av det totala antalet inresande studenter var 20 procent 21 år eller yngre medan andelen bland utbytesstudenterna var drygt 37 procent. Detta kan jämföras med freemover-studenterna där endast 8 procent var 21 år eller yngre. Det beror på att utbytesstudenterna oftast har påbörjat en utbildning i sitt hemland medan freemover-studenterna har avslutat sin utbildning på grundnivå. Det kan också nämnas att 23 procent av de svenska studenterna var 21 år eller yngre.

Flest examinerades inom teknik och tillverkning

Totalt tog 7 300 inresande studenter en examen läsåret 2011/12. Majoriteten tog en examen på avancerad nivå (80 procent). Teknik och tillverkning var den vanligaste studieinriktningen och de flesta (930 personer) examinerades vid Kungl. Tekniska högskolan. Relativt få av de examinerade var utbytesstudenter, 590, och anledningen är att utbytesstudierna ofta är en del av utbildningen i hemlandet där troligtvis examen tas ut. Flest examinerade bland utbytesstudenterna kom från Kina följt av Tyskland.

Då läsåret 2011/12 var det första året med studieavgifter var det få betalande studenter som hunnit ta ut en examen. Det fanns ändå omkring 90 betalande freemover-studenter bland de examinerade. Även bland freemover-studenterna var de examinerade från Kina flest med Pakistan på andra plats. Det kan noteras att uppgift om land saknas för 16 procent av freemover-studenterna. Troligtvis är många av dessa från ett EU-land eftersom de inte behöver något uppehållstillstånd för att studera i Sverige.

Något fler inresande studenter hösten 2012

Tidigare i detta avsnitt har inresande studenter redovisats för hela läsåret t.o.m. 2011/12, som är det senaste läsåret det finns uppgifter för. Här redovisas utvecklingen istället per hösttermin, vilket innebär att även utvecklingen t.o.m. höstterminen 2012 kan redovisas.

Som tidigare nämnts medförde avgiftsinförandet att antalet nya inresande studenter minskade kraftigt och sjönk med en tredjedel mellan hösten 2010 och 2011, från 22 100 till 14 700. Men, hösten 2012 har antalet nya inresande studenter ökat något, med 5 procent till totalt 15 400.

I det totala antalet nya inresande studenter ingår både studentkategorierna utbytesprogramstudenter och freemover-studenter. Antalet nya utbytesstudenter var nära nog oförändrat de tre höstarna 2010 till 2012, kring 9 700. Däremot minskade antalet nya freemover-studenter rejält mellan hösten 2010 och 2011, en nedgång med 61 procent. Hösten 2012 har dock antalet nya freemover-studenter ökat till 5 800, en uppgång med 17 procent. Trots ökningen är de nya freemover-studenterna fortfarande betydligt färre än de var innan avgiftsinförandet hösten 2010, då de uppgick till 12 400.

Ursprungsområde	Studentkategori	Antal nya inresande			Förändring (%)	
		Ht -10	Ht -11	Ht -12	Ht10-Ht11	Ht11-Ht12
Samtliga	Freemover	12 450	4 900	5 800	-61	17
	Utbyte	9 600	9 800	9 700	2	-1
	Summa	22 100	14 700	15 400	-33	5
EU/EES och Schweiz	Freemover	1 400	1 800	2 300	27	31
	Utbyte	7 000	7 100	7 100	2	0
	Summa	8 300	8 900	9 400	7	6
Ej EU/EES och Schweiz (tredjelandsstudenter)	Freemover	7 600	1 600	1 700	-79	7
	Utbyte	2 700	2 700	2 500	0	-5
	Summa	10 200	4 300	4 200	-58	-1
Okänd*	Freemover	3 500	1 500	1 700	-56	13
	Summa	3 500	1 500	1 700	-56	13

Tabell 19. Antalet nya inresande studenter till Sverige – som inte studerat i Sverige tidigare – per ursprungsområde och studentkategori hösten 2010 till hösten 2012, samt den procentuella antalsförändringen mellan höstarna. *För vissa freemover-studenter saknas uppgift om land.

Ökad andel betalande studenter

Antalet nya inresande studenter förändrades på olika sätt för olika studentkategorier och beroende på om de kom från länder inom eller utom EU/EES och Schweiz mellan höstarna 2010 och 2012.

Antalet nya utbytesstudenter har varit i princip detsamma dessa tre höstar, oavsett varifrån de kom. För nya inresande freemover-studenter ser dock bilden olika ut beroende på varifrån de kom. De minskade kraftigt från länder utanför EU/EES och Schweiz (s.k. tredjeländer) hösten 2011, vilket inte är förvånande med tanke på avgiftsinförandet. Hösten 2010 var de knappt 7 600 och hösten 2011 hade de minskat till cirka 1 600, vilket var en nedgång med 79 procent. Hösten 2012 har de dock ökat med 7 procent, men de är fortfarande betydligt färre än innan avgiftsinförandet.

Från länder inom EU/EES och Schweiz har de nya freemover-studenterna ökat från 1 400 hösten 2010 till drygt 2 300 hösten 2012, vilket är en ökning med totalt 64 procent. Det har alltså skett ett skifte i från vilka länder freemover-studenterna kommer.

Det finns också en relativt stor grupp nya freemover-studenter vilkas landsuppgifter är okända. Innan avgiftsinförandet var de nära 3 500, men har minskat till 1 700 hösten 2012. Minskningen tyder på att det även inom gruppen okända fanns ett antal tredjelandsstudenter hösten 2010, vilket innebär att det finns anledning att utgå ifrån att avgiftsinförandet också påverkat antalet i denna grupp. Det går dock inte att fastställa hur mycket. Hösten 2012 har gruppen med okänd landsuppgift ökat med 13 procent, och dessa studenter är från länder inom EU/EES och behöver inte ansöka om uppehållstillstånd för att studera i Sverige.

Det är viktigt att notera att inte alla freemover-studenter från tredjeländ är studieavgiftsskyldiga. Undantag från betalningsskyldighet medges för personer från tredjeländ som bedöms ha stark anknytning till Sverige, exempelvis har permanent uppehållstillstånd eller uppehållstillstånd i Sverige av annat skäl än studier. Hösten 2012 var det 1 706 nya freemover-studenter från tredjeländ som började studera och av dem var 81 procent eller 1 375 betalande. Hösten innan var 72 procent av de nya freemover-studenterna från tredjeländ eller 1 155 betalande.

Hösten 2012 fanns det också för första gången betalande studenter som inte var nya, dvs. de fortsatte att studera från läsåret innan, alltså 2011/12 som var det första läsåret med avgifter. Utöver de nya betalande studenterna hösten 2012, som var 1 375, fanns det också 1 020 betalande studenter som fortsatte studera. Därmed var det totala antalet betalande studenter 2 395 hösten 2012.

Små geografiska förändringar mellan hösten 2011 och 2012

Den stora nedgången i antalet nya inresande till Sverige mellan hösten 2010 och 2011 var särskilt betydande för vissa länder. Sett i det sammanhanget är förändringarna mellan hösten 2011 och 2012 närmast försumbara.

Avgiftsinförandet hösten 2011 påverkade framför allt nya freemover-studenter från tredjeländer med vilka svenska lärosäten hade liten utbytesverksamhet. Den relativa minskningen uttryckt i procent var störst för länder i Afrika och Asien varifrån studenttalen minskade med omkring 70 procent i genomsnitt. För övriga tredjeländsvärldsdelar var den relativa minskningen väsentligt lägre. Det hänger samman med att utbytesstudenterna utgjorde en betydligt större andel av det totala antalet nya tredjeländsstudenter i övriga tredjeländsvärldsdelar än i Afrika och Asien, och att dessa studenter inte påverkades av avgiftsinförandet.

Mellan hösten 2010 och 2011 minskade det totala antalet nya tredjeländsstudenter mest från Kina (-1 000), Iran (-900), Pakistan (-900), Indien (-800) och Bangladesh (-500). Dessa fem länder stod för 70 procent av den totala antalsminskningen för samtliga tredjeländer. Relativt sett var minskningen störst från Pakistan, Nepal, Bangladesh och Kamerun. Från dessa länder minskade antalet nya inresande studenter till Sverige med närmare 95 procent.

För Kina, som stod för den största antalsmässiga minskningen mellan hösten 2010 och 2011, var den relativa minskningen väsentligt lägre (-55 procent), vilket beror på att inslaget av utbytesstudenter var relativt stort från Kina. Inslaget av utbytesstudenter var störst från Singapore, Australien, Kroatien, Japan och Sydkorea – över 92 procent av alla inresande från dessa länder var utbytesstudenter – vilket är en förklaring till att antalet inresande från dessa länder bara minskade lite, eller till och med ökade något, mellan hösten 2010 och 2011.

Andra året med studieavgifter

Den 1 juli 2011 infördes anmälnings- och studieavgifter för utländska studenter på grundnivå och avancerad nivå som kommer från länder utanför EU/EES och Schweiz och inte deltar i utbytesprogram. Högskoleverket har vid två tillfällen följt upp lärosätenas erfarenheter av reformen, senast hösten 2012, se *Andra året med studieavgifter – lärosätenas erfarenheter*, Högskoleverket, 2012:26 R.

Den studieavgiftsfinansierade verksamheten är ännu i blygsam skala och reformen har än så länge inte medfört några större intäkter – år 2012 var de 212 miljoner kronor. Arbetet med rekrytering, avgifter, stipendier och andra relaterade frågor upplevs av lärosätena vara mycket stort i förhållande till antalet betalande studenter. Hösten 2012 uppgav lärosätena att totalt drygt 2 600 avgiftsskyldiga studenter var registrerade, Två tredjedelar av dessa var nya i svensk högskoleutbildning.

I samband med avgiftsreformen inrättades också statliga stipendieprogram. Lärosätena skaffar också i ökande grad fram stipendiemedel på egen hand, exempelvis från företag eller privata donationer. Hösten 2012 fick knappt 40 procent av de nyregistrerade avgiftsskyldiga studenterna svenskt stipendium. Ungefär en tredjedel av dem som erbjöds stipendium tackade nej. Oftast berodde det på att stipendiet inte upplevdes vara tillräckligt och/eller att kostnaden för uppehållet i Sverige ansågs vara för hög.

Hösten 2012 har det varit små förändringar av antalet nya inresande studenter från olika länder i förhållande till hösten 2011, i synnerhet från länder utanför EU/EES och Schweiz. Totalt sett minskade dessa studenter med 1 procent, och för de länder som nämnts tidigare i detta avsnitt – med stora nedgångar mellan hösten 2010 och 2011 – har situationen knappt förändrats alls mellan hösten 2011 och 2012.

UTRESANDE STUDENTER FRÅN SVERIGE

Under läsåret 2011/12 studerade cirka 27 700 svenskar utomlands med studiemedel från Centrala studiestödsnämnden (CSN) eller via utbytesprogram och det var drygt 1 000 fler än föregående läsår. Det är fjärde året i rad som antalet utresande studenter ökar.

De utresande studenterna kan delas upp i tre kategorier. Den största var freemover-studenter (66 procent), därefter utbytesstudenter (24 procent) och slutligen kategorin deltagare i språkkurser (11 procent). Jämfört med föregående läsår har freemover-studenterna ökat med 4 procent och utbytesstudenterna med 12 procent medan antalet språkstudenter har minskat med 9 procent. Studenter som läst språkkurser har tidigare ingått bland freemover-studenter men särredovisas nu. Anledningen är att det inte går att se vilken utbildningsnivå språkkurserna ligger på.

Det var fler kvinnor än män som studerade utomlands, 59 procent kvinnor och 41 procent män, vilket speglar könssammansättningen bland dem som studerar i Sverige.

Land	Samtliga utlandsstuderande	därav utbytes-studenter	därav freemover-studenter	därav studenter på språkkurser
Danmark	2 000	200	1 810	
Finland	230	60	170	
Island	60	40	30	
Norge	800	110	310	
Norden (4 länder)	3 100	410	2 690	
Frankrike	1 330	510	260	600
Polen	1 230	30	1 200	10
Spanien	1 320	360	310	690
Storbritannien och Nordirland	5 140	640	4 090	440
Europa utom Norden (31)	14 000	3 140	8 800	2 300
Egypten	70		40	30
Zimbabwe	50		50	
Afrika (12)	280	140	110	30
Kanada	500	360	140	
Mexiko	60	50	10	
USA	5 150	760	4 420	10
Nord- och Mellanamerika (7)	5 750	1 190	4 590	10
Argentina	80	30	50	
Chile	140	20	120	
Sydamerika (9)	360	110	260	
Japan	710	190	110	430
Kina	760	420	90	260
Korea, Syd-	200	140	10	50
Singapore	300	260	30	
Thailand	200	70	80	50
Asien (23)	2 720	1 280	660	830
Australien	1 550	440	1 120	
Nya Zeeland	110	40	70	
Oceanien (2)	1 670	490	1 190	10
Totalt	27 660	6 690	18 170	3 170

Tabell 20. Antal utresande studenter från Sverige läsåret 2011/12 fördelat på land, förändring i procent jämfört med läsåret 2010/11. Världsdelar och de största länderna inom dessa redovisas. Inom parentes efter varje världsdel anges antalet länder som har studenter från Sverige. Observera att en person som är utbytesstudent en viss tid av året kan vara freemover-student en annan tid av läsåret. Det betyder att ibland summerar inte de tre högra kolumnerna till den vänstra kolumnen. Värdena är avrundade.

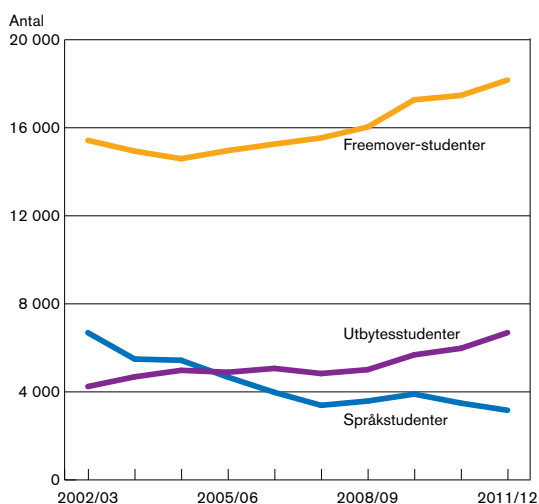
Könsfördelningen var jämnast bland utbytesstudenterna, 57 procent kvinnor och 43 procent män vilket kan jämföras med fördelningen bland freemover-studenterna som var 59 procent kvinnor respektive 41 procent män samt 63 procent kvinnor och 37 procent män bland deltagare i språkkurser. Fördelningen mellan könen har i stort sett varit densamma under de senaste tio läsåren.

Under den senaste tioårsperioden har antalet freemover-studenter ökat med 18 procent och utbytesstudenterna har ökat med 58 procent. Antalet studenter på språkkurser har emellertid minskat med 53 procent.

Spanien och Frankrike lockar färre studenter

Läsåret 2011/12 var Storbritannien och USA de populäraste länderna att resa till för att studera med cirka 5 100 studenter eller 19 procent vardera av samtliga utresande studenter. Dessa två länder följdes av Danmark, Australien, Frankrike, Spanien och Polen. Tillsammans tog dessa 7 länder emot nästan två tredjedelar av alla studenter som reste ut från Sverige, omkring 17 700 av 27 700 studenter.

Studenternas val av länder har förändrats under den senaste tioårsperioden. Till exempel har antalet som studerar i Spanien minskat med 64 procent under de senaste

Figur 41. Utresande studenter fördelade på freemover-studier, utbytesstudier respektive i språkkurser läsåren 2002/03–2011/12. Under läsåret 2011/12 studerade cirka 27 700 svenskar utomlands och det var drygt 1 000 fler än föregående läsår. Det är fjärde året i rad som antalet utresande studenter ökar. De utresande studenterna kan delas upp i tre kategorier. Den största var freemover-studenter (66 procent), därefter utbytesstudenter (24 procent) och slutligen kategorin deltagare i språkkurser (11 procent).

tio åren till 1 320 läsåret 2011/12. Till Frankrike är minskningen 39 procent under samma tidsperiod och antalet var 1 330 studenter det senaste läsåret. Det har också blivit mindre vanligt för utresande studenter att åka till Australien, en minskning med 47 procent till 1 550 studenter. Ökningar av utresande studenter från Sverige har det under tidsperioden varit bland annat i USA med 24 procent (totalt 5 150 studenter) och i Danmark med 65 procent (totalt 2 000 studenter). De största procentuella ökningarna har Polen, Kina och Japan haft, vilket till en del förklaras av att det var väldigt få studenter som studerade där för tio år sedan.

Om man ser till världsdelar studerade majoriteten av de utresande under läsåret 2011/12 i Europa, drygt 17 000 av

nästan 28 000 studenter (62 procent). För tio år sedan var det 68 procent av alla utresande som åkte till ett europeiskt land. Till Nordamerika åkte 5 800 svenskar det senaste läsåret. Asien blir allt populärare och 2 700 studenter valde att studera där läsåret 2011/12. Däremot minskar intresset för Norden, Sydamerika och Oceanien.

Freemover-studenter studerar främst samhällsvetenskapliga ämnen

Den vanligaste utbildningsinriktningen för utresande freemover-studenter var liksom tidigare år samhällsvetenskap, juridik, handel och administration. Omkring 30 procent studerade inom dessa inriktningar läsåret 2011/12. Därefter kom hälso- och sjukvård samt social omsorg med 21 procent. Humaniora och konst var det tredje vanligaste området.

Fler läser utbildningar inom hälso- och sjukvård

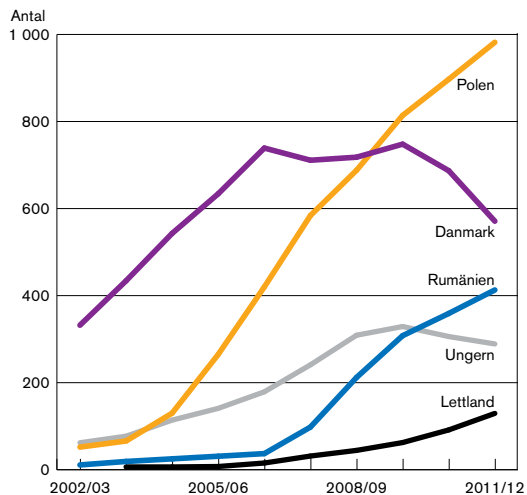
Det har skett en del förändringar bland freemover-studenter vad gäller utbildningsinriktningar under de senaste åren, bland annat har antalet som studerar utomlands inom hälso- och sjukvård ökat med 31 procent under de senaste fem läsåren. En förklaring är att allt fler läser läkar- och tandläkarutbildningar utomlands. Under den senaste tioårsperioden har antalet läkarstudenter med studiestöd från CSN ökat från 720 till 2 960. Svenska studenter åkte läsåret 2011/12 till 57 olika länder för att studera till läkare. Särskilt kraftig är ökningen av studenter som åker till Polen och Rumänien. Däremot har antalet studenter som studerar på läkarprogrammet i Danmark minskat kraftigt under de två senaste läsåren.

Det är betydligt färre svenska studenter som läser till tandläkare utomlands jämfört med läkarstudenter men antalet har ökat kraftigt de senaste åren. Lsåret 2011/12 var det 280 studenter som studerade till tandläkare utomlands, dvs. omkring tio procent av antalet läkarstudenter.

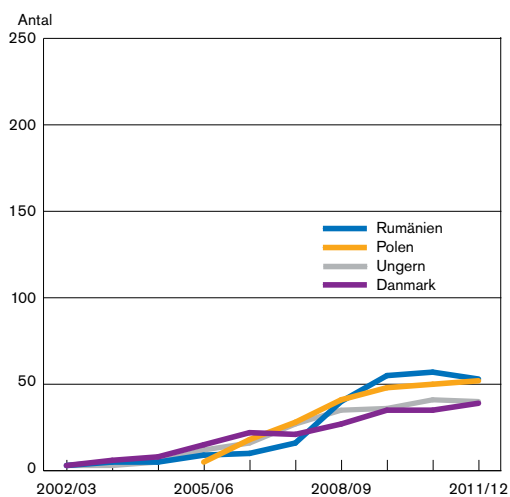
Utbildningens inriktning*	Totalt	Kvinnor	Män
Samhällsvetenskap, juridik, handel, administration	5 860	3 410	2 450
Hälso- och sjukvård samt social omsorg	3 850	2 160	1 690
Humaniora och konst	3 730	2 500	1 230
Tjänster	930	480	460
Teknik och tillverkning	740	310	420
Allmän utbildning	710	450	250
Naturvetenskap, matematik och data	660	310	360
Lant- och skogsbruk samt djursjukvård	390	340	40
Pedagogik och lärarutbildning	120	90	30
Okänd	1 580	910	670
Totalt	18 170	10 710	7 460

Tabell 21. Utresande freemover-studenter läsåret 2011/12 fördelat på utbildningsinriktning.

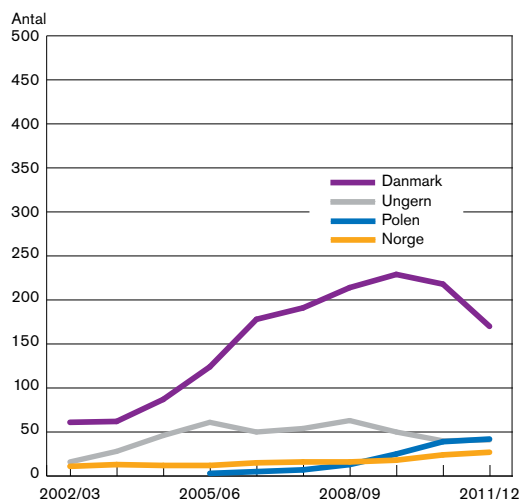
* Utbildningsinriktning enligt Svensk utbildningsnomenklatur (SUN 2000). Värdena är avrundade.

Figur 42. Länder i vilka flest svenskar studerade till läkare läsåret 2011/12 och förändringen under den senaste tioårsperioden.

Figur 43. Länder i vilka flest svenskar studerade till tandläkare läsåret 2011/12 och förändringen under den senaste tioårsperioden.

Figur 44. Länder i vilka flest svenskar studerade till veterinär läsåret 2011/12 och förändringen under den senaste tioårsperioden.

Totalt åkte svenska tandläkarstudenter till 33 länder för studier. Polen och Rumänien var de vanligaste länderna att studera till tandläkare i följt av Danmark och Ungern.

Att utbilda sig till veterinär utomlands lockar också allt fler svenskar, antalet har ökat från 120 till 350 studenter mellan läsåren 2002/03 och 2011/12. Av 22 länder i vilka veterinärstudier bedrivs är Danmark det klart största landet med 200 studenter läsåret 2011/12, även om flera också väljer att studera i Polen, Ungern och Norge.

Bilaterala utbytesprogram vanligast

Av det totala antalet utresande studenter, 27 700, deltog läsåret 2011/12 deltog 6 700 svenskar i utbytesprogram, varav 3 800 kvinnor och 2 900 män. På nästan samtliga högskolor och universitet var det fler kvinnor än män som reste ut. De flesta utbytesstudenterna utgick ifrån universiteten i Lund och Uppsala, 840 respektive 720, följt av Kungl. Tekniska högskolan med 550 studenter. Nästan var tredje utbytesstudent kom alltså från något av dessa tre lärosäten. Störst var bilaterala program mellan enskilda lärosäten följt av EU-program.

Studenterna från Sverige som läste utomlands inom utbytesprogram var yngre än studenterna som läste i Sverige, 69 procent av samtliga utlandsstuderande var yngre än 25 år läsåret 2011/12 medan andelen var 49 procent bland dem som var kvar i Sverige. En förklaring är att studenterna är äldre på program där det är mindre vanligt med utlandsstudier, till exempel lärarutbildningar och vårdutbildningar. Freemover-studenterna var också yngre än utbytesstudenterna.

Arkitektstudenter läser ofta utomlands

Under läsåret 2011/12 tog 40 700 personer sin första examen i Sverige. Av dessa hade 15 procent studerat utomlands inom en sexårsperiod före examen och det var vanligast bland arkitektstudenter (47 procent). Därefter följde civilekonomexaminerade med 45 procent samt masterexaminerade med inriktning samhällsvetenskap, juridik, handel och administration med 43 procent. Det bör noteras att utlandsstudierna inte behöver vara kopplade till den examen som avlagts. Examinerade med låga andelar utlandsstuderande, omkring 4 procent, fanns inom vård och omsorg respektive undervisning.

Arbetsmarknad

Efterfrågan på högskoleutbildade har ökat under lång tid, och statistiken visar att en högre utbildning också ökar möjligheterna att nå en etablerad ställning på arbetsmarknaden. Det finns dock stora skillnader mellan olika examensgrupper när det gäller övergången till arbetsmarknaden efter avslutad utbildning.

UTBILDNINGSNIVÅ OCH ARBETSMARKNADSSTÄLLNING

Högutbildade har större möjligheter än lågutbildade att finna en stabil position på arbetsmarknaden. Av Statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökningar, AKU, framgår att eftergymnasialt utbildade förvärvsarbetar i högre utsträckning än de med lägre utbildning. Den totala arbetslösheten i befolkningen 15–74 år var 7,7 procent 2012. För dem med gymnasieskola som högsta utbildning var arbetslösheten 7,3 procent och för eftergymnasialt utbildade 4,8 procent. Sedan länge har högskoleutbildade haft lägre arbetslöshet oavsett konjunkturläge.

Kvinnor har högre utbildningsnivå än män i befolkningen totalt. Totalt sett förvärvsarbetar kvinnor i lägre grad än män, men när det gäller de högutbildade är enligt AKU andelen i arbete tvärtom högre bland kvinnor. Bland de eftergymnasialt utbildade 2012 var 4,5 procent av kvinnorna arbetslösa, jämfört med 5,2 procent av männen. Till stor del beror denna skillnad på fördelningen mellan könen i olika utbildnings- och yrkesområden. Kvinnor är överrepresenterade i yrkesutbildningar som leder till arbete inom skola, vård och omsorg – områden där behoven av arbetskraft under senare år har varit stora.

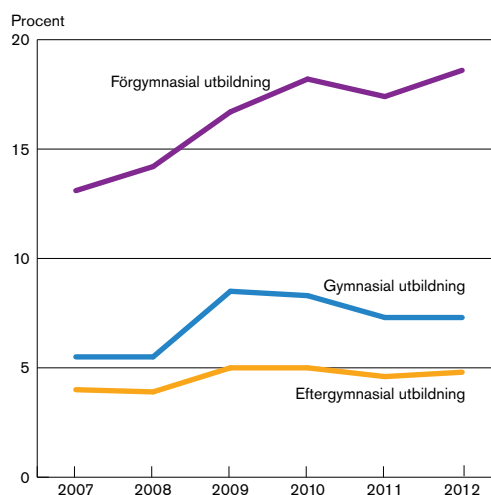
Ökning av antalet högskoleutbildade i arbetskraften

Det årliga tillskottet till arbetsmarknaden av examinerade från universitet och högskolor är betydligt större än antalet personer med högre utbildning som går i pension varje år. Antalet eftergymnasialt utbildade bland de förvärvsarbetande har ökat med 440 000 mellan åren 2000 och 2010 enligt SCB:s *Trender och prognoser 2011*. Med nuvarande dimensionering av den högre utbildningen kommer denna utveckling att fortsätta, men i långsammare takt än hittills. Antalet högskolestudenter är dubbelt så stort i dag som för tjugo år sedan. Denna kraftiga expansion av högskoleutbildning innebär att flera grupper av högskoleutbildade i befolkningen kommer att öka i antal under de närmaste decennierna även utan ytterligare ökning av utbildningsvolymen.

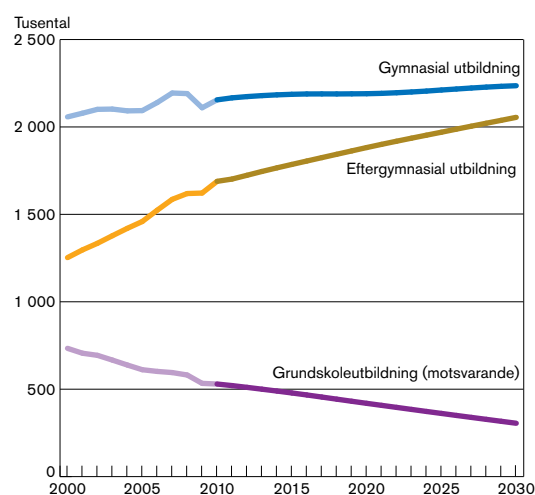
På dagens arbetsmarknad efterfrågas personer med högskoleutbildning inom fler yrken än tidigare. Längre har det skett en utveckling i riktning mot att arbetsgivarna ställer ökade kompetenskrav inom olika yrkesområden. Detta betyder inte nödvändigtvis att den högre utbildningen faktiskt är nödvändig för yrket – det är också en effekt av att antalet högskoleutbildade i arbetskraften stadigt har ökat. De som pensionerats under de senaste 10–20 åren har inom många yrken ersatts av personer med högre formell kompetens än vad som krävdes för den äldre generationen. Sannolikt kommer efterfrågan på högutbildad arbetskraft fortsätta att öka.

In- och utvandring av högutbildade

Tillskottet av högutbildade till den svenska arbetsmarknaden beror inte enbart på hur många som examineras från

Figur 45. Arbetslöshet (procent) 2007–2012 efter utbildningsnivå, arbetskraften 15–74 år. Källa: SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU). Arbetskraften 15–74 år (2012: 5 060 000) består av sysselsatta (2012: 4 672 222) och arbetslösa (2012: 388 000).

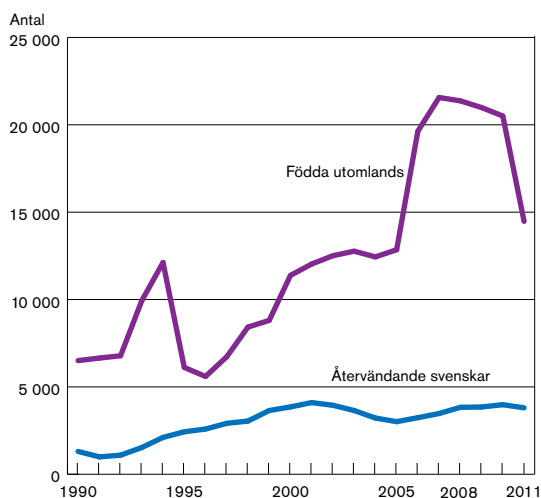

Figur 46. Antal förvärvsarbetande 2000–2010 och beräknad efterfrågan på arbetskraft 2011–2030 med fördelning efter utbildningsnivå. Antalet eftergymnasialt utbildade (till övervägande del högskoleutbildade) ökade med 440 000 mellan 2000 och 2010. Källa: *Trender och prognoser 2011*, SCB.

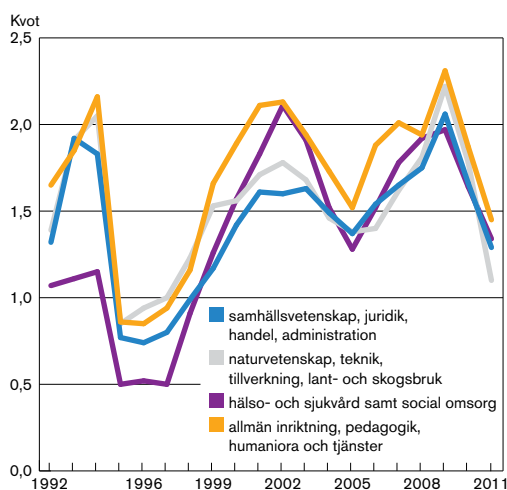
universitet och högskolor i Sverige. Även invandringen av eftergymnasialt utbildade personer bidrar till en allt högre utbildningsnivå i den svenska befolkningen.

Arbetskraftsinvandringen är viktig för att den framtida försörjningsbördan (antalet förvärvsarbetande i förhållande till befolkningens storlek) ska kunna ligga kvar på samma nivå som i dag. Enligt rapporten *Sysselsättningen 2030 – kan dagens försörjningsbörda bibehållas?* (SCB 2012) kommer det för detta att krävas närmare 600 000 fler sysselsatta än i dag. Utrikes födda förväntas stå för hela ökningen av befolkningen i yrkesaktiv ålder till 2030.

Var femte invandrare 2012 var en återvändande svensk – därmed är svenskar den i särklass största invandrargruppen. Antalet tidigare utvandrade svenskar som flyttar tillbaka till Sverige är, till skillnad från den övriga invand-

Figur 47. Invandrare med eftergymnasial utbildning, 25–64 år.
Källa: SCB

Figur 48. Nettomigration av eftergymnasialt utbildade, 25–64 år, per utbildningsinriktning. Kvoten mellan inflödet och utflödet av eftergymnasialt utbildade i Sverige, per utbildningsinriktning. Ett värde över 1 innebär en nettomigration. Värdet 2 innebär att det är dubbelt så många som flyttar till Sverige än som flyttar härifrån. Kurvorna följer konjunkturen och den allmänna arbetslöshetsnivån. I samband med den djupa krisen på 1990-talet rådde det ett utvandringsöverskott av högtutbildade. Källa: SCB.

ringen, relativt konstant över tiden. Andelen högtutbildade av utländska invandrare varierar från år till år med vilka invandrargrupper som är dominerande.

Utländska akademiker på den svenska arbetsmarknaden

Sverige har nettomigration av eftergymnasialt utbildade, det vill säga det är fler med högre utbildning som flyttar hit än som flyttar härifrån. Endast i samband med krisen på 1990-talet har det varit tvärtom.

För att underlätta för dessa grupper att etablera sig på arbetsmarknaden kan de få sin utbildning bedömd och erkänd av en behörig myndighet. Genom det arbete som be-

drivs i Sverige för att utfärda utlåtanden om vilken svensk examen den utländska utbildningen motsvarar framgår att många, men inte alla, av de högtutbildade invandrarna ansöker om att få sin utbildning bedömd. 2010 kom det 20 500 högtutbildade invandrare till Sverige från andra länder (utbildningsnivå enligt vad de själva uppgett), och samma år inkom drygt 5 000 ansökningar till Högskoleverket. (Från och med 1 januari 2013 har Universitets- och högskolerådet övertagit Högskoleverkets ansvar för bedömning av utländska examina.) Till detta kommer de utländska examina som bedöms av andra myndigheter, exempelvis av Socialstyrelsen inom hälso- och sjukvårdsområdet. Sammantaget motsvarar antalet utlåtanden, legitimationer och behörighetsbevis för utländska personer omkring en tiondel av antalet examinerade från svenska universitet och högskolor årligen.

Anledningar till att det inte är en högre andel av de högtutbildade invandrarna som ansöker kan vara att många redan har fått arbete i Sverige eller påbörjat kompletterande studier.

Ökad arbetsmarknadsanknytning

Utbudet av högskoleutbildningar ska enligt regleringsbrev till universitet och högskolor (U2012/6996 SAM, U2012/7041 UH) svara mot studenternas efterfrågan och arbetsmarknadens behov. Det har under de senaste 5–10 åren vuxit fram en ökad bredd och helhetssyn på arbetsmarknadsanknytning i den högre utbildningen.

Enligt Högskoleverkets kartläggning av lärosätenas arbete med att anknyta utbildningarna till arbetsmarknaden (*Kontaktiteter*, 2012:23 R) bedrivs en hel del verksamhet. Samtidigt varierar verksamheterna för arbetsmarknadsanknytning med de olika utbildningarnas karaktär. Verksamheterna är mest påtagliga inom utbildningar inriktade mot yrkesexamen, även om de i ökande utsträckning även omfattar utbildningar som leder till generell examen. De är också vanligare för utbildningar som är organiserade i program och mindre vanliga för utbildningar som består av fristående kurser.

Många av de verksamheter för arbetsmarknadsanknytning som bedrivs innebär att arbetslivet integreras i utbildningarna så att studenterna får tillfälle att tillämpa sina teoretiska kunskaper i praktiken. Till sådana verksamheter hör praktik i olika former, olika slags arbetslivsknutna projekt i utbildningarna och examensarbeten som utförs i samverkan med arbetsgivare. Andra verksamheter handlar om att skapa och vidmakthålla kontakter mellan lärosätena och arbetslivet i form av samverkan i så kallade programråd och beslutande organ, exempelvis genom deltagande på konferenser eller andra former av möten med exempelvis klusterorganisationer, regionförbund och externa branschråd. Dessa kontaktformer är viktiga i lärosätenas arbete med arbetsmarknadsanknytning av utbildningarna. Kontakter mellan studenterna och arbetslivet skapas

också via forum som arbetsmarknadsdagar, där arbetsgivare bjuds in till lärosätet för att presentera sig och få direktkontakt med studenter.

Utöver ovanstående bedrivs verksamheter för att tillhandahålla information till studenterna. Detta görs genom studiebesök och gästföreläsningar, samt som en del av den omvärldsbevakning och omvärldssamverkan som lärosätena bedriver inom olika forum. Det vanligaste sättet att sprida allmän information om arbetsmarknaden till studenterna är via lärosätenas webbplatser och utbildningskataloger, men man informerar också på lärosätenas karriärcentrum (eller motsvarande).

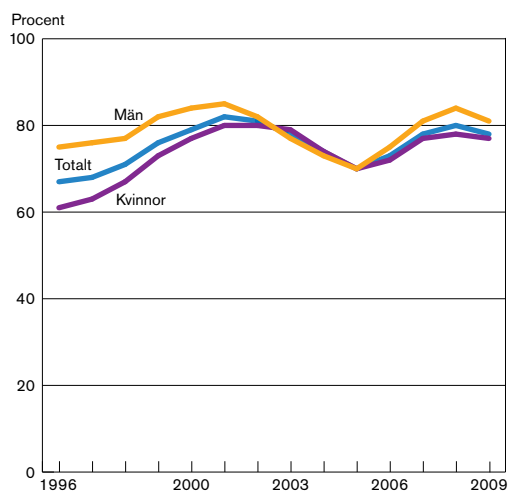
ETABLERINGEN PÅ ARBETSMARKNADEN

Att den högre utbildningens arbetsmarknadsanknytning och arbetsmarknadsrelevans har kommit att stå alltmer i fokus beror till stor del på ökade förväntningar och påtryckningar från arbetslivet. Bakom utvecklingen ligger också den diskussion om anställningsbarhet som förts inom Bologna-processen. Inom det europeiska samarbetet har nyligen inletts ett arbete för att finna ett riktmärke, ett så kallat "benchmark", för att EU-länderna ska kunna jämföra sig med varandra beträffande studenternas anställningsbarhet. Det mål som formuleras är en etableringsgrad på 80 procent. Enligt det etableringsmått som utvecklats av Högskoleverket låg de högskoleexaminerade i Sverige 2009 på 78 procent etablerade ett till två år efter examen. Ett år tidigare var andelen etablerade 80 procent. Minskningen mellan dessa två måttillfällen speglar den allmänna utvecklingen på arbetsmarknaden.

Den definition av etablering som Högskoleverket utvecklat – och som kommer att fortsätta användas av Universitetskanslersämbetet – innebär att man räknas som etablerad på arbetsmarknaden om man haft förvärvsarbete i november månad, haft arbetsinkomster över en viss gräns, inte varit studerande, flyttat utomlands eller under året haft perioder av arbetslöshet eller arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Etableringen mäts 1–1,5 år efter examen. Utifrån vilken arbetsmarknad examen riktas mot delas de examinerade in i olika examensgrupper. De senast redovisade uppgifterna finns i Högskoleverkets rapport *Etableringen på arbetsmarknaden*, 2011:16 R.

Andelen etablerade varierar stort mellan olika examensområden. Personer med examina inom områdena teknik, medicin och vård har i störst utsträckning etablerat sig på arbetsmarknaden. Nio av tio med läkar-, tandläkar- respektive civilingenjörsexamen är etablerade inom 1,5 år. Drygt 13 procent av samtliga examinerade tillhör examensgrupper som etablerar sig till minst 90 procent eller mer. En stor andel av de examinerade, tre av fyra, ligger i etableringsintervallet mellan 70 och 89 procent.

Av de examinerade som etablerat sig på arbetsmarknaden och som det finns uppgift om yrke för 2009 hade en

Figur 49. Andel etablerade av högskoleutbildade, 1–1,5 år efter examen, 1996–2009.

majoritet ett arbete som var nära kopplat till examensinriktningen. För de med generella examina gäller vanligen att de etablerade återfinns inom en rad olika yrken. Detta är grupper som vanligen har svårare att etablera sig än grupper med yrkesexamen.

År 2005 var andelen etablerade på en låg nivå, och detta år var även arbetslösheten för högskoleutbildade som högst: 5,5 procent.

Könsskillnader i etablering

Andelen etablerade bland högutbildade skiljer sig mellan män och kvinnor. År 2009 var skillnaden fyra procentenheter till männens fördel. Som tidigare nämnts förklaras denna skillnad till övervägande del av att kvinnor och män är olika representerade i olika utbildningar och därmed etablerar sig inom olika sektorer.

Vissa år har det varit stora skillnader i etableringen mellan olika examensområden, vilket också visar sig i skillnaden mellan könen. Denna skillnad var som störst 1996, då andelen etablerade var 14 procentenheter högre för män än för kvinnor. Vid början av 2000-talet var skillnaden mellan könen liten.

Eftersom examensinriktningen har stor betydelse för etableringen blir könsskillnaden mindre om hänsyn tas till mäns och kvinnors olika utbildningsval. Om de män och kvinnor som etablerade sig 2009 vore jämnt fördelade över examensområdena skulle skillnaden mellan könen ha varit drygt 3 procentenheter mindre. Men fortfarande kvarstod en skillnad, 1,5 procentenheter, till männens fördel. En förklaring kan vara att en stor andel av de nytexaminerade från högskolan är i barnafödande ålder, och att kvinnor i högre grad än män är hemma med barn vilket innebär lägre inkomster.

Under 2013 kommer Universitetskanslersämbetet att genomföra en ny etableringsstudie.

Forskarutbildades etablering

Ju högre utbildning en person har desto större är möjligheterna att etablera sig på arbetsmarknaden. Högskoleverkets rapport *Doktorsexaminerades etablering på arbetsmarknaden* (2010:21 R) visade att etableringstalet för personer med doktorsexamen, enligt samma definition som ovan, var närmare 90 procent. Bland de doktorsexaminerade rådde inga eller mycket små könsskillnader i det här avseendet.

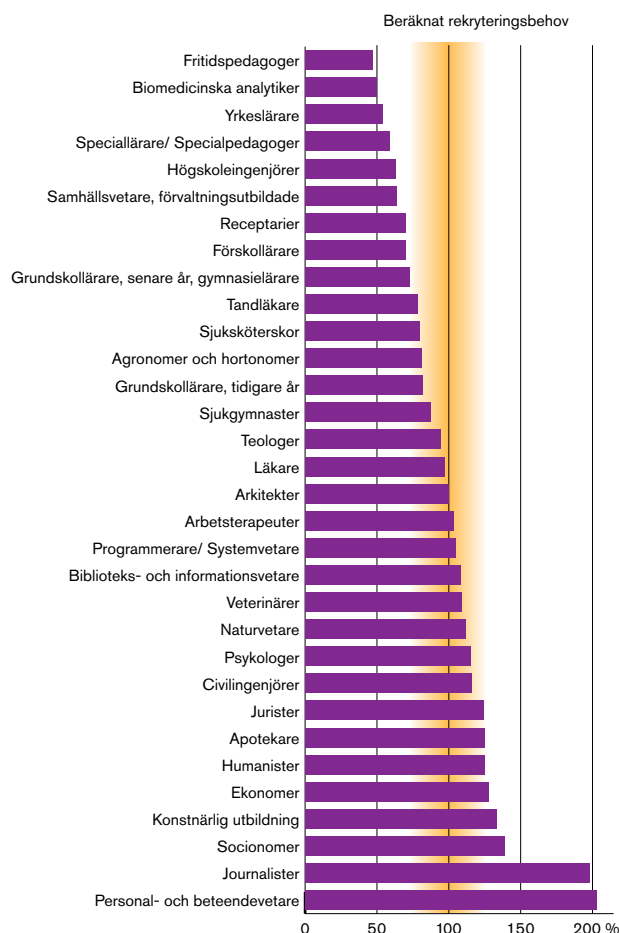
Denna bild kompletteras i en Högskoleverksrapport från 2012: *Forskarutbildade på arbetsmarknaden* (2012:29 R), som undersöker samtliga forskarutbildade på arbetsmarknaden i Sverige 2007. Då var andelen etablerade av doktorsexaminerade 87 procent, men lägre för dem med licentiatexamen samt dem med utländsk forskarexamen – 81 respektive 67 procent. Högst var andelen etablerade med forskarexamen inom medicinska ämnesområden, samt inom teknikvetenskap. Lägst var andelen för examinerade inom humaniora och religionsvetenskap.

FRAMTIDA TILLGÅNG OCH EFTERFRÅGAN PÅ HÖGUTBILDADE

Behovet av högskoleutbildade ser olika ut inom olika yrkesområden. Prognoser om arbetsmarknadens kommande behov är svåra att göra, eftersom dessa påverkas av många olika förhållanden som kan vara svåra att förutse. Vad som emellertid går att förutsäga är behovet av ny arbetskraft som uppstår på grund av pensionsavgångarna. Genom att följa åldersfördelningen bland de yrkesverksamma inom olika yrken kan andelen pensionerade relateras till det beräknade tillskottet av examinerade från olika utbildningar.

Sådana beräkningar, med antaganden om förändringar av yrkessammansättningen i skilda näringsgrenar och förändrade utbildningsbehov inom olika yrken görs av Prognosinstitutet på SCB och presenteras i rapportserien *Trender och prognoser*, den senaste från 2012. Den redovisar beräkningar för 55 utbildningsgrupper, varav flertalet är eftergymnasiala. För flera av de eftergymnasiala grupperna som för närvarande har lättast att etablera sig på arbetsmarknaden kan man även på några års sikt förutse att behovet av nyrekrytering kommer att överstiga det antal som examineras.

Högskoleverket har använt Prognosinstitutets beräkningar i rapporten *Högskoleutbildningarna och arbetsmarknaden* (2012:22 R) med uppdaterade uppgifter om nybörjare och examinerade. Enligt Högskoleverkets beräkningar befaras en framtida brist på bland annat lärare, biomedicinska analytiker, högskoleingenjörer, sjuksköterskor och tandläkare om det inte sker en ökning av antalet nybörjare på dessa utbildningar. (I denna bedömning ingår de i budgetpropositionen 2013 aviserade utbyggnaderna.) För vissa av dessa bristyrken, främst inom vårdsektorn, beror underskottet på att antalet utbildningsplatser inte räcker till. Inom andra utbildningar finns kapacitet för fler men intresset bland de sökande är för lågt. Bristen på utbildade inom många ka-

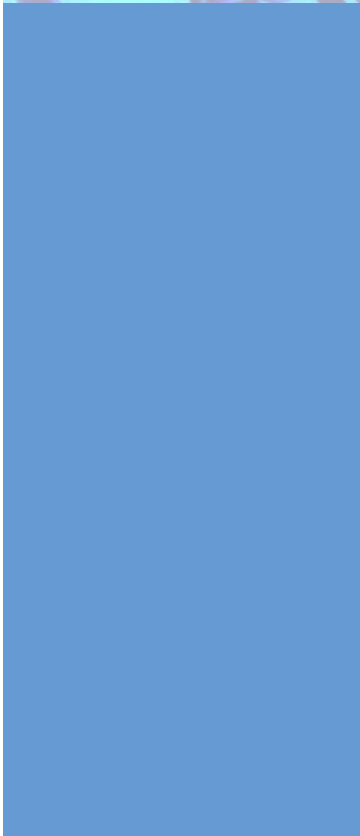
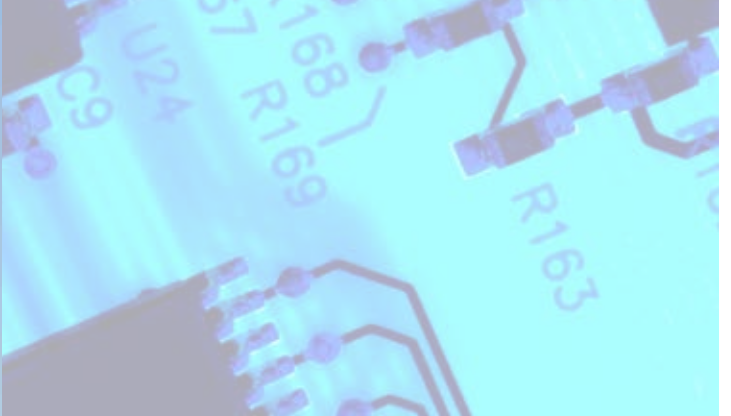
Figur 50. Framtida balansläge på arbetsmarknaden.

Figuren visar balansen mellan det beräknade antalet examinerade och rekryteringsbehoven (uttryckt i procent) för olika utbildningsgrupper. En stapel som stannar vid cirka 50 procent (som för till exempel yrkeslärare) betyder att antalet examinerade skulle behöva fördubblas för att uppnå balans när de som börjar studera läsåret 2013/14 går ut på arbetsmarknaden. När stapeln når upp till cirka 120 procent (som för exempelvis jurister) betyder det att antalet examinerade väntas bli 20 procent större än rekryteringsbehovet.

tegorier av lärare, framför allt förskollärare och yrkeslärare, kommer att bestå om inte fler väljer dessa utbildningar.

Samtidigt utbildas fler än det finns behov av inom många yrken. Det gäller exempelvis konstnärer, socionomer och journalister. Här kan konstateras att intresset bland studenterna är högre än samhällets behov.

Det är viktigt att beakta att dessa antaganden endast gäller under förutsättning att ingenting förändras beträffande dimensionering och sökandemönster i förhållande till vad som var känt när rapporten skrevs. Diskussionen om dimensionering av utbildning – eller i ett studentperspektiv vilka utbildningar som är bäst att välja för att få ett arbete – präglas ofta av det aktuella läget på arbetsmarknaden. Detta trots att en högskoleutbildning kan vara mellan tre och sex år lång, och att en person som examineras från högskolan vid 23 års ålder kan förväntas vara yrkesverksam i ungefär fyrtiofem år. Det är på framtidens arbetsmarknad som dagens studenter kommer att arbeta.

Personal

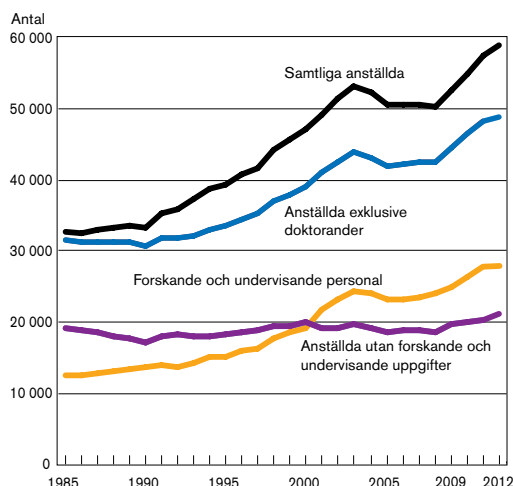
Högskolans personal som har forskande eller undervisande uppgifter var antalsmässigt i stort sett oförändrat mellan 2011 och 2012. Men utvecklingen var olika för olika anställningskategorier. Två av de mest meriterade anställningskategorierna, professorer och lektorer, ökade i antal, medan antalet minskade bland adjunkter och annan forskande och undervisande personal som saknar doktorsexamen. Högskolans personal blir därmed alltmer välutbildad.

PERSONALEN TOTALT

De anställda i högskolan utgör ungefär en fjärdedel av all statligt anställd personal och uppgick 2012 till drygt 73 400 individer, eller 58 900 helårspersoner. Undantar man den delmängd av studerande på forskarnivå som är anställda som doktorander blir antalet helårspersoner 49 000, vilket är 600 fler än 2011.

I denna rapport betraktas doktorander främst som studerande och de ingår därför inte i den följande beskrivningen av forskande och undervisande personal. (Doktorander redovisas i kapitlet Utbildning på forskarnivå.)

Personalen vid universitet och högskolor har successivt ökat sedan början av 1990-talet, med undantag för 2004–2008 då antalet anställda minskade något för att återigen öka 2009. När högskolesektorn byggdes ut under 1990-talet ökade antalet anställda kraftigt. Ökningen av personalen under senare delen av 1990-talet och i början av 2000-talet beror också till viss del på att de medellånga vårdutbild-

Figur 51. Antalet anställda vid universitet och högskolor 1985–2012 (helårspersoner). Den forskande och undervisande personalen har ökat i antal, medan antalet anställda som inte har forskande och undervisande uppgifter har varit ungefär detsamma.

Fakta om statistiken

Redovisningen av uppgifter om personalen vid universitet och högskolor baseras på Statistiska centralbyråns vidarebearbetning av konjunkturlönestatistiken för statliga myndigheter som utgår från individuppgifter för oktober månad. Dessutom är all personal med forskande och undervisande uppgifter fördelad på ämnen. Genom en särskild insamlingsrutin omfattar redovisningen även individbaserad statistik över personalen hos enskilda utbildningsanordnare.

Redovisningen avser främst helårspersoner, som är ett mått på personalvolymen. Antalet helårspersoner får man fram genom att dividera den totala arbetstiden med normalarbetstiden för en heltidsarbetande.

I och med insamlingen 2012 har en ny klassificering av forskningsämnen tagits i bruk, Standard för svensk indelning av forskningsämnen. Den bygger på en internationell förlaga, OECD:s Field of Science and Technology (FOS).

Ytterligare en förändring sedan 2012 är att den forskande och undervisande personalen redovisas i delvis nya anställningskategorier. Kategorierna *professor*, *lektor* och *adjunkt* är oförändrade. Däremot är *meriteringsanställning* ny och består av den tidigare kategorin forskarassistenter (som inkluderade biträdande lektorer), samt postdoktorer som tidigare tillhörde kategorin annan forskande och undervisande personal.

Kategorin *annan forskande och undervisande personal* är förändrad jämfört med tidigare år och består huvudsakligen av personer som anställts enligt LAS, ofta benämnda som forskare eller forskningsassistenter. Dessa ingick redan tidigare i denna kategori, men numera inkluderas också personal ur de tidigare kategorierna teknisk och administrativ personal med forskande eller undervisande arbetsuppgifter, samt gäst- och timplärare.

Eftersom kategorin annan forskande och undervisande personal är en stor och tämligen blandad grupp vad gäller meriter, delas denna upp efter utbildningsnivå (doktorsexamen eller inte).

Uppgifter om högskolans personal redovisas även i de statistiska meddelanden som SCB producerar på Universitetskanslersämbetets uppdrag. (Se *Personal vid universitet och högskolor 2011*, Statistiska meddelanden, UF 23 SM 1201, Högskoleverket och SCB).

ningarna vid landstingens vårdhögskolor överfördes till statliga lärosäten och personalen vid dessa utbildningar kom då att ingå i statistiken över högskolans personal. De senare årens personalökning sammanfaller med att lärosäten tillförts ökade anslag.

Personalen delas in efter de som har forskande och undervisande uppgifter och de som inte har sådana uppgifter. I ett längre perspektiv är det den forskande och undervisande personalen som ökat i antal, medan antalet anställda som inte har forskande och undervisande uppgifter har varit ungefär detsamma. Det har alltså skett en förskjutning i andelen personal med respektive utan forskande och undervisande uppgifter. År 1985 utgjorde de anställda med forskande och undervisande uppgifter 40 procent av samtliga anställda (helårspersoner, exklusive doktorander). År 2011 utgjorde de 58 procent av samtliga anställda, en andel som emellertid minskade till 57 procent 2012.

De tidigare årens utveckling tycks därmed ha stannat av. Ökningen med 600 helårspersoner för samtliga anställda mellan 2011 och 2012 är en följd av att de anställda utan forskande och undervisande uppgifter ökade med nära 690 helårspersoner. Däremot var antalet anställda med forskande och undervisande uppgifter i stort sett oförändrat, då de blev nära 80 helårspersoner färre mellan åren.

Uppgifter om hur högskolans personal fördelar sig på olika lärosäten finns i kapitlet Tabeller längst bak i rapporten.

DEN FORSKANDE OCH UNDERVISANDE PERSONALEN

År 2012 uppgick antalet som hade forskande eller undervisande uppgifter till nära 27 900 helårspersoner, eller 57 procent av samtlig personal. Detta innebär att antalet helårspersoner i stort sett är oförändrat sedan 2011. Den forskande och undervisande personalen består till stor del

Antal helårspersoner				
Anställningskategorier	2011	2012	Förändring	Andel av samtliga 2012
Professor	4 780	4 910	+130	18 %
Lektor	7 460	7 760	+300	28 %
Meriteringsanställning	2 990	2 920	-70	10 %
Adjunkt	5 630	5 360	-270	19 %
Annan forskande och undervisande personal				
– med doktorsexamen	2 900	2 970	+70	11 %
– utan doktorsexamen*	4 200	3 950	-250	14 %
Samtliga	27 960	27 880	-80	100 %

* Inklusive dem utan uppgift om utbildning.

Tabell 22. Antal helårspersoner 2011 och 2012 i olika anställningskategorier och dess andel av samtlig forskande och undervisande personal 2012. Lektorer utgjorde den enskilt största gruppen bland den forskande och undervisande personalen 2012, 28 procent.

av professorer, lektorer, forskarassistenter, adjunkter samt gäst- och timplärare, vilka är de kategorier som tidigare reglerades. Högskolelagen (1992:1434) förändrades dock avseende läraranställningar med anledning av den s.k. autonomipropositionen (prop. 2009/10:149). Sedan den 1 januari 2011 är lärarkategorierna professor och lektor alltså reglerade, och därutöver tillkom en tidsbegränsad "anställning för meritering" i högskoleförordningen (1993:100) den 15 augusti 2012.

Utöver dessa anställningar finns ett stort antal anställda med forskande eller undervisande uppgifter som ingår i gruppen annan forskande och undervisande personal.

Från och med insamlingsåret 2012 redovisas den forskande och undervisande personalen i delvis nya anställningskategorier (läs mer under Fakta om statistiken).

Den enskilt största anställningskategorin 2012 var lektorer, vilka utgjorde 28 procent av den forskande och undervisande personalen, medan adjunkterna utgjorde 19 procent, professorerna 18 procent och de med meriteringsanställning 10 procent. Kategorin annan forskande och undervisande personal med doktorsexamen utgjorde 11 procent och de utan doktorsexamen utgjorde 14 procent.

Uppgifter om hur den forskande och undervisande personalen fördelade sig på olika lärosäten finns i kapitlet Tabeller längst bak i rapporten.

Fler lektorer och professorer

I stort sett var antalet anställda inom den forskande och undervisande personalen detsamma 2012 som 2011. Antalet minskade med 80 helårspersoner, men utvecklingen skiljer sig mellan olika anställningskategorier, där graden av meritering tycks ha betydelse.

Antalet lektorer har under de senaste åren ökat markant och uppgick till 7 760 helårspersoner 2012, vilket är 300 fler än 2011.

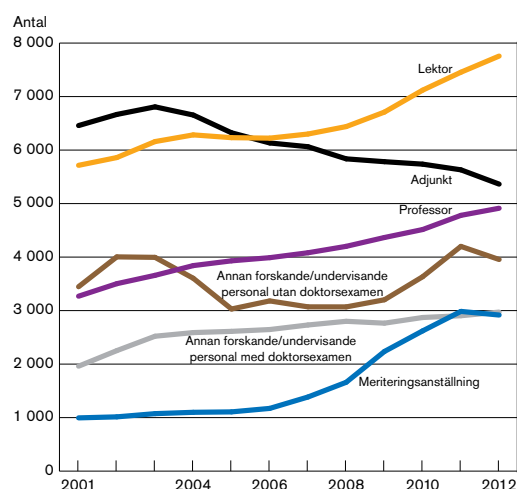
Det är speciellt de kvinnliga lektorerna som blir allt fler. Sedan 2001 har antalet ökat med drygt 1 800 helårspersoner, vilket är mer än en fördubbling av antalet kvinnor. Motsvarande ökning bland de manliga lektorerna var 220 helårspersoner, en ökning med 5 procent.

Antalet professorer uppgick till 4 910 helårspersoner 2012, vilket är 130 fler än året innan. Sedan 2001 har antalet kvinnliga professorer ökat med drygt 710 helårspersoner, medan antalet manliga professorer ökade med nära 930 helårspersoner. Det ökade antalet professorer kan till del förklaras av att det var möjligt för en lektor att bli befördrad till professor om hon eller han bedömts uppfylla kraven för en sådan anställning. Sedan 2011 beslutar lärosäten själva om anställda ska erbjudas beföringsmöjligheter.

Allt färre adjunkter

Adjunkterna har kontinuerligt minskat i antal sedan 2003. År 2012 var antalet adjunkter 5 360 helårspersoner, 270 färre än året innan och 1 440 färre jämfört med 2003. Tillbakagången av adjunkter är något tydligare bland de manliga än bland de kvinnliga adjunkterna, som sedan 2003 har minskat med 25 respektive 18 procent.

De senaste årens tillbakagång av antalet adjunkter kan till del tillskrivas lärosätenas strävan att främst anställa disputerade lärare som ett led i målsättningen att öka forskningsanknytningen och den vetenskapliga kompetensen inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Det

Figur 52. Antalet forskande och undervisande helårspersoner vid universitet och högskolor 2001–2012 fördelat på anställningskategori. Sedan 2000-talets början är det särskilt antalet lektorer och meriteringsanställningar som ökat i antal.

har även varit möjligt för en adjunkt att bli befördrad till lektor om hon eller han bedömts uppfylla kraven för en sådan anställning.

Annan forskande och undervisande personal

Från att ha ökat markant, särskilt mellan 2008 och 2011, minskade även kategorin annan forskande och undervisande personal under det senaste året. År 2012 uppgick den till 6 930 helårspersoner, en minskning med 180 helårspersoner sedan 2011. Drygt 2 970 i kategorin hade doktorsexamen, medan 3 950 hade en lägre utbildning.

De som saknade en doktorsexamen minskade med 250 helårspersoner mellan 2011 och 2012, medan de med en doktorsexamen blev 70 fler. Emellertid föregicks minskningen bland dem som saknade en doktorsexamen av en uppgång mellan 2009 och 2011, då antalet ökade med nära 1 000 helårspersoner.

Meriteringsanställningar

Av lärosätenas anställningsordningar att döma tycks forskarassistent och biträdande lektor vara de benämningar som alljämt används för denna typ av anställning.

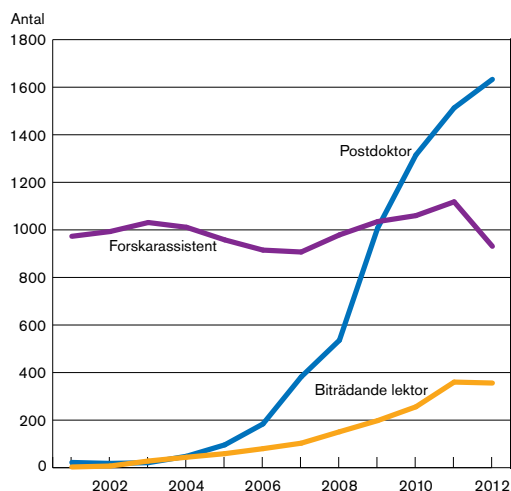
Antalet meriteringsanställningar, som 2012 uppgick till 2 920 helårspersoner, har blivit allt fler under de senaste åren. Mellan 2011 och 2012 minskade emellertid antalet med 70 helårspersoner. Studerar man de anställningar som ingår i kategorin, finner man att det var forskarassistenter som minskade i antal, 190 helårspersoner färre. Antalet postdoktorer ökade däremot med 120 helårspersoner, medan de biträdande lektorerna förblev lika många.

Meriteringsanställningar

Efter doktorsexamen finns det möjligheter att genom en tidsbegränsad anställning meritera sig för fortsatt forskarkarriär och för högre befattning. För detta ändamål har det funnits särskilt reglerade anställningar, nämligen forskarassistent, biträdande lektor och postdoktor. Möjligheterna till en sådan anställning är begränsade då antalet anställningar är betydligt färre än antalet disputerade.

Postdoktorer har funnits i sin nuvarande form sedan hösten 2008, då Arbetsgivarverket och fackliga företrädare slöt ett avtal om en tidsbegränsad anställning som postdoktor. Enligt avtalet kan universitet och högskolor anställa en postdoktor tills vidare, dock längst två år, med möjlighet till förlängning om det finns särskilda skäl. (Anställning som postdoktor fanns emellertid även tidigare. Sådana anställningar var då lokalt utformade på lärosätena, men sedan har alltså en centralt utformad anställningsform skapats.)

Under 2011 och en del av 2012 var meriteringsanställningar utöver postdoktor inte reglerade i vare sig centralt avtal eller författning. Sedan den 15 augusti 2012 finns en "anställning för meritering" reglerad i högskoleförordningen (1993:100). En lärare får anställas tills vidare, dock längst fyra år, i syfte att ges möjlighet "att utveckla sin självständighet som forskare och få meriter som kan ge behörighet för en annan läroanställning som det ställs högre krav på behörighet för". Om särskilda skäl föreligger kan anställningen förnyas för att omfatta högst sex år.

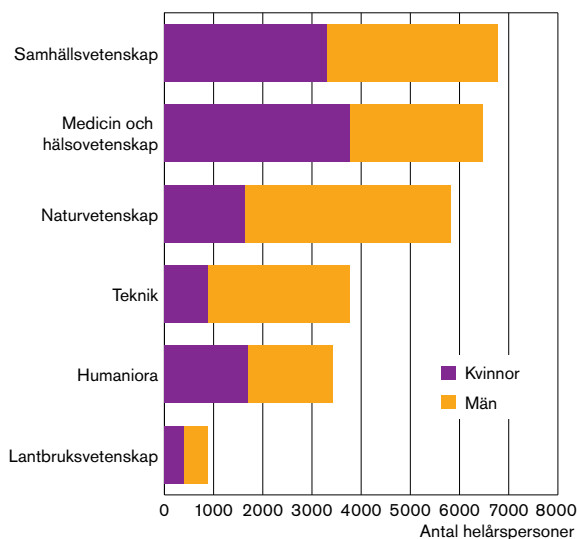

Figur 53. Antalet forskarassistenter, biträdande lektorer samt postdoktorer 2001–2012 (helårspersoner). Antalet forskarassistenter minskade mellan 2011 och 2012, medan antalet postdoktorer fortsatte att öka.

Ämnesområden

Nära hälften av den forskande och undervisande personalen, mätt i antal helårspersoner, är verksamma inom samhällsvetenskap samt medicin och hälsovetenskap, 24 respektive 23 procent. Inom dessa områden ligger bl.a. lärar- och vårdutbildningar som är stora till både antalet studenter och personal.

Andelen kvinnor är störst inom medicin och hälsovetenskap, där kvinnor utgör 58 procent av den forskande och undervisande personalen. Inom naturvetenskap och teknik är andelen kvinnor 28 respektive 23 procent. (Mer om könssammansättningen inom högskolans personal finns senare i det här kapitlet under rubriken Kvinnor och män.)

Figur 54. Antalet kvinnor och män inom olika ämnesområden 2012 (helårspersoner). Samhällsvetenskap samt medicin och hälsovetenskap är de två största ämnesområdena.

Ny ämnesindelning – Standard för svensk indelning av forskningsämnen

En förändring i statistiken över den forskande och undervisande personalen 2012 är att en ny standard för indelning av forskningsämnen har införts, *Standard för svensk indelning av forskningsämnen 2011* (reg.nr 63-5490-09), som finns på Universitetskanslersämbetets webbplats. Från och med 2012 samlas uppgifter in efter forskningsämnen enligt den nya standarden.

Detta har skett genom lärosätenas nykodning av personalen inför rapporteringen 2012. Till hjälp har lärosätena haft en översättningsnyckel, där forskningsämnen enligt den gamla indelningen har översatts till ett forskningsämne i den nya standarden. Översättningsnyckel för statistik över högskolans personal avseende forskningsämnen (reg.nr 63-5490-09), finns även den på Universitetskanslersämbetets webbplats.

Denna översättningsnyckel ligger också till grund för redovisningen efter den nya ämnesindelningen avseende den forskande och undervisande personalen åren 2001–2011.

I denna rapport redovisas statistikuppgifterna fördelade på forskningsämnen främst på den högsta nivån, forskningsämnesområden. Det är också på denna nivå det finns en nyckling bakåt i tid.

Det finns sex forskningsämnesområden (i texten benämnda som ämnesområden): naturvetenskap, teknik, medicin och hälsovetenskap, lantrvetenskap, samhällsvetenskap och humaniora.

Från 2012 finns emellertid även ämnesuppgifter för den forskande och undervisande personalen på den mellersta nivån, som består av 42 forskningsämnesgrupper.

Olika ämnesområden – olika personalgrupper

Det finns tydliga skillnader mellan ämnesområden beträffande anställningskategorier. Andelen adjunkter och lektorer, i form av helårspersoner, var särskilt stor inom samhällsvetenskap och humaniora. Adjunkterna utgjorde 27 procent av den forskande och undervisande personalen 2012 inom både samhällsvetenskap och humaniora, medan lektorerna utgjorde 41 respektive 37 procent. Däremot var adjunkter och lektorer relativt få inom lantrvetenskap, 9 procent vardera.

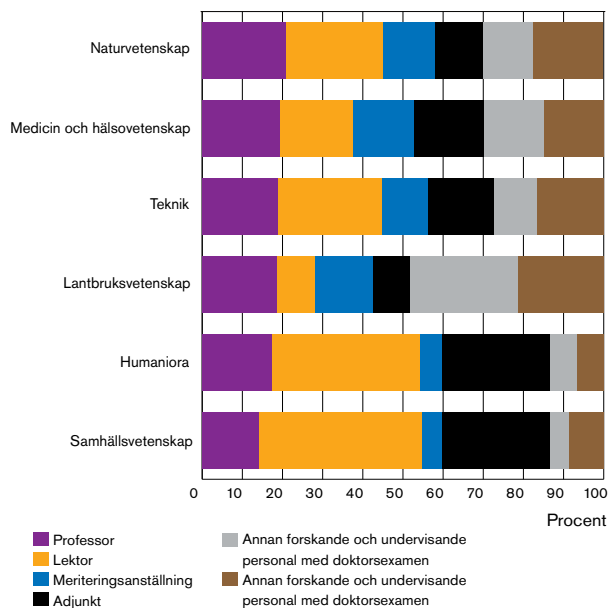
Lantrvetenskap hade i stället en jämförelsevis stor andel av sina lärare och forskare i kategorin annan forskande och undervisande personal med doktorsexamen, 27 procent.

Andelen professorer varierar mellan ämnesområdena – från 14 procent inom samhällsvetenskap till 21 procent inom naturvetenskap.

Gemensamt för samtliga ämnesområden är att andelen professorer och meriteringsanställningar har ökat något sedan 2001, medan andelen adjunkter har minskat. Inom samhällsvetenskap har andelen lektorer ökat betydligt mellan 2001 och 2012, från 32 till 42 procent.

Adjungerad personal

Den adjungerade personalen vid universitet och högskolor uppgick 2012 till 980 individer, som tillsammans utgjorde nära 270 helårspersoner. Drygt 40 procent av den

Figur 55. Forskande och undervisande personal 2012 fördelad på anställningskategori och ämnesområde (helårspersoner). Sammansättningen av anställningskategorier varierar mellan ämnesområden. T.ex. var andelen lektorer 9 procent inom lantrvetenskap och 41 procent inom samhällsvetenskap.

adjungerade personalen bestod av professorer (helårspersoner). Lektorer, adjunkter och annan forskande och undervisande personal utgjorde vardera ungefär 20 procent. Jämfört med den personal som inte är adjungerad, var andelen kvinnor högre bland de adjungerade lektorerna och adjunkterna, samt bland adjungerade inom annan forskande och undervisande personal. Bland de adjungerade professorerna var andelen kvinnor emellertid något lägre än bland de övriga professorerna.

Av den adjungerade personalen är många verksamma inom klinisk medicin, 70 helårspersoner, och hälsovetenskap, 50 helårspersoner.

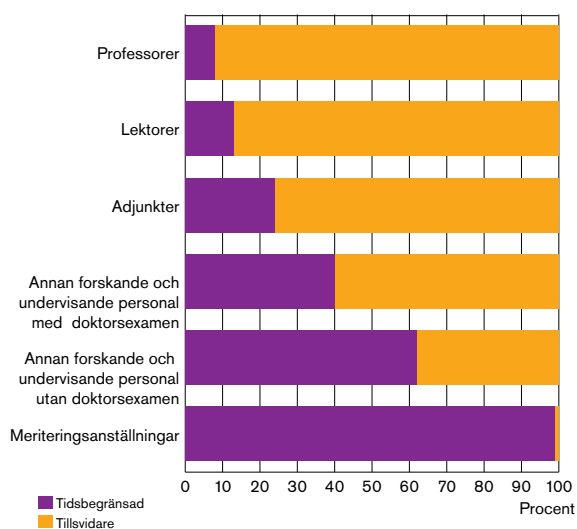
Sett till helårspersoner har antalet adjungerade anställda i stort sett varit detsamma under de senaste fem åren.

Fördelning av arbetstiden

Sedan 2005 utför SCB vartannat år en enkätundersökning riktad till ett urval anställda (med forskande och undervisande uppgifter) vid universitet och högskolor. De anställda, inklusive anställda doktorander, får frågor bl.a. om hur de under en genomsnittlig arbetsvecka fördelar sin arbetstid mellan olika arbetsuppgifter.

Resultaten från den senaste undersökningen, som avser 2011, visar att 41 procent av den totala arbetstiden ägnades åt forskning och utveckling (FoU), 22 procent åt undervisning på grundnivå och avancerad nivå, 3 procent åt undervisning på forskarnivå och resterande 35 procent åt övriga uppgifter.

Det är främst adjunkter och lektorer som undervisar på grundnivå och avancerad nivå. Adjunkterna uppger att de ägnar 60 procent av sin arbetstid åt detta, lektorerna

Figur 56. Anställningsform i olika anställningskategorier bland den forskande och undervisande personalen, helårspersoner 2012. Bland dem som hade meriteringsanställning hade så gott som alla en tidsbegränsad anställning.

42 procent. Dessa två kategorier är samtidigt de som ägnar minst tid åt FoU. De som ägnar sig mest åt FoU är forskare och forskningsassistenter (som ingår i kategorin annan forskande och undervisande personal), 70 procent av arbetstiden. Professorerna lägger 17 procent av sin tid på undervisning på grundnivå och avancerad nivå, 10 procent på undervisning på forskarnivå och 42 procent på FoU. Övrig tid ägnas åt administration, expert- och förtroendeuppdrag m.m.

Se vidare i *Forskning och utveckling inom universitets- och högskolesektorn 2011*, Statistiskt meddelande UF 13 SM 1201, SCB.

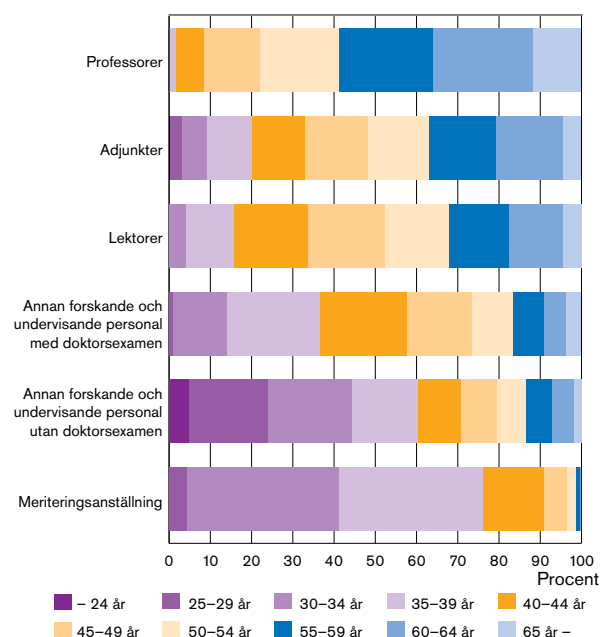
Anställningsform

År 2012 var det ungefär två tredjedelar av den forskande och undervisande personalen som hade tillsvidareanställning och en tredjedel som hade tidsbegränsad anställning (helårspersoner).

Andelen med tidsbegränsad anställning inom högskolesektorn är hög då man jämför med andra sektorer, något som till del kan förklaras av att vissa anställningar enligt regelverket ska vara tidsbegränsade. Så gott som alla med en meriteringsanställning hade tidsbegränsad anställning, vilket också är den anställningsform som de normalt skulle anställas på.

Därutöver var tidsbegränsad anställning vanlig i kategorin annan forskande och undervisande personal, i synnerhet bland dem utan doktorexamen (62 procent).

Totalt sett var det en större andel av kvinnorna än av männen som 2012 hade tidsbegränsad anställning, 36 respektive 31 procent. Även i de flesta av personalgrupperna var det något vanligare att kvinnorna hade en tidsbegränsad anställning. Undantaget är annan forskande och undervisande personal utan doktorexamen där något fler av männen hade en tidsbegränsad anställning.

Figur 57. Ålderfördelning 2012 i olika anställningskategorier inom den forskande och undervisande personalen, helårspersoner.

Andelen med tidsbegränsad anställning varit densamma sedan 2008 trots att anslagsfinansieringen ökat under denna period.

Ålder

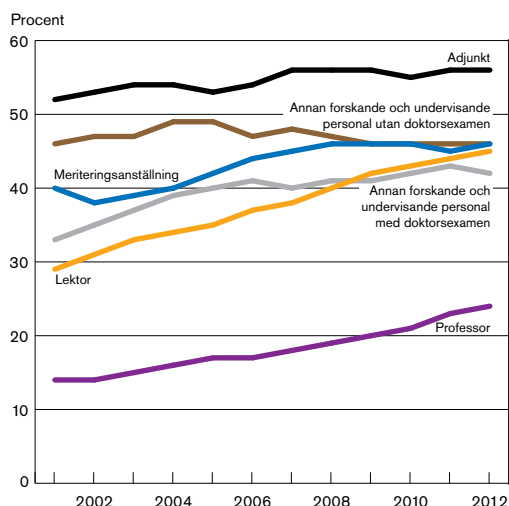
Åldern varierar mellan olika anställningskategorier. Eftersom professor är den främsta anställningen som lärare inom universitetet och högskolor, tillika den anställning som det tar längst tid att meritera sig till, är det naturligt att många av professorerna är relativt äldre. Nära 59 procent av professorerna var 55 år eller äldre 2012. Bland adjunkter och lektorer var 37 respektive 32 procent 55 år eller äldre.

Bland dem med meriteringsanställning, en anställning som man ofta erhåller en relativt kort tid efter doktorexamen, är i stället många relativt unga. Tre av fyra var under 40 år.

Den äldsta åldersgruppen, 65 år och äldre, har blivit allt större. År 2001 utgjorde åldersgruppen knappt 1 procent av all forskande och undervisande personal, 2012 utgjorde gruppen nära 5 procent. Det är särskilt bland professorer som gruppen blivit större. Bland professorerna var andelen 65 år och äldre nära 12 procent 2012 (580 helårspersoner). Det har alltså blivit allt vanligare att arbeta kvar högre upp i åldrarna.

KVINNOR OCH MÄN

Det pågår en utveckling mot en jämnare könsfördelning bland den forskande och undervisande personalen. År 2001 var 37 procent kvinnor, en andel som ökat till 43 procent 2012 (helårspersoner). (Andelen kvinnor och män inom olika ämnesområden redovisades tidigare i figur 54.)

Figur 58. Andelen kvinnor i olika anställningskategorier bland den forskande och undervisande personalen 2001–2012 (helårspersoner). Med undantag för annan forskande och undervisande personal utan doktorsexamen, har andelen kvinnor ökat inom samtliga anställningskategorier. Bland lektorerna ökade andelen kvinnor från 30 till 45 procent.

Kvinnliga professorer

Sedan 2001 har antalet kvinnliga professorer ökat från 460 till 1 170 helårspersoner, dvs. en ökning med drygt 150 procent på elva år. Samtidigt har andelen kvinnor bland professorerna ökat med en knapp procentenhet per år, från 14 till 24 procent. Så skedde även mellan 2011 och 2012, då antalet kvinnliga och manliga professorer ökade med 88 respektive 45 helårspersoner, vilket innebär att andelen kvinnor steg från 23 till 24 procent.

För att främja en ökning av andelen kvinnor bland professorerna, har regeringen inför perioden 2012–2015 satt mål för 34 lärosäten gällande rekryteringen av kvinnliga professorer. Målen är beräknade utifrån rekrytering-sunderlaget (lektorer och forskarasistenter) fördelat efter forskningsämne. Denna typ av mål har funnits sedan 1997, men med ett uppehåll 2009–2011.

Kvinnliga lektorer allt vanligare

Den tydligaste ökningen av andelen kvinnor har skett bland lektorer där andelen ökat från 30 till 45 procent sedan 2001. Eftersom lektorerna är en relativt stor grupp, får detta genomslag på könsfördelningen bland lärare och forskare totalt sett. Mellan 2011 och 2012 ökade främst antalet kvinnliga lektorer, vilket gav att andelen kvinnor ökade från 44 till 45 procent.

Andelen kvinnor bland personer med meriteringsanställning ökade fram till 2008 och har sedan dess legat på 45–46 procent. Eftersom det främst var män inom kategorin som minskade i antal mellan 2011 och 2012, steg andelen kvinnor från 45 till 46 procent.

Bland de som har doktorsexamen i kategorin annan forskande och undervisande personal har andelen kvinnor varit strax ovanför 40 procent sedan 2005. Mellan 2011 och

2012 minskade andelen kvinnor med en procentenhet till 42 procent, eftersom det främst var män som ökade i antal.

Andelen kvinnor har legat tämligen stilla i de grupper som länge har haft en relativt hög andel kvinnor, nämligen adjunkter och annan forskande och undervisande personal utan doktorsexamen. Bland adjunkterna har andelen kvinnor varierat mellan 53 och 57 procent sedan 2001 och bland annan forskande och undervisande personal utan doktorsexamen har andelen varierat mellan 46 och 49 procent. Eftersom utvecklingen i dessa grupper var densamma för kvinnor och män mellan 2011 och 2012, förändrades inte könsammansättningen mellan åren.

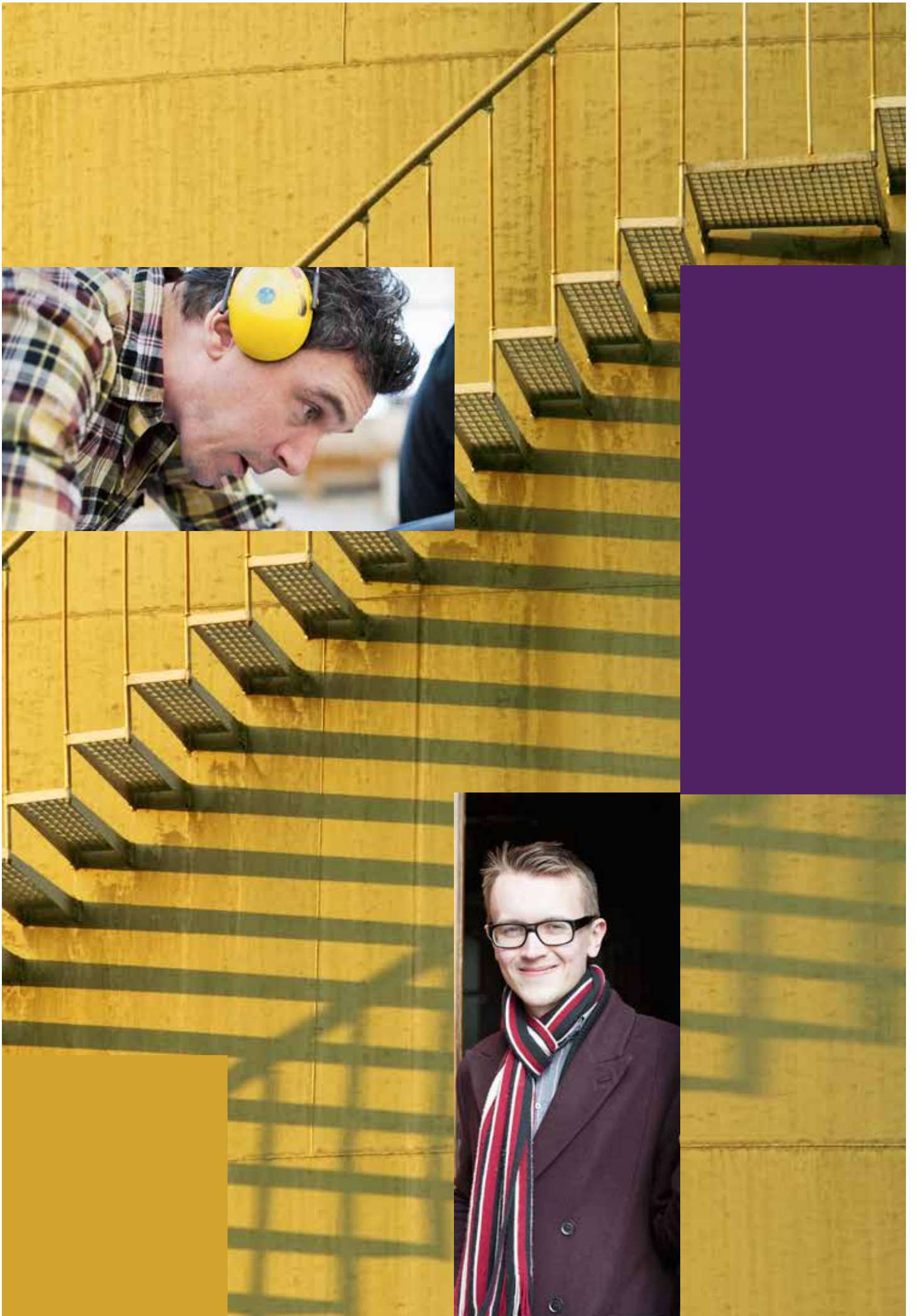
Andelen kvinnor respektive män i de olika personalgrupperna är ungefär densamma då man utgår från individer i stället för helårspersoner.

Mål för andel nyrekryterade kvinnliga professorer 2012–2015

Målen är formulerade så att under 2012–2015 ska minst den procentandel som anges nedan vara kvinnor av de professorer som anställs. I målet inkluderas befördrade professorer och gästprofessorer, men inte adjungerade professorer.

Lärosäte	Mål
Uppsala universitet	36 %
Lunds universitet	34 %
Göteborgs universitet	40 %
Stockholms universitet	35 %
Umeå universitet	39 %
Linköpings universitet	36 %
Karolinska institutet	47 %
Kungl. Tekniska högskolan	20 %
Luleå tekniska universitet	26 %
Sveriges lantbruksuniversitet*	42 %
Karlstads universitet	37 %
Linnéuniversitetet	36 %
Örebro universitet	39 %
Mittuniversitetet	32 %
Blekinge tekniska högskola	26 %
Försvarshögskolan	37 %
Gymnastik- och idrottshögskolan	43 %
Högskolan i Borås	41 %
Högskolan Dalarna	39 %
Högskolan på Gotland	32 %
Högskolan i Gävle	33 %
Högskolan i Halmstad	40 %
Högskolan Kristianstad	49 %
Högskolan i Skövde	32 %
Högskolan Väst	43 %
Malmö högskola	50 %
Mälardalens högskola	30 %
Södertörns högskola	45 %
Dans- och cirkushögskolan	40–60 %
Stockholm dramatiska högskola	40–60 %
Konstfack	40–60 %
Kungl. Konsthögskolan	40–60 %
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	40–60 %
Operahögskolan i Stockholm	40–60 %

* För SLU gäller målet perioden 2013–2015.

Ekonomi och forskningsfinansiering

Högskolan är sedan flera år inne i en expansiv fas. Under 2012 fortsatte denna utveckling, då lärosätens intäkter ökade till 61,2 miljarder kronor. Men intäktsökningen är ojämnt fördelad, de senaste två åren har intäkterna för utbildning på grundnivå och avancerad nivå minskat, medan forskningsintäkterna har fortsatt att öka. Högskolan har därmed blivit alltmer forskningstung.

Den förra forskningspropositionen (*Ett lyft för forskning och innovation*, prop. 2008/09:50) gällde perioden 2009–2012 och har inneburit att lärosätenas intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå har ökat betydligt varje år, i synnerhet i början av perioden. Lärosätenas intäkter för utbildning på grundnivå och avancerad nivå ökade också i början av samma period, men har sedan minskat. Sammantaget var lärosätenas totala intäkter 61,2 miljarder kronor 2012, vilket i löpande priser är 1,8 miljarder kronor högre än föregående år.

De reformer som genomförts inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå finansieras huvudsakligen genom omfördelning av befintliga medel. Sammantaget innebär detta att balansen mellan de två olika verksamheternas omfattning har förändrats. Sedan 2008 har andelen utbildning på grundnivå och avancerad nivå av den totala verksamheten, mätt i intäkter, minskat med knappt tre procentenheter, från drygt 45 procent till knappt 43 procent. För tio år sedan var andelen 47 procent.

Omräknat i fasta priser ökade intäkterna under 2012 bara marginellt, med 0,3 miljarder kronor. Vid mer än hälften av lärosätena minskade intäkterna, huvudsakligen på grund av minskade anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå.

Lärosätenas kostnader för den totala verksamheten 2012 var 60,7 miljarder kronor och de utgjorde 1,71 procent av Sveriges bruttonationalprodukt (BNP), en något högre andel än 2011. Till kostnaden för högre utbildning bör också

läggas kostnaden för studenternas studiemedel (11,3 miljarder kronor) samt kostnaden för centrala myndigheter på högskoleområdet (0,6 miljarder). Sammantaget innebär det att den totala kostnaden för högskolesektorn 2012 var 72,6 miljarder kronor, vilket motsvarar drygt två procent av BNP.

INTÄKTER, KOSTNADER OCH RESULTAT

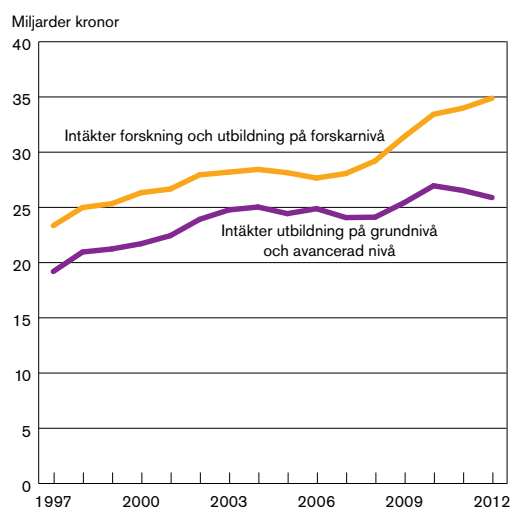
Universitet och högskolor ska redovisa alla intäkter och kostnader som antingen utbildning (utbildning på grundnivå och avancerad) nivå eller forskning (forskning och utbildning på forskarnivå). Det betyder att även intäkter som inte direkt avser utbildning eller forskning, exempelvis lärosätenas ledning, ska redovisas på någondera av dessa verksamheter. Det enda undantaget är fortlöpande miljöanalys vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) som utgör en egen verksamhet. Utöver att bedriva högskoleutbildning och forskning köper och säljer lärosätena tjänster, se faktaruta om olika slag av intäkter, och utför både uppdragsutbildning och uppdragsforskning.

Forskningen växer medan utbildningen avstannar

Slutet av 1990-talet och början 00-talet var en expansiv fas för universitet och högskolor, då intäkter för såväl utbildning som forskning ökade nästan varje år. Under denna period byggdes såväl utbildningen som forskningen ut, alla statliga högskolor fick fasta forskningsmedel, några högskolor fick examenstillstånd på forskarnivå och några högskolor blev universitet. Perioden 1997–2004 ökade lärosätenas intäkter med 22 procent i 2012 års priser. Ökningen fördelades relativt jämnt mellan de båda verksamheterna – intäkterna för grundutbildning (numera utbildning på grundnivå och avancerad nivå) ökade med 5,8 miljarder

	Index	Årlig förändring
1997	67,17	
1998	67,68	0,8
1999	70,42	4,0
2000	73,98	5,1
2001	76,70	3,7
2002	79,42	3,5
2003	81,84	3,0
2004	82,36	0,6
2005	84,86	3,0
2006	88,41	4,2
2007	90,53	2,4
2008	93,59	3,4
2009	94,61	1,1
2010	94,87	0,3
2011	97,54	2,8
2012	100,00	2,5

Tabell 23. Implicitprisindex för statlig konsumtion 1997–2012, samt årlig förändring. För att illustrera den ekonomiska utvecklingen med hänsyn tagen för kostnadsutvecklingen måste nominella värden (löpande priser) räknas om till fasta priser. Fastprisberäkningen är gjord i 2012 års prisnivå med Statistiska centralbyråns implicitprisindex för statlig konsumtion, totalt.

Figur 59. Lärosätenas intäkter för utbildning på grundnivå och avancerad nivå respektive forskning och utbildning på forskarnivå 1997–2012, miljarder kronor i 2012 års priser. De senaste åren har forskningsintäkterna ökat medan intäkterna för utbildning har minskat. Därmed har lärosätenas verksamhet blivit allt mer forskningsintensiv.

kronor (30 procent) och intäkterna för forskning och forskarutbildning ökade med 5,1 miljarder kronor (22 procent). Sedan följde några år med minskande intäkter i mitten av 00-talet och därefter vände utvecklingen uppåt igen.

Sedan 2008 är lärosätena åter inne i en expansiv fas och till och med 2012 har intäkterna ökat med 8,8 miljarder kronor (17 procent). Det finns dock en viktig skillnad jämfört med perioden 1997–2004 då intäkterna för utbildning respektive forskning ökade ungefär lika mycket. Från och med 2008 har lärosätenas intäkter för utbildning på grundnivå och avancerad nivå ökat med 1,8 miljarder kronor (8 procent) medan intäkterna för forskning och utbildning på forskarnivå har ökat med 6,8 miljarder kronor (24 procent). De två senaste åren har skillnaderna i intäktsutveckling mellan de två verksamheterna varit särskilt tydlig. Intäkterna för utbildning har minskat 2011 och 2012, medan lärosätenas forskningsintäkter har fortsatt att öka. Under 2012 minskade intäkterna för utbildning på grundnivå och avancerad nivå med 0,6 miljarder kronor (–2,4 procent) medan lärosätenas intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå ökade med 0,9 miljarder kronor (2,7 procent).

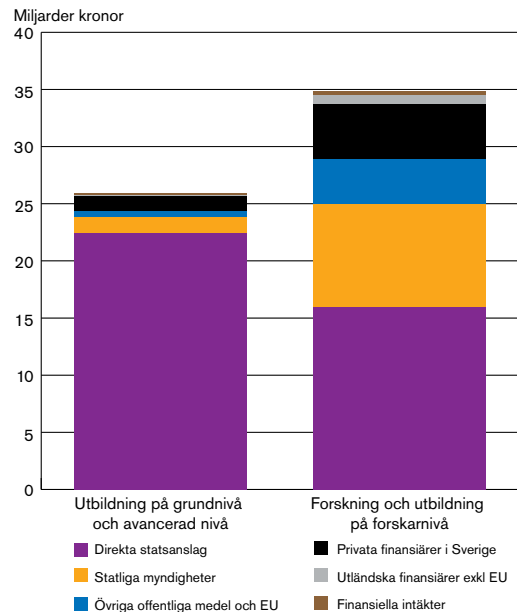
Mätt i intäkter har forskningen under många år varit en större andel av lärosätenas verksamhet än utbildning. Att forskningen växer medan utbildningen avstannat i tillväxt har inneburit att detta förhållande ytterligare har förstärkts. I mitten av 00-talet var utbildningens omfattning nästan lika stor som forskningens (nära 90 procent av forskningens). Men 2012 var lärosätenas intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå 34,9 miljarder medan intäkterna för utbildning på grundnivå och avancerad nivå var 25,9 miljarder kronor, alltså tre fjärdedelar av forskningsintäkterna. Högskolan har alltså blivit allt mer forskningstung.

Utbildning och forskning finansieras på olika sätt

Finansieringsbilden för de båda verksamheterna ser olika ut. Utbildning på grundnivå och avancerad nivå består huvudsakligen (87 procent) av utbildning enligt uppdrag i regleringsbrev som finansieras av anslag som riksdagen anvisar direkt till lärosätena. Forskning och utbildning på forskarnivå finansieras till mindre än hälften (46 procent) av direkta statsanslag och staten kanaliserar en betydande del av finansieringen (26 procent) via forskningsråd och andra statliga myndigheter. Andra viktiga finansiärer av forskning är privata stiftelser och organisationer utan vinstsyfte, se vidare i avsnittet om forskningsfinansiering.

Åttio procent statliga medel

Sammantaget finansieras universitet och högskolor till över 60 procent av statliga anslag som riksdagen anvisar direkt till lärosätena. År 2012 var de direkta statsanslagen 38,5 miljarder kronor, inklusive de anslag som fördelas enligt regeringens beslut via Kammarkollegiet. Jämfört med

Figur 60. Finansiering av utbildning respektive forskning 2012, miljarder kronor. Utbildning på grundnivå och avancerad nivå finansieras till 87 procent av direkta statsanslag (inklusive anslag som fördelas via Kammarkollegiet), medan finansieringen av forskning och utbildning på forskarnivå kommer från många olika källor och mindre än hälften är direkta statsanslag.

2011 har anslagen minskat med 0,5 miljarder kronor i fasta priser, eller en procent.

Utöver de direkta statsanslagen kom 10,5 miljarder kronor av finansieringen från statliga myndigheter, vilket är 0,6 miljarder mer än 2011, och sammantaget bestod 80 procent av intäkterna av statliga medel. Ytterligare 2,9 miljarder kronor kom från andra offentliga finansiärer (kommuner och landsting samt de forskningsstiftelser som bildats av löntagarfonder). Därmed kom 85 procent av den totala finansieringen av universitet och högskolor 2012 från svenska offentliga källor, vilket är samma andel som föregående år.

Lärosätenas intäkter från privata finansiärer i Sverige var 6,1 miljarder kronor, inklusive studieavgifter och från EU var intäkterna 1,7 miljarder kronor 2012. Sammantaget var lärosätenas intäkter från externa finansiärer 22,2 miljarder kronor 2012, vilket i fasta priser är 0,8 miljarder (4 procent) högre än föregående år. Därutöver hade lärosätena 0,5 miljarder kronor finansiella intäkter i form av bland annat ränteintäkter och avkastning på stiftelsekapital. Under 2012 minskade de finansiella intäkterna, förmodligen delvis på grund av det låga ränteläget.

Intäkter av uppdragsverksamhet

Inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå består uppdragsverksamheten av uppdragsutbildning och till en mindre del av beställd utbildning. Sammantaget var lärosätenas intäkter av dessa uppdragsverksamheter knappt 1,4 miljarder kronor 2012, vilket är marginellt lägre än föregående år. Av dessa medel utgjorde intäkter av

	2010	2011	2012	Förändring 2011-2012	Andel av intäk- terna 2012 (%)
Direkta statsanslag	39 479	38 780	38 319	-461	63
Anslag via Kammarkollegiet	181	183	188	5	0
Statliga myndigheter	9 896	9 958	10 513	555	17
Övriga offentliga medel	2 988	2 898	2 913	15	5
EU	1 484	1 674	1 706	32	3
Privata finansiärer i Sverige	5 492	5 808	5 893	86	10
Intäkter av studieavgifter	0	83	215	131	0
Utländska finansiärer exkl. EU	966	950	943	-7	2
Finansiella intäkter	203	554	488	-66	1
Totalsumma	60 689	60 888	61 178	290	100

Tabell 24. Finansiering av lärosätenas verksamhet 2010–2012 samt förändring 2011–2012, miljoner kronor i 2012 års priser. År 2012 stod statliga medel för 80 procent av finansieringen och övriga offentliga medel stod för ytterligare 5 procent. Om man räknar EU som offentlig finansiär var sammanlagt 88 procent av intäkterna offentliga medel.

beställd utbildning sex procent. Beställd utbildning innebär att ett lärosäte genomför utbildning enligt avtal för ett annat lärosäte antingen i Sverige eller inom det europeiska samarbetsområdet (EES). Lärosätena får också anordna utbildning inom ramen för yrkeshögskolan eller kvalificerad yrkesutbildning. Beställd utbildning har minskat i

omfattning under de senaste åren, lärosätena utför alltså allt mindre utbildning för varandra.

Uppdragsutbildning är en mer omfattande verksamhet som regleras i särskilda förordningar. År 2012 var lärosätenas intäkter av uppdragsutbildning 1,3 miljarder kronor och i denna storleksordning har de varit i många år. Vissa statligt finansierade yrkesutbildningar bedrivs som uppdragsutbildning, exempelvis högre officersutbildning vid Försvarshögskolan och polisutbildningar vid Umeå universitet och Linnéuniversitetet. Därtill kommer särskilda satsningar som exempelvis lärarlyftet. Det gör att hälften av intäkterna för uppdragsutbildning kommer från statliga myndigheter. Lärosätena utför också olika former av vidareutbildningar och personalutbildningar i form av uppdragsutbildning, i störst omfattning för kommuner och landsting samt företag i Sverige.

Kostnaderna för verksamheten 2012 var 60,7 miljarder kronor

Den totala kostnaden för lärosätenas verksamhet 2012 var 60,7 miljarder kronor. Jämfört med föregående år har kostnaderna ökat med 2,3 miljarder kronor i löpande priser. Omräknat till fasta priser innebär det en kostnadsökning på drygt en procent, eller 0,8 miljarder. Det är betydligt mindre än de närmast föregående åren – mellan 2008 och 2011 ökade kostnaderna med mellan fyra och fem procent varje år.

De klart dominerande personalkostnaderna har ökat med två procentenheter under perioden 2004–2012, från 60,1 till 62,1 procent. Andelen lokalkostnader och andelen avskrivningar har i stället sjunkit något under samma period. När det gäller lokaler och avskrivningar bör påpekas att en hel del större byggprojekt pågår vilket kan leda till högre andelar för dessa kostnadsposter i framtiden. De övriga driftskostnadernas andel har ökat samtidigt som andelen kostnader för klinisk utbildning och forskning

Olika slag av intäkter

Intäkterna består av avräknade anslag, förbrukade medel från externa finansiärer samt finansiella intäkter. Det kan finnas avvikelser mellan de belopp som finansiärerna betalar till lärosätena och lärosätenas intäkter från finansiärerna. Det beror på att inbetalda medel bokförs som intäkter i och med att de förbrukas, dvs. när kostnader uppstår. Inbetalda forskningsbidrag som inte har förbrukats återfinns under posten "oförbrukade bidrag" i lärosätenas balansräkningar (se avsnittet Forskningsfinansiering).

Lärosätenas intäkter från externa finansiärer delas in i olika intäktskategorier beroende på vilken typ av verksamhet medlen finansierar.

Bidragsintäkter, exempelvis forskningsbidrag, är intäkter för forskning utan krav på motprestation, det vill säga att bidragsgivaren inte kan förbehålla sig rätten till resultaten av forskningen.

Uppdragsverksamhet finansieras med avgifter från beställaren och kan vara antingen utbildning eller forskning. Uppdragsforskning definieras som forskning som utförs på uppdrag av en extern finansiär där uppdragsgivarens inflytande på verksamhetens planering och genomförande samt dispositionsrätten till forskningsresultaten regleras i avtal. Uppdragen kan också gälla exempelvis utredningar eller produktutveckling.

Dessutom finns kategorin övriga avgiftsintäkter, som består av intäkter enligt 4 § avgiftsförordningen. Det är intäkter för uthyrning av lokaler, konferensavgifter eller intäkter av försäljning av tjänster eller liknande, samt övriga intäkter i verksamheten som försäljning av material och fakturerade kostnader, dvs. huvudsakligen olika kostnadsersättningar. Eventuella intäkter av sponsring återfinns också här. Sedan 2011 ingår också lärosätenas intäkter av studieavgifter i denna kategori.

	2010	2011	2012	Förändring 2011-2012 (%)	Andel 2012 (%)
Verksamhetens intäkter					
Statsanslag	37 455	37 824	38 319	1	63
Avgifter och andra ersättningar	5 657	5 718	6 172	8	10
Bidrag	14 270	15 283	16 200	6	26
Finansiella intäkter	193	540	488	-10	1
Summa intäkter	57 575	59 366	61 178	3	100
Verksamhetens kostnader					
Personalkostnader	33 420	36 100	37 714	4	62
Lokalkostnader	7 288	7 609	7 894	4	13
Kostnader för klinisk utbildning och forskning	2 160	2 181	3 148	44	5
Övriga driftskostnader	10 017	10 462	9 776	-7	16
Finansiella kostnader	110	186	156	-16	0
Avskrivningar	1 788	1 904	2 039	7	3
Summa kostnader	54 785	58 442	60 728	4	100
Verksamhetsutfall	2 791	924	450		
Årets kapitalförändring	2 777	923	413		

Tabell 25. Sammanställning av lärosätenas resultaträkningar 2010–2012, miljoner kronor, löpande priser. Under 2012 ökade intäkterna med 3 procent och kostnaderna med 4 procent. Totalt ökade kostnaderna med 2,3 miljarder kronor, varav 70 procent bestod av ökade personalkostnader.

minskat något. Dessa medel är anslag till sex lärosäten som de, enligt avtal mellan staten och landstingen, betalar till berörda landsting för deras medverkan i läkar- och tandläkarutbildning samt forskningssamarbete.

Av de totala kostnaderna 2012 avser 26 miljarder utbildning på grundnivå och avancerad nivå och knappt 35 miljarder forskning och utbildning på forskarnivå. Kostnaderna för de båda verksamheterna följer i stort sett intäktsutvecklingen 2012 – kostnaderna för utbildning minskade

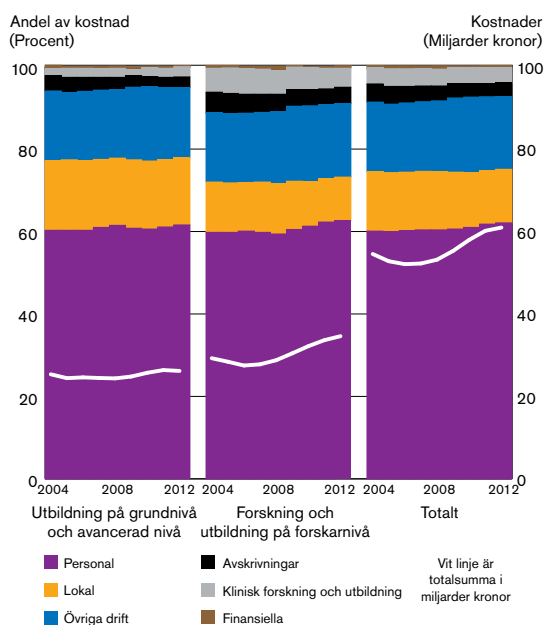
med 0,2 miljarder kronor i fasta priser, medan kostnaderna för forskning ökade med 0,9 miljarder kronor.

Hur kostnaderna fördelas på olika kostnads slag skiljer sig emellertid mellan de olika områdena. Andelen personalkostnader är förhållandevis lika (en procentenhet högre inom forskningen), men inom utbildning utgör lokalkostnaderna en betydligt högre andel än inom forskningen, som i stället har högre andel övriga driftskostnader och avskrivningskostnader. Inom forskningen har andelen personalkostnader ökat med knappt 3 procentenheter sedan 2008 jämfört med utbildning där andelen varit oförändrad. Andelen ersättning för klinisk utbildning och forskning har ökat inom utbildning, men minskat inom forskningen.

Ekonomiskt resultat 2012: 0,4 miljarder kronor

Det samlade ekonomiska resultatet (årets kapitalförändring) för universiteten och högskolorna var 0,4 miljarder kronor. I förhållande till den totala omsättningen (kostnaderna) är det 0,7 procent, alltså ett litet överskott. Hela överskottet avser forskning och utbildning på forskarnivå, för utbildning på grundnivå och avancerad nivå redovisar lärosätena sammantaget ett nollresultat.

Hälften av lärosätena redovisar positiva resultat och för den andra hälften är resultaten således negativa. De flesta negativa resultaten är små i förhållande till omsättningen, men några mindre högskolor (främst enskilda utbildningsanordnare) redovisar negativa resultat som är fem procent eller mer av omsättningen. I de allra flesta fall täcker den balanserade kapitalförändringen från tidigare år mer än väl 2012 års underskott (för mindre enskilda utbildningsan-

Figur 61. Fördelning av lärosätenas kostnader på olika poster 2004–2012, per verksamhet samt totalt, samt kostnadsutveckling, miljarder kronor i 2012 års priser.

	Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	Forskning och utbildning på forskarnivå	Fortlöpande miljöanalys (SLU)	Totalt
Intäkter	25 887	34 892	399	61 178
Kostnader	25 945	34 371	412	60 728
Verksamhetsutfall	-58	521	-13	450
Årets kapitalförändring	-55	481	-13	413
Balanserad kapitalförändring	4761	5307	49	10 831

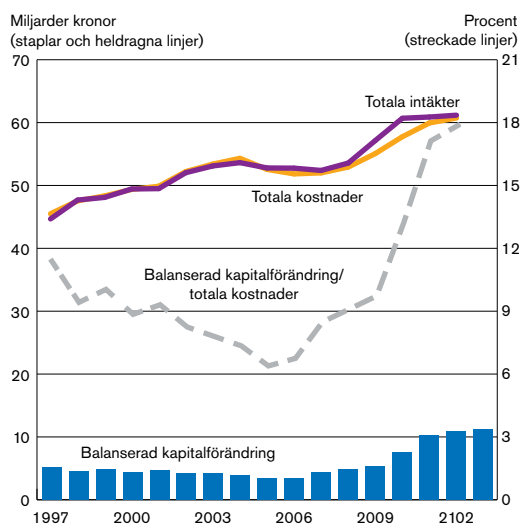
Tabell 26. Sammandrag av lärosätenas resultaträkningar för 2012 samt balanserad kapitalförändring per område, miljoner kronor. 2012 års överskott finns inom forskningen, för utbildning på grundnivå och avancerad nivå redovisades sammantaget ett nollresultat. Balanserad kapitalförändring är något högre för forskning än för utbildning på grundnivå och avancerad nivå. I totalsumman för balanserad kapitalförändring ingår sammanlagt 0,7 miljarder kronor för Chalmers tekniska högskola och Handelshögskolan i Stockholm, som inte delar upp kapitalet per område.

ordnare saknas uppgiften). Vid Blekinge tekniska högskola äts dock hela den balanserade kapitalförändringen upp av 2012 års underskott.

Det största överskottet redovisas av Karolinska institutet: 108 miljoner kronor, vilket motsvarar två procent av omsättningen. Andra lärosäten som redovisar förhållandevis stora positiva resultat är Handelshögskolan i Stockholm och Luleå tekniska universitet. Se tabell 7 längst bak i denna rapport, som visar en sammanställning över lärosätenas resultaträkningar.

Balanserad kapitalförändring fortsatt ökande

Sammantaget är lärosätenas ekonomiska ställning god. Under några år ökade deras intäkter snabbare än kostnaderna, vilket resulterade i förhållandevis stora positiva ekonomiska resultat. Därmed ökade lärosätenas samlade balanserade kapitalförändring påtagligt, i synnerhet 2009 och 2010, och inför 2012 var den 10,8 miljarder kronor. Med 2012 års resultat har beloppet stigit till 11,2 miljarder kronor, vilket är 19 procent av de totala kostnaderna för 2012.

Figur 62. Totala intäkter, totala kostnader samt balanserad kapitalförändring 1997–2012, miljarder kronor, 2012 års priser. I figuren framgår också kvoten av balanserad kapitalförändring genom totala kostnader, uttryckt i procent (höger y-axel). Ju högre kvoten är desto bättre kapitaltillgång har lärosätena, vilket förbättrar planeringsförutsättningarna.

I ett längre perspektiv har det dock sett annorlunda ut. Under många år motsvarade kostnaderna i stort sett intäkterna och de ekonomiska resultaten har varierat mellan plus och minus en procent av omsättningen. Lärosätenas sammanlagda balanserade kapitalförändring varierade mellan fyra och fem miljarder kronor i fasta priser. I början av 00-talet följde flera år på rad med minskade intäkter och förhållandevis små negativa resultat. Sammantaget ledde dessa till minskad kapitaltillgång för lärosätena genom att den samlade balanserade kapitalförändringen minskade varje år. När intäkterna ökade snabbt 2009–2010 hann inte lärosätena omsätta dem i verksamhet i takt med intäktsökningen och förhållandevis stora överskott uppstod. Det fördubblade den samlade balanserade kapitalförändringen, från fem till tio miljarder kronor. I och med de senaste två årens resultat har den ingående balansen inför 2013 stigit till 11,2 miljarder kronor.

Det är stora skillnader mellan lärosätena i storleken på den balanserade kapitalförändringen. I relation till omsättningen motsvarar dock den ingående balansen inför 2013 vid flertalet av lärosätena minst tio procent och många lärosäten har en ingående balans motsvarande 25 procent eller mer. Högst ingående balans i förhållande till omsättningen har Linnéuniversitet och Högskolan i Gävle, följda av Högskolan Dalarna, Luleå tekniska universitet, Lunds universitet och Linköpings universitet. Handelshögskolan i Stockholm som delvis följer andra redovisningsprinciper än de statliga lärosätena redovisar en ingående balans som nästan är i nivå med den årliga omsättningen.

Ser man till storleken på den ingående balansen inför 2013 i kronor så är den störst vid Lunds universitet (1,6 miljarder kronor), följd av Karolinska institutet (1,2 miljarder) och Uppsala universitet (1,1 miljarder).

UTBILDNING PÅ GRUNDNIVÅ OCH AVANCERAD NIVÅ

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå finansieras av statsanslag som riksdagen anvisar direkt till lärosätena. Inresande freemover-studenter från länder utanför EU/EES och Schweiz betalar dock sedan höstterminen 2011 avgifter för sina studier.

Statliga lärosäten, utom Försvarshögskolan och Sveriges lantbruksuniversitet, får ersättning för sina studenter (helårsstudenter) och deras prestationer i form av avklarade högskolepoäng (helårsprestationer). Samma system gäller stiftelsehögskolorna Chalmers tekniska högskola och Högskolan i Jönköping. Det så kallade takbeloppet uttrycker det maximala anslagsbelopp ett lärosäte kan få för helårsstudenter och helårsprestationer. Utöver takbeloppet kan lärosätena också ha anslag för särskilda ändamål, exempelvis att ge en viss utbildning eller bedriva ett nationellt resurscentrum i vissa ämnen. De flesta enskilda utbildningsanordnare med begränsat examenstillstånd, exempelvis för vårdutbildningar, får särskilda statsbidrag för utbildningen.

Stora volymförändringar för universitet och högskolor

Sveriges universitet och högskolor genomgår sedan flera år en period med förhållandevis stora förändringar i utbildningsvolymerna. Under några år med vikande efterfrågan från studenterna 2006–2008 i samband med högkonjunkturen kunde lärosätena inte använda sina takbelopp fullt ut och anslagsintäkterna minskade. År 2008 vände utvecklingen sakta uppåt igen och anslagen ökade åter. För 2010–2011 ökade regering och riksdag tillfälligt anslagen för 25 lärosäten med sammanlagt 700 miljoner kronor på grund av lågkonjunkturen. Den tillfälliga utökningen upphörde som planerat 2012, vilket innebar minskade grundutbildningsanslag för många lärosäten. Effekten mildrades dock av att regeringen inte genomförde en tidigare aviserad indragning om 330 miljoner kronor 2012, som skulle ha genomförts med anledning av studieavgiftsreformen (se kapitlet *Internationell mobilitet*). Därutöver omfördelar regeringen anslag mellan lärosäten, med syftet att bygga ut vissa yrkesutbildningar inom teknik och vård. Även införandet av den nya lärarutbildningen har inneburit omfördelningar mellan lärosäten. Se också *Betydande minskning av antalet helårsstudenter 2012*, Statistisk analys 2013/3, Universitetskanslersämbetet.

År 2013 minskas takbeloppet permanent med 534 miljoner kronor med anledning av avgiftsreformen. En ytterligare indragning motsvarande 440 miljoner kronor genomförs med anledning av det regeringen benämner inaktiva studenter (studenter som inte tar några poäng). Dessa volymmässiga indragningar enligt *Budgetpropositionen för 2013 Utgiftsområde 16* (prop. 2012/13:1) återförs till sektorn, bl.a. i form av ökad ersättning per student inom vissa utbildningsområden med syftet att öka kvaliteten på utbildningen. Och de volymmässiga neddragningarna uppvägs delvis av en tillfällig utökning av takbeloppet om sammanlagt 300 miljoner kronor (motsvarande cirka 4 200 helårsstudenter) 2013–2015. Därutöver har regeringen till följd av den utdragna lågkonjunkturen i *Värändringsbudget 2013* (prop. 2012/13:99) aviserat en ytterligare tillfällig

Lärosäte	2011	2012	Förändring 11–12	
			Mnkr	Procent
Uppsala universitet	1 426	1 390	-36	-3
Lunds universitet	1 801	1 764	-37	-2
Göteborgs universitet	1 804	1 786	-18	-1
Stockholms universitet	1 521	1 504	-16	-1
Umeå universitet	1 281	1 219	-62	-5
Linköpings universitet	1 377	1 321	-55	-4
Karolinska institutet	690	597	-92	-13
Kungl. Tekniska högskolan	1 081	1 025	-56	-5
Chalmers tekniska högskola	818	774	-44	-5
Luleå tekniska universitet	616	619	3	1
Sveriges lantbruksuniversitet	478	456	-22	-5
Karlstads universitet	621	560	-61	-10
Linnéuniversitetet	1 028	945	-82	-8
Örebro universitet	705	663	-42	-6
Mittuniversitetet	528	510	-18	-3
Blekinge tekniska högskola	305	270	-35	-12
Försvarshögskolan	184	167	-18	-10
Gymnastik- och idrottshögskolan	89	88	-1	-1
Högskolan i Borås	451	429	-22	-5
Högskolan Dalarna	441	393	-48	-11
Högskolan på Gotland	140	126	-14	-10
Högskolan i Gävle	444	412	-33	-7
Högskolan i Halmstad	375	349	-26	-7
Högskolan i Jönköping	547	498	-49	-9
Högskolan Kristianstad	372	344	-28	-8
Högskolan i Skövde	314	305	-9	-3
Högskolan Väst	359	335	-24	-7
Malmö högskola	913	834	-79	-9
Mälardalens högskola	603	566	-37	-6
Södertörns högskola	409	350	-59	-14
Dans- och cirkushögskolan	51	52	1	3
Konstfack	134	143	9	7
Kungl. Konsthögskolan	61	59	-2	-4
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	140	119	-21	-15
Operahögskolan i Stockholm	19	17	-2	-8
Stockholms dramatiska högskola	116	111	-5	-4
Totalsumma	22 242	21 102	-1 140	-5

Tabell 27. Intäkter av ramanslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå inklusive anslag som fördelats via Kammarkollegiet för statliga lärosäten samt Chalmers tekniska högskola och högskolan i Jönköping, miljoner kronor i 2012 års priser. Vid flera lärosäten har anslagen minskat påtagligt 2012.

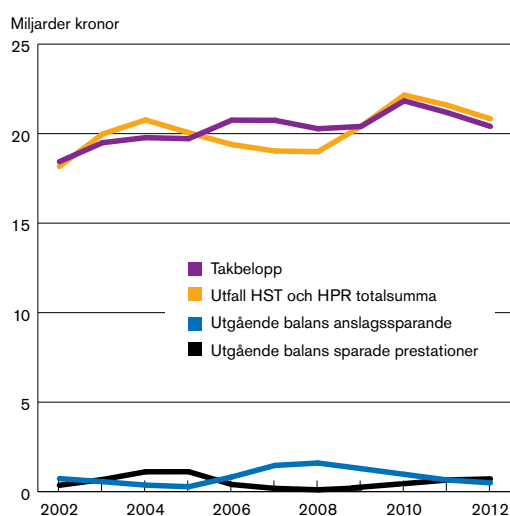
utökning av lärosätenas takbelopp med sammanlagt 107 miljoner kronor för 2013–2014 (motsvarande cirka 1 400 helårsstudenter). Avsikten med utökningen är att påskynda utbyggnaden av ingenjör- och sjuksköterskeutbildningar.

Sammantaget innebär detta att lärosätena har genomgått – och fortfarande genomgår – en period med förhållandevis stora volymmässiga förändringar av anslagen för utbildning på grundnivå och avancerad nivå mellan åren, vilket gör verksamheten svårplanerad.

Flertalet lärosäten använder takbeloppen fullt ut

För 2012 var lärosätenas samlade takbelopp 20,4 miljarder kronor. Det samlade värdet av helårsstudenter och helårsprestationer var 20,8 miljarder kronor, alltså två procent över takbeloppet. Vid 26 av de 34 lärosätena vars utbildning finansieras med takbelopp var utbildningsvolymen över, eller i nivå med takbeloppet. Endast ett fåtal lärosäten hade alltså utbildningsvolymen som inte i ekonomiska termer nådde deras takbelopp: Chalmers tekniska högskola, Gymnastik- och idrottshögskolan, Högskolan Dalarna, Högskolan Väst, Dans- och cirkushögskolan, Konstfack, Kungl. Musikhögskolan och Stockholms dramatiska högskola.

En tredjedel av lärosätena hade utbildningsvolymen som i ekonomiska termer var klart högre än deras takbelopp (överproduktion). Störst var överproduktionen vid Lunds universitet, Högskolan i Jönköping och Karlstads universitet. Dessa tillhör de lärosäten som hade betydande utökningar av takbeloppen 2010–2011. Högskolan i Jönköping och Karlstads universitet har under 2012 påtagligt minskat antalet helårsstudenter, men ännu inte kommit ned i volymer motsvarande takbeloppen.

Figur 63. Takbelopp och takbeloppsutfall samt anslagssparande och överproduktion 2002–2012, miljarder kronor i 2012 års priser. Under några år, 2006–2008, var utbildningsvolymen betydligt mindre än de samlade takbeloppen. 2009 vände utvecklingen och de tre senaste åren har utbildningsvolymen legat över de samlade takbeloppen.

Fler lärosäten med sparad "överproduktion"

Lärosätena har möjlighet att balansera anslag över åren, dock maximalt tio procent av takbeloppet. Värdet av helårsstudenter och helårsprestationer som överskrider takbeloppet, så kallad överproduktion, kan sparas och ge rätt till ersättning i framtiden. På motsvarande sätt kan utnyttjat anslag, så kallat anslagssparande, användas för att ge ersättning kommande år.

Eftersom få lärosäten har haft ledig utbildningskapacitet de senaste åren har anslagssparandet minskat och den sparade överproduktionen ökat. Vid utgången av 2012 var det samlade anslagssparandet 492 miljoner kronor och den sparade överproduktionen 707 miljoner kronor.

De lärosäten som sedan tidigare har sparat maximal överproduktion kan inte få ersättning för helårsstudenter och helårsprestationer som överstiger takbeloppet innevarande år, varken nu eller senare. År 2012 utförde åtta lärosäten tillsammans utbildning motsvarande 257 miljoner kronor som de inte får någon ersättning för, vilket motsvarar ungefär 3 600 helårsstudenter.

Intäkter för studieavgiftsskyldiga studenter

År 2012 var lärosätenas intäkter av studieavgifter 200 miljoner kronor. Det är första hela året med studieavgifter och den studieavgiftsfinansierade verksamheten befinner sig alltså än så länge i ett uppbyggnadsskede.

Som beskrivits ovan har regeringen minskat lärosätenas takbelopp med anledning av avgiftsreformen. År 2011 minskades takbeloppen tillfälligt med totalt 112 miljoner kronor och för 2012 planerades en tillfällig minskning om 330 miljoner kronor som inte genomfördes, se ovan. Från och med 2013 blir den totala permanenta takbeloppsminskningen med anledning av studieavgiftsreformen 534 miljoner kronor. Anslagsminskningarna kan tolkas som regeringens prognos för omfattningen av den studieavgiftsfinansierade verksamheten varje år.

Den första terminen med studieavgifter, höstterminen 2011, var lärosätenas intäkter av anmälnings- och studieavgifter 81,4 miljoner kronor, alltså tre fjärdedelar av den sammanlagda minskningen av takbeloppen 2011. År 2012 var dessa intäkter 215 miljoner kronor, dvs. knappt två tredjedelar av regeringens prognos (takbeloppsminskningen) för samma år.

Ersättningsbeloppen

Ersättningsbeloppen för helårsstudenter och helårsprestationer varierar mellan utbildningsområden (se faktaruta) och räknas årligen upp med en pris- och löneomräkning. Kostnadsutvecklingen i staten (mätt enligt indexet i tabell 1) har dock varit högre än statens pris- och löneomräkning. För att motverka urholkning av ersättningsbeloppen har ett antal så kallade kvalitetsförstärkningar genomförts, vilket innebär att ersättningsbeloppen har räknats upp utöver pris- och löneomräkningen. Dessa kvalitetsförstärkningar

Resurstilldelning för utbildning på grundnivå och avancerad nivå

De flesta lärosätena får anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå för helårsstudenter och per helårsprestationer. Det så kallade takbeloppet anger hur mycket som varje lärosäte maximalt kan få. För 2013 gäller nedanstående ersättningsbelopp per helårsstudent och helårsprestation för olika utbildningsområden.

De flesta utbildningsområden är små. Över 40 procent av hela utbildningsvolymen (antalet helårsstudenter) fanns 2012 inom humaniora, samhällsvetenskap, juridik och teologi, och drygt 30 procent inom teknik och naturvetenskap. Tillsammans svarar dessa utbildningsområden för tre fjärdedelar av hela den statligt finansierade utbildningsvolymen räknad i helårsstudenter. De konstnärliga utbildningarna, som är de områden som har de högsta ersättningsbeloppen, utgör bara några procent av utbildningsvolymen.

All utbildning är indelad i kurser, vilka klassificeras till ett eller flera utbildningsområden. Regeringen beslutar inom vilka utbildningsområden respektive lärosäte får avräkna hel årsstudenter och helårsprestationer. För de lärosäten som får

avräkna helårsstudenter och helårsprestationer inom de konstnärliga utbildningsområdena är antalet studenter som får avräknas begränsat. I övrigt är det lärosätet självt som avgör till vilket eller vilka utbildningsområden kursen ska klassificeras. Det är denna klassificering som är grunden för lärosätenas resurstilldelning. Se också *Högskoleverkets uppföljning av kursklassificering vid universitet och högskolor*, Rapport 2012:25 R, Högskoleverket

Resurstilldelningssystemet med takbelopp omfattar de statliga lärosätena, utom Sveriges lantbruksuniversitet och Försvarshögskolan, samt Chalmers tekniska högskola och Högskolan i Jönköping. Lärosätena kan också ha andra uppdrag som finansieras med direkta statsanslag, exempelvis trafikflygarutbildning vid Lunds universitet eller fortbildning för journalister vid Linnéuniversitetet. För andra uppdrag, som ett antal kompletterande utbildningar för personer med utländska examina samt vidareutbildning av obehöriga lärare, erhåller lärosätena anslag som fördelas som bidrag via Kammarkollegiet. Enskilda utbildningsanordnare får statsbidrag (redovisas här som anslag) för högskoleutbildning.

Utbildningsområde	Ersättning per helårsstudent 2013, kronor	Ersättning per helårsprestation 2013, kronor	Fördelning av helårsstudenter 2012, %
Humanistiskt, samhällsvetenskapligt, teologiskt, juridiskt	28 366	19 252	41,8
Naturvetenskapligt, tekniskt, farmaceutiskt	50 377	42 484	32,9
Vård	53 558	46 388	7,7
Undervisning*	31 964	37 645	6,4
Verksamhetsförlagd utbildning**	41 953	49 409	(fanns inte 2012)
Medicinskt	59 849	72 799	5,9
Övrigt***	40 458	32 866	2,4
Design	142 756	86 977	0,7
Musik	123 159	77 871	0,7
Odontologiskt	44 290	51 593	0,5
Idrott	103 423	48 133	0,5
Konst	202 666	87 008	0,3
Media	289 628	232 004	0,1
Teater	283 809	141 362	0,1
Dans	199 603	110 292	0,0
Opera	293 501	175 576	0,0

*) Utbildning inom det allmänna utbildningsområdet och den utbildningsvetenskapliga kärnan.

**) Utbildningsområdet verksamhetsförlagd utbildning (nytt fr.o.m. 2013) avser utbildning inom lärar- och förskolläro- utbildning.

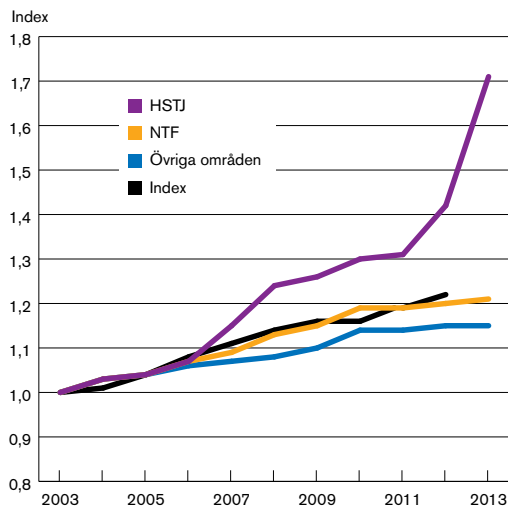
***) Avser journalist- och bibliotekarieutbildningar samt kurser inom praktisk-estetiska ämnen inom lärarutbildning med inriktning mot tidigare år, förskolläro- utbildning och grundläro- utbildning.

Tabell 28. Ersättningsbelopp 2012, kronor. En helårsstudent är en student som är registrerad för heltidsstudier under ett kalenderår (60 högskolepoäng), eller registreringar av flera studenter för mindre utbildningsmängder som tillsammans adderar till 60 högskolepoäng. En helårsprestation är 60 avklarade högskolepoäng. För att beräkna antalet helårsprestationer räknas alla högskolepoäng under ett kalenderår samman och divideras med 60.

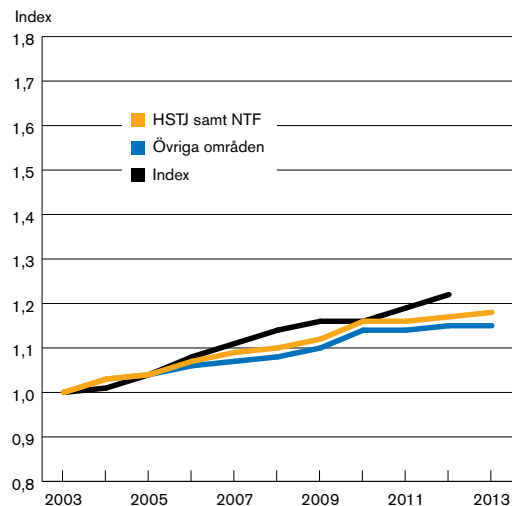
har främst gällt de lägsta ersättningsbeloppen som gäller för humanistiskt, samhällsvetenskapligt, teologiskt och juridiskt utbildningsområde (HSTJ), men även naturvetenskapligt, tekniskt, farmaceutiskt utbildningsområde (NTF) har fått kvalitetsförstärkningar. En engångsinsats gjordes

också 2003 med en kraftig höjning av ersättningsbeloppet för utbildningsområdet vård.

Eftersom ersättningsbeloppen består av två delar har det betydelse hur kvalitetsförstärkningen sker. Tidigare höjdes båda delarna av ersättningsbeloppen, men nuvarande re-

Figur 64. Den relativa utvecklingen av ersättning för helårsstudenter och kostnadsindex (implicitprisindex för statlig konsumtion) sedan 2003. De senaste årens kvalitetsförstärkningar av ersättningsbeloppen för helårsstudenter inom HSTJ (humanistiskt, samhällsvetenskapligt, teologiskt och juridiskt utbildningsområde) har inneburit en kraftig höjning i förhållande till indexutvecklingen. För NTF (naturvetenskapligt, tekniskt, farmaceutiskt utbildningsområde) har utvecklingen i stort sett följt indexet.

Figur 65. Den relativa utvecklingen av ersättning för helårsstudenter och kostnadsindex (implicitprisindex för statlig konsumtion) sedan 2003. Eftersom de senaste årens kvalitetsförstärkningar endast lagts på ersättningsbeloppen för helårsstudenter har ersättningen för helårsstudenter urholkats jämfört med kostnadsutvecklingen. Utvecklingen för de olika delarna av ersättningsbeloppen skiljer sig således markant.

gering har hittills valt att lägga hela höjningen på ersättningen för helårsstudenter, alltså registrerade studenter. Någon höjning av prestationsdelen av ersättningsbeloppen har inte skett (annat än den höjning som den tidigare regeringen hade aviserat för 2007 i 2006 års budgetproposition). Samtidigt har regeringen uttryckt oro över den minskade prestationsgraden, bl.a. på sidan 133 i budgetpropositionen för 2012 (*prop. 2011/12:1 Utgiftsområde 16*). Men med det system som tillämpas för höjning av ersättningsbeloppen får lärosätena hela ökningen enbart via sina registrerade studenter.

Sedan 2003 har ersättningsbeloppen höjts fem gånger (2006, 2007, 2008, 2012 och 2013). Merparten av höjningen för 2007, samt samtliga därpå följande kvalitetsförstärkningar har lagts enbart på ersättningen per helårsstudent. Det innebär att ersättningsbeloppen för helårsstudenter inom HSTJ sedan 2003 har ökat med 70 procent medan ersättningen för helårsstudenter inom NTF har ökat med drygt 20 procent, vilket är i nivå med kostnadsutvecklingen. Ersättningen för helårsstudenter inom övriga områden har ökat med 15 procent, alltså mindre än kostnadsutvecklingen.

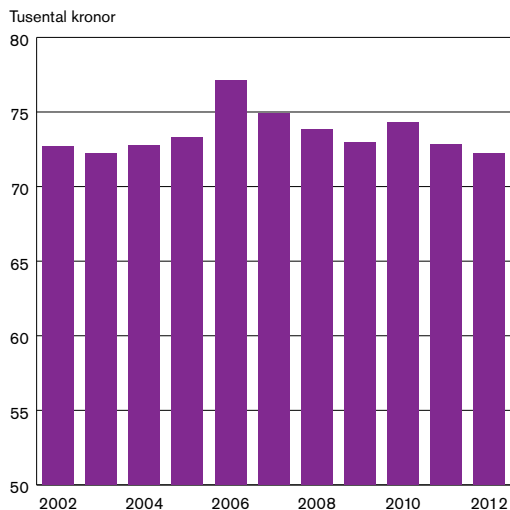
Ersättningen för helårsprestationer inom samtliga utbildningsområden har ökat mindre än kostnadsutvecklingen sedan 2003. Ersättningsbeloppen för helårsprestationer inom HSTJ samt NTF har ökat med 18 procent. Ersättningen för helårsprestationer inom övriga utbildningsområden har ökat med 15 procent. Sammantaget har alltså ersättningsbeloppen för helårsprestationer inom samtliga utbildningsområden urholkats jämfört med kostnadsutvecklingen sedan 2003.

Genomsnittlig anslagsintäkt per student

Lärosätenas ersättning per student kan också följas genom att studera den genomsnittliga anslagsintäkten per helårsstudent. Det är många omständigheter som påverkar den genomsnittliga anslagsintäkten ett visst år, exempelvis utbildningsvolymens sammansättning, utvecklingen av storleken på ersättningsbeloppen, anslagsavräkningen och prestationsgraden. Detta är alltså ett komplext mått, men på nationell nivå kan det ändå fungera som en indikator på utvecklingen av anslagsmedlen i förhållande till studentvolymen.

Som tidigare beskrivits har ersättningsbeloppen förstärkts vid ett flertal tillfällen. Mellan 2002 och 2012 har andelen helårsstudenter inom utbildningsområden med lägst ersättning (HSTJ) minskat från 46 till 42 procent. Andelen helårsstudenter inom utbildningsområden med högre ersättningsbelopp har alltså ökat. Ändå har den genomsnittliga anslagsintäkten inte ökat, utan den har varierat omkring 73 000 kronor i fasta priser sedan 2002, med undantag för en topp 2006. En förklaring till detta kan vara att prestationsgraden har sjunkit de senaste åren, se *Nytt mått tydliggör bilden av sjunkande prestationsgrader*, Statistisk analys 2013/2, Universitetskanslersämbetet. Den sjunkande prestationsgraden kan vara det som motverkar effekten av de förändringar som beskrivits ovan som annars borde ha resulterat i ökad genomsnittlig anslagsintäkt.

Den genomsnittliga anslagsintäkten har visserligen varit ganska stabil, men det finns avvikelser som åtminstone delvis har anslagstekniska förklaringar. Eftersom lärosätena har möjlighet att balansera anslag över åren påverkar takbeloppsutnyttjandet också det genomsnittliga anslaget per student. I början av en period med vikande efterfrå-

Figur 66. Genomsnittlig anslagsintäkt per helårsstudent 2002–2012, tusental kronor i 2012 års priser. Observera att y-axeln börjar på 50 000 kronor.

gan från studenter kan många lärosäten ändå avräkna hela (eller nästan hela) anslaget och den genomsnittliga anslagsintäkten ökar. Allteftersom det avräknade anslaget överensstämmer med utbildningsvolymen minskar sedan den genomsnittliga anslagsintäkten igen. År 2006 ökade genomsnittintäkten betydligt, vilket förklaras av att det var första året på länge som utbildningsvolymen i ekonomiska termer var lägre än takbeloppet och många lärosäten kunde ändå avräkna hela anslaget. År 2012 minskade den genomsnittliga anslagsintäkten, vilket delvis förklaras av att flera lärosäten utbildade fler studenter än deras anslag räckte till.

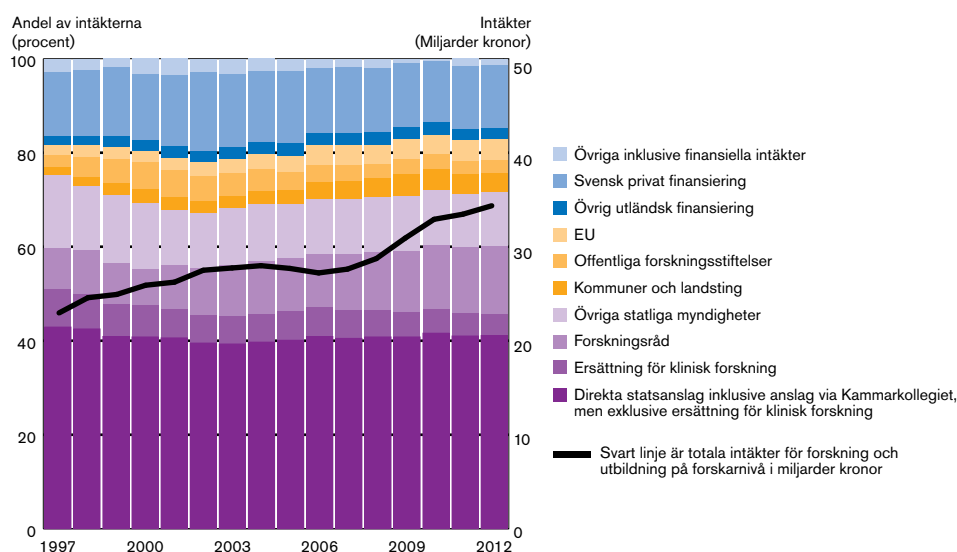
FORSKNINGSFINANSIERING

Som beskrivits inledningsvis i detta kapitel (figur 59) har forskningen inom högskolesektorn växt under senare år. Detta är en effekt av de satsningar som regeringen presenterade i 2008 års forskningspolitiska proposition för åren 2009–2012 (*Ett lyft för forskning och innovation*, prop. 2008/09:50), som innebar en sammanlagd nivåhöjning för resurserna till forskning och innovationsverksamhet motsvarande fem miljarder kronor. Utökningen kommer att fortsätta i enlighet med förslagen i 2012 års forskningspolitiska proposition (*Forskning och innovation*, prop. 2012/13:30), vilken 2016 kommer att ha inneburit en nivåhöjning med ytterligare fyra miljarder kronor. Förändringar i den icke-statliga finansieringen påverkar också den totala nivåförändringen, men forskningen och utbildningen på forskarnivå vid lärosätena är till ungefär tre fjärdedelar statligt finansierad. Detta innebär att de forskningspolitiska propositionerna till stor del styr finansieringsbilden.

Forskningsystemet inom högskolan är alltså för närvarande inne i en period av snabb tillväxt och i de följande avsnitten återges statistik som belyser denna förändring ur olika perspektiv.

Ökade intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå

Universitetens och högskolornas intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå uppgick 2012 till 34,9 miljarder kronor. I löpande priser motsvarar det en ökning på 1,7 miljarder kronor eller 5,3 procent jämfört med föregående år. Omräknat i fasta priser var intäktsökningen 0,9 miljarder kronor, eller 2,7 procent. Huvuddelen av ökningen består av statliga medel (tabell 29).

Figur 67. Lärosätenas intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå fördelat på olika finansiärskategorier 1997–2012. Staplarna återger procentuell fördelning och heldragen linje återger utvecklingen på totalnivå, miljarder kronor i 2012 års priser. I de direkta statsanslagen ingår de anslag som utbetalats via Kammarkollegiet. Ersättningen för klinisk forskning som berörda lärosäten överför till landsting och regioner har särskilts i figuren.

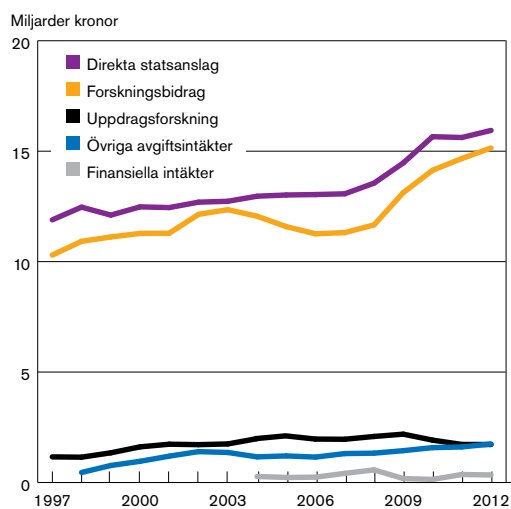
	Förändring 2011–2012					Andel av intäkterna 2012 Procent
	2010	2011	2012	Mnkr	Procent	
Direkta statsanslag exkl. ersättning för klinisk forskning	13 823	13 858	14 237	379	3	40,8
Ersättning för klinisk forskning	1 743	1 682	1 602	-80	-5	4,6
Anslag via Kammarkollegiet	90	79	101	22	27	0,3
Forskningsråd och Vinnova	5 457	5 678	5 868	190	3	16,8
Övriga statliga myndigheter	2 958	2 901	3 153	252	9	9,0
Offentliga forskningsstiftelser	1 027	999	1 015	16	2	2,9
Kommuner och landsting	1 506	1 396	1 436	41	3	4,1
EU	1 419	1 482	1 497	15	1	4,3
Företag i Sverige	1 382	1 355	1 375	20	1	3,9
Organisationer utan vinstsyfte i Sverige	2 970	3 213	3 291	78	2	9,4
Utländska finansiärer exkl. EU	878	840	852	13	2	2,4
Finansiella intäkter och övrigt	179	499	465	-33	-7	1,3
Totala intäkter forskning och forskarutbildning	33 431	33 981	34 892	912	3	100,0

Tabell 29. Finansiering av forskning och utbildning på forskarnivå 2010–2012, miljoner kronor i 2012 års priser. Tabellen visar även intäktsförändringen 2011–2012 i fasta priser och som procentuell förändring samt hur stor andel av de totala intäkterna respektive finansieringskategori utgjorde 2012. Uppgifterna är summan av intäkterna för ordinarie forskning och utbildning på forskarnivå, uppdragsforskning samt övriga avgiftsintäkter där pengarna använts för forskning eller utbildning på forskarnivå.

Sett i ett längre perspektiv var lärosätenas årliga intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå relativt oförändrade 2002–2007, ungefär 28 miljarder kronor (2012 års priser). År 2008 ökade intäkterna i fasta priser och ökningarna har fortsatt under de senaste fyra åren. Jämfört med 2007 har intäkterna för forskning och utbildning på forskarnivå ökat i fasta priser från 28 till 35 miljarder kronor. Det motsvarar en ökning på 6,8 miljarder kronor eller 24 procent.

Som påtalades inledningsvis är forskningen inom den svenska högskolan till stora delar finansierad av offentliga medel (tabell 29) och det är därmed till stor del politiska beslut som dimensionerar den. Dessa beslut påverkar förutom de direkta statsanslagen till lärosätena också statliga externa finansiärer där tre forskningsråden Vetenskapsrådet (VR), Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (Fas) och Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) samt Verket för innovationssystem (Vinnova) och Energimyndigheten, utgör de största bidragsgivarna. Det är framför allt Vetenskapsrådets andel av den totala finansieringen som ökat under 00-talet, men en ökad andel har också bidrag från kommuner och landsting samt EU. Finansieringen från de offentliga forskningsstiftelserna har i stället minskat under 00-talet. Som mest utgjorde finansieringen från dessa stiftelser 5,9 procent (2001) och andelen var 2012 nere på 2,9 procent. I fasta priser motsvarar förändringen en minskning från 1,5

miljarder kronor 2001 ned till en miljard kronor 2012. Den privata finansieringen ökade i början av 00-talet, men har sedan utgjort en förhållandevis konstant andel av de totala intäkterna för forskning och utbildning på forskarnivå. Eftersom de totala intäkterna ökat innebär det även att intäkterna från privata finansiärer ökat under de senaste åren (figur 67 och tabell 29).

Figur 68. Lärosätenas intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå fördelat på olika intäktstyper 1997–2012, miljarder kronor i 2012 års priser. I de direkta statsanslagen ingår dels de anslag som utbetalats via Kammarkollegiet, dels ersättningen för klinisk forskning som berörda lärosäten överförs till landsting och regioner.

Universitetskanslersämbetets ekonomiska statistik om högskolesektorns forskning gör det möjligt att särskilja olika typer av intäkter. Det är framför allt anslag och bidragsintäkter för forskning och utbildning på forskarnivå som ökat under de senaste åren samtidigt som intäkter från uppdragsforskning minskat. Såväl intäkter från uppdragsforskning som övriga avgiftsintäkter uppgick 2012 till strax över 1,7 miljarder kronor (figur 68). Det är främst statliga myndigheter, kommuner och landsting samt företag som finansierar såväl uppdragsforskning som de övriga avgiftsintäkterna.

I början av 00-talet ökade bidragsintäkterna förhållandevis snabbt vilket var en effekt av ökade intäkter från privata finansierare och ökade bidrag från de offentliga forskningsstiftelserna (figur 67 och 68). Den minskning av bidragsintäkterna som sedan följde var en effekt av minskande intäkter från såväl offentliga som privata stiftelser och fonder. Förändrade redovisningsprinciper för forskningsbidrag inom högskolesektorn kan också ha påverkat utvecklingen, se vidare nedan.

Andelen basfinansiering och ersättning för klinisk forskning

Av intäkterna för forskning och utbildning på forskarnivå inom högskolesektorn 2012 utgjorde de direkta statsanslagen till lärosätena 45,4 procent, en andel som varit tämligen oförändrad sedan millennieskiftet (figur 67). I 2012 års pris varierade de direkta statsanslagen under första halvan av 00-talet mellan 12 och 13 miljarder kronor. Anslagen ökade 2006–2012 från 12,8 till 15,8 miljarder kronor som en effekt av förslag i forskningspropositioner. I dessa direkta statsanslag ingår forskningsdelen av anslaget ersättningar för klinisk utbildning och forskning. Dessa medel intäktsförs (och kostnadsförs) i sin helhet vid lärosätet i samband med att medlen överförs till motsvarande landsting eller region. En del av dessa medel kan sedan återkomma som externa intäkter vid lärosätet. Som andel av de totala intäkterna för forskning och utbildning på forskarnivå har forskningsdelen av anslaget ersättningar för klinisk utbildning och forskning minskat från åtta procent 1997 till 4,6 procent 2012 (figur 67). Exklusive anslaget ersättningar för klinisk forskning utgjorde de direkta statsanslagen 41,1 procent av de totala intäkterna till forskning och utbildning på forskarnivå 2012, jämfört med 42,9 procent 1997.

Forskningsbidragen ökade under 2012

Lärosätenas intäkter av forskningsbidrag (exklusive anslag som fördelas som bidrag via Kammarkollegiet) uppgick 2012 till 15,1 miljarder kronor, vilket är 0,5 miljarder kronor, eller tre procent mer än föregående år (2012 års priser). Bidragsintäkterna för forskning och utbildning på forskarnivå varierade under stora delar av 00-talet mellan elva och tolv miljarder kronor (räknat i fasta priser). De ökade kraftigt 2009 och tillsammans med ökningarna

	2011	2012	Förändring 2011–2012	
			Mnkr	Procent
Vetenskapsrådet	3 589	3 817	229	6
Organisationer utan vinstsyfte i Sverige	1 613	1 683	69	4
EU:s ramprogram exkl. ERC	982	897	-85	-9
Vinnova	962	873	-88	-9
Formas	715	745	30	4
Övriga statliga myndigheter	625	757	132	21
Företag i Sverige	613	635	22	4
Wallenbergstiftelser	510	514	4	1
SSF	464	489	25	5
Kommuner och landsting	408	446	39	10
Energimyndigheten	458	443	-14	-3
Organisationer utan vinstsyfte i utlandet	395	430	36	9
Statliga universitet och högskolor	402	406	4	1
Fas	412	432	20	5
Cancerfonden	353	337	-16	-5
EU, ej ramprogram	357	335	-22	-6
Sida/Sarec	277	263	-14	-5
EU:s ERC	137	259	123	90
Stiftelser förvaltade av lärosäte	224	259	35	16
KK-stiftelsen	215	205	-10	-5
Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond	193	203	10	5
Östersjöstiftelsen	181	186	5	3
Mistra	88	101	13	15
Hjärt-lungfonden	102	98	-3	-3
Företag i utlandet	126	97	-28	-23
Rymdstyrelsen	57	65	8	14
National Institutes of Health	48	48	1	2
Arbetsförmedlingen	39	48	10	25
Försvarsmyndigheter	51	48	-3	-6
Länsstyrelser	41	38	-3	-7
Enskilda utbildningsanordnare	41	28	-13	-31
Stint	24	23	-1	-5
Vårdalstiftelsen	27	10	-17	-62
National Science foundation	1	2	1	49
Framtidens kultur	1	1	1	128
Övrigt	-61	-80	-19	-32
Totalsumma	14 667	15 144	476	3

Tabell 30. Lärosätenas intäkter av forskningsbidrag 2011–2012 per finansierare, miljoner kronor i 2012 års priser (exklusive anslag förmedlade via Kammarkollegiet). Under 2012 ökade bidragsintäkterna för forskning och utbildning på forskarnivå med sammanlagt 0,5 miljarder kronor, eller tre procent. Posten "övrigt" påverkas av att Göteborgs universitet gör periodiseringar av inkomster enbart i denna post, som därmed blir negativ.

2010–12 har lärosätenas intäkter av forskningsbidrag ökat i fasta priser med 30 procent på fyra år.

En betydande del av den statliga finansieringen av forskning och utbildning på forskarnivå kanaliseras via de tre forskningsråden Vetenskapsrådet, Fas och Formas samt Vinnova. År 2012 kom sammanlagt 5,9 miljarder kronor (39 procent) av lärosätenas totala bidragsintäkter för forskning och utbildning på forskarnivå från dessa fyra myndigheter. Det finns också andra statliga forskningsfinansierande myndigheter och sammantaget kom 2,1 miljarder kronor (14 procent) av lärosätenas bidragsintäkter från dessa finansörer. Offentliga forskningsstiftelser samt kommuner och landsting stod tillsammans för ytterligare 10 procent, vilket innebär att totalt 63 procent av bidragsintäkterna kom från olika offentliga källor.

Medel för forskning och utbildning på forskarnivå från EU till svenska lärosäten uppgick 2012 till 1,5 miljarder kronor, vilket är något högre än 2011. Ökningen beror på ökade intäkter från Europeiska forskningsrådet, ERC (i fast pris en ökning från 137 miljoner till 259 miljoner kronor). Intäkter från utländska finansörer förutom EU var sammanlagt 0,6 miljarder kronor, dvs. ungefär på samma nivå som under de senaste åren.

Lärosätenas intäkter från svenska organisationer utan vinstsyfte, t.ex. Cancerfonden, Hjärt-lungfonden och Stiftelsen Riksbankens jubileumfond, var 3,1 miljarder kronor 2012, eller 21 procent av de totala forskningsbidragen. Inklusivt företagen står därmed den privata sektorn i Sverige för en fjärdedel av bidragsintäkterna. Att denna andel minskat något sedan millennieskiftet beror på att finansiering via forskningsråden ökat än mer. I tabell 30 redovisas förändringen i intäkter fördelat på finansörer.

Erhållna men ännu inte förbrukade forskningsbidrag

De oförbrukade bidragen (se faktaruta) har varit i fokus under senare år i samband med att Riksrevisionen genomförde en granskning som publicerades i början av 2011 (Riksrevisionen 2011:3). Slutsatsen av granskningen är att ök-

Kapitalförändring och oförbrukade bidrag

Skillnader mellan inbetalda och förbrukade forskningsmedel ger upphov till förändringar i lärosätenas balansräkningar. Det finns en grundläggande redovisningsteknisk skillnad mellan anslag och bidrag. Anslag intäktsförs i sin helhet och ännu inte förbrukade anslagsmedel påverkar den *balanserade kapitalförändringen* och den *årliga kapitalförändringen*. Relationen mellan kapital (nivå, kronor) och årliga kostnader (flöde, kronor per år) har under senare år ökat inom den svenska högskolan (figur 62).

Till skillnad från anslagsmedel intäktsförs inte bidrag förrän de omsätts i verksamhet. Innan dess redovisas erhållna men ännu inte förbrukade bidrag i balansposten *oförbrukade bidrag*. Även motsatsen finns, det vill säga bidragsfinansierad verksamhet som genomförts men ännu inte finansierats. Detta ger upphov till *upplupna bidragsintäkter* som utgör lärosätets fordran på finansören för redan genomförd forskning.

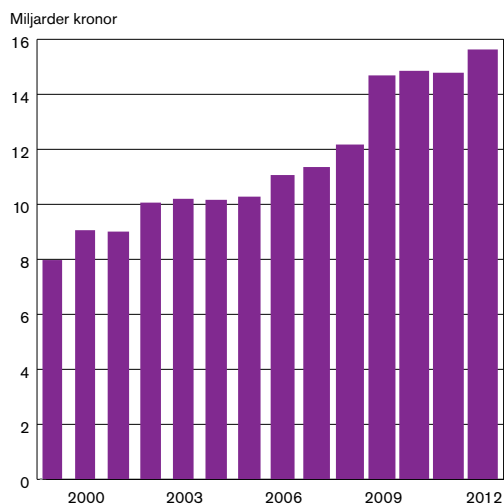
ningen av de oförbrukade bidragen under slutet av 00-talet utgör ett problem. Men statistiken över oförbrukade bidrag styrs av redovisningsprinciper och dessa har förändrats under 00-talet vilket diskuteras nedan.

Vid utgången av 2012 var lärosätenas samlade oförbrukade bidrag 15,6 miljarder kronor (varav huvuddelen inom forskning). Dessa medel utgör en skuld till finansören att utföra forskning enligt avtal och är alltså uppbundna till planerad verksamhet. De upplupna intäkterna (se faktaruta) var vid 2012 års utgång 2,1 miljarder kronor (varav huvuddelen inom forskning). Differensen mellan oförbrukade och upplupna bidrag var i fasta priser i princip oförändrad under 2012, ökningen av oförbrukade bidrag förefaller alltså ha avstannat.

En grundförutsättning för att analysera förändringar i balansposter är att skilja mellan nivåer och flöden av medel och nedan följer en kortfattad beskrivning vars resultat sammanfattas i figur 69. Balansposten oförbrukade bidrag är en *mängd* kronor uppmätt vid slutet av året. Den här mängden är en direkt effekt av två saker, dels i vilken "takt" bidragen förts till systemet, dels bidragens genomsnittliga uppehållstid i systemet (dvs. mängden kronor är en effekt av kronor per år multiplicerat med år). Om medlen skulle förbrukas samma dag som de betalas in till lärosätet skulle det inte finnas några oförbrukade bidrag överhuvudtaget. Men att bidragen skulle kunna förbrukas omedelbart är knappast realistiskt. Detta med tanke på att vissa finansörer förmedlar finansieringen i form av en klumpsumma avsedd för flera års forskning, att det till exempel kan ta tid att rekrytera forskare till projekt, samt att det kan ta tid att göra upphandlingar av större forskningsutrustning.

Förutom att studera *mängden* oförbrukade bidrag bör bidragens genomsnittliga uppehållstid i systemet analyseras. Det finns ingen statistik för denna uppehållstid, men på totalnivå går det att göra en uppskattning med hjälp av kvoten mellan nivå och flöde. Uppskattningen indikerar en förändrad uppehållstid från ungefär 0,6 år i början av 00-talet till ungefär 0,9 år de senaste åren, vilket återges i figur 69. I figuren uttrycks mängden kronor (oförbrukade minus upplupna bidrag) som staplarnas area. Staplarnas bredd representerar den förändring från 0,6 till 0,9 år i genomsnittlig uppehållstid för en bidragskrona som statistiken indikerar.

Men i realiteten är förändringen mindre än så eftersom uppgifterna om oförbrukade bidrag i lärosätenas balansräkningar inte är fullt ut jämförbara före och efter införandet av den så kallade SUHF-modellen för redovisning av indirekta kostnader. Modellen infördes i slutet av 00-talet och en mer detaljerad diskussion återfinns i Högskoleverkets årsrapport 2012 (Högskoleverket 2012:10 R). I korthet kan nämnas att förändringen tar fart efter 2005, dvs. staplarna i figur 69 blir bredare i slutet av 00-talet. Detta sammanfaller med att Riksrevisionen 2005 (Riksrevisionen dnr 32-2004-0517) kritiserade flera universitet för att

Figur 69. Utvecklingen för högskolans erhållna men ännu inte förbrukade bidrag 1999–2012. Areal av respektive stapel representerar mängden oförbrukade minus upplupna bidragsintäkter vid årets utgång (enhet: miljarder kronor). Höjden av respektive stapel representerar en skattning av under året tillförda bidrag (enhet: miljarder kronor per år) och bredden motsvarar kvoten mellan area och höjd (enhet: år). Observera att figuren återger utvecklingen i löpande priser. Stapeln för 2012 är något smalare än den för 2011.

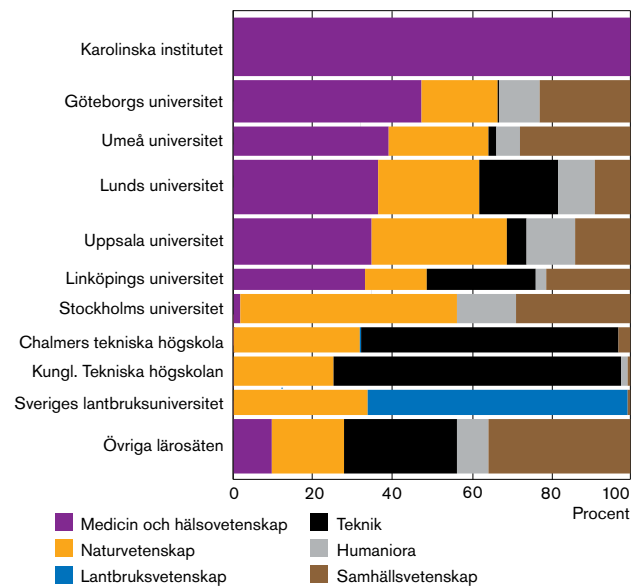
täckningen för indirekta kostnader inte periodiserades i takt med de direkta kostnaderna. Täckningen för de indirekta kostnaderna ingick helt enkelt inte tidigare på samma sätt i de oförbrukade bidragen.

Bortsett från den redovisningstekniska förändringen är det som i huvudsak påverkar mängden oförbrukade bidrag den takt varmed bidrag tillförs högskolesektorn, dvs. det som återges som staplarnas höjd i figur 69. Någon större förändring av bidragsmedlens uppehållstid har sannolikt inte skett under den period för vilken det finns tillgänglig statistik.

En tredjedel av FoU-intäkterna till medicin och hälsovetenskap

Statistiska centralbyrån undersöker FoU-verksamheten vartannat år och uppgifter för 2011 publicerades i december 2012 (se *Forskning och utveckling inom universitets- och högskolesektorn 2011*, UF 13 SM 1201, Statistiska centralbyrån, samt faktarutan nedan). År 2011 var universitetens och högskolornas FoU-intäkter 29,7 miljarder kronor. I figur 70 återges fördelningen av FoU-intäkterna 2011 för de tio mest FoU-intensiva lärosätena fördelat på olika områden. Medicin och hälsovetenskap (vilket inkluderar odontologi och farmaci) utgör en tredjedel av de totala FoU-intäkterna.

En ny indelning av forskningsämnen har införts från och med 2011. Andelen medicin och hälsovetenskap har ökat något under de senaste åren till följd av särskilda satsning-

Figur 70. Procentuell fördelning av FoU-intäkter inom olika områden 2011 (fördelning enligt Standard för svensk indelning av forskningsämnen 2011). Lärosäten där summan översteg en miljard kronor anges separat och stapelns bredd är proportionell mot FoU-intäkterna vid respektive lärosäte 2011. Stapeln för övriga består av 28 olika lärosäten. Uppgifter från Statistiska centralbyrån.

ar i forskningspropositioner. Men det är små förändringar och även i slutet av 1990-talet var andelen medicin, odontologi och farmaci ungefär 30 procent av de totala FoU-intäkterna. Den största relativa förändringen som inträffat i fördelningen av FoU-intäkter 1997–2011 är den ökade andelen av samhällsvetenskap (en ökning från 10 procent till 14 procent).

Olika uppgifter från Universitetskanslersämbetet och SCB

Statistiska centralbyrån (SCB) sammanställer uppgifter om satsningar på forskning och utveckling (FoU) vid universitet och högskolor för vartannat år (de udda årtalen). De senast tillgängliga uppgifterna gäller år 2011. SCB:s insamling av uppgifter innefattar, precis som Universitetskanslersämbetets statistik, lärosätens intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå. Men SCB:s uppgifter skiljer sig från Universitetskanslersämbetets så tillvida att statistiken delas in per forskningsämne i stället för på olika intäktyper. Eftersom SCB redovisar FoU justeras även uppgifterna, bl.a. för utbildningsmomentet i utbildning på forskarnivå, så att de följer definitionerna i OECD:s Frascatimanual (se vidare i *Forskning och utveckling inom universitets- och högskolesektorn 2011* UF 13 SM 1201). Därför är de FoU-utgifter som SCB redovisar något lägre än de uppgifter om lärosätens intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå som Universitetskanslersämbetet redovisar.

Internationellt perspektiv

Hög utbildningsnivå som instrument för konkurrens och tillväxt har stått på agendan i många år – i Sverige och internationellt. Avtrycken i utbildningsstatistiken är tydliga med ökande studentantal såväl i Sverige som i flertalet jämförbara länder. Därmed har också kostnaderna ökat och frågan om hur denna verksamhet ska finansieras har alltmer kommit i fokus.

Under mer än två decennier har indikatorer över högre utbildning utvecklats i OECD-projektet Indicators of Education Systems (INES), och många länder medverkar i projektet. Resultaten har sedan början av nittiotalet presenterats i OECD-publikationen *Education at a Glance* (EaG) vars senaste version offentliggjordes hösten 2012.

Dessa indikatorer gör det möjligt att sätta in svensk högre utbildning i ett internationellt perspektiv och redovisningen i detta avsnitt baseras på indikatorerna.

BEFOLKNINGENS UTBILDNINGSNIVÅ

I internationella sammanhang diskuteras ofta utbildningens betydelse för tillväxt, välstånd och konkurrenskraft. Utbildning är sedan länge en central del i de flesta länders politik. Det återspeglas bland annat av att den högre utbildningen byggts ut i många länder under de senaste decennierna och att utbildningsnivån i befolkningen som konsekvens därav ökat. Det gäller också i Sverige, vilket framgår när utvecklingen i OECD-länderna av den eftergymnasiala utbildningsnivån studeras över tid.

Mellan 1997 och 2010 har andelen med eftergymnasial utbildning (se faktaruta) i OECD-länderna i genomsnitt ökat från 21 till 30 procent i befolkningen 25–64 år. I Sverige har motsvarande andel ökat från 21 till 34 procent under samma period, alltså i något högre takt.

Av de 25 OECD-länder som det finns uppgifter för både 1997 och 2010 var det Kanada som hade den högsta andelen i befolkningen 25–64 år med eftergymnasial utbildning

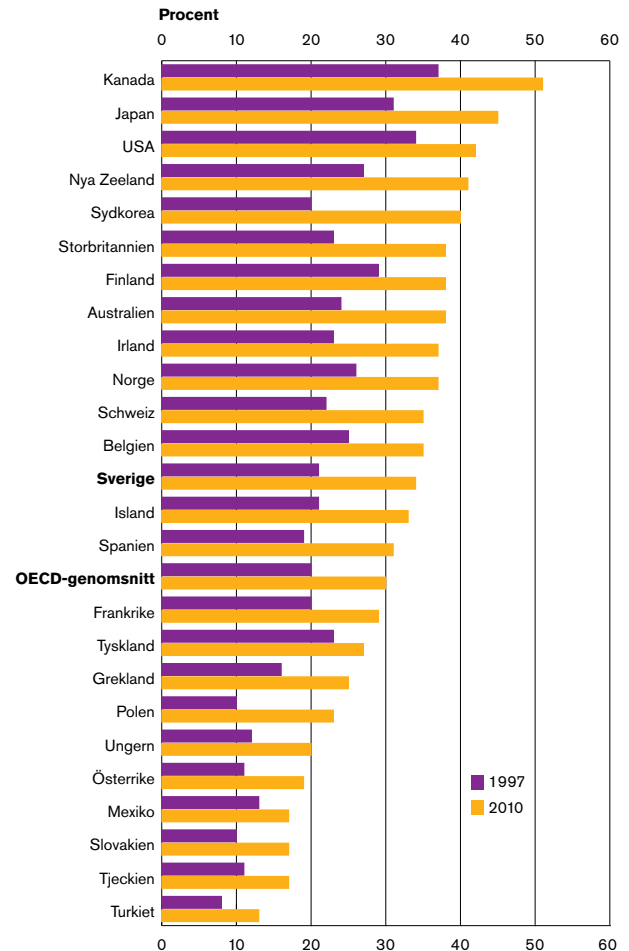
Internationell klassning av utbildningsnivå

Klassificeringen av utbildningar har sedan mitten av sjuttiotalet systematiserats genom International Standard Classification of Education (ISCED). I ISCED-klassificeringen är utbildning på grundnivå och avancerad nivå placerad på nivå 5 och utbildning på forskarnivå på nivå 6. Nivå 5 är uppdelad i 5A och 5B. Nivå 5A avser högre utbildning som är tre år eller längre och kan ligga till grund för forskarutbildning, medan nivå 5B normalt avser utbildning som omfattar två till tre år och som har en mer praktisk eller yrkesförberedande karaktär. Uppdelningen mellan 5A och 5B varierar mellan länderna.

I Sverige är nästan all högskoleutbildning och utbildning på forskarnivå placerad på nivå 5A och 6, medan vissa kortare högskoleutbildningar och kvalificerade yrkeshögskoleutbildningar som är längre än två år klassas som 5B. I detta avsnitt benämns nivåerna 5A, 5B och 6 sammantaget *eftergymnasial utbildning*, "tertiary" på engelska. Notera att här ingår inte eftergymnasial utbildning som är kortare än två år.

Vid jämförelse mellan länder måste man tolka uppgifterna försiktigt, bland annat påverkas OECD-genomsnittet av att antalet länder har ökat och av att inte alla länder lämnar fullständiga uppgifter.

Education at a Glance bygger delvis på andra definitioner än dem som vanligtvis används i Sverige. Därvid kan skillnader finnas jämfört med andra uppgifter som redovisas i denna årsrapport eller i andra nationella sammanhang.

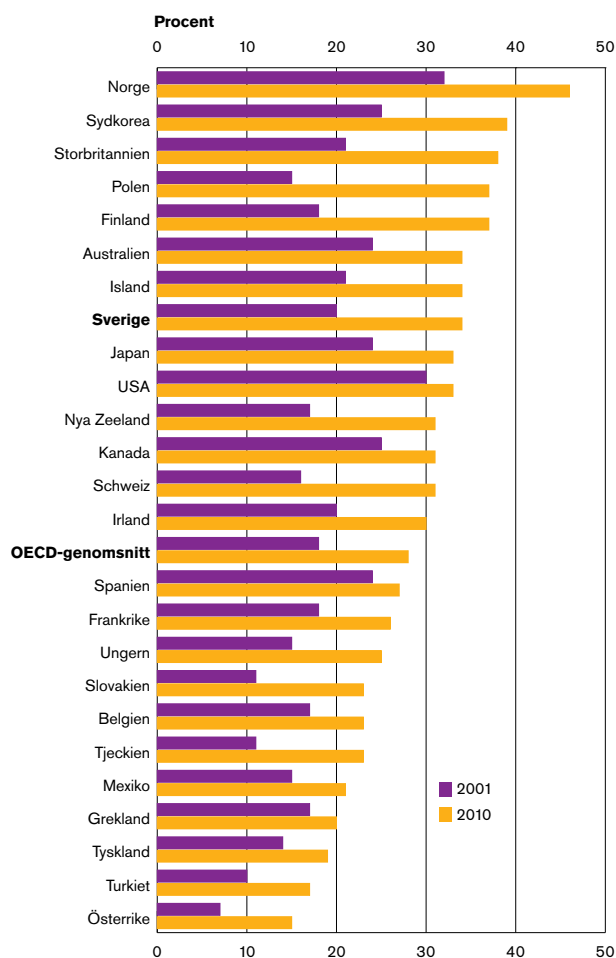
Figur 71. Andel i befolkningen 25–64 år med eftergymnasial utbildning (ISCED 5A, 5B eller 6) 1997 respektive 2010. Andelen med eftergymnasial utbildning har ökat i alla länder under perioden med i genomsnitt 50 procent, men ökningstakten varierar. Exempelvis har andelen fördubblats i Sydkorea och Polen, medan ökningen var väsentligt lägre i USA och Tyskland, 20 procent. I figuren ingår de 25 länder med uppgifter både 1997 och 2010. Källa: Tabell A1.4 EaG 2012.

2010, 51 procent. Även Japan, USA, Nya Zeeland och Sydkorea hade höga andelar, 40 procent eller högre. Sverige placerar sig här i mitten, vilket var samma placering som 1997.

Mycket av ökningen i Kanada beror dock på att utbildning på ISCED-nivå 5B, kortare utbildning som har en mer praktisk eller yrkesförberedande karaktär, ökat kraftigt. Utbildning på denna nivå utgör endast 10 procent av den eftergymnasiala utbildningen i Sverige.

Allt fler unga med högskoleutbildning

Utbyggnaden av den eftergymnasiala utbildningen har i allmänhet skett relativt nyligen och det är också bland de yngre som man snabbast kan se hur utbildningsnivån påverkas av ländernas utbildningssatsningar. När andelen i den yngre befolkningen 25–34 år med högskoleutbildning studeras framgår att den ökat mer i Sverige än i flera andra länder. År 2010 var det 34 procent av den svenska befolkningen 25–34 år som hade högskoleutbildning. Det var samma andel som i Australien och Island, vilket medför att Sverige tillhör topp tio-länderna. Högst andel hade

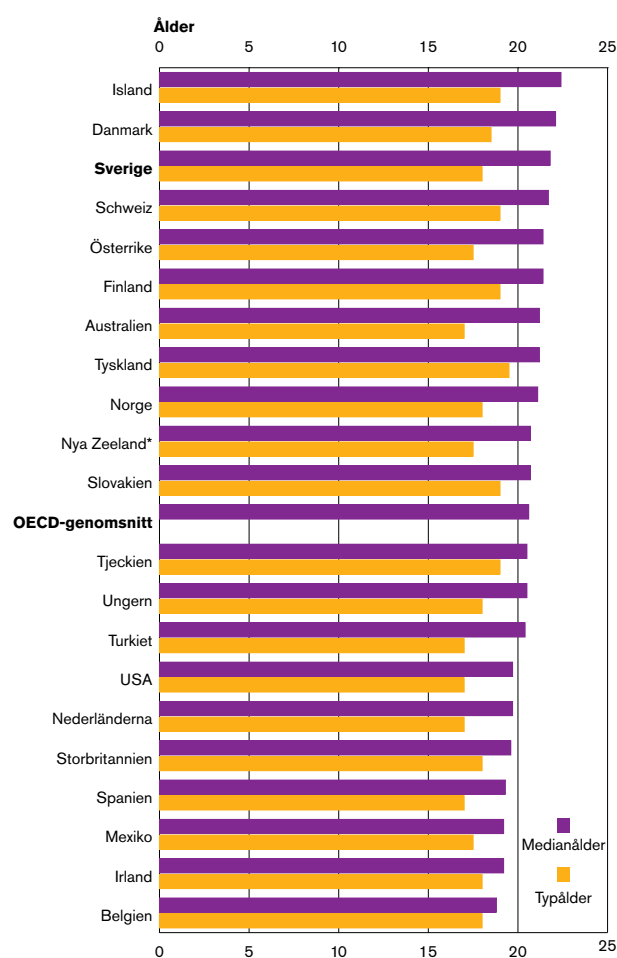

Figur 72. Andel i befolkningen 25–34 år med högskoleutbildning (ISCED 5A eller 6) 2001 respektive 2010. Andelen med högskoleutbildning bland de unga i befolkningen har i genomsnitt ökat med 60 procent inom OECD 2001–2010. För Sveriges del ökade andelen med 72 procent under perioden. Källa: Tabell A1.4 EAG 2012.

Norge med 46 procent, följt av Sydkorea, Storbritannien, Polen och Finland med mellan 37 och 39 procent vardera.

Tio år tidigare, 2001, var Sveriges andel i befolkningen 25–34 år med högskoleutbildning 20 procent, vilket då placerade Sverige tillsammans med Irland på en delad tiondeplats. Även då hade Norge högst andel med 32 procent, följt av USA, Kanada och Sydkorea med 25–30 procent vardera. Polen låg då på nittonde plats med 15 procent och är det land som haft den kraftigaste ökningen av andelen unga med högskoleutbildning. På tio år har denna andel i Polen ökat nära två och en halv gånger till 37 procent. Även i Finland, Tjeckien, Slovakien och Österrike har andelen unga med högskoleutbildning ökat kraftigt. I dessa länder har andelen mer än fördubblats 2001–2010.

När det gäller utbildning på gymnasienivå är den närmast att betrakta som en allmän norm bland yngre åldersgrupper i OECD-länderna. Det är i genomsnitt 74 procent av befolkningen 25–64 år som har gymnasieutbildning. Av de 34 OECD-länderna är det bara tre som ligger under 50 procent (Mexiko, Portugal och Turkiet). Tjeckien och Slo-

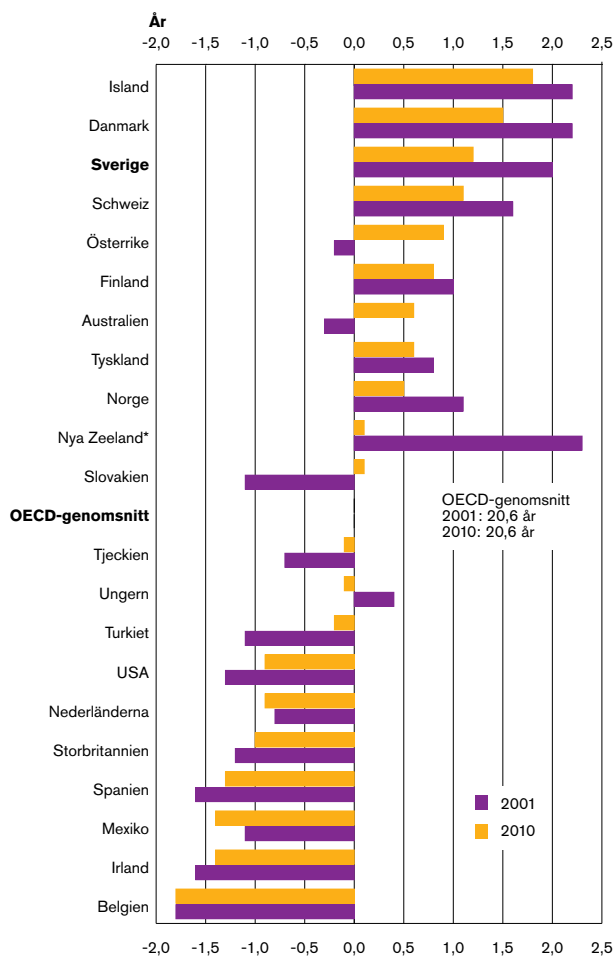
Figur 73. Medianålder för nybörjarna i högskoleutbildning (ISCED 5A) och elevernas typålder i början av det år då studieförberedande gymnasiestudier avslutas (ISCED 3A), 2010. I OECD var medianåldern 20,6 år 2010. Nybörjarna i de nordiska länderna tillhör de äldsta, vilket till del hör samman med att gymnasiestudierna i dessa länder avslutas vid relativt hög ålder. Källa: Tabell C3.1 och X1.1a i EAG 2012..

vakien ligger på över 90 procent, följda av Estland, USA, Polen, Kanada och på sjunde plats Sverige med 87 procent.

Allt yngre nybörjare i Sverige, men gamla internationellt

I OECD-länderna är det vanligt att man inleder sin eftergymnasiala utbildning nära i tiden efter det som motsvarar gymnasieskolan. Medianåldern inom OECD bland de som påbörjar högskolestudier (ISCED-nivå 5A) – den ålder vid vilken 50 procent av nybörjarna påbörjat sina högskolestudier – var 20,6 år 2010, och den har varit nära nog densamma sedan 2001. Observera att inresande studenter också ingår här. Dessa definieras, oavsett nivå, som nybörjare när de inleder sina studier i mottagarlandet. I Sverige finns inresande studenter främst på avancerad nivå vilket höjer medianåldern för nybörjargruppen.

För både 2001 och 2010 finns det uppgifter om nybörjarnas medianålder för 21 OECD-länder. Av dessa hade Island högst medianålder 2010 med 22,4 år. Därefter kom Danmark med 22,1 och Sverige med 21,8 år. De länder som

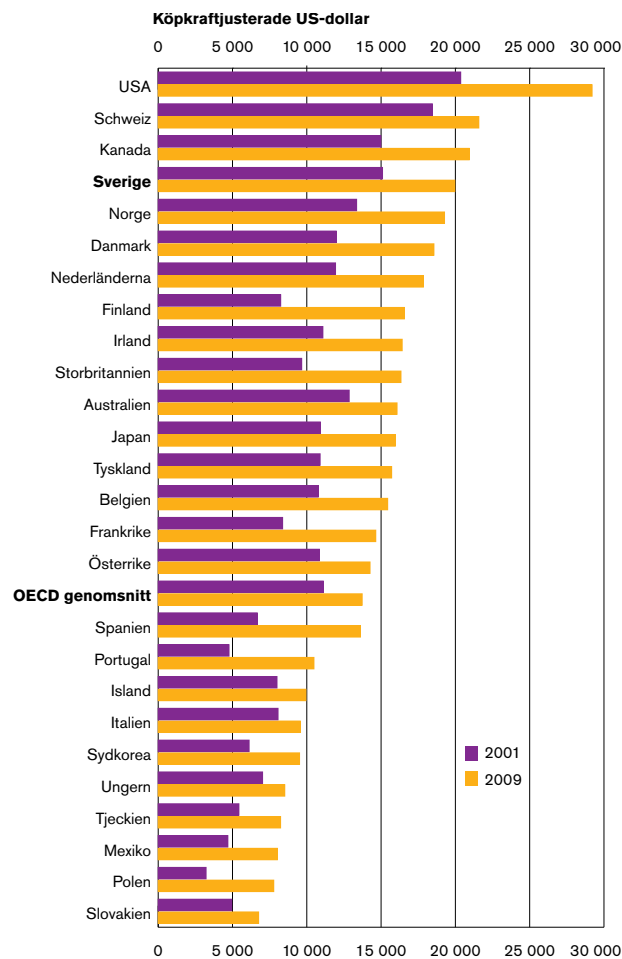

Figur 74. Skillnader i högskolenybörjarnas medianålder i förhållande till OECD-medianåldern 2001 och 2010, uttryckt i antal år. Avser nybörjare på ISCED-nivå 5A. Medianåldern bland nybörjarna har minskat i samtliga nordiska länder under perioden, i synnerhet i Sverige. * Avser medianåldern 2002 och 2010. Källa: Tabell C3.1 i EAG 2003 och 2012.

hade de yngsta nybörjarna (Spanien, Mexiko, Irland och Belgien) hade medianåldrar på 19,3 år eller lägre.

I Spanien och USA avslutas gymnasiestudierna normalt vid 18 års ålder, vilket till del bidrar till låg nybörjarålder. Emellertid har nybörjaråldern förändrats i många länder sedan 2001. Exempelvis har medianåldern minskat i alla nordiska länder mellan 2001 och 2010. Särskilt stor var nedgången i Sverige, från 22,6 till 21,8 år. Det är bland annat en konsekvens av att antagningsreglerna till högskolan ändrats för att underlätta för de som just avslutat gymnasiet att komma in i högskolan. Nedgången var också stor i Nya Zeeland, från 22,9 till 20,7 år. Det hänger samman med att antalet unga inresande studenter ökat kraftigt i Nya Zeeland, vilka – till skillnad från inresande i Sverige – främst studerar på grundnivå, vilket sänker medianåldern för nybörjargruppen där.

Under perioden har en genomgående tendens varit att medianåldern minskat i länder med hög medianålder, medan den ökat i länder med låg medianålder. Sammantaget har skillnaderna i nybörjarålder mellan länderna minskat under perioden.

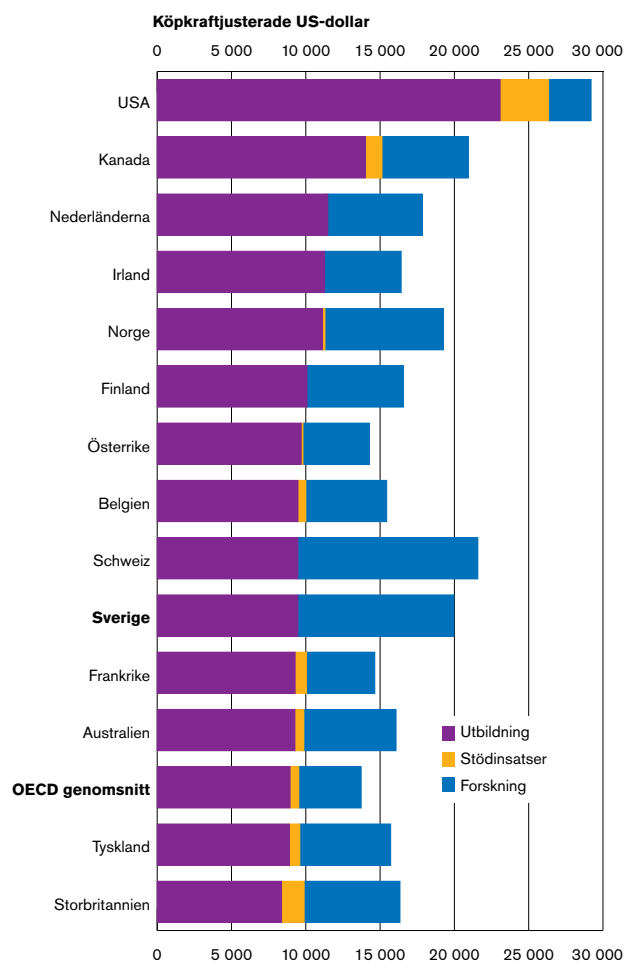
Figur 75. Utbildningsanordnarnas kostnader för eftergymnasial utbildning och forskning per helårsstudent 2000 och 2009 i respektive land, köpkraftsjusterade US-dollar, löpande priser. Källa: Indikator B1 i EAG 2003 och EAG 2012.

Skillnader mellan länder i nybörjarålder reflekterar skillnader i samhälle och utbildningssystem, bl.a. vid vilken ålder gymnasiestudierna avslutas. Den svenska högskolan karaktäriseras också av ett stort inslag av så kallat livslångt lärande vilket återspeglas i nybörjarnas ålder i Sverige.

KOSTNADEN FÖR EFTERGYMNASIAL UTBILDNING

Vid jämförelse länder emellan av utbildningsanordnarnas (lärosätenas m.fl.) kostnader för eftergymnasial utbildning, inklusive forskning, tillhör Sverige sedan många år de länder som satsar mest pengar per student. År 2009 var den totala kostnaden per student högst i USA, följt av Schweiz, Kanada och Sverige. Även flera av de andra nordiska länderna hade höga kostnader per student 2009.

År 2000 var det samma länder som låg i topp som 2009, med undantag för Finland och Australien. I Finland var kostnaden per student 2000 betydligt lägre än OECD-genomsnittet, men har sedan dess fördubblats i löpande pri-

Figur 76. Utbildningsanordnarnas kostnad per student i köpkraftsjusterade US-dollar fördelat på olika verksamheter för länderna med högst total kostnad 2009, samt för OECD-genomsnittet. Källa: Tabell B1.2 i EAG 2012. Uppgifter för Danmark och Japan saknas.

ser. Det kan jämföras med ökningstakten för OECD i genomsnitt som är 24 procent. Australien tillhörde de länder som satsade mest per student 2000, men sedan dess har utvecklingstakten varit lägre än i många länder. I Sverige har kostnaden per student ökat med 32 procent mellan 2000 och 2009.

Beroende på hur forskningen är organiserad i respektive land varierar också andelen forskningskostnader av den totala kostnaden för utbildningsanordnarnas verksamhet. Vid svenska universitet och högskolor bedrivs forskning i stor omfattning. I Sverige – och även Schweiz – är det därför till stor del kostnader för forskning som gör att kostnaden per student blir så hög. Här består kostnaden till mer än hälften av forskningskostnader och ser man bara till utbildningskostnaden hamnar Sverige och Schweiz längre ned på listan. Andra länder med förhållandevis hög andel forskningskostnader är Finland, Norge och Holland, omkring 40 procent (*Education at a Glance 2012*, Table B1.2).

För OECD-länderna i genomsnitt bestod kostnaderna 2009 till 65 procent av utbildning och 31 procent forskning, samt 4 procent service till studenter (bostäder, matsalar,

hälsovård etc.). Eftersom merparten av OECD:s kostnadsuppgifter är på totalnivå kan det vara bra att ha detta i åtanke när man jämför ländernas satsningar på utbildning. Forskningsandelen har generellt ökat något över åren, men 2000 var det samma länder som 2009 som hade betydligt högre andel forskning än OECD-genomsnittet.

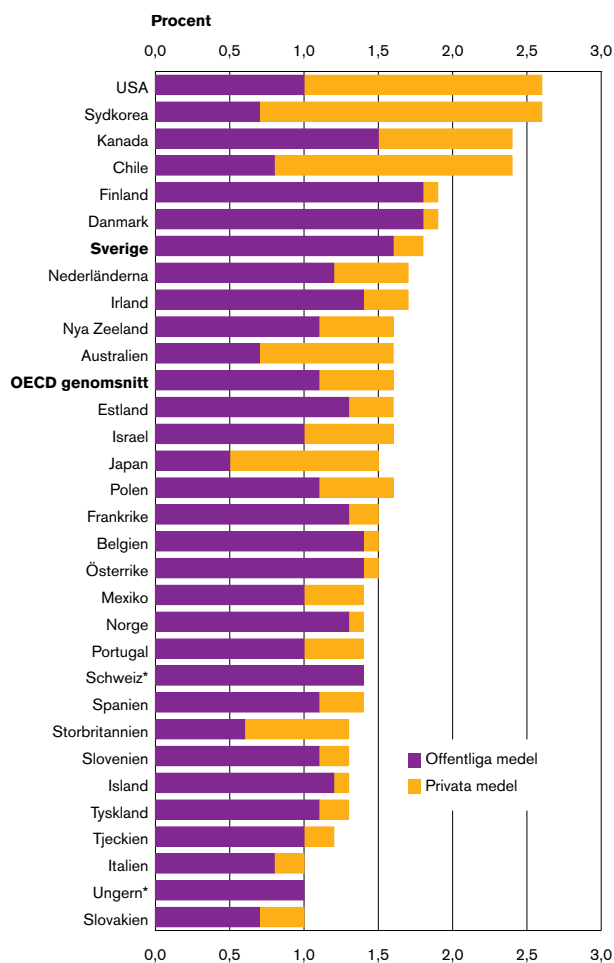
När man jämför själva utbildningsdelen av kostnaden per student blir spridningen mellan länderna betydligt mindre, med undantag för USA där utbildningskostnaden per student är dubbelt så hög som för OECD-genomsnittet. Andra länder med hög utbildningskostnad per student är Kanada, Nederländerna, Irland och Norge. I Sverige var utbildningsdelen av kostnaden per student 2009 i nivå med den i Schweiz och Belgien, samt lite över OECD-genomsnittet. Därmed placeras Sverige på delad åttondeplats av de 28 länder som det finns uppgifter för. Storbritannien och Tyskland hamnar under OECD-genomsnittet när man enbart jämför utbildningsdelen av kostnaden.

Satsningar på utbildning som andel av BNP

Ett annat sätt att mäta hur mycket länderna satsar på eftergymnasial utbildning och forskning inom högskolan är att ställa de totala beloppen i relation till landets bruttonationalprodukt (BNP). År 2009 satsade OECD-länderna i genomsnitt 1,6 procent av BNP på eftergymnasial utbildning och forskning inom högskolan (exklusive studiemedel). Ungefär 70 procent består av offentliga medel (1,1 procent av BNP) och 30 procent (0,5 procent av BNP) utgörs av privata medel. De länder som satsade mest 2009 i förhållande till BNP är USA, Sydkorea, Kanada och Chile. Dessa satsade omkring 2,5 procent av BNP på eftergymnasial utbildning och forskning inom högskolan. Förutom i Kanada är det dock privata medel som gör att satsningarna i dessa länder kommer upp i så höga andelar av BNP. Det är främst i utomeuropeiska länder som den privata finansieringen dominerar.

Andelen privat finansiering av eftergymnasial utbildning och forskning inom högskolan varierar från mindre än fem procent i Danmark, Finland och Norge till mer än 70 procent i Chile, Sydkorea och Storbritannien. Sverige sticker ut bland de nordiska länderna med nio procent av finansieringen från privata källor. Det beror på att den privata icke vinstdrivande sektorn i Sverige står för en hög andel av lärosätenas forskningsfinansiering jämfört med övriga OECD-länder (se *Privata sektorn – viktiga finansörer av forskning och utbildning på forskarnivå vid svenska lärosäten*, Statistik analys 2011/1, Högskoleverket).

Ser man till hur stor andel av BNP som satsas i form av offentliga medel så är det särskilt nordiska länder som ligger högt, med Finland, Danmark och Sverige i topp. Finland och Danmark lade ned offentliga medel motsvarande 1,8 procent av BNP på högre utbildning och forskning, medan Sverige satsade 1,6 procent. Trots att den privata finansieringen i de nordiska länderna är förhållandevis

Figur 77. OECD-ländernas satsningar 2009 på eftergymnasial utbildning och forskning inom högskolan från offentliga respektive privata källor, mätt som andel av BNP. Källa: Tabell B2.3, EAG 2012. *Uppgifter om privat finansiering saknas för Schweiz och Ungern.

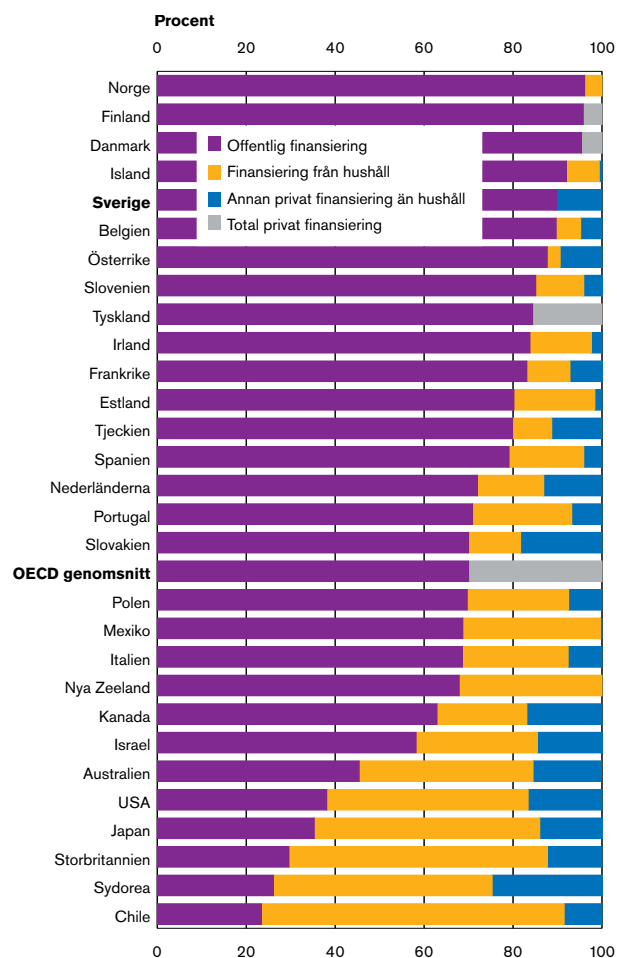
låg (0,1–0,2 procent av BNP) gör de offentliga satsningarna ändå att dessa tre länder tillhör de OECD-länder som satsar mest på högre utbildning och forskning.

Det är också intressant att jämföra vilka länder som satsar mest enligt de båda måtten. USA och Kanada satsar mycket både i förhållande till BNP och per student, medan Sydkoreas satsning i förhållande till BNP är hög, men inte per student. Sverige tillhör de länder som satsar mycket pengar på utbildning och forskning enligt båda måtten, i synnerhet avseende offentliga medel. Ser man enbart till själva utbildningsdelen ligger emellertid Sverige nära OECD-genomsnittet.

Ökad andel privat finansiering av utbildning

Eftergymnasial utbildning och forskning inom högskolan finansieras i de flesta länder till övervägande del av offentliga medel, men i ett fåtal länder dominerar den privata finansieringen. Det är huvudsakligen hushållen som står för den privata finansieringen, genom studieavgifter.

Den privata finansieringen av eftergymnasial utbildning och forskning inom högskolan består alltså i de flesta

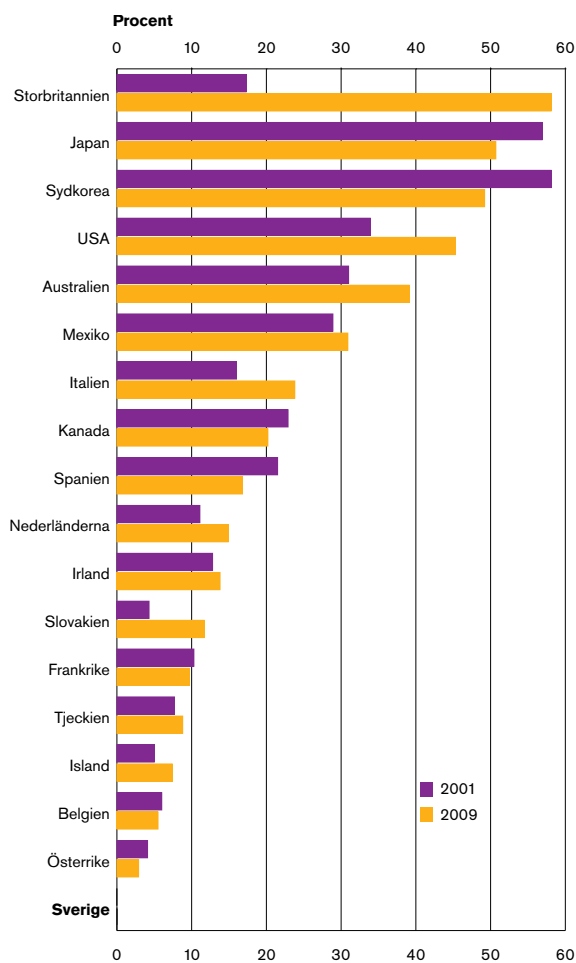

Figur 78. Fördelningen av utbildningsanordnarnas kostnader för eftergymnasial utbildning och forskning inom högskolan 2009, sorterat efter högst andel offentlig finansiering. I några länder subventioneras delar av de privata kostnaderna av offentliga medel. Den totala andelen offentlig finansiering visas i figur 77. Källa: Tabell B3.2b i EAG 2012.

länder till övervägande del av studieavgifter, men även annan privat finansiering förekommer. I Sverige fanns inga studieavgifter 2009 men 10 procent av finansieringen av svenska lärosäten kom ändå från privata källor. Det är medel för forskning från privata stiftelser och organisationer samt företag.

Under det senaste decenniet har hushållens andel av kostnaderna ökat i flera länder. Detta är särskilt markant i Storbritannien, där hushållens andel av finansieringen var 58 procent 2009, jämfört med 17 procent 2001. Ökningen beror på successivt höjda studieavgifter och även om vissa subventioner utgår är det en remarkabel förändring av finansieringen av Storbritanniens eftergymnasiala utbildning. Andra länder där hushållens andel av kostnaderna har ökat är USA, Italien, Nederländerna och Australien.

I Japan och Sydkorea har å andra sidan hushållens andel av kostnaderna minskat. I Japans fall har också andelen offentlig finansiering minskat och bortfallet kompenseras av ökad finansiering från andra privata källor än hushållen. I Sydkorea är det den offentliga finansieringen som har ökat.

Figur 79. Hushållens andel av utbildningsanordnarnas kostnader 2001 respektive 2009 per land, procent. I Sverige fanns inga studieavgifter innan 2011 och hushållens kostnader var därför marginella. Källa: Tabell B3.2b i EAG 2004 respektive EAG 2012. De länder som det finns uppgift om ingår.

Användningen av studieavgifter bland OECD-länder ökar

Sedan 1995 har 14 av de 25 länder det finns uppgift om (indikator B5 i *Education at a Glance 2012*, OECD) genomfört reformer avseende studieavgifter. Studieavgifter har införts eller höjts i nio av de OECD-länder det finns uppgift för, nämligen i Australien, Österrike (när studenter överskrider den nominella längden på utbildningen), Japan, Holland, Nya Zeeland, Portugal, Storbritannien och USA, samt på vissa håll i Tyskland där delstaterna sedan 2005 själva får besluta om de ska ha studieavgifter eller inte. Höjda avgifter kombineras ofta med ökat statligt studiestöd i form av lån och bidrag eller stipendier.

Därutöver har studieavgifter för utomeuropeiska studenter införts eller höjts i Danmark, Irland och Slovakien. Många länder har differentierade studieavgifter för nationella (inom EU avses hela EES) respektive internationella studenter. Förutom att studieavgifterna kan avse vissa studentgrupper kan de också variera mellan både ämnesområden och nivåer, samt i vissa fall inom länder.

Det är stora skillnader i nivån på studieavgifterna. I de nordiska länderna, samt i Tjeckien och Mexiko förekommer inte studieavgifter vid statliga lärosäten för nationella studenter. I de flesta länder som har studieavgifter för nationella studenter är de enligt OECD förhållandevis låga vid statliga lärosäten (mindre än 1 500 köpkraftsjusterade dollar läsåret 2008/09 för högskoleutbildning enligt figur B5.2, *Education at a Glance 2012*). USA har de högsta studieavgifterna (6 300 köpkraftsjusterade dollar läsåret 2008/09), följt av Sydkorea, Storbritannien, Japan, Australien, Kanada, Nya Zeeland samt Nederländerna. Enligt OECD har dessa länder, med undantag för Sydkorea och Japan, välutvecklade studiemedelssystem.

Den ökande studentmobiliteten i kombination med att studieavgifter finns i många länder har lett till att även länder som traditionellt inte har haft studieavgifter har infört sådana. Danmark införde studieavgifter för utomeuropeiska studenter 2006 och i Finland pågår ett pilotprojekt 2010–14 med avgifter för utomeuropeiska studenter på vissa utbildningar (*Tuition fees for international students*, Nordiska ministerrådet 2013). Sverige införde studieavgifter för utomeuropeiska studenter höstterminen 2011.

STORA STUDENTSTRÖMMAR MELLAN LÄNDER

Utbildningsmarknaden har kommit att bli alltmer internationell, där ett växande antal studenter i högre utbildning förlägger hela eller en del av sin studietid i ett annat land. Det är en utveckling som länge stått högt på den politiska agendan. Exempelvis finns mål till 2020 inom ramen för det europeiska samarbetet om högre utbildning att minst 20 procent av de studenter som examineras från högskolan ska ha studerat, eller utfört arbete kopplat till studierna, utomlands. I flera OECD-länder finns dessutom nationella riktlinjer som syftar till att öka rörligheten framför allt för studenter, men också för lärare.

Utbildning i ett annat land än det egna har i dag så stor omfattning att det för en del länder har avsevärd betydelse för ekonomin att ta emot inresande studenter, genom de avgifter studenterna ofta betalar och de pengar de spenderar i mottagarlandet. Till det kommer behovet av att rekrytera kvalificerad arbetskraft: genom att ta emot studenter kan mottagarlandet hoppas på att de som utbildar sig sedan stannar.

År 2010 var det mer än 4,1 miljoner studenter som studerade i ett annat land. Jämfört med året innan innebar det en ökning med 11 procent. Om jämförelsen görs över en längre tid, sedan millennieskiftet, har antalet studenter som studerade i ett annat land fördubblats.

Länderna varierar stort i hur många studenter som reser ut, respektive in. Av de ursprungs- och mottagarländer som hade flest utresande respektive inresande studenter 2010 (50 000 eller fler) samt Sverige, reste det största antalet stu-

Ursprungsland	Mottagarland																Totalt
	USA	Storbritannien	Australien	Tyskland	Frankrike	Kanada	Ryssland	Japan	Spanien	Nya Zeeland	Italien	Österrike	Syd-korea	Belgien	Schweiz	Sverige	
Kina	126 498	62 309	87 588	24 414	24 716	35 592	9 340	86 553	1 961	14 522	4 714	1 389	45 757	1 273	1 112	3 565	636 354
Indien	103 968	47 552	20 429	4 191	1 444	9 987	3 845	576	326	8 434	446	378	486	522	652	1 307	226 056
Syd-korea	71 514	5 203	7 311	5 357	2 230	8 445	707	25 660	370	2 813	417	465	-	67	225	88	136 592
Tyskland	9 463	20 157	2 054	-	7 129	1 251	216	446	2 914	1 596	1 239	25 186	109	955	13 811	1 740	123 229
Turkiet	12 287	4 410	490	29 873	2 282	975	447	178	227	39	585	2 915	67	400	1 048	510	78 968
Frankrike	7 648	17 584	1 453	6 651	-	8 052	88	609	3 396	409	854	588	101	17 811	5 741	462	77 653
Ryssland	4 784	4 551	846	13 568	3 822	1 683	-	333	1 311	534	1 132	858	346	596	925	699	68 626
Malaysia	6 135	13 306	19 578	932	819	1 056	2 672	2 271	21	3 076	5	14	457	22	33	98	60 624
Italien	4 036	11 371	417	8 857	5 851	375	42	171	6 101	85	-	7 594	14	2 537	5 957	435	59 024
Marocko	1 110	430	17	6 489	27 467	4 344	860	35	6 344	7	1 554	46	26	2 732	367	40	57 007
USA	-	15 670	3 018	3 922	3 435	9 054	84	2 239	1 099	3 239	285	608	988	285	678	613	56 987
Iran	4 689	5 567	2 023	4 606	1 810	6 474	207	235	261	271	1 678	728	62	604	525	2 365	55 956
Kazakstan	1 919	2 074	101	1 136	246	360	27 833	75	27	55	85	63	118	151	46	42	55 713
Vietnam	12 996	2 786	9 609	3 958	5 820	1 113	2 611	3 280	36	833	95	99	1 662	399	137	150	55 551
Nigeria	6 510	25 717	291	577	203	2 067	717	68	72	84	205	122	39	188	56	355	54 591
Ukraina	1 712	1 095	54	9 311	1 449	1 167	13 603	75	1 107	74	1 145	923		224	332	320	51 728
Sverige	3 088	5 032	811	678	432	192	16	174	237	157	105	230	15	62	258	-	18 834
Totalt 2010	684 807	534 555	271 225	263 972	259 935	195 544	160 955	141 599	98 611	70 883	69 905	68 538	59 194	55 057	53 901	44 849	4 119 002
Totalt 2000	475 169	222 936	105 764	187 033	137 085	94 401	41 210	66 607	25 502	8 210	24 929	30 382	3 373	38 799	26 003	25 548	2 071 963

Tabell 31. Inresande respektive utresande studenter fördelade efter ursprungsländer och mottagarländer 2010 (ISCED-nivå 5A, 5B och 6). Tabellen omfattar de länder som hade flest utresande respektive inresande studenter (fler än 50 000), och Sverige. Källa: Tabell C4.6 i EAG 2012.

denter ut från Kina eller Indien. Fem länder tog emot nära hälften av alla studenter som studerade i ett annat land: Australien, Frankrike, Tyskland, Storbritannien och USA.

Även om antalet utresande respektive inresande studenter ökat också för Sveriges del sedan millennieskiftet, är Sverige en liten aktör i sammanhanget.

UTBILDNINGSMÅL I EUROPA 2020

Europa 2020 är Europeiska unionens (EU) övergripande strategi för jobb och smart, hållbar och inkluderande tillväxt. I Europa 2020 anges fem övergripande mål kring sysselsättning, forskning, klimat, utbildning och fattigdom som EU ska ha uppnått 2020. Två av målen berör högskolan direkt – det ena är att tre procent av bruttonationalprodukten ska investeras i forskning och utveckling, det andra att utbildningsnivån ska höjas.

På utbildningsområdet har man fastställt ett antal riktmärken, ett av dessa är att minst 40 procent av 30–34-åringarna ska ha minst tvåårig eftergymnasial utbildning. Därtill har kommit ett riktmärke för att främja rörlighet med utbildningssyfte. För högskoleutbildning gäller att minst 20 procent av dem som tar en examen ska ha studerat utomlands under en period.

Sveriges utbildningsmål

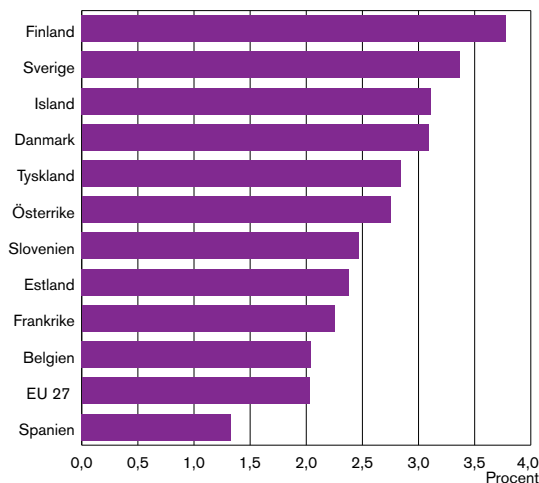
Mål för slutförd eftergymnasial utbildning

Sveriges mål är att 40–45 procent av 30–34-åringarna ska ha minst tvåårig eftergymnasial utbildning 2020.

Redan 2011 hade 47,5 procent av den svenska befolkningen i åldrarna 30–34 år sådan utbildning enligt Eurostats uppföljning, så det svenska målet är en lägre nivå än dagens. Många andra länder, särskilt de nordiska och baltiska länderna, är också försiktiga i sin målsättning. Polen däremot, där de ungas utbildningsnivå redan höjts kraftigt, har ambitioner att ytterligare höja utbildningsnivån och deras mål är 45 procent. (Se *Andra länders utbildningsnivå riskerar dra ifrån Sveriges*, Statistisk analys 2012/12, Högskoleverket.)

Mål för mobilitet

Målet för mobilitet är att av dem som tar en examen i högskolan ska minst 20 procent ha studerat en period om minst tre månader utomlands. Exakt hur målet ska följas upp är ännu inte fastställt och det finns inte någon jämförbar internationell statistik. Som en indikation på måluppfyllelsen i Sverige kan vi av den nationella statistiken konstatera att av dem som tog en examen läsåret 2011/12 (exklusive inresande studenter) hade knappt 15 procent studerat en period utomlands. Här ingår emellertid också kortare språkstudier utomlands, så andelen är något överskattad. Andelen har legat omkring denna nivå i flera år, alltså en bit ifrån EU:s mål.

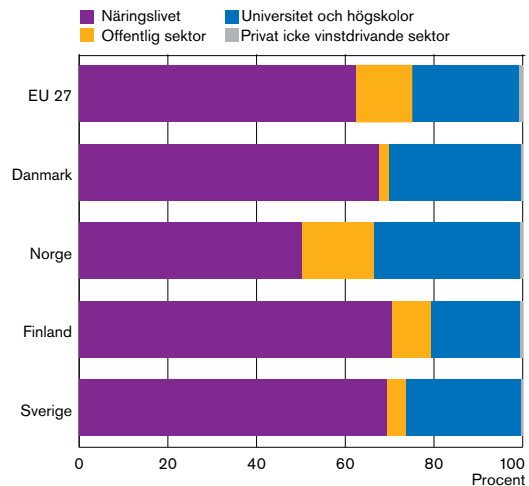
Figur 80. Ländernas satsningar på FoU 2011 mätt som andel av BNP, procent. I figuren ingår de länder vars mål är 3 procent eller mer, samt ESS-landet Island (vars uppgifter avser 2009). EU:s mål är 3 procent. Källa Eurostat.

Sverige är inte unikt och även i många andra EU-länder är det betydligt mindre andel än 20 procent av de examinerade som har studerat utomlands. Man kan därmed konstatera att målet är mycket ambitiöst.

Mål för satsningar på FoU

Avseende satsningar på forskning och utvecklingsarbete (FoU) är det överordnade målet att 3 procent av EU:s brutonationalprodukt (BNP) ska satsas på FoU. Sverige har satt sitt nationella mål till 4 procent vilket innebär en höjd ambitionsnivå jämfört med i dag. Samma nivå har Finland satt och även Österrikes mål är högt, 3,76 procent. I sju länder (Belgien, Danmark, Tyskland, Estland, Spanien, Frankrike och Slovenien) är målet 3 procent, medan övriga länder har satt lägre mål.

Sverige har länge tillhört de länder som satsat mest på FoU i förhållande till BNP men trenden har varit nedåtgående sedan toppåret 2001 då Sveriges satsningar på FoU utgjorde 4,1 procent av BNP. Detta trots att även företag med färre än 50 anställda sedan 2005 ingår i be-

Figur 81. Fördelning av utförd FoU 2011 per utförande sektor inom några nordiska länder samt EU-genomsnittet, procent. Källa: Eurostat.

räkningsunderlaget. Finland gick förbi Sverige 2009 och satsar fortfarande mer än Sverige i förhållande till BNP. Andra länder som satsar förhållandevis mycket på FoU är Danmark, Island, Tyskland och Österrike. Två länder där satsningarna på FoU ökat markant under den senaste tioårsperioden är Slovenien och Estland. År 2001 var deras satsningar 1,5 respektive 0,7 procent av BNP, vilket kan jämföras med EU-genomsnittet som var 1,9 procent av BNP. Tio år senare satsade Slovenien 2,5 procent av BNP på FoU och Estland 2,4 procent. Estland har därmed nära trefaldigat sina satsningar på FoU sedan 2001.

Forskningen och utvecklingsarbetet bedrevs 2011 inom EU till 62 procent inom företagssektorn, 24 procent inom universitet och högskolor och 13 procent inom statlig instituttssektor. I Sverige är företagssektorns andel av FoU större, 69 procent, och universitet och högskolor stod för 26 procent av Sveriges FoU. Här är instituttssektorn ganska liten, endast 4 procent av forskningen och utvecklingsarbetet bedrivs inom statliga institut.

Nyckeltal för lärosäten

I detta kapitel redovisas uppgifter som beskriver lärosätenas storlek och verksamhet med ett antal kvantitativa mått, inklusive resultatmått som examina och kostnader. Nyckeltal för lärosäten finns redovisade för utbildning på grundnivå och avancerad nivå, utbildning på forskarnivå, personal och ekonomi.

Högre utbildning i Sverige bedrivs vid ett femtiotal universitet och högskolor med statlig eller enskild huvudman. Sammanslagningar liksom nyetableringar av lärosäten medför att antalet lärosäten kan variera från ett år till ett annat. Lärosätena är av mycket varierande storlek och har olika inriktning på verksamheten. Hösten 2012 studerade nära 357 000 studenter vid svenska lärosäten på grundnivå och avancerad nivå. Antalet aktiva doktorander var knappt 19 000. Det totala antalet anställda, omräknat till helårspersoner, uppgick till drygt 49 000 hösten 2012. De totala kostnaderna för all utbildning och forskning kalenderåret 2012 var 60,7 miljarder. Sett till totala intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå, 34,9 miljarder, svarar de tio största lärosätena för nära 90 procent av forskningsverksamheten.

Tabellerna redovisar ett urval av kvantitativa uppgifter som beskriver skillnader och likheter mellan lärosätena kalenderåret 2012. (De minsta utbildningsanordnarna med enskild huvudman särredovisas inte.) Samtliga uppgifter finns också redovisade med totaluppgift för riket.

Uppgifterna är sådana som ofta brukar användas och redovisas i beskrivningar av verksamheten vid universitet och högskolor. Det är i den meningen vi använder termen nyckeltal för de redovisade uppgifterna och måtten. Sammanslagningar av lärosäten kan naturligtvis påverka redovisning av nyckeltal över längre tidsperioder. För kontinuitetens skull redovisas i huvudsak motsvarande nyckeltal i denna årsrapport som året innan.

De uppgifter som redovisas är de senast tillgängliga. Oftast avser uppgifterna kalenderåret 2012, i vissa fall läsåret 2011/12. Det förekommer även uppgifter som avser höstterminen 2012. I samtliga fall är de redovisade uppgifterna baserade på de uppgifter som har rapporterats av respektive lärosäte via Ladok till Statistiska centralbyrån eller direkt till Universitetskanslersämbetet. I de fall ett nyckeltal har utlämnats beror det på att det grundar sig på individuppgifter och att antalet individer är alltför litet eller att någon uppgift inte kan förekomma, alla lärosäten har exempelvis inte examensrätt i utbildning på forskarnivå.

Revideringar av befintliga nyckeltal och utveckling av nya nyckeltal sker fortlöpande. Efterfrågan och behov av nya uppgifter uppstår ofta i anslutning till större strukturella förändringar, t.ex. de som beslutas av riksdag och regering. Inför redovisningen av nyckeltal för 2012 har det skett förändringar i både registerinnehåll och statistiska klassificeringar. Tillsammans med pågående utvecklingsarbeten av högskolestatistiken har detta lett fram till nyutveckling och förändringar av nyckeltal. Under 2012 har t.ex. ny standard för forskningsämnen implementerats i redovisning av uppgifter för personal. I årets tabell återkommer några tidigare nyckeltal, *Kvarvarande år 2* samt *Jämförelsetal, utländsk bakgrund* respektive *Jämförelsetal, högutbildade föräldrar*.

Nedan definieras och förklaras de redovisade uppgifterna i den ordning som de förekommer i tabellen.

Uppgifterna i tabellen finns – tillsammans med uppgifter för tidigare år – tillgängliga i en särskild nyckeltalsdatabas på Universitetskanslersämbetets webbplats, www.uk-ambetet.se. I databasen finns också fler nyckeltal än de som redovisas i tabellen.

Nybörjare i utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Nybörjare vid lärosätet (högskolanybörjare). Uppgifterna anger det antal individer som för första gången började studera vid det aktuella lärosätet. Uppgifterna avser antalet nybörjare läsåret 2011/12. I riksuppgiften för nyckeltalet ”nybörjare vid lärosäte” räknas en individ varje gång han eller hon byter lärosäte.

Nationell mobilitet för högskolanybörjare. Uppgiften anger andel av högskolanybörjarna (första gången vid aktuellt lärosäte) läsåret 2011/12, som läsåret innan studerade vid ett annat svenskt lärosäte. Uppgiften anges i procent.

Antal inresande studenter bland nybörjare. Uppgiften avser antalet inresande studenter (utbytesstudenter och inresande studenter som på egen hand ordnat sina studier i Sverige, s.k. freemover-studenter) vid respektive lärosäte läsåret 2011/12.

Första gången i högskoleutbildning i Sverige. Denna uppgift redovisar det antal studenter som för första gången började sina studier vid det aktuella lärosätet och dessutom inte tidigare hade studerat vid något annat lärosäte i Sverige. Uppgiften är alltså en delmängd av hela antalet som är nya vid lärosätet. Av uppgifterna för riket framgår till exempel att knappt 49 procent av de studenter som började vid ett visst lärosäte läsåret 2011/12 inte någon gång tidigare (sedan 1977) hade studerat vid något annat lärosäte i Sverige.

Alla övriga uppgifter under rubriken ”Nybörjare i utbildning på grundnivå och avancerad nivå”, till exempel könsfördelning eller medianålder, avser den grupp som inte bara är nya vid det specifika lärosätet utan dessutom för första gången börjar studera vid ett universitet eller en högskola i Sverige. I högskolestatistiken brukar denna grupp kallas högskolanybörjare.

Andel nybörjare på förstahandsval. Andel av högskolanybörjarna höstterminen 2012 som började på den utbildning de hade sökt i första hand. Uppgiften anges i procent. Den andel nybörjare på förstahandsval som redovisas är antalet nybörjare på förstahandsvalet av alla som fanns med i Verkets för högskoleservice (VHS) söksystem, numera Universitets- och högskolerådet (UHR). Uppgift redovisas inte för de lärosäten där färre än 70 procent av högskolanybörjarna fanns med i VHS söksystem.

Kvarvarande år 2. Andel av högskolanybörjare läsåret 2010/11 som var registrerade på samma lärosäte

läsåret 2011/12. I beräkningen är inresande studenter exkluderade samt studenter som under det första läsåret var registrerade för kurser om högst 3 högskolepoäng. Uppgiften anges i procent.

Medianålder för högskolenyborjare. Medianåldern för de studenter som för första gången börjar studera vid universitet respektive högskolor i Sverige under läsåret 2011/12, mätt per 31/12 2011. Bland högskolenyborjarna ingår inresande studenter. Inresande studenter är vanligtvis äldre än svenska högskolenyborjare.

Andel män. Andel män bland högskolenyborjarna läsåret 2011/12. Uppgiften anges i procent.

Andel med utländsk bakgrund. Andel bland högskolenyborjarna (exklusive inresande studenter) läsåret 2011/12 som själva är födda utomlands eller har två föräldrar födda utomlands (hit räknas inte adoptivbarn). Uppgiften avser nyborjare i åldrar upp till och med 64 år. Uppgiften anges i procent. Mer ingående uppgifter om studenter med utländsk bakgrund publiceras löpande vartannat år i Statistiska meddelanden, senast i *Universitet och högskolor. Utländsk bakgrund för studerande i högre utbildning 2010/11, UF 19 SM 1201*, Högskoleverket och SCB.

Jämförelsetal, utländsk bakgrund. För varje lärosäte anges ett jämförelsetal som visar andelen med utländsk bakgrund bland högskolenyborjarna läsåret 2011/12 (i ålder < 65 år) vid lärosätet dividerat med motsvarande tal för ett genomsnitt av individer från samma kommuner och i samma åldrar, dvs. ett tal som visar hur hög andelen med utländsk bakgrund skulle ha varit om utländsk bakgrund inte spelade någon roll för sannolikheten att börja studera. Jämförelsetalet 0,50 visar till exempel att andelen med utländsk bakgrund bland högskolenyborjarna bara är hälften så stor som den skulle ha varit om studenter med utländsk bakgrund hade varit representerade bland högskolenyborjarna i samma utsträckning som i ett genomsnitt av befolkningen i samma åldrar och från samma kommuner som högskolenyborjarna kommer från.

Andel med högskoleutbildade föräldrar. Andel högskolenyborjare, exklusive inresande studenter, som kommer från en hemmiljö där minst en av föräldrarna har utbildning på högskolenivå (minst treårig eftergymnasial utbildning) enligt Svensk utbildningsnomenklatur, SUN. Se vidare Statistiska meddelanden, *Universitet och högskolor. Högskolenyborjare 2011/12 och doktorandnyborjare 2010/11 efter föräldrarnas utbildningsnivå, UF 20 SM 1204*, Högskoleverket och SCB. Uppgiften gäller nyborjare i åldrar upp till och med 34 år. Uppgiften anges i procent.

Jämförelsetal, högutbildade föräldrar. För varje lärosäte anges ett jämförelsetal som visar andelen med högutbildade föräldrar bland högskolenyborjarna läsåret 2011/12 (upp till och med 34 års ålder) vid lärosätet dividerat med motsvarande tal för ett genomsnitt av individer från samma kommuner och i samma åldrar, dvs. ett tal som visar hur hög andelen med högutbildade föräldrar

skulle ha varit om föräldrars utbildning inte spelade någon roll för sannolikheten att börja studera. Jämförelsetalet 0,50 visar till exempel att andelen med högutbildade föräldrar bland högskolenyborjarna bara är hälften så stor som den skulle ha varit om studenter med högutbildade föräldrar hade varit representerade bland högskolenyborjarna i samma utsträckning som i ett genomsnitt av befolkningen i samma åldrar och från samma kommuner som högskolenyborjarna kommer från.

Studenter i utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Antal studenter (hösttermin). Antalet registrerade studenter höstterminen 2012.

Antal inresande studenter. Antalet inresande studenter (utbytesstudenter och freemover-studenter) registrerade höstterminen 2012.

Antal helårsstudenter. Antalet helårsstudenter, exklusive studenter i uppdragsutbildning, läsåret 2011/12. Med helårsstudent menas registrerade studenter omräknade till heltidsekvivalenter. Antalet studenter som är första-gångsregistrerade resp. fortsättningregistrerade på ett kurstillfälle multiplicerat med kurstillfällets högskolepoängomfattning under en viss period dividerat med 60.

Antal helårsprestationer. Antalet helårsprestationer, exklusive uppdragsutbildning, läsåret 2011/12. Helårsprestationer = summa avklarade högskolepoäng på kurs/delkurs under en viss period dividerat med 60. Helårsprestationer redovisas endast för lärosäten med registreringar i Ladok.

Kurser med jämn könsfördelning. Andelen kurser med jämn könsfördelning vid lärosätet. Uppgiften baseras på registrerade kurspoäng för kvinnor respektive män. Andelsuppgiften anger andel kurser av alla kurser vid lärosätet där andelen kurspoäng för kvinnor och män ligger inom intervallet 40–60 procent. Uppgifterna avser alla kurser läsåret 2011/12.

Utbildningsprofil på grundnivå och avancerad nivå. Andelen helårsstudenter inom ett visst ämnesområde av samtliga helårsstudenter läsåret 2011/12. Uppgifter redovisas för sju ämnesområden: humaniora-teologi, juridik-samhällsvetenskap, naturvetenskap, teknik, medicin-odontologi, vård-omsorg samt konst. Uppgiften anges i procent.

Andel helårsstudenter på avancerad nivå, läsåret. Antalet helårsstudenter på kurser på avancerad nivå läsåret 2011/12 som andel av det totala antalet helårsstudenter på grundnivå och avancerad nivå. Uppgiften anges i procent.

Examina på grundnivå och avancerad nivå

Antal avlagda examina. Det totala antalet avlagda examina läsåret 2011/12. I tabellen särredovisas även antalet examina för några större examensgrupper: yrkesexamina totalt, kandidatexamina, magisterexamina samt masterexamina.

Förstagångsexaminerade. Med förstagångsexaminerade menas antalet individer (inklusive inresande studenter) som avlägger sin första examen vid ett universitet eller en högskola i Sverige. Av samtliga examina under läsåret 2011/12 avlades nära 30 procent av studenter som redan avlagt en examen – tidigare eller under samma läsår (dubbellexamina). Vanliga kombinationer av examina som avläggs under samma läsår är en generell examen som kandidatexamen tillsammans med en yrkesexamen som ingenjörsexamen eller sjuksköterskeexamen. Skillnaden mellan antalet avlagda examina och antalet första gång-examinerade individer är stor mellan olika lärosäten.

Antal förstagångsexaminerade som har studerat utomlands. Antalet förstagångsexaminerade läsåret 2011/12 som har haft studiemedel för studier utomlands och/eller deltagit i utbytesstudier någon gång under de senaste sex åren fram till och med examensåret. I uppgiften exkluderas inresande studenter.

Internationellt studentutbyte på grundnivå och avancerad nivå

Antal inresande studenter i utbytesprogram. Uppgiften anger antalet inresande studenter i lärosätenas utbytesprogram kalenderåret 2012, det vill säga internationellt studerandeutbyte på utbytesprogram: EU-program, Nordplus, bilaterala program och annat studentutbyte som organiseras av lärosätena.

Antal utresande studenter i utbytesprogram. Uppgiften anger antalet utresande studenter i lärosätenas utbytesprogram kalenderåret 2012, det vill säga internationellt studerandeutbyte på utbytesprogram: EU-program, Nordplus och bilaterala program som organiseras av lärosätena.

Utbildning på forskarnivå

Antal nybörjare i utbildning på forskarnivå. Uppgiften avser antalet nybörjare i utbildning på forskarnivå kalenderåret 2012.

Rekrytering från egen högskola. Andel av nybörjarna i utbildning på forskarnivå kalenderåret 2012 som tagit någon examen på grundnivå eller avancerad nivå vid det lärosäte där man börjar forskarstudera. Nybörjare utan grundexamen (inte uttagen eller registrerad) ingår i uppgiften om personen har minst fyra registreringsterminer i svensk högskola varav den sista terminen är vid lärosätet där forskarstudierna påbörjats. Uppgiften beräknas, fr.o.m. 2011, endast för lärosäten med minst tio nybörjare i utbildning på forskarnivå. Uppgiften anges i procent.

Andel utländska doktorandnybörjare (hösttermin). Uppgiften anger andel utländska doktorandnybörjare bland samtliga doktorandnybörjare höstterminen 2012 vid aktuellt lärosäte. Med utländsk doktorand avses här doktorander från annat land som är i Sverige i avsikt att studera i utbildning på forskarnivå. Uppgiften anges i procent.

Antal doktorander (hösttermin). Uppgiften gäller antalet aktiva i utbildning på forskarnivå höstterminen 2012. Som aktiva doktorander räknas de som har rapporterats studera minst 1 procent av heltid.

Antal helårskandidater (hösttermin). Uppgiften gäller antalet doktorander i utbildning på forskarnivå höstterminen 2012 omräknat utifrån uppgiften aktivitetsgrad till helårskandidater.

Andel utländska doktorander (hösttermin). Uppgiften anger andel utländska doktorander bland samtliga aktiva i utbildning på forskarnivå höstterminen 2012 vid aktuellt lärosäte. Med utländsk doktorand avses här doktorander från annat land som är i Sverige i avsikt att studera i utbildning på forskarnivå. Uppgiften anges i procent.

Andel anställda som doktorand. Uppgiften anger den procent av samtliga aktiva doktorander som hade anställning som doktorand omräknat i helårskandidater utifrån uppgiften aktivitetsgrad höstterminen 2012. Uppgiften anges i procent.

Antal doktorander per doktorsexamen. Uppgiften anger relationen mellan antalet doktorander (inklusive antagna till licentiatexamen) höstterminen 2012 angivet i helårskandidater och antalet avlagda doktorsexamina kalenderåret 2012. Om studietiden per helårskandidat beräknas till fyra år och tillflödet av nya studenter är konstant blir talet fyra, vilket är lika med den antagna nettostudietiden. Talet påverkas i hög grad av förändringar i inflödet av nya doktorander. Det blir högt i ett skede av ökad tillströmning eller uppbyggnad av utbildningen.

Antal doktorsexamina. Antalet avlagda doktorsexamina kalenderåret 2012.

Andel utländska doktorsexaminerade. Uppgiften anger andel utländska doktorander som avlagt doktorsexamen bland samtliga doktorsexaminerade kalenderåret 2012 vid aktuellt lärosäte. Med utländsk doktorand avses här doktorander från annat land som är i Sverige i avsikt att studera. Uppgiften anges i procent.

Antal licentiatexamina. Antalet avlagda licentiatexamina kalenderåret 2012.

Andel utländska licentiatexaminerade. Uppgiften anger andel utländska doktorander som avlagt licentiatexamen bland samtliga licentiatexaminerade kalenderåret 2012 vid aktuellt lärosäte. Med utländsk doktorand avses här doktorander från annat land som är i Sverige i avsikt att studera. Uppgiften anges i procent.

Personal

Antal anställda. Uppgiften gäller samtliga anställda i oktober 2012 enligt SCB:s personalstatistik, exklusive doktorander med anställning som doktorand. Antalet anställda är omräknat till helårspersoner.

Antal forskande/undervisande personal. Uppgiften avser antalet forskande och undervisande personal omräknat till helårspersoner. Uppgifterna avser all personal enligt SCB:s personalstatistik med mättdatum i oktober 2012. I gruppen ingår professorer, lektorer, meriteringsanställning, adjunkter, samt annan forskande och undervisande personal.

Andel forskande/undervisande personal. Uppgiften gäller andelen forskande och undervisande personal i procent av alla anställda. Antalet anställda respektive forskande och undervisande personal är omräknat till helårspersoner. I gruppen ingår professorer, lektorer, meriteringsanställning, adjunkter, samt annan forskande och undervisande personal.

Andel kvinnor. Andelen kvinnor bland forskande och undervisande personal 2012. Uppgiften anges i procent.

Antal disputerade. Uppgiften gäller antalet personer med doktorsexamen, enligt SCB:s utbildningsregister, bland undervisande och forskande personal. Uppgiften anges i helårspersoner och avser kalenderåret 2012.

Andel disputerade. Antalet disputerade bland forskande och undervisande personal enligt SCB:s utbildningsregister i relation till hela antalet forskande och undervisande personal, exklusive doktorandanställda. Uppgiften anges i procent. Andelen disputerade varierar stort mellan lärosätena beroende bl.a. på huvudinriktning och hur länge undervisning och forskning bedrivits. Så är t.ex. andelen disputerade vid de konstnärliga högskolorna låg eftersom högskoleförordningen föreskriver annan behörighet för lärare vid dessa högskolor.

Antal professorer. Antalet professorer, i helårspersoner, i oktober 2012 enligt SCB:s personalstatistik.

Andel professorer. Uppgiften gäller andelen professorer av all forskande och undervisande personal, båda talen räknade i helårspersoner. Uppgiften anges i procent.

Ekonomi

Totala intäkter. Uppgiften visar de totala intäkterna kalenderåret 2012 och anges i miljoner kronor.

Totala kostnader. Uppgiften gäller de totala kostnaderna kalenderåret 2012 och anges i miljoner kronor. Denna uppgift ger en bild av storleken på lärosätets verksamhet.

Lokalkostnader. Uppgiften avser lokalkostnader för 2012, och anges i procent av de totala kostnaderna. Uppgifterna är inte helt jämförbara mellan lärosätena då det finns skillnader i vilka kostnader som olika lärosäten innefattar i lokalkostnader. Ett exempel är kostnader för lokalvård. I huvudsak har dock skillnaderna i lokalkostnader mellan

lärosätena sin grund i vilken typ av utbildning och forskning som bedrivs. Konstnärlig utbildning och idrottsutbildning är mer än genomsnittligt lokalkrävande och det gäller även teknik och naturvetenskap, medan lokalbehoven är mindre omfattande inom de samhällsvetenskapliga och humanistiska områdena till exempel.

Andel kostnad grundnivå och avancerad nivå. Uppgiften anger hur stor andel av kostnaderna för hela verksamheten kalenderåret 2012 som avser utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Uppgiften anges i procent.

Andel kostnad forskning och utbildning på forskarnivå. Uppgiften anger hur stor andel av kostnaderna för hela verksamheten kalenderåret 2012 som avser forskning och utbildning på forskarnivå. Uppgiften anges i procent.

Finansiering

Andel extern finansiering (procent). Huvuddelen av verksamheten vid universitet och högskolor finansieras med direkta statliga anslag. Övrig finansiering kommer från forskningsråd, andra statliga myndigheter, offentliga forskningsstiftelser, organisationer utan vinstsyfte, kommuner, landsting, privata företag, EU med flera. Uppgiften avser totala externa intäkter i procent av lärosätets totala intäkter för kalenderåret 2012, exklusive finansiella intäkter.

Andel anslagsmedel. De direkta statsanslagens andel av de totala intäkterna, exklusive finansiella intäkter, för kalenderåret 2012. Uppgiften anges i procent.

Andel forskningsanslag. Intäkter från anslag för forskning och utbildning på forskarnivå som andel av lärosätets totala anslag för utbildning och forskning för kalenderåret 2012. Uppgiften anges i procent. Uppgiften ger en bild av hur de statliga anslagen fördelas mellan utbildning på grundnivå och avancerad nivå respektive forskning och utbildning på forskarnivå.

Andel uppdragsutbildning. Andelen av de totala intäkterna för utbildning på grundnivå och avancerad nivå som avser uppdragsutbildning. Uppgiften anges i procent och avser kalenderåret 2012.

Andel uppdragsforskning. Den andel av de totala intäkterna för forskning och utbildning på forskarnivå som avser uppdragsforskning. Uppgiften anges i procent och avser kalenderåret 2012.

Forskningsfinansiering

Intäkter. De totala intäkterna för forskning och utbildning på forskarnivå, dvs. intäkter från direkta statsanslag, externa finansiärer samt finansiella intäkter kalenderåret 2012. Uppgiften anges i miljoner kronor.

Extern finansiering. De externa intäkterna för forskning och utbildning på forskarnivå redovisas i lärosätenas resultaträkningar som intäkter av avgifter och bidrag. Bidrag för forskning lämnas från forskningsråd, statliga myndigheter, offentliga forskningsstiftelser, kommuner, lands- ting, EU, företag i Sverige, organisationer utan vinstsyfte i Sverige, företag i utlandet, organisationer utan vinstsyfte i utlandet och andra bidragsgivare. Uppgiften avser intäkter från externa finansiärer som andel av de totala intäkterna till forskning och utbildning på forskarnivå kalenderåret 2012, exklusive finansiella intäkter. Uppgiften anges i procent.

Andel forskningsbidrag. Andelen forskningsbidrag av de totala intäkterna för forskning och utbildning på forskarnivå kalenderåret 2012, exklusive finansiella intäkter. Uppgiften anges i procent.

Andel intäkter från EU:s ramprogram. Intäkter från EU:s ramprogram (inklusive European Research Council, ERC) som andel av de totala intäkterna för forskning och utbildning på forskarnivå kalenderåret 2012. Uppgiften anges i procent.

Andel intäkter från VR, FAS och Formas. Uppgiften anger andelen intäkter från de tre forskningsråden Vetenskapsrådet (VR), Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS) och Forskningsrådet för miljö, arella näringar och samhällsbyggande (Formas) av de totala intäkterna för utbildning på forskarnivå och forskning under 2012. Uppgiften anges i procent.

Lärosäten i nyckeltalstabellen

Uppsala universitet	UU
Lunds universitet	LU
Göteborgs universitet	GU
Stockholms universitet	SU
Umeå universitet	UmU
Linköpings universitet	LiU
Karolinska institutet	KI
Kungl. Tekniska högskolan	KTH
Chalmers tekniska högskola	CTH
Luleå tekniska universitet	LTU
Handelshögskolan i Stockholm	HHS
Sveriges lantbruksuniversitet	SLU
Karlstads universitet	KaU
Linnéuniversitetet	LNU
Örebro universitet	ORU
Mittuniversitetet	MiU
Blekinge tekniska högskola	BTH
Försvarshögskolan	FHS
Gymnastik- och idrottshögskolan	GIH
Högskolan i Borås	HB
Högskolan Dalarna	HDa
Högskolan på Gotland	HG
Högskolan i Gävle	HiG
Högskolan i Halmstad	HH
Högskolan i Jönköping	HJ
Högskolan Kristianstad	HKr
Högskolan i Skövde	HS
Högskolan Väst	HV
Malmö högskola	MaH
Mälardalens högskola	MdH
Södertörns högskola	SH
Dans- och cirkushögskolan	DCH
Konstfack	KF
Kungl. Konsthögskolan	KKH
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	KMH
Operahögskolan i Stockholm	OH
Stockholms dramatiska högskola	SDH

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	Riket	UU	LU	GU	SU	UmU	LiU	KI
Nybjörjare vid lärosätet	189 847	14 698	13 097	12 124	19 580	12 760	7 786	3 623
Andel nationell mobilitet (procent)	33	36	31	29	35	41	24	30
Antal inresande studenter bland nybjörjare	20 787	1 876	2 564	1 225	1 587	869	1 391	359
Första gången i högskoleutbildning i Sverige	92 258	6 895	8 003	6 708	9 511	4 657	5 087	1 295
Andel nybjörjare på förstahandsval (procent)	67	70	76	71	66	68	71	63
Kvarvarande år 2	59	60	63	60	48	55	71	67
Medianålder för högskolenybjörjare	21,7	21,2	21,3	21,6	21,4	21,9	21,4	22,7
Andel män, högskolenybjörjare (procent)	45	44	45	36	38	41	50	28
Andel med utländsk bakgrund (procent)	18	16	16	19	24	11	13	42
Jämförelsetal, utländsk bakgrund.	0,9	0,9	0,8	0,9	1,0	0,7	0,8	1,6
Andel med högskoleutbildade föräldrar (procent)	36	46	50	44	43	35	38	45
Jämförelsetal, högt utbildade föräldrar.	1,5	1,6	1,8	1,7	1,4	1,5	1,7	1,6
Antal studenter (hösttermin)	356 998	27 039	31 540	31 342	36 339	22 026	19 877	7 654
Antal inresande studenter (hösttermin)	26 023	2 113	3 314	1 698	2 254	1 228	1 542	390
Antal helårsstudenter, läsår	313 521	23 331	28 587	26 448	30 004	16 699	17 915	6 098
Antal helårsprestationer, läsår	248 825	18 777	23 719	21 400	22 195	13 617	15 346	5 558
Andel kurser med jämn könsfördelning	27	38	34	31	30	31	27	27
Andel helårsstudenter inom humaniora-teologi (procent, läsår)	16	20	15	20	25	15	12	0
Andel helårsstudenter inom samhällsvetenskap-juridik (procent, läsår)	42	40	40	47	62	44	35	10
Andel helårsstudenter inom naturvetenskap (procent, läsår)	10	16	12	9	11	10	14	2
Andel helårsstudenter inom teknik (procent, läsår)	14	8	16		0	6	20	
Andel helårsstudenter inom medicin-odontologi (procent, läsår)	6	7	6	8		11	7	52
Andel helårsstudenter inom vård-omsorg (procent, läsår)	7	5	4	6	0	9	8	36
Andel helårsstudenter inom konst (procent, läsår)	2	0	3	5		2	1	
Andel helårsstudenter på avancerad nivå (procent, läsår)	19	23	24	21	19	20	23	40
Totalt antal avlagda examina	69 751	5 025	5 969	5 828	5 265	3 880	4 224	2 000
Antal yrkesexamina	28 470	1 937	2 234	2 075	2 208	1 982	1 707	1 324
Antal kandidatexamina	23 377	1 509	1 945	2 202	1 855	1 024	1 121	426
Antal magisterexamina	8 374	906	896	749	648	470	450	143
Antal masterexamina	7 545	609	831	725	516	214	890	100
Antal förstagångsexaminerade	47 964	3 607	4 354	3 815	3 914	2 538	2 843	974
Antal förstagångsexaminerade som har studerat utomlands	5 889	675	837	529	560	241	415	178
Antal inresande studenter i utbytesprogram	18 256	1 475	1 907	1 085	1 443	843	1 365	309
Antal utresande studenter i utbytesprogram	8 429	1 011	1 137	687	614	272	629	134
Utbildning på forskarnivå								
Antal nybjörjare i utbildning på forskarnivå	3 718	423	497	296	295	237	204	436
Rekrytering från egen högskola (procent)	45	48	58	50	44	53	50	33
Andel utländska doktorandnybjörjare (hösttermin)	42	42	38	27	46	33	32	42
Antal doktorander (hösttermin)	18 934	2 052	2 726	1 676	1 548	1 122	1 210	2 307
Antal helårsdoktorander (hösttermin)	13 669	1 553	1 840	1 119	1 193	787	838	1 692
Andel utländska doktorander (hösttermin)	31	29	26	16	31	27	25	32
Andel anställda som doktorand (helårsdoktorander, procent)	62	63	73	56	60	66	70	39
Antal doktorander (helårsdoktorander) per doktorsexamen	5	5	6	5	5	5	5	6
Antal doktorsexamina	2 535	314	325	233	229	174	169	301
Andel utländska doktorsexaminerade	27	25	29	9	22	22	17	31
Antal licentiatexamina	790	75	62	36	65	15	55	7
Andel utländska licentiatexaminerade	36	23	23	17	31	47	29	29
Personal								
Antal anställda (helårspersoner)	49 011	4 487	5 513	4 232	3 490	3 255	2 667	3 847
Antal forskande/undervisande personal (helårspersoner)	27 878	2 624	2 798	2 438	2 132	1 866	1 545	1 952
Andel forskande/undervisande personal (procent)	57	58	51	58	61	57	58	51
Andel kvinnor av forskande/undervisande personal (procent)	43	43	37	49	46	45	39	52
Antal disputerade av forsk/underv. personal (helårspersoner)	15 898	1 611	1 883	1 557	1 280	1 164	972	1 230
Andel disputerade av forsk/underv. personal (procent)	57	61	67	64	60	62	63	63
Antal professorer (helårspersoner)	4 913	565	718	480	449	325	317	364
Andel professorer av forsk/underv.personal (procent)	18	22	26	20	21	17	21	19
Ekonomi								
Totala intäkter, miljoner kronor	61 178	5 546	6 953	5 427	4 333	3 939	3 317	5 646
Totala kostnader, miljoner kronor	60 728	5 513	6 926	5 379	4 283	3 927	3 323	5 506
varav lokalkostnader (procent)	13,0	11,5	13,0	11,8	16,6	10,1	13,5	12,1
Andel kostnad grundnivå och avancerad nivå (procent)	42,7	31,1	34,3	38,6	42,5	41,6	44,9	17,5
Andel kostnad forskning/utb.forskarnivå (procent)	56,6	68,9	65,7	61,4	57,5	58,4	55,1	82,5
Finansiering								
Andel extern finansiering (procent)	36,9	37,9	41,1	32,7	30,8	36,3	32,3	54,1
Andel anslagsmedel	63,1	62,1	58,9	67,3	69,2	63,7	67,7	45,9
varav andel forskningsanslag	41,3	57,0	53,4	47,2	47,8	45,3	37,5	67,5
Andel uppdragsutbildning	4,9	5,0	4,4	3,2	4,5	7,8	1,1	6,6
Andel uppdragsforskning	4,9	3,7	2,1	4,2	3,2	9,1	2,7	8,4
Forskningsfinansiering								
Intäkter, miljoner kronor	34 892	3 871	4 672	3 332	2 545	2 289	1 817	4 692
varav extern finansiering (procent)	54,1	49,1	53,1	48,1	43,8	50,3	53,5	62,6
varav forskningsbidrag (procent)	43,7	39,5	46,6	37,7	37,3	33,8	44,7	47,6
varav intäkter från EU:s ramprogram (procent)	3,3	3,0	4,6	2,6	2,2	2,0	3,1	3,0
varav intäkter från VR, FAS och Formas (procent)	11,9	15,5	18,6	17,5	16,6	14,5	15,5	15,5

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	KTH	CTH	LTU	HHS	SLU	KaU	LNH	ORU
Nybjörjare vid lärosätet	6 936	2 920	8 886	682	2 181	5 613	14 956	6 106
Andel nationell mobilitet (procent)	36	29	43	36	35	34	41	32
Antal inresande studenter bland nybjörjare	1 854	884	478	250	381	432	1 257	251
Första gången i högskoleutbildning i Sverige	4 104	2 149	2 861	480	1 077	2 599	5 468	2 784
Andel nybjörjare på förstahandsval (procent)	72	79	64		80	68	69	61
Kvarvarande år 2	66	85	58	89	73	61	54	57
Medianålder för högskolenybjörjare	21,9	21,6	21,8	22,1	22,5	21,5	21,8	21,2
Andel män, högskolenybjörjare (procent)	69	73	51	56	39	40	42	40
Andel med utländsk bakgrund (procent)	27	11	11	14	9	12	14	20
Jämförelsetal, utländsk bakgrund.	1,2	0,6	0,8	0,7	0,5	0,9	0,8	1,1
Andel med högskoleutbildade föräldrar (procent)	48	49	33	75	42	28	27	30
Jämförelsetal, högutbildade föräldrar.	1,7	2,0	1,5	2,2	1,9	1,4	1,3	1,5
Antal studenter (hösttermin)	13 365	9 231	12 750	1 813	4 632	10 597	19 982	10 728
Antal inresande studenter (hösttermin)	2 430	1 236	529	351	448	404	1 251	294
Antal helårsstudenter, läsår	12 442	8 365	7 728	1 659	4 038	8 603	15 373	9 866
Antal helårsprestationer, läsår	10 056	7 533	6 080		3 624	6 949	11 831	8 073
Andel kurser med jämn könsfördelning	21	17	21		17	24	21	31
Andel helårsstudenter inom humaniora-teologi (procent, läsår)	4	2	13	2	0	13	20	10
Andel helårsstudenter inom samhällsvetenskap-juridik (procent, läsår)	2	7	31	98	15	51	50	61
Andel helårsstudenter inom naturvetenskap (procent, läsår)	18	16	10		48	9	7	3
Andel helårsstudenter inom teknik (procent, läsår)	72	64	29		21	9	7	6
Andel helårsstudenter inom medicin-odontologi (procent, läsår)	0		4		15	4	3	7
Andel helårsstudenter inom vård-omsorg (procent, läsår)		0	8			6	5	8
Andel helårsstudenter inom konst (procent, läsår)		0	4			5	4	3
Andel helårsstudenter på avancerad nivå (procent, läsår)	40	36	13	54	30	12	8	13
Totalt antal avlagda examina	2 399	3 374	1 371	577	952	1 752	2 943	2 424
Antal yrkesexamina	1 065	1 154	658		414	893	1 489	1 182
Antal kandidatexamina	263	886	352	240	298	510	1 000	777
Antal magisterexamina	151	23	88	189	54	245	268	203
Antal masterexamina	856	1 303	158	148	184	78	72	102
Antal förstagångsexaminerade	2 083	1 812	1 033	493	692	1 242	2 269	1 832
Antal förstagångsexaminerade som har studerat utomlands	281	231	84	183	76	88	269	109
Antal inresande studenter i utbytesprogram	1 502	767	485	141	384	409	1 356	276
Antal utresande studenter i utbytesprogram	699	366	101	158	87	133	341	104
Utbildning på forskarnivå								
Antal nybjörjare i utbildning på forskarnivå	430	208	96	21	92	74	51	104
Rekrytering från egen högskola (procent)	36	53	29	43	33	53	45	41
Andel utländska doktorandnybjörjare (hösttermin)	73	48	65	43	57	25	28	30
Antal doktorander (hösttermin)	1 952	1 149	523	138	602	245	282	477
Antal helårsdoktorander (hösttermin)	1 503	833	391	123	469	166	186	315
Andel utländska doktorander (hösttermin)	56	43	44	38	39	18	24	16
Andel anställda som doktorand (helårsdoktorander, procent)	59	79	66	11	74	63	75	52
Antal doktorander (helårsdoktorander) per doktorsexamen	6	5	7	8	5	7	5	6
Antal doktorsexamina	235	172	57	16	103	25	38	55
Andel utländska doktorsexaminerade	48	37	44	44	41	20	5	11
Antal licentiatexamina	153	152	72	2	15	9	6	14
Andel utländska licentiatexaminerade	59	29	38		20	11	50	14
Personal								
Antal anställda (helårspersoner)	2 669	1 951	1 092	198	2 765	950	1 517	916
Antal forskande/undervisande personal (helårspersoner)	1 484	1 097	564	96	1 427	609	926	504
Andel forskande/undervisande personal (procent)	56	56	52	48	52	64	61	55
Andel kvinnor av forskande/undervisande personal (procent)	24	21	35	22	44	48	45	48
Antal disputerade av forsk/underv. personal (helårspersoner)	853	664	343	77	844	289	406	275
Andel disputerade av forsk/underv. personal (procent)	57	61	61	80	59	47	44	55
Antal professorer (helårspersoner)	301	189	111	31	239	73	91	81
Andel professorer av forsk/underv.personal (procent)	20	17	20	33	17	12	10	16
Ekonomi								
Totala intäkter, miljoner kronor	3 948	3 173	1 511	422	3 059	974	1 536	1 075
Totala kostnader, miljoner kronor	3 891	3 140	1 452	374	3 150	992	1 570	1 016
varav lokalkostnader (procent)	16,5	13,5	11,8	20,4	10,6	12,9	12,7	14,9
Andel kostnad grundnivå och avancerad nivå (procent)	32,1	27,6	45,0	57,6	20,1	67,0	73,8	66,5
Andel kostnad forskning/utb.forskarnivå (procent)	67,9	72,4	55,0	42,4	66,8	33,0	26,2	33,5
Finansiering								
Andel extern finansiering (procent)	48,7	50,6	34,8	82,3	48,3	22,3	19,3	17,2
Andel anslagsmedel	51,3	49,4	65,2	17,7	51,7	77,7	80,7	82,8
varav andel forskningsanslag	49,0	49,5	34,0	38,0	64,0	25,7	22,2	24,4
Andel uppdragsutbildning	3,3	1,4	1,4		2,0	5,1	11,6	0,9
Andel uppdragsforskning	3,4	5,1	13,4		4,3	6,2	3,9	2,4
Forskningsfinansiering								
Intäkter, miljoner kronor	2 701	2 312	832	213	2 052	330	415	359
varav extern finansiering (procent)	63,1	66,4	59,7	86,7	50,6	41,2	33,5	39,6
varav forskningsbidrag (procent)	54,6	54,0	44,1	82,7	38,1	34,1	26,4	33,4
varav intäkter från EU:s ramprogram (procent)	6,8	6,3	4,7	1,6	1,4	0,2	0,9	4,2
varav intäkter från VR, FAS och Formas (procent)	14,0	14,2	3,8	1,2	11,7	6,4	5,6	7,2

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	MiU	BTH	FHS	GIH	HB	HDa	HG	HiG
Nybjörjare vid lärosätet	8 339	3 809	449	633	4 521	7 834	4 801	7 191
Andel nationell mobilitet (procent)	47	46	49	41	29	44	55	44
Antal inresande studenter bland nybjörjare	277	352	1	14	275	508	107	219
Första gången i högskoleutbildning i Sverige	2 491	1 290	117	226	2 146	2 583	810	2 135
Andel nybjörjare på förstahandsval (procent)	67	63	100	73	58	66	70	67
Kvarvarande år 2	42	44	58	70	57	45	26	49
Medianålder för högskolenybjörjare	22,6	22,4	21,3	21,7	22,0	22,5	23,3	22,6
Andel män, högskolenybjörjare (procent)	37	58	74	56	31	42	47	36
Andel med utländsk bakgrund (procent)	12	17	11	15	19	16	12	14
Jämförelsetal, utländsk bakgrund.	0,8	1,0	0,5	0,7	1,0	1,0	0,6	0,8
Andel med högskoleutbildade föräldrar (procent)	27	26	44	34	25	28	28	22
Jämförelsetal, högutbildade föräldrar.	1,3	1,2	1,7	1,3	1,1	1,4	1,3	1,1
Antal studenter (hösttermin)	10 967	4 858	559	948	7 535	9 100	4 204	9 275
Antal inresande studenter (hösttermin)	514	684	1	14	367	635	139	498
Antal helårsstudenter, läsår	7 930	4 019	542	646	6 215	6 878	2 307	6 383
Antal helårs prestationer, läsår	6 152	3 092	443	532	5 175	4 996	1 403	5 017
Andel kurser med jämn könsfördelning	19	22	29	48	10	25	25	26
Andel helårsstudenter inom humaniora-teologi (procent, läsår)	18	2	11		11	39	54	13
Andel helårsstudenter inom samhällsvetenskap-juridik (procent, läsår)	48	27	46	17	48	36	22	47
Andel helårsstudenter inom naturvetenskap (procent, läsår)	4	5			4	4	5	7
Andel helårsstudenter inom teknik (procent, läsår)	12	53	13		17	9	18	18
Andel helårsstudenter inom medicin-odontologi (procent, läsår)	3	3			4	4		3
Andel helårsstudenter inom vård-omsorg (procent, läsår)	10	9		13	10	6		10
Andel helårsstudenter inom konst (procent, läsår)	3	0			3			1
Andel helårsstudenter på avancerad nivå (procent, läsår)	8	23	6	19	14	8	4	8
Totalt antal avlagda examina	1 858	934	143	94	2 089	1 178	217	1 047
Antal yrkesexamina	643	135	74	32	741	507		420
Antal kandidatexamina	837	270	35	34	810	439	147	421
Antal magisterexamina	204	224	34	26	357	178	46	115
Antal masterexamina	75	272			36	1		10
Antal förstagångsexaminerade	1 216	735	128	55	1 094	818	177	776
Antal förstagångsexaminerade som har studerat utomlands	46	26	6	6	79	20	14	18
Antal inresande studenter i utbytesprogram	312	279		7	270	430	37	185
Antal utresande studenter i utbytesprogram	129	66			137	51	10	23
Utbildning på forskarnivå								
Antal nybjörjare i utbildning på forskarnivå	27	10		9	9	1		7
Rekrytering från egen högskola (procent)	33	40						
Andel utländska doktorandnybjörjare (hösttermin)	67				100			25
Antal doktorander (hösttermin)	201	102		15	45	3		10
Antal helårskandidater (hösttermin)	156	78		12	31	1		7
Andel utländska doktorander (hösttermin)	33	51			49	67		30
Andel anställda som doktorand (helårskandidater, procent)	74	62		66	62	100		98
Antal doktorander (helårskandidater) per doktorsexamen	11	4			16			
Antal doktorsexamina	14	18			2			
Andel utländska doktorsexaminerade	14	50						
Antal licentiatexamina	21	9						
Andel utländska licentiatexaminerade	62	78						
Personal								
Antal anställda (helårs personer)	792	395	315	113	560	637	164	519
Antal forskande/undervisande personal (helårs personer)	485	211	219	78	339	417	105	354
Andel forskande/undervisande personal (procent)	61	54	69	69	61	66	64	68
Andel kvinnor av forskande/undervisande personal (procent)	44	38	24	54	52	55	36	47
Antal disputerade av forsk/underv. personal (helårs personer)	234	92	41	34	152	165	44	152
Andel disputerade av forsk/underv. personal (procent)	48	44	19	44	45	40	42	43
Antal professorer (helårs personer)	69	30	8	4	33	28	11	25
Andel professorer av forsk/underv. personal (procent)	14	14	4	5	10	7	11	7
Ekonomi								
Totala intäkter, miljoner kronor	927	457	474	131	578	579	199	570
Totala kostnader, miljoner kronor	945	470	482	135	598	595	190	544
varav lokalkostnader (procent)	12,2	10,6	11,4	15,9	13,1	10,9	11,0	14,9
Andel kostnad grundnivå och avancerad nivå (procent)	58,9	64,9	71,4	73,3	74,9	81,8	76,3	78,7
Andel kostnad forskning/utb.forskarnivå (procent)	41,1	35,1	28,6	26,7	25,1	18,2	23,7	21,3
Finansiering								
Andel extern finansiering (procent)	23,4	22,8	50,8	18,8	16,1	22,3	26,2	12,7
Andel anslagsmedel	76,6	77,2	49,2	81,2	83,9	77,7	73,8	87,3
varav andel forskningsanslag	27,9	23,4	28,0	17,3	11,1	12,0	14,0	16,7
Andel uppdragsutbildning	1,8	2,0	48,2	0,9	4,8	8,7	0,4	3,3
Andel uppdragsforskning	3,1	6,8	40,7		2,7	5,4	3,3	1,9
Forskningsfinansiering								
Intäkter, miljoner kronor	371	164	135	37	108	104	40	124
varav extern finansiering (procent)	46,4	49,5	51,6	50,1	50,4	48,2	48,6	33,3
varav forskningsbidrag (procent)	42,6	41,0	8,6	47,2	40,0	33,7	40,5	29,4
varav intäkter från EU:s ramprogram (procent)	0,1	1,8			0,2		1,2	0,5
varav intäkter från VR, FAS och Formas (procent)	1,8	0,5		9,4	4,0	3,9	4,6	10,1

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	HH	HJ	HKr	HS	HV	MaH	MdH	SH
Nyborjare vid lärosätet	4 344	6 914	7 768	6 921	4 073	9 007	5 932	4 847
Andel nationell mobilitet (procent)	37	27	50	40	33	36	34	38
Antal inresande studenter bland nyborjare	412	881	224	172	172	646	587	221
Första gången i högskoleutbildning i Sverige	1 989	3 320	1 742	2 457	1 775	3 780	2 747	2 068
Andel nyborjare på förstahandsval (procent)	64	69	59	56	60	62	60	59
Kvarvarande år 2	59	52	45	44	55	57	59	49
Medianålder för högskolenyborjare	21,6	21,8	22,8	22,5	21,9	21,9	21,8	21,2
Andel män, högskolenyborjare (procent)	42	43	33	43	37	36	39	36
Andel med utländsk bakgrund (procent)	18	17	18	16	18	30	24	34
Jämförelsetal, utländsk bakgrund.	1,0	1,0	0,9	0,9	1,0	1,2	1,1	1,2
Andel med högskoleutbildade föräldrar (procent)	27	27	23	23	21	29	27	33
Jämförelsetal, högutbildade föräldrar.	1,3	1,4	1,1	1,2	1,0	1,2	1,3	1,2
Antal studenter (hösttermin)	6 296	9 870	8 004	7 169	7 118	16 068	9 861	7 764
Antal inresande studenter (hösttermin)	382	948	339	259	154	1 052	695	232
Antal helårsstudenter, läsår	5 475	8 289	5 891	4 492	5 043	12 529	7 922	7 362
Antal helårsprestationer, läsår	4 508	6 820	4 367	3 211	4 018	9 786	6 394	5 712
Andel kurser med jämn könsfördelning	23	31	18	16	18	23	20	25
Andel helårsstudenter inom humaniora-teologi (procent, läsår)	17	17	6	11	8	13	14	35
Andel helårsstudenter inom samhällsvetenskap-juridik (procent, läsår)	44	42	62	35	59	55	47	49
Andel helårsstudenter inom naturvetenskap (procent, läsår)	8	3	5	12	2	2	8	4
Andel helårsstudenter inom teknik (procent, läsår)	14	18	8	29	12	12	12	0
Andel helårsstudenter inom medicin-odontologi (procent, läsår)	3	5	4	6	4	5	6	
Andel helårsstudenter inom vård-omsorg (procent, läsår)	7	11	14	8	13	7	11	0
Andel helårsstudenter inom konst (procent, läsår)	0	1	0	1	0	3	2	0
Andel helårsstudenter på avancerad nivå (procent, läsår)	8	14	7	7	7	12	12	7
Totalt antal avlagda examina	1 271	2 475	1 291	820	1 301	2 351	1 826	1 046
Antal yrkesexamina	366	961	590	169	537	1 308	679	230
Antal kandidatexamina	641	1 084	551	344	567	603	749	651
Antal magisterexamina	191	135	131	222	120	284	319	131
Antal masterexamina	32	113		3	5	56	54	20
Antal förstagångsexaminerade	879	1 560	773	607	862	1 811	1 224	893
Antal förstagångsexaminerade som har studerat utomlands	65	322	36	28	26	160	66	113
Antal inresande studenter i utbytesprogram	464	719	225	166	177	355	502	227
Antal utresande studenter i utbytesprogram	129	439	57	41	42	227	358	125
Utbildning på forskarnivå								
Antal nyborjare i utbildning på forskarnivå	6	31		9	5	46	74	21
Rekrytering från egen högskola (procent)		35				35	46	38
Andel utländska doktorandnyborjare (hösttermin)	50	25		25		17	33	24
Antal doktorander (hösttermin)	19	146		17	9	154	183	53
Antal helårsdoktorander (hösttermin)	11	93		9	4	98	117	45
Andel utländska doktorander (hösttermin)	47	23		18	22	12	29	32
Andel anställda som doktorand (helårsdoktorander, procent)	65	71		56	62	57	52	100
Antal doktorander (helårsdoktorander) per doktorsexamen	11	4				8	6	
Antal doktorsexamina	1	21				13	20	
Andel utländska doktorsexaminerade	100	24					25	
Antal licentiatexamina		2				1	19	
Andel utländska licentiatexaminerade							42	
Personal								
Antal anställda (helårspersoner)	475	592	463	378	460	1 346	739	616
Antal forskande/undervisande personal (helårspersoner)	274	335	324	240	295	774	461	352
Andel forskande/undervisande personal (procent)	58	57	70	63	64	58	62	57
Andel kvinnor av forskande/undervisande personal (procent)	45	53	59	41	53	54	50	50
Antal disputerade av forsk/underv. personal (helårspersoner)	124	154	125	98	123	365	187	228
Andel disputerade av forsk/underv. personal (procent)	45	46	39	41	42	47	41	65
Antal professorer (helårspersoner)	27	43	13	22	18	74	40	53
Andel professorer av forsk/underv.personal (procent)	10	13	4	9	6	10	9	15
Ekonomi								
Totala intäkter, miljoner kronor	488	800	453	417	451	1 275	843	652
Totala kostnader, miljoner kronor	487	755	459	403	441	1 274	816	647
varav lokalkostnader (procent)	15,2	11,3	11,0	14,9	10,3	13,1	12,4	16,0
Andel kostnad grundnivå och avancerad nivå (procent)	76,5	73,3	85,8	78,7	79,5	80,6	74,9	57,0
Andel kostnad forskning/utb.forskarnivå (procent)	23,5	26,7	14,2	21,3	20,5	19,4	25,1	43,0
Finansiering								
Andel extern finansiering (procent)	17,3	25,9	13,5	16,8	16,3	20,9	22,7	39,9
Andel anslagsmedel	82,7	74,1	86,5	83,2	83,7	79,1	77,3	60,1
varav andel forskningsanslag	13,1	14,5	11,7	11,3	10,3	10,4	12,0	10,2
Andel uppdragsutbildning	2,3	3,5	6,4	3,2	4,8	6,5	2,2	1,5
Andel uppdragsforskning	6,5	3,6	5,5	1,1	2,0	11,6	2,6	1,1
Forskningsfinansiering								
Intäkter, miljoner kronor	112	202	62	87	87	236	212	283
varav extern finansiering (procent)	53,1	55,3	25,6	54,2	55,5	55,7	63,1	85,8
varav forskningsbidrag (procent)	46,4	41,5	20,1	51,3	52,9	43,9	57,9	83,1
varav intäkter från EU:s ramprogram (procent)	2,4	1,8		3,9	2,6	0,5	0,9	0,1
varav intäkter från VR, FAS och Formas (procent)	6,2	6,3	5,2	0,6	3,1	12,9	5,7	4,9

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	DCH	KF	KKH	KMH	OH	SDH
Nybjörjare vid lärosätet	78	286	116	183	18	79
Andel nationell mobilitet (procent)	15	28	22	27	33	32
Antal inresande studenter bland nybjörjare	19	59	28	33	2	8
Första gången i högskoleutbildning i Sverige	59	120	48	106	5	19
Andel nybjörjare på förstahandsval (procent)						
Kvarvarande år 2	59	85	70	71	100	45
Medianålder för högskolenybjörjare	23,0	25,4	28,0	22,4		
Andel män, högskolenybjörjare (procent)	31	32	42	68		47
Andel med utländsk bakgrund (procent)						
Jämförelsetal, utländsk bakgrund.						
Andel med högskoleutbildade föräldrar (procent)						
Jämförelsetal, högutbildade föräldrar.						
Antal studenter (hösttermin)	204	769	216	790	39	302
Antal inresande studenter (hösttermin)	41	92	38	150	7	25
Antal helårsstudenter, läsår	157	590	209	603	38	207
Antal helårsprestationer, läsår	149	536				204
Andel kurser med jämn könsfördelning	4	23		38		30
Andel helårsstudenter inom humaniora-teologi (procent, läsår)				1		
Andel helårsstudenter inom samhällsvetenskap-juridik (procent, läsår)	38	7		15		
Andel helårsstudenter inom naturvetenskap (procent, läsår)						
Andel helårsstudenter inom teknik (procent, läsår)		0				
Andel helårsstudenter inom medicin-odontologi (procent, läsår)						
Andel helårsstudenter inom vård-omsorg (procent, läsår)						
Andel helårsstudenter inom konst (procent, läsår)	62	91	100	81	100	100
Andel helårsstudenter på avancerad nivå (procent, läsår)	13	36	73	23	43	26
Totalt antal avlagda examina	23	92	44	47	12	63
Antal yrkesexamina		12		18		
Antal kandidatexamina	19	35	21	20	5	37
Antal magisterexamina		2	3			26
Antal masterexamina	3	43	20	9	7	
Antal förstagångsexaminerade	22	71	30	45	8	52
Antal förstagångsexaminerade som har studerat utomlands	3	21	6	6	1	4
Antal inresande studenter i utbytesprogram	7	41	22	41		1
Antal utresande studenter i utbytesprogram		21	11	40		
Utbildning på forskarnivå						
Antal nybjörjare i utbildning på forskarnivå						
Rekrytering från egen högskola (procent)						
Andel utländska doktorandnybjörjare (hösttermin)						
Antal doktorander (hösttermin)						
Antal helårsdoktorander (hösttermin)						
Andel utländska doktorander (hösttermin)						
Andel anställda som doktorand (helårsdoktorander, procent)						
Antal doktorander (helårsdoktorander) per doktorsexamen						
Antal doktorsexamina						
Andel utländska doktorsexaminerade						
Antal licentiatexamina						
Andel utländska licentiatexaminerade						
Personal						
Antal anställda (helårspersoner)	55	131	50	162	21	97
Antal forskande/undervisande personal (helårspersoner)	34	67	31	91	13	48
Andel forskande/undervisande personal (procent)	62	52	62	56	65	49
Andel kvinnor av forskande/undervisande personal (procent)	58	59	60	29	54	60
Antal disputerade av forsk/underv. personal (helårspersoner)	2	12	1	8		1
Andel disputerade av forsk/underv. personal (procent)	6	18	2	8		1
Antal professorer (helårspersoner)	2	14	11	28	2	9
Andel professorer av forsk/underv.personal (procent)	6	21	36	30	13	20
Ekonomi						
Totala intäkter, miljoner kronor	69	163	70	161	27	135
Totala kostnader, miljoner kronor	70	165	75	164	27	134
varav lokalkostnader (procent)	22,5	25,8	27,6	15,1	23,3	26,4
Andel kostnad grundnivå och avancerad nivå (procent)	85,2	94,1	84,7	95,5	80,2	92,7
Andel kostnad forskning/utb.forskarnivå (procent)	14,8	5,9	15,3	4,5	19,8	7,3
Finansiering						
Andel extern finansiering (procent)	13,9	6,6	7,1	5,7	12,2	7,4
Andel anslagsmedel	86,1	93,4	92,9	94,3	87,8	92,6
varav andel forskningsanslag	9,5	4,9	6,7	5,0	20,5	8,5
Andel uppdragsutbildning		0,5				0,2
Andel uppdragsforskning						
Forskningsfinansiering						
Intäkter, miljoner kronor	10	11	8	8	5	11
varav extern finansiering (procent)	44,1	28,7	43,5	5,1	9,0	4,8
varav forskningsbidrag (procent)	41,3	28,7	42,0	3,0	9,0	4,7
varav intäkter från EU:s ramprogram (procent)				1,8		
varav intäkter från VR, FAS och Formas (procent)	39,7	8,2	16,2			

Nyckeltal för yrkesexamensprogram

I detta avsnitt redovisas antalsuppgifter och andra karakteristika för ett antal utbildningsprogram som leder till en yrkesexamen på grundnivå eller avancerad nivå (enligt 2007 års examensordning), bilagorna till högskoleförordningen (SFS 1993:100), förordning för Sveriges lantbruksuniversitet (SFS 1993:221) och förordning för Försvarshögskolan (SFS 2007:1164).

Det finns ett femtiotal yrkesexamina i högskolan. Utbildningar som leder fram till dessa examina organiseras i form av program, så kallade yrkesexamensprogram. Hösten 2012 fanns utbildning mot ett yrkesexamensprogram vid fler än 40 lärosäten och enskilda utbildningsanordnare. Storleksmässigt är det skillnader mellan programmen. Räknat i antal nybörjare fanns 85 procent av alla nybörjare på utbildning mot yrkesexamen på de tio största yrkesprogrammen.

Drygt 140 000 studenter var hösten 2012 registrerade på ett utbildningsprogram som leder till en yrkesexamen. De fyra största examensinriktningarna, dvs. utbildning mot lärarexamen (34 200 studerande), civilingenjörsexamen (25 500 studerande), sjuksköterskeexamen (13 300 studerande) respektive högskoleingenjörsexamen (11 700 studerande) stod för 60 procent av samtliga yrkesutbildningar läsåret 2011/12. Totalt avlades 28 300 yrkesexamina läsåret 2011/12, varav 15 200 på grundnivå och 13 100 på avancerad nivå. Avlagda examina från de fyra största utbildningarna motsvarar nära två tredjedelar av samtliga yrkesexamina.

Av de redovisade yrkesexamensprogrammen avslutas 27 program med examen på grundnivå och 20 program med examen på avancerad nivå. Lärarexamen, beroende på inriktning, kan avläggas på antingen grundnivå eller avancerad nivå. I vidstående tabell redovisas samtliga lärarprogram tillsammans under samlingsnamnet lärarexamen. Där ingår då de fyra lärarutbildningsprogrammen som leder till förskollärarexamen, grundlärarexamen, ämneslärarexamen respektive yrkeslärarexamen och som de första studenterna antogs till hösten 2011.

Utbildningarna skiljer sig åt vad beträffar studentgruppens sammansättning bl.a. med avseende på social bakgrund, ålder och kön. I påbyggnadsutbildningar på avancerad nivå såsom barnmorskeutbildning, speciallärarutbildning och specialistjuksköterskeutbildning är till exempel studenterna i genomsnitt betydligt äldre än i övriga utbildningar, vilket är naturligt eftersom dessa utbildningar kräver en tidigare examen.

I tabellen redovisas ett antal kvantitativa uppgifter som beskriver skillnader och likheter mellan utbildningsprogram som leder till en yrkesexamen. De uppgifter som redovisas är de senast tillgängliga. Oftast avser uppgifterna läsåret 2011/12, i vissa fall höstterminen 2012. I samtliga fall är de redovisade nyckeltalen baserade på registeruppgifter eller på uppgifter som har rapporterats av respektive lärosäte via Ladok till Statistiska centralbyrån. I de fall ett nyckeltal har utelämnats beror det på att det grundar sig på individuella uppgifter och att antalet individer är alltför litet eller att uppgift inte finns i register.

På ämbetets webbplats, www.uk-ambetet.se finns en särskild nyckeltalsdatabas för yrkesexamensprogram. Där finns nyckeltalen redovisade för de senaste fem åren. Där-

med finns möjlighet att följa utveckling och förändring över tid avseende nyckeltalsuppgifterna för de olika yrkesexamensutbildningarna. Nedan definieras och förklaras de redovisade nyckeltalen i den ordning som de förekommer i tabellen.

Definition av nyckeltal

Lärosäten. Uppgiften avser antalet universitet och högskolor som hade registrerade studenter på yrkesexamensprogrammet höstterminen 2012.

Sökandetryck. Sökandetryck anger antalet förstahandssökande per antagen på utbildningsprogram vid universitet och högskolor hösten 2012. Antalet sökande avser de personer som i den första sökomgången sökt ett yrkesexamensprogram genom Verket för högskoleservice (VHS) antagningssystem (numera Universitets- och högskolerådet, UHR). Antalet antagna avser antalet antagna efter andra antagningsomgången. Sökandetrycket ger en indikation på hur stor efterfrågan är på en utbildning.

Förstahandssökande. Andel av programnybörjarna som hade valt utbildningen i första hand. Uppgiften avser programnybörjare läsåret 2011/12 och anges i procent. För alla programnybörjare, vilka fanns med som behöriga sökande i VHS söksystem, har undersökts om de har börjat på den utbildning de valde i första hand eller på ett lägre prioriterat alternativ. Den andel nybörjare på förstahandsval som redovisas är antalet nybörjare på förstahandsvalet av alla som fanns med i VHS söksystem.

Nybörjare. Uppgiften avser antalet programnybörjare läsåret 2011/12 som inte tidigare har studerat på programmet.

Nya i högskolan. Denna uppgift redovisar andel av programnybörjarna läsåret 2011/12 som började sina studier på det aktuella yrkesexamensprogrammet och dessutom inte tidigare hade studerat i svensk högskoleutbildning, dvs. det är en delmängd av hela antalet som är nya på yrkesexamensprogrammet. Av uppgiften framgår till exempel att drygt 60 procent av nybörjarna på lärarutbildningsprogram läsåret 2011/12 inte hade studerat tidigare vid något lärosäte i Sverige.

Medianålder. Medianåldern för programnybörjare läsåret 2011/12, mätt per 31/12 2011.

Högutbildade föräldrar. Uppgiften avser andelen programnybörjare läsåret 2011/12, exklusive inresande studenter, som har minst en förälder med utbildning på högskolenivå ("minst treårig eftergymnasial utbildning") enligt Svensk utbildningsnomenklatur, SUN. Se vidare Statistiska meddelanden, *Universitet och högskolor. Högskolenybörjare 2001/12 och doktorandnybörjare 2010/11 efter föräldrarnas utbildningsnivå, UF 20 SM 1204*, Högskoleverket och SCB. Uppgiften avser programnybörjare i åldrarna upp till och med 34 år och anges i procent.

Utländsk bakgrund. Uppgiften avser andel bland programnybörjarna läsåret 2011/12 som själva är födda utomlands eller har två föräldrar födda utomlands. I uppgiften ingår inte adoptivbarn eller inresande studenter. Uppgiften avser programnybörjare i åldrarna till och med 64 år och anges i procent. Mer uppgifter om studenter med utländsk bakgrund publiceras löpande vartannat år i Statistiska meddelanden, senast i *Universitet och högskolor. Utländsk bakgrund för studerande i högre utbildning 2010/11*, UF 19 SM 1201, Högskoleverket och SCB.

Studenter. Uppgiften avser antalet registrerade studenter på yrkesexamensprogrammet höstterminen 2012.

Examinerade. Uppgiften anger antalet personer som avlagt en examen på programmet läsåret 2011/12.

Examinerade, andel män. Uppgiften anger andelen (%) män bland examinerade läsåret 2011/12.

Examinerade, andel kvinnor. Uppgiften anger andelen (%) kvinnor bland examinerade läsåret 2011/12.

Normalstudietid. Uppgiften anger andel av examinerade under läsåret 2011/12 som har avlagt examen inom "normalstudietid", baserat på bruttostudietid. Normalstudietid är den nominella studietiden (antal högskolepoäng i examen) + en termin (för examensregistrering). Genomströmningsmätt och resultat på grundnivå och avancerad nivå publiceras löpande vartannat år i Statistiska meddelanden, senast i *Universitet och högskolor. Genomströmning och resultat på grundnivå och avancerad nivå till och med 2009/10*, UF 20 SM 1103, Högskoleverket och SCB.

Tidigare examen. Uppgiften anger andelen av samtliga examinerade under läsåret 2011/12 som har en tidigare svensk högskoleexamen.

Studier utomlands. Uppgiften anger antalet förstagångsexaminerade läsåret 2011/12 som har haft studiemedel för studier utomlands och/eller deltagit i utbytesstudier någon gång under de senaste sex åren fram till och med examensåret.

Studier utomlands, alla examinerade. Uppgiften avser samtliga examinerade under läsåret 2011/12 som har haft studiemedel för studier utomlands och/eller deltagit i utbytesstudier någon gång under de senaste sex åren fram till och med examensåret.

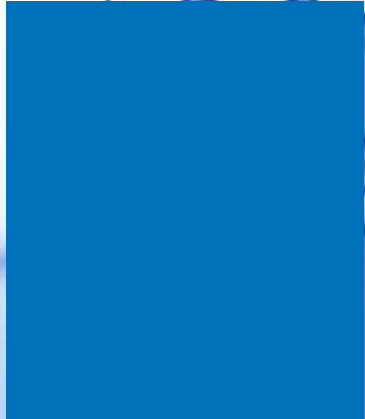
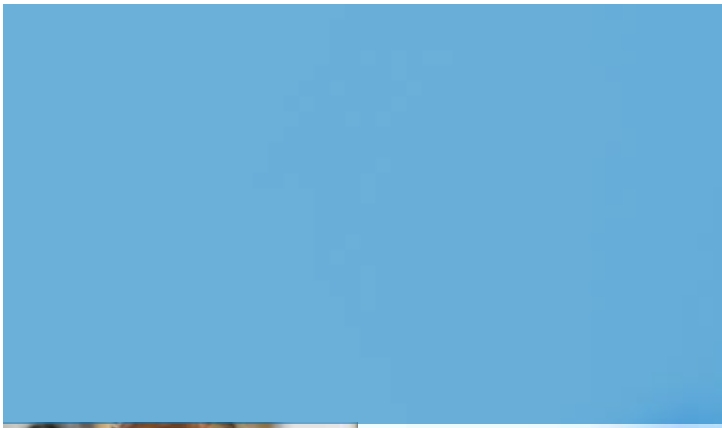
	Lärosäten	Sökandetryck	Första-hands-sökande, %	Nyborjare	Nya i högskolan, %	Median-ålder	Högutbildade föräldrar, %	Utländsk bakgrund, %
Examina på grundnivå								
Arbetssterapeutexamen	8	1,3	59	577	59	22	24,0	17,7
Audionomexamen	4	1,6	48	103	60	22	32,6	41,6
Biomedicinsk analytikerexamen	12	1,1	63	590	56	23	28,8	46,3
Brandingenjörsexamen	2	3,4	91	82	63	21	46,3	9,8
Dietistexamen	3	11,6	82	109	40	22	42,5	11,2
Djursjukvårdarexamen *	1							
Folkhögskollärarexamen	1	2,1	91	57	7	40	52,9	14,3
Hippologexamen *	1							
Högskoleingenjörsexamen	22	1,2	68	4232	66	21	31,7	22,4
Landskapsingenjörsexamen	1	1,3	70	46	39	24	47,6	4,3
Lantmästarexamen	1	1,8	98	54	81	22	22,2	0,0
Officersexamen	2	4,3		86	56	22	50,0	9,3
Optikerexamen	2	1,9	68	65	63	21	35,0	31,7
Ortopedingenjörsexamen	1	1,1	74	34	74	22	37,0	0,0
Receptarieexamen	4	1,3	58	291	54	24	32,0	58,6
Röntgensjuksköterskeexamen	8	1,9	61	252	57	23	27,1	36,3
Sjukgymnastexamen	8	6	89	680	54	21	40,7	4,6
Sjuksköterskeexamen	25	3,2	89	5173	66	22	29,3	15,2
Sjöingenjörsexamen	2	1,7	73	129	69	21	26,3	8,7
Sjökaptenexamen	2	3,2	86	152	66	21	36,8	5,4
Skogsmästarexamen	1	2,2	84	69	61	23	30,2	1,4
Skogsteknikerexamen *	1			25	88	23	27,3	
Socionomexamen	17	3,4	77	2608	55	22	33,2	17,4
Studie- och yrkesvägledarexamen	3	1,9	63	315	43	25	22,7	21,9
Tandhygienistexamen	7	3,9	74	245	65	23	28,4	43,3
Tandteknikerexamen	4	2,5	68	104	66	23	24,1	43,4
Trädgårdsingenjörsexamen *	1							
Examina på grundnivå och avancerad nivå								
Lärarexamen **	28	1,6	70	10891	54	23	25,3	18,4
Examina på avancerad nivå								
Agronomexamen	1	1,3	73	172	59	21	53,0	4,7
Apotekarexamen	3	1,6	55	299	67	20	39,5	61,5
Arkitektexamen	4	5,7	81	354	41	22	64,9	8,8
Barnmorskeexamen	12	4,8	94	302	1	31	40,7	11,7
Civilekonomexamen	12	2,6	73	2035	66	20	46,6	11,4
Civilingenjörsexamen	14	1,6	85	6850	68	20	53,9	13,0
Hortonomexamen	1	0,9	80	15	73	21	40,0	6,7
Juristexamen	6	4,7	86	1904	47	21	54,7	12,8
Jägmästarexamen	1	1,5	93	89	64	21	51,1	3,4
Landskapsarkitektexamen	1	1,9	69	123	39	22	73,3	3,3
Logopedexamen	6	3,4	86	160	44	21	55,5	3,9
Läkarexamen	7	6,8	94	1561	47	21	69,6	14,4
Psykologexamen	10	10,1	92	725	31	22	62,4	9,6
Psykoterapeutexamen	10***	2,8	46	296	1	44	60,7	11,0
Sjukhusfysikerexamen	3	0,7	33	64	61	20	41,1	39,7
Specialistsjuksköterskeexamen	25	2	92	2165	1	34	29,6	12,8
Speciallärarexamen	10	1,8	78	421	0	43	35,6	6,2
Specialpedagogexamen	9	1,9	85	479	1	39	21,8	7,7
Tandläkarexamen	4	5,4	64	339	58	21	49,8	45,0
Veterinärexamen	1	8,4	91	109	51	21	51,9	6,7

* Studenter registreras på utbildning mot en kandidatexamen men kan avlägga en yrkesexamen efter fullgjorda studier.

** Avser samlat den tidigare ospecificerade lärarexamen och de åtta lärarexamina som den ersatte 2001 samt de fyra nya lärarexamina fr.o.m. hösten 2011.

*** Här ingår 4 enskilda utbildningsanordnare med rätt att utfärda examen

	Studenter	Examine- rade	Examine- rade Andel män, %	Examine- rade Andel kvinnor, %	Normal- studietid %	Tidigare examen	Studier utom- lands, Ffg.exa.	Studier utom- lands, Alla exa.
Examina på grundnivå								
Arbetssterapeutexamen	1406	391	8	92	81	4	28	29
Audionomexamen	226	44	20	80	82	5	0	0
Biomedicinsk analytikerexamen	1400	287	18	82	73	14	19	21
Brandingenjörsexamen	280	59	59	41	45	2	1	1
Dietistexamen	294	83	4	96	82	6	7	9
Djursjukvårdarexamen *		5	20	80		0	0	0
Folkhögskolläraexamen	97	27	33	67	67	67	1	1
Hippologexamen *		15	7	93	40	0	0	0
Högskoleingenjörsexamen	11743	1920	76	24	43	3	138	140
Landskapsingenjörsexamen	121	31	19	81	68	3	1	1
Lantmästarexamen	122	37	59	41	71	5	0	0
Officersexamen	224	74	92	8	59	4	3	3
Optikerexamen	202	70	11	89	94	0	3	3
Ortopedingenjörsexamen	75	23	35	65	65	13	4	4
Receptarieexamen	701	150	8	92	65	13	3	3
Röntgensjuksköterskeexamen	593	184	21	79	78	8	11	11
Sjukgymnastexamen	1814	537	29	71	86	4	28	29
Sjuksköterskeexamen	13275	3909	13	87	80	3	257	261
Sjöingenjörsexamen	424	76	93	7	12	4	2	2
Sjökaptenexamen	548	147	83	17	21	7	10	10
Skogsmästarexamen	172	31	81	19	58	10	2	2
Skogsteknikerexamen *	26	5	100	0	40	0	0	0
Socionomexamen	8743	2433	13	87	70	19	92	93
Studie- och yrkesvägledarexamen	727	200	11	89	76	19	5	5
Tandhygienistexamen	591	205	6	94	49	3	9	9
Tandteknikerexamen	213	57	18	82	93	2	1	1
Trädgårdssingenjörsexamen *		7	29	71		14	0	0
Examina på grundnivå och avancerad nivå								
Lärarexamen **	33178	5951	19	81	53	11	146	155
Examina på avancerad nivå								
Agronomexamen	607	60	23	77	53	15	9	9
Apotekarexamen	1214	206	25	75	60	25	27	34
Arkitektexamen	1272	197	40	60	16	51	52	95
Barnmorskeexamen	428	293	1	99	87	96	1	13
Civilekonomexamen	7219	712	43	57	88	4	311	316
Civilingenjörsexamen	25184	3039	73	27	32	17	683	760
Hortonomexamen	43	3	0	100	67	0	1	1
Juristexamen	7388	1379	38	62	49	8	463	484
Jägmästarexamen	388	79	75	25	81	1	13	13
Landskapsarkitektexamen	540	66	24	76	36	15	17	23
Logopedexamen	619	98	10	90	80	3	7	7
Läkarexamen	6830	1047	47	53	70	11	182	192
Psykologexamen	2985	503	29	71	68	7	42	42
Psykoterapeutexamen	710	280	20	80	0	95	0	0
Sjukhusfysikerexamen	146	33	67	33	70	9	0	0
Specialistsjuksköterskeexamen	3523	2032	15	85	55	99	2	40
Speciallärarexamen	922	189	6	94	16	95	0	0
Specialpedagogexamen	993	362	6	94	26	97	0	1
Tandläkarexamen	1360	207	29	71	91	3	21	22
Veterinärexamen	518	80	16	84	63	10	1	1

Tabeller

Tabell 1. Antal helårsstudenter* i utbildning på grund- och avancerad nivå 2008-2012 per lärosäte.

Antal studenter (registrerade) höstterminen 2012** Alla uppgifter är exklusive uppdragsutbildning.

OBS! Uppgifterna i denna tabell är korrigerade för en tidigare övertäckning i högskoleregistret

	Antal helårsstudenter					Antal studenter	
	2008	2009	2010	2011	2012	Höstterminen 2012	Kv/män %
Uppsala universitet	19 948	21 111	22 400	23 087	23 249	27 039	57/43
Lunds universitet	25 105	27 397	27 993	27 981	28 116	31 075	53/47
Göteborgs universitet	23 833	25 730	26 740	26 141	25 401	30 470	65/35
Stockholms universitet	27 009	28 707	29 771	29 234	29 645	35 574	63/37
Umeå universitet	14 979	16 271	16 818	16 843	16 461	21 375	61/39
Linköpings universitet	16 906	17 717	18 383	17 985	17 639	19 762	54/46
Karolinska institutet	5 441	5 461	5 573	5 876	6 140	7 618	75/25
Kungl. Tekniska högskolan	11 688	12 690	13 406	12 754	12 196	14 083	31/69
Chalmers tekniska högskola	8 324	9 201	9 112	8 522	8 485	9 231	29/71
Luleå tekniska universitet	6 355	6 588	6 956	7 310	8 026	12 351	54/46
Handelshögskolan i Stockholm	1 308	1 485	1 599	1 623	1 694	1 813	43/57
Sveriges lantbruksuniversitet	3 508	3 767	3 935	4 081	3 911	4 601	65/35
Karlstads universitet	7 428	8 133	8 587	8 719	8 135	10 348	65/35
Linnéuniversitetet***	-	-	15 447	15 432	14 762	19 207	62/38
Växjö universitet***	7 449	8 275	-	-	-	-	-
Örebro universitet	8 138	9 092	9 974	9 830	9 032	10 392	63/37
Mittuniversitetet	6 529	7 697	9 280	8 248	7 580	9 966	64/36
Blekinge tekniska högskola	3 687	3 860	4 111	4 270	3 682	4 577	41/59
Försvärshögskolan	211	399	542	535	470	553	32/68
Gymnastik- och idrottshögskolan	440	495	442	637	680	947	48/52
Högskolan i Borås	5 810	6 296	6 439	6 262	5 856	7 348	73/27
Högskolan Dalarna	5 744	6 860	7 112	6 896	6 112	8 676	63/37
Högskolan på Gotland	2 369	2 551	2 509	2 259	2 175	3 913	57/43
Högskolan i Gävle	5 607	5 828	6 435	6 550	5 975	8 925	66/34
Högskolan i Halmstad	4 949	5 780	5 914	5 533	5 184	6 133	61/39
Högskolan i Jönköping	8 012	8 339	8 589	8 532	7 954	9 862	63/37
Högskolan i Kalmar***	5 697	5 886	-	-	-	-	-
Högskolan Kristianstad	4 731	5 050	5 519	5 690	5 433	7 530	72/28
Högskolan i Skövde	4 064	4 288	4 375	4 404	4 153	6 852	58/42
Högskolan Väst	4 285	4 818	5 067	5 130	4 960	6 886	68/32
Malmö högskola	11 235	11 701	12 396	12 447	12 557	15 880	68/32
Mälardalens högskola	7 249	7 646	7 920	7 976	7 812	9 691	67/33
Södertörns högskola	5 677	6 605	7 677	7 528	6 621	7 467	68/32
Beckmans Designhögskola	121	124	125	120	120	121	67/33
Dans- och cirkushögskolan	168	155	176	154	154	204	80/20
Dramatiska institutet****	153	155	156	-	-	-	-
Konstfack	601	593	602	584	619	768	73/23
Kungl. Konsthögskolan	236	233	208	210	203	216	63/37
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	643	651	921	633	611	790	52/48
Operahögskolan i Stockholm	36	39	38	37	39	39	59/41
Stockholms dramatiska högskola****	-	-	-	226	241	302	62/38
Teaterhögskolan i Stockholm****	64	70	65	-	-	-	-
Ersta Sköndal högskola	694	815	846	863	1 215	1 000	86/14
Gammelkroppa skogsskola	18	22	24	24	26	26	12/88
Johannelunds teologiska högskola	73	83	84	96	102	172	51/49
Newmaninstitutet	-	-	17	38	48	121	45/55
Röda Korsets Högskola	412	486	498	488	443	452	79/21
Sophiahemmet Högskola	351	389	408	464	447	599	85/15
Stockholms Musikpedagogiska Institut*****	71	69	69	69	81	164	73/27
Teologiska Högskolan Stockholm	200	228	215	199	223	422	74/26
Örebro Teologiska högskola	141	146	154	130	94	156	44/56
Ericastiftelsen	37	34	37	36	33	85	87/13
Ensk. psykoterapeututb.anordnare	141	106	90	91	94	194	85/15
Totalt	277 874	300 123	315 753	312 778	304 889	351 524	60/40

* Uppgifter om helårsstudenter har samlats in direkt från lärosätena t.o.m. 2008. Fr.o.m. 2009 är detta registeruppgifter, och avser vårtermin plus hösttermin.

** Totalt antal studenter höstterminen 2011 är nettoräknade.

*** Växjö universitet och Högskolan i Kalmar blev Linnéuniversitetet 1 januari 2010.

**** Dramatiska institutet och Teaterhögskolan blev Stockholms dramatiska högskola 1 januari 2011

***** Uppgifter för SMI är hämtade från SMI:s årsredovisning och inte via register.

Tabell 2. Programnybörjare på yrkesexamensprogram läsåren 2007/08-2011/12.

Endast examina i 2007 års examensordning.

	2007/08		2008/09		2009/10		2010/11		2011/12	
	Totalt	Kv/män %	Totalt	Kv/män %	Totalt	Kv/män %	Totalt	Kv/män %	Totalt	Kv/män %
Programnybörjare mot yrkes-examen på grundnivå	15 335	70/30	15 250	69/31	16 344	64/36	15 907	64/36	19 705	69/31
Arbetssterapeutexamen	548	88/12	553	90/10	584	89/11	602	87/13	577	86/14
Audionomexamen	98	84/16	54	72/28	98	81/19	101	78/22	103	75/25
Biomedicinsk analytikerexamen	430	83/17	403	80/20	460	75/25	533	75/25	590	80/20
Brandingenjörsexamen	91	26/74	90	29/71	98	32/68	97	29/71	82	38/62
Dietistexamen	123	93/7	125	90/10	113	85/15	115	90/10	109	91/9
Djursjukvårdarexamen	42	98/2	41	98/2	-	-	-	-	-	-
Folkhögskollärarexamen	88	68/32	72	61/39	59	63/37	21	71/29	57	56/44
Förskollärarexamen	-	-	-	-	-	-	-	-	3 037	93/7
Hippologexamen	40	98/2	32	97/3	38	97/3	-	-	-	-
Högskoleingenjörsexamen	3 149	26/74	3 267	25/75	4 336	24/76	4 117	23/77	4 232	24/76
Landskapsingenjörsexamen	51	61/39	48	71/29	48	67/33	49	57/43	46	72/28
Lantmästarexamen	33	52/48	50	24/76	45	40/60	54	33/67	54	37/63
Officersexamen	115	15/85	104	11/89	149	10/90	90	16/84	86	21/79
Optikerexamen	92	85/15	85	80/20	79	86/14	82	82/18	65	86/14
Ortopedingenjörsexamen	33	52/48	32	66/34	33	61/39	33	52/48	34	56/44
Receptarieexamen	251	84/16	253	89/11	265	87/13	240	85/15	291	83/17
Röntgensjuksköterskeexamen	221	84/16	251	78/22	244	71/29	234	74/26	252	77/23
Sjukgymnastexamen	693	71/29	671	67/33	706	70/30	707	66/34	680	71/29
Sjuksköterskeexamen	5 236	86/14	5 067	86/14	4 840	84/16	5 074	84/16	5 173	84/16
Sjöingenjörsexamen	115	3/97	160	8/92	180	4/96	133	6/94	129	10/90
Sjökaptenexamen	183	19/81	187	13/87	193	17/83	165	18/82	152	16/84
Skogsmästarexamen	51	14/86	45	11/89	58	10/90	58	21/79	69	13/87
Skogsteknikerexamen	-	-	18	17/83	25	20/80	-	-	25	12/88
Socionomexamen	2 974	86/14	3 021	84/16	3 109	83/17	2 743	84/16	2 608	83/17
Studie- och yrkesvägledarexamen	236	87/13	220	89/11	230	88/12	301	83/17	315	85/15
Tandhygienistexamen	277	91/9	259	94/6	262	93/7	254	93/7	245	92/8
Tandteknikerexamen	91	77/23	89	81/19	92	78/22	104	78/22	104	72/28
Trädgårdsingenjörsexamen	74	78/22	53	85/15	-	-	-	-	-	-
Yrkeslärarexamen	-	-	-	-	-	-	-	-	590	55/45
Programnybörjare mot yrkes-examen på avancerad nivå	12 614	42/58	13 273	44/56	15 596	45/55	14 717	45/55	14 799	44/56
Agronomexamen	117	81/19	132	80/20	161	81/19	154	73/27	172	73/27
Apotekarexamen	294	64/36	304	72/28	328	71/29	301	72/28	299	72/28
Arkitektexamen	271	61/39	270	60/40	345	53/47	356	59/41	354	62/38
Civilekonomexamen	1 860	48/52	2 155	51/49	3 002	50/50	2 416	51/49	2 035	48/52
Civilingenjörsexamen	5 823	26/74	5 991	28/72	6 787	29/71	6 473	28/72	6 850	29/71
Hortonomexamen	13	69/31	10	70/30	16	63/37	12	58/42	15	53/47
Juristexamen	1 710	62/38	1 767	56/44	2 045	56/44	2 009	59/41	1 904	59/41
Jägmästarexamen	86	28/72	86	28/72	87	31/69	87	39/61	89	31/69
Landskapsarkitektexamen	124	72/28	120	77/23	125	82/18	119	79/21	123	82/18
Logopedexamen	168	93/7	161	89/11	167	84/16	199	91/9	160	88/12
Läkarexamen	1 159	53/47	1 194	52/48	1 384	53/47	1 420	54/46	1 561	53/47
Psykologexamen	580	66/34	655	69/31	666	69/31	677	71/29	725	68/32
Sjukhusfysikerexamen	54	56/44	51	55/45	58	53/47	54	54/46	64	47/53
Tandläkarexamen	255	62/38	279	59/41	322	62/38	338	62/38	339	58/42
Veterinärexamen	100	78/22	98	89/11	103	91/9	102	90/10	109	87/13
Programnybörjare mot yrkes-examen på avancerad nivå, påbyggnadsutbildning	2 983	86/14	3 386	87/13	3 255	87/13	3 094	88/12	3 664	88/12
Barnmorskeexamen	289	100/0	279	100/0	292	99/1	299	100/0	302	99/1
Psykoterapeutexamen	210	71/29	204	75/25	323	82/18	174	82/18	297	81/19
Specialistsjuksköterskeexamen	2 135	84/16	2 204	84/16	1 948	85/15	1 997	85/15	2 165	85/15
Speciallärarexamen	6	83/17	338	93/7	290	93/7	200	95/5	421	92/8
Specialpedagogexamen	343	93/7	361	92/8	402	90/10	424	94/6	479	92/8
Programnybörjare mot yrkes-examen på grundnivå eller avancerad nivå	11 647	75/25	10 600	76/24	12 585	74/26	12 521	74/26	7353	67/33
Grundlärarexamen	-	-	-	-	-	-	-	-	2 855	81/19
Lärarexamen	11 647	75/25	10 600	76/24	12 585	74/26	12 521	74/26	1 568	67/33
Ämneslärarexamen	-	-	-	-	-	-	-	-	2 930	53/47
Totalt	42 333	65/35	42 191	64/36	47 392	62/38	45 849	62/38	45 058	62/38

	Naturvetenskap		Teknik		Medicin och hälsovetenskap		Lantbruksvetenskap		Samhällsvetenskap		Humaniora		Summa	
	Totalt	Kv/män %	Totalt	Kv/män %	Totalt	Kv/män %	Totalt	Kv/män %	Totalt	Kv/män %	Totalt	Kv/män %	Totalt	Kv/män %
Doktorsexamina	5	40/60	0		24	71/29			18	50/50	8	63/37	55	60/40
Licentiatexamen	8	63/37	0		2	50/50			3	33/67	1	0/100	14	50/50
Mittuniversitetet														
Nybjörjare	1	100/0	11	27/73	6	50/50			9	33/67	0		27	37/63
Doktorander (aktiva)	29	45/55	62	32/68	36	78/22			65	63/37	9	67/33	201	54/46
Doktorsexamina	3	67/33	4	50/50	3	100/0			3	67/33	1	0/100	14	64/36
Licentiatexamen	3	67/33	17	0/100	0				1	0/100	0		21	10/90
Blekinge tekniska högskola														
Nybjörjare	3	67/33	7	43/57									10	50/50
Doktorander (aktiva)	26	23/77	76	36/64									102	32/68
Doktorsexamina	3	0/100	15	40/60									18	33/67
Licentiatexamen	4	50/50	5	0/100									9	22/78
Gymnastik- och idrottshögskolan														
Nybjörjare					9	78/22							9	78/22
Doktorander (aktiva)					15	67/33							15	67/33
Doktorsexamina					0								0	
Licentiatexamen					0								0	
Högskolan i Borås														
Nybjörjare			4	50/50					4	75/25	1	100/0	9	67/33
Doktorander (aktiva)			17	47/53					15	67/33	13	77/23	45	62/38
Doktorsexamina			0						2	0/100	0		2	0/100
Licentiatexamen			0						0		0		0	
Högskolan Dalarna														
Nybjörjare	1	100/0											1	100/0
Doktorander (aktiva)	3	67/33											3	67/33
Doktorsexamina	0												0	
Licentiatexamen	0												0	
Högskolan i Gävle														
Nybjörjare			4	25/75					3	33/67			7	29/71
Doktorander (aktiva)			6	17/83					4	25/75			10	20/80
Doktorsexamina			0						0				0	
Licentiatexamen			0						0				0	
Högskolan i Halmstad														
Nybjörjare			6	17/83					0				6	17/83
Doktorander (aktiva)			17	29/71					2	0/100			19	26/74
Doktorsexamina			1	100/0					0				1	100/0
Licentiatexamen			0						0				0	
Högskolan i Jönköping														
Nybjörjare	0		7	14/86	3	100/0			21	62/38			31	55/45
Doktorander (aktiva)	2	0/100	15	27/73	23	96/4			106	66/34			146	66/34
Doktorsexamina	1	0/100	0		7	100/0			13	62/38			21	71/29
Licentiatexamen	0		0		1	100/0			1	100/0			2	100/0
Högskolan i Skövde														
Nybjörjare	9	33/67											9	33/67
Doktorander (aktiva)	17	29/71											17	29/71
Doktorsexamina	0												0	
Licentiatexamen	0												0	
Högskolan Väst														
Nybjörjare			0						5	80/20			5	80/20
Doktorander (aktiva)			3	0/100					6	83/17			9	56/44
Doktorsexamina			0						0				0	
Licentiatexamen			0						0				0	
Malmö högskola														
Nybjörjare	0				24	63/37			19	74/26	3	67/33	46	67/33
Doktorander (aktiva)	6	33/67			100	67/33			39	74/26	9	56/44	154	67/33
Doktorsexamina	0				12	100/0			1	100/0	0		13	100/0
Licentiatexamen	0				1	0/100			0		0		1	0/100
Mälardalens högskola														
Nybjörjare	21	24/76	23	22/78	22	91/9			8	75/25			74	49/51
Doktorander (aktiva)	58	19/81	83	33/67	22	91/9			20	70/30			183	39/61
Doktorsexamina	4	0/100	14	43/57	0				2	50/50			20	35/65
Licentiatexamen	9	22/78	10	30/70	0				0				19	26/74
Södertörns högskola														
Nybjörjare	8	88/12							6	67/33	7	29/71	21	62/38
Doktorander (aktiva)	12	83/17							20	70/30	21	48/52	53	64/36
Doktorsexamina	0								0		0		0	
Licentiatexamen	0								0		0		0	
Summa														
Nybjörjare	779	36/64	717	31/69	1 232	57/43	59	66/34	687	57/43	245	53/47	3 718	48/52
Doktorander (aktiva) netto	3 930	39/61	3 877	29/71	6 172	60/40	369	60/40	3 319	57/43	1 289	55/45	18 934	48/52
Doktorsexamina	604	38/62	496	27/73	844	61/39	60	58/42	356	52/48	175	58/42	2 535	47/53
Licentiatexamen	229	41/59	407	25/75	54	59/41	11	64/36	62	61/39	27	52/48	790	36/64

Tabell 5. Doktorandernas försörjning höstterminen 2012. Uppgifterna är uppdelade per lärosäte och forskningsämnesområde. (Doktorander som under terminen haft flera olika försörjningsformer kan förekomma flera gånger i tabellen).

	Anställning som doktorand	Annan anställning inom högskolan	Utbildningsbidrag	Företagsdoktorand	Anställning som läkare	Anställning utanför högskolan	Stipendier	Övrigt (inkl. studiemedel)
Uppsala universitet	1257	99	256	25	210	216	150	99
Naturvetenskap	424	22	81	7		19	41	10
Teknik	135	1		7		5	11	11
Medicin och hälsovetenskap	343	59	95	8	210	127	43	15
Samhällsvetenskap	247	14	44	2		50	32	25
Humaniora	108	3	36	1		15	23	38
Lunds universitet	1670	104	125	87	440	62	130	251
Naturvetenskap	510	18	54	13			32	34
Teknik	341	8		66		14	47	6
Medicin och hälsovetenskap	342	21	60	4	439	29	24	75
Samhällsvetenskap	301	41	3	4		11	22	65
Humaniora	176	16	8		1	8	5	71
Göteborgs universitet	790	99	104	25	288	226	113	171
Naturvetenskap	231	23	14	8		18	5	7
Teknik	1						1	
Medicin och hälsovetenskap	201	31	68	8	287	142	47	54
Samhällsvetenskap	233	37	22	8	1	57	41	63
Humaniora	124	8		1		9	19	47
Stockholms universitet	928	209	255	56	0	46	99	189
Naturvetenskap	406	118	204	12		12	18	52
Teknik	23	2	3			1	1	
Medicin och hälsovetenskap	6		8			2	1	1
Samhällsvetenskap	310	68	32	43		27	74	60
Humaniora	183	21	8	1		4	5	76
Umeå universitet	678	99	95	14	108	105	21	93
Naturvetenskap	204	4	17			5	8	9
Teknik	26	8		5				
Medicin och hälsovetenskap	172	51	75	4	108	60	6	41
Samhällsvetenskap	211	35	2	5		19	7	17
Humaniora	65	1	1			21		26
Linköpings universitet	783	76	7	44	109	146	56	103
Naturvetenskap	248	18		12		19	28	1
Teknik	213	18		21		3	13	6
Medicin och hälsovetenskap	141	16	7	3	109	82	6	81
Samhällsvetenskap	164	14		8		42	9	9
Humaniora	17	10						6
Karolinska institutet	889	120	476	37	487	343	232	354
Medicin och hälsovetenskap	889	120	476	37	487	343	232	354
Kungl. Tekniska högskolan	1137	100	89	211	2	61	309	129
Naturvetenskap	297	24	35	28		9	62	14
Teknik	764	60	50	158	1	46	229	70
Medicin och hälsovetenskap	20	7		11	1	1	2	
Samhällsvetenskap	32	6	3	14		4	10	32
Humaniora	24	3	1			1	6	13
Chalmers tekniska högskola	900	44	0	186	0	38	38	37
Naturvetenskap	217	3		22		7	11	9
Teknik	670	28		158		30	27	27
Humaniora	13	13		6		1		1
Luleå tekniska universitet	329	63	0	63	0	39	27	17
Naturvetenskap	32	7		1			6	4
Teknik	246	33		53		30	20	11
Medicin och hälsovetenskap	9	16				8	1	
Samhällsvetenskap	39	6		9		1		2
Humaniora	3	1						
Handelshögskolan i Stockholm	14	3	30	5	0	0	103	14
Samhällsvetenskap	14	3	30	5			103	14
Sveriges lantbruksuniversitet	438	45	8	34	0	31	47	25
Naturvetenskap	169	5	3	9		2	5	8
Teknik	3							
Medicin och hälsovetenskap	1	1	1				1	
Lantbruksvetenskap	245	38	4	23		28	37	13
Samhällsvetenskap	20	1		2		1	4	4

	Anställning som doktorand	Annan anställning inom högskolan	Utbildningsbidrag	Företagsdoktorand	Anställning som läkare	Anställning utanför högskolan	Stipendier	Övrigt (inkl. studiemedel)
Karlstads universitet	150	32	0	12	0	45	1	13
Naturvetenskap	31	10				7	1	1
Teknik	16			10		1		1
Medicin och hälsovetenskap	24	3				3		
Samhällsvetenskap	70	17		2		27		9
Humaniora	9	2				7		2
Linnéuniversitet	202	33	1	3	0	21	14	17
Naturvetenskap	72	12		2		5	8	3
Teknik	19	4	1			1		4
Medicin och hälsovetenskap	31	4				5		1
Samhällsvetenskap	59	9				8	6	7
Humaniora	21	4		1		2		2
Örebro universitet	219	53	54	6	60	72	7	37
Naturvetenskap	44	5	9	2		4	2	1
Teknik	3			1			3	
Medicin och hälsovetenskap	41	24	22	2	60	62	1	10
Samhällsvetenskap	104	21	23	1		6	1	22
Humaniora	27	3						4
Mittuniversitetet	150	33	0	9	0	11	9	8
Naturvetenskap	24	2		1		1	2	1
Teknik	42	10		4		4	7	
Medicin och hälsovetenskap	23	11		1		4		1
Samhällsvetenskap	54	10		3		2		4
Humaniora	7							2
Blekinge tekniska högskola	65	4	0	8	0	9	16	5
Naturvetenskap	21						5	1
Teknik	44	4		8		9	11	4
Gymnastik- och idrottshögskolan	9	1				4		1
Medicin och hälsovetenskap	9	1				4		1
Högskolan i Borås	28	7	0	2	0	0	7	2
Teknik	6	2		1			7	1
Samhällsvetenskap	10	4		1				1
Humaniora	12	1						
Högskolan Dalarna	3	0	0	0	0	0	0	0
Naturvetenskap	3							
Högskolan i Gävle	10	1	0	0	0	0	0	0
Teknik	6							
Samhällsvetenskap	4	1						
Högskolan i Halmstad	12	3	0	3	0	2	0	0
Teknik	12	1		3		2		
Samhällsvetenskap		2						
Högskolan i Jönköping	101	22	1	2	0	20	5	4
Naturvetenskap	2							
Teknik	13			2				
Medicin och hälsovetenskap	9	8	1			7	3	3
Samhällsvetenskap	77	14				13	2	1
Högskolan i Skövde	8	7	0	1	0	1	0	0
Naturvetenskap	8	7		1		1		
Högskolan Väst	6	2	0	1	0	0	0	0
Teknik	1	1		1				
Samhällsvetenskap	5	1						
Malmö högskola	84	16	0	2	0	55	0	8
Naturvetenskap	5			1				
Medicin och hälsovetenskap	54	14		1		33		6
Samhällsvetenskap	19	2				19		2
Humaniora	6					3		
Mälardalens högskola	88	35	0	28	0	25	6	9
Naturvetenskap	36	6		10		1	3	5
Teknik	34	17		18		11	3	4
Medicin och hälsovetenskap	10	7				5		
Samhällsvetenskap	8	5				8		
Södertörns högskola	53	0	0	0	0	0	0	0
Naturvetenskap	12							
Samhällsvetenskap	20							
Humaniora	21							
Totalt	11001	1310	1501	864	1704	1578	1390	1586
Andel kvinnor/män (%)	48/52	50/50	49/51	32/68	52/48	57/43	44/56	53/47

Tabell 6. Personalen vid universitet och högskolor oktober 2012, helårspersoner. Exklusive doktorandanställda.

	Kön	Professor	Lektor	Merite- ringsan- ställning	Adjunkt	Annan forskande/ undervisande per- sonal med dok- torsexamen	Annan forskande/ undervisande per- sonal utan dok- torsexamen *)	Bibliotek- perso- nal	Övrig personal **)	Totalt
Uppsala universitet	Totalt	565	510	299	185	486	579	123	1 739	4 487
	Kvinnor	136	253	130	119	212	277	88	1 049	2 265
	Män	428	257	169	66	274	301	35	690	2 222
Lunds universitet	Totalt	718	751	402	265	332	331	152	2 564	5 513
	Kvinnor	167	297	178	132	141	134	99	1 548	2 696
	Män	551	454	224	133	192	197	53	1 015	2 818
Göteborgs universitet	Totalt	480	742	212	304	331	368	131	1 663	4 232
	Kvinnor	131	389	115	174	174	217	96	1 130	2 426
	Män	349	353	98	130	157	151	36	534	1 806
Stockholms universitet	Totalt	449	570	212	242	293	366	86	1 271	3 490
	Kvinnor	128	273	96	162	127	192	62	793	1 833
	Män	320	297	116	80	166	174	25	478	1 658
Umeå universitet	Totalt	325	618	206	295	166	256	75	1 313	3 255
	Kvinnor	90	267	115	160	81	124	53	811	1 701
	Män	235	351	92	135	85	131	22	503	1 553
Linköpings universitet	Totalt	317	539	231	264	50	145	78	1 044	2 667
	Kvinnor	61	232	80	141	26	62	57	689	1 347
	Män	256	307	151	123	24	83	22	355	1 320
Karolinska institutet	Totalt	364	158	590	158	324	357	62	1 834	3 847
	Kvinnor	99	90	342	119	159	203	39	1 375	2 425
	Män	265	68	249	40	165	154	23	458	1 422
Kungl. Tekniska högskolan	Totalt	301	237	211	179	259	296	32	1 153	2 669
	Kvinnor	40	55	55	44	67	90	20	659	1 032
	Män	262	182	156	134	193	206	12	492	1 637
Chalmers tekniska högskola	Totalt	189	337	104	83	158	228	35	818	1 951
	Kvinnor	18	70	26	15	46	56	29	448	707
	Män	171	267	78	68	112	172	7	370	1 244
Luleå tekniska universitet	Totalt	111	225	58	121	15	35	32	494	1 092
	Kvinnor	17	87	16	64	5	11	28	293	521
	Män	93	139	42	57	10	24	4	203	571
Handelshögskolan i Stockholm	Totalt	31	31		1	23	10	10	92	198
	Kvinnor	2	8			7	4	8	62	91
	Män	29	23		1	16	6	3	29	107
Sveriges lantbruksuniversitet	Totalt	239	120	208	122	389	349	47	1 290	2 765
	Kvinnor	64	59	89	88	159	164	30	757	1 409
	Män	175	61	119	35	230	184	17	535	1 356
Karlstads universitet	Totalt	73	244	11	253	3	25	21	320	950
	Kvinnor	17	109	6	144		14	20	222	533
	Män	56	135	5	109	3	11	1	97	417
Linnéuniversitetet	Totalt	91	361	23	368	22	62	40	552	1 517
	Kvinnor	20	167	10	178	7	37	30	356	805
	Män	71	194	13	190	15	24	10	195	712
Örebro universitet	Totalt	81	207	22	167	4	23	27	386	916
	Kvinnor	20	113	8	88	2	10	16	249	506
	Män	62	93	15	79	2	13	12	135	410
Mittuniversitetet	Totalt	69	158	15	167	28	48	36	270	792
	Kvinnor	16	64	6	99	8	20	29	180	422
	Män	53	94	9	68	20	28	7	90	370
Blekinge tekniska högskola	Totalt	30	78	3	78	4	18	2	182	395
	Kvinnor	5	27	1	39	2	7	2	106	189
	Män	25	51	2	39	2	11		75	206
Försvarshögskolan	Totalt	8	25	3	43	10	129	12	84	315
	Kvinnor		7	2	15	5	22	7	46	105
	Män	8	18	1	28	5	107	5	38	210
Gymnastik- och idrottshögskolan	Totalt	4	27	4	30	1	13	4	31	113
	Kvinnor	1	16	1	16	1	7	4	20	66
	Män	3	11	3	14		6		11	47
Högskolan i Borås	Totalt	33	118	8	160	3	16	19	202	560
	Kvinnor	8	61	5	92		10	16	131	323
	Män	25	57	3	68	3	6	3	71	237
Högskolan Dalarna	Totalt	28	136	6	218	5	24	17	202	637
	Kvinnor	10	68	5	132	1	13	12	110	351
	Män	18	68	1	86	4	11	5	92	286
Högskolan på Gotland	Totalt	11	40		44	2	8	5	54	164
	Kvinnor	1	15		20	1	1	3	27	69
	Män	10	25		25	1	7	2	26	96
Högskolan i Gävle	Totalt	25	131	2	162	7	27	14	150	519
	Kvinnor	3	57	1	90	1	14	12	99	277
	Män	23	74	1	72	6	13	3	51	241
Högskolan i Halmstad	Totalt	27	107	10	117	3	11	15	185	475
	Kvinnor	4	56	3	59	1	2	10	116	250
	Män	23	51	7	58	2	9	6	69	225
Högskolan i Jönköping	Totalt	43	123	7	152	3	7	22	235	592
	Kvinnor	14	61	3	92	1	6	12	150	340
	Män	29	62	4	60	2		10	84	252

*) Samt dem som saknar uppgift om utbildning

**) Teknisk och administrativ personal, lokalvårdare, arvodister

	Kön	Profesor	Lektor	Meriteringsanställning		Annat forskande/undervisande personal med doktorsexamen	Annat forskande/undervisande personal utan doktorsexamen *)	Bibliotekspersonal	Övrig personal **)	Totalt
				Adjunkt						
Högskolan Kristianstad	Totalt	13	122	3	179	3	3	9	130	463
	Kvinnor	4	61	2	122		3	4	86	282
	Män	9	62	1	57	2	1	5	44	181
Högskolan i Skövde	Totalt	22	99	6	89	2	23	11	127	378
	Kvinnor	6	38	4	41	2	6	7	85	189
	Män	15	60	2	48		17	4	43	189
Högskolan Väst	Totalt	18	116	2	126	8	25	14	151	460
	Kvinnor	4	70		71	4	7	14	108	279
	Män	13	46	2	55	3	18		44	181
Malmö högskola	Totalt	74	294	29	294	14	70	40	531	1 346
	Kvinnor	27	137	23	184	6	44	30	333	785
	Män	48	156	6	110	7	26	10	199	561
Mälardalens högskola	Totalt	40	155	10	221	6	29	19	259	739
	Kvinnor	11	73	4	126	1	17	12	187	430
	Män	28	82	6	95	5	13	8	72	310
Södertörns högskola	Totalt	53	187	19	81	3	10	22	243	616
	Kvinnor	15	100	9	44	1	7	18	156	350
	Män	38	87	10	38	1	3	4	85	267
Beckmans Designhögskola	Totalt	1	8		2		1	1	5	18
	Kvinnor	1	5		1			1	3	9
	Män		4		1		1		3	9
Dans- och cirkushögskolan	Totalt	2	18		9		5	1	20	55
	Kvinnor	2	13		4		1	1	13	34
	Män		6		5		4		7	21
Konstfack	Totalt	14	21		20	2	9	4	60	131
	Kvinnor	9	14		10	2	4	3	40	83
	Män	6	7		10	1	5	1	19	48
Kungl. Konsthögskolan	Totalt	11	5		11		4	2	18	50
	Kvinnor	7	3		7		2	1	10	29
	Män	4	2		4		3	1	8	21
Kungl. Musikhögskolan i tockholm	Totalt	28	28	1	32		3	3	69	162
	Kvinnor	5	9		13			3	35	64
	Män	23	19	1	19		3		34	98
Operahögskolan i Stockholm	Totalt	2	1		6		4		8	21
	Kvinnor	1	1		3		2		3	10
	Män	1			3		2		5	10
Stockholms dramatiska högskola	Totalt	9	20		9		10		49	97
	Kvinnor	4	12		5		8		26	55
	Män	5	8		4		2		24	42
Ersta Sköndal högskola	Totalt	9	36		26	7	13	9	25	125
	Kvinnor	5	22		24	2	7	6	16	81
	Män	5	14		2	5	6	3	9	43
Gammelkroppa skogsskola	Totalt				2		2			4
	Kvinnor						1			1
	Män				2		1			3
Johannelunds teologiska högskola	Totalt		6		3		1	1	5	16
	Kvinnor				2			1	4	6
	Män		6		2		1	1	1	10
Newmaninstitutet	Totalt	1	4		1	1	1		4	10
	Kvinnor		1		1				2	3
	Män	1	3			1	1		2	7
Röda Korsets Högskola	Totalt	1	12		21	4		3	12	54
	Kvinnor		10		21	3		2	10	46
	Män	1	2			2		1	2	8
Sophiahemmet Högskola	Totalt	1	15		33	2	2	5	23	81
	Kvinnor	1	12		27	2	2	5	15	64
	Män		3		6				8	17
Stockholms Musikpedagogiska Institut	Totalt		2		8		2		4	16
	Kvinnor		1		4		1		1	7
	Män		1		4		1		3	9
Teologiska Högskolan, Stockholm	Totalt	1	9		1			2	7	19
	Kvinnor		2		1			1	5	8
	Män	1	7					1	2	10
Örebro Teologiska Högskola	Totalt		4		4	1		1	3	13
	Kvinnor				1			1	2	3
	Män		4		3	1		1	1	10
Ericastiftelsen	Totalt				4	1	2		4	10
	Kvinnor				3		2		3	7
	Män				2	1			1	3
Ensk. psykoterapeututb. anordnare	Totalt		2		3		7		5	17
	Kvinnor		2		3		3		5	13
	Män						3			4
Totalt	Totalt	4 913	7 757	2 917	5 364	2 972	3 955	1 247	19 886	49 011
	Kvinnor	1 175	3 488	1 334	2 996	1 255	1 814	888	12 576	25 525
	Män	3 739	4 269	1 583	2 368	1 717	2 141	359	7 310	23 486

Tabell 7. Lärosätenas intäkter, kostnader, verksamhetsutfall, årets kapitalförändring och balanserad kapitalförändring enligt fastställda resultaträkningar, budgetåret 2012, tkr. Tabellen är en sammanställning av de statliga universitetens och högskolornas fastställda resultaträkningar samt ekonomiska uppgifter som högskolor med enskild huvudman har lämnat till Universitetskanslersämbetet. Summeringarna har gjorts för att ge en bild av högskolesektorns omfattning.

	Verksamhetens intäkter					Verksamhetens			
	Stats- anslag	Avgifter och andra ersättningar	Bidrag	Finansiella intäkter	Summa intäkter	Personal- kostnader	Lokal- kostnader	Klinisk utbildn och forskning *)	Övriga drifts- kostnader
Uppsala universitet	3 418 617	541 722	1 542 238	43 465	5 546 042	3 474 761	634 823	911 437	261 677
Lunds universitet	4 052 688	600 140	2 232 011	68 104	6 952 943	4 294 964	901 137	407 653	1 044 669
Göteborgs universitet	3 618 967	455 988	1 301 670	49 919	5 426 544	3 240 559	635 561	483 964	816 890
Stockholms universitet	2 973 187	314 483	1 011 427	33 570	4 332 667	2 827 529	710 325		643 455
Umeå universitet	2 492 711	622 064	800 415	23 815	3 939 005	2 396 812	397 968	302 980	684 826
Linköpings universitet	2 231 108	215 451	847 320	23 316	3 317 195	2 105 912	449 455	467 773	187 796
Karolinska institutet	2 565 547	770 747	2 254 418	54 902	5 645 615	2 871 225	666 949	574 400	1 194 513
Kungl. Tekniska högskolan	2 011 781	384 963	1 522 060	29 035	3 947 839	2 372 901	643 665		678 153
Chalmers tekniska högskola	1 542 046	313 876	1 263 813	53 006	3 172 741	1 865 123	425 063		690 347
Luleå tekniska universitet	979 959	149 165	374 175	7 707	1 511 006	896 646	170 989		350 377
Handelshögskolan i Stockholm	74 006	26 477	318 281	3 463	422 227	237 379	76 268		58 588
Sveriges lantbruksuniversitet (***)	1 572 912	551 044	920 728	14 093	3 058 777	1 957 533	333 939		725 978
Karlstads universitet	753 856	76 412	140 049	3 668	973 985	689 614	128 189		142 409
Linnéuniversitetet	1 233 761	152 622	142 133	7 805	1 536 321	1 048 801	198 921		283 041
Örebro universitet	882 255	51 359	131 839	9 154	1 074 607	668 757	151 771		166 562
Mittuniversitetet	706 897	41 612	173 851	4839	927 199	619 391	115 127		172 337
Blekinge tekniska högskola	352 048	30 051	73 799	732	456 630	333 050	50 075		76 885
Försvärshögskolan	231 691	226 817	12 707	2 714	473 929	254 279	55 163		164 409
Gymnastik- och idrottshögskolan	106 005	5 402	19 202	626	131 235	84 270	21 412		25 413
Högskolan i Borås	482 429	45 237	47 619	2 312	577 597	401 265	78 696		98 656
Högskolan Dalarna	446 715	56 422	72 000	3 956	579 093	408 992	64 594		105 580
Högskolan på Gotland	146 169	28 829	23 130	861	198 989	122 408	20 858		44 211
Högskolan i Gävle	494 152	31 038	41 134	3 775	570 099	367 612	80 862		83 643
Högskolan i Halmstad	401 870	28 718	55 449	1 671	487 708	328 918	74 146		68 231
Högskolan i Jönköping	581 862	54 982	148 208	15 215	800 267	480 315	85 329		169 423
Högskolan Kristianstad	389 904	42 496	18 515	2 327	453 242	317 417	50 587		78 788
Högskolan i Skövde	344 142	20 595	48 874	3 398	417 009	266 203	59 976		62 213
Högskolan Väst	376 561	24 882	48 239	1 430	451 112	321 212	45 622		55 041
Malmö högskola	1 002 706	138 309	126 629	7 010	1 274 654	874 177	166 650		196 529
Mälardalens högskola	648 061	40 447	149 720	5 052	843 280	541 979	100 869		151 863
Södertörns högskola	389 977	17 695	240 678	3 903	652 253	441 084	103 313		89 972
Beckmans designhögskola	28 097	0	2 693	159	30 949	13 473	10 130		7 239
Dans- och Cirkushögskolan	58 799	1 964	7 551	243	68 557	37 894	15 674		13 164
Konstfack	151 948	5 156	5 538	539	163 181	86 115	42 374		24 014
Kungl. Konsthögskolan	64 492	1 519	3 442	289	69 742	34 897	20 594		17 379
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	151 019	5 183	3 904	476	160 582	110 238	24 755		21 644
Operahögskolan i Stockholm	23 305	553	2 687	46	26 591	15 061	6 230		4512
Stockholms dramatiska högskola	124 896	4 711	5 288	450	135 345	69 258	35 460		23 148
Ersta Sköndal högskola	72 332	46 030	24 759	371	143 492	90 592	12 175		40 420
Gammelkroppa skogsskola	2 318	7 076	1 793	0	11 187	6 919	2 964		1 872
Johannelunds teologiska högskola	2 599	65	3 694	1	6 359	4 039	2 173		629
Newmaninstitutet	3 685	2 162	1 994	35	7 876	4 751	0		1 955
Röda korsets högskola	56 245	5 337	391	0	61 973	39 253	5 573		16 519
Sophiahemmet högskola	45 867	23 583	18 608	44	88 102	54 073	9 618		23 716
Stockholms musikpedagogiska institut	11 033	2 566	0	17	13 616	9 686	2 919		1 727
Teologiska högskolan Stockholm	7 415	4 401	7 226	153	19 195	11 641	3 541		3 920
Örebro teologiska högskola	3 422	964	7 621	0	12 007	8 862	1 359		1 178
Ericastiftelsen	6 786	720	0	16	7 522	6 431	611		716
Riket totalt	38 318 848	6 172 035	16 199 520	487 682	61 178 086	37 714 271	7 894 452	3 148 207	9 776 227

*) Ingår i övriga driftskostnader i de fastställda resultaträkningarna.

**) Exkl. årets kapitalförändring.

***) Intäkter från Fortlöpande miljöanalys (SLU) ingår med 398 995 tkr, varav anslag 110 855 tkr. Kostnader för Fortlöpande miljöanalys (SLU) ingår med 411 852 tkr.

kostnader				Resultat från andelar i dotter- och intresseföretag	Uppbördsverksamhet			Transfereringar			Årets kapitalförändring	Balanserad kapitalförändring **)
Finansiella kostnader	Avskrivningar	Summa kostnader	Verksamhetsutfall	Saldo	Intäkter av upp-börd	Varav inlevererat	Saldo	Erhållna medel	Lämnade bidrag	Saldo		
8 517	221 437	5 512 652	33 390	-2 495				262 438	262 438	0	30 895	1 059 770
12 841	264 368	6 925 633	27 311	-6 482				254 376	254 376	0	20 829	1 627 057
11 574	190 074	5 378 622	47 922	-4 261				165 024	165 024	0	43 661	796 739
5 774	95 792	4 282 875	49 792	548				159 307	159 307	0	50 340	606 189
6 191	138 172	3 926 949	12 056	-14				121 772	121 772	0	12 042	664 338
3 774	107 808	3 322 518	-5 323	-2 119				124 335	124 335	0	-7 442	809 290
9 010	189 991	5 506 088	139 527	-31 542	2 117	2 114	3	139 206	139 206	0	107 989	1 093 334
7 655	188 791	3 891 165	56 674	1 091				266 478	266 477	1	57 766	584 483
48 625	111 252	3 140 410	32 331								32 331	425 461
1 818	32 596	1 452 426	58 580	-139				58 447	58 447	0	58 441	308 734
766	959	373 960	48 267	5 646							53 913	288 504
14 839	118 057	3 150 346	-91 569	73	1 170	1 170	0	129 122	125 222	3 900	-87 596	352 580
1 465	30 433	992 110	-18 125	680				18 233	18 233	0	-17 445	129 449
1 852	37 144	1 569 759	-33 438					29 340	29 340	0	-33 438	183 983
1 543	27 592	1 016 225	58 382					16 802	16 802	0	58 382	316 138
1 883	36 643	945 380	-18 180	6				10 041	10 041	0	-18 174	217 661
460	9 946	470 416	-13 786					3 446	3 446	0	-13 786	15 918
778	7 428	482 057	-8 128					595	595	0	-8 128	88 829
87	3 730	134 912	-3 677					14 282	14 282	0	-3 677	33 010
1 133	18 720	598 470	-20 873	-982	-82	-82	0	13 404	13 404	0	-21 855	89 328
643	14 981	594 790	-15 697					1 768	1 768	0	-15 697	176 720
203	2 466	190 146	8 843					10 871	10 871	0	8 843	14 711
496	11 665	544 278	25 821					3 593	3 593	0	25 821	168 482
809	15 175	487 279	430	-285				5 647	5 659	-12	133	68 815
4 424	15 892	755 383	44 884		-1 577	-1 577					43 307	32 891
747	11 638	459 177	-5 935	540				3 556	3 556	0	-5 395	97 026
722	13 487	402 601	14 408					1 284	1 284	0	14 408	41 116
965	18 431	441 271	9 841					2 161	2 161	0	9 841	47 504
2 284	34 385	1 274 025	629		175	175	0	2 235	2 235	0	629	224 166
1 433	20 065	816 209	27 071					15 653	15 653	0	27 071	132 362
620	11 530	646 519	5 734					4 637	4 637	0	5 734	35 258
0	1 233	32 075	-1 126								-1 126	
229	2 829	69 790	-1 233					551	551	0	-1 233	9 881
462	11 380	164 345	-1 164					723	723	0	-1 164	24 072
87	1 600	74 557	-4 815					1 944	1 944	0	-4 815	17 617
395	7 411	164 443	-3 861					424	424	0	-3 861	28 147
4	929	26 736	-145					404	404	0	-145	3 105
235	6 063	134 165	1 180					4 475	4 475	0	1 180	15 322
5	2 397	145 590	-2 097								-2 097	2 515
96	396	12 247	-1 060								-1 060	
3	66	6 910	-551								-551	
33	5	6 744	1 132								1 132	
631	553	62 529	-556								-556	
16	2 272	89 695	-1 593								-1 593	
3	142	14 477	-861								-861	
0	27	19 129	66								66	
0	608	12 007	0								0	
3	0	7 761	-239								-239	
156 133	2 038 559	60 727 851	450 239	-39 735	1 803	3 377	-1 574	1 846 574	1 842 685	3 889	412 820	10 830 505

Tabell 8. Lärosätenas totala intäkter till forskning, konstnärligt utvecklingsarbete och utbildning på forskarnivå 2012, per finansiär, tkr.
Uppgift per finansiär har lärosätena hämtat ur internredovisningen.

	Anslag	Vetenskaps- rådet	FAS	Formas	Vinnova	Kammar- kollegiet*)	Statliga universitet/ högskolor	Övriga statliga myndigheter	Enskilda utbildnings- anordnare
Uppsala universitet	1 949 013	506 539	34 722	60 354	67 370	16 331	77 299	186 068	966
Lunds universitet	2 165 713	705 776	59 359	102 341	100 327	2 893	53 846	206 157	11 253
Göteborgs universitet *****)	1 706 764	397 942	60 198	123 527	43 460	943	42 683	199 054	24 291
Stockholms universitet	1 421 868	298 442	67 962	57 216	27 217	35 482	34 062	175 006	
Umeå universitet	1 129 891	261 612	33 895	37 311	23 649	6 600	97 524	192 079	127
Linköpings universitet	837 303	225 168	37 902	18 641	54 998		26 734	165 668	2 495
Karolinska institutet	1 732 421	615 893	99 930	12 989	72 151	7 279	105 482	164 583	804
Kungl. Tekniska högskolan	986 646	324 974	2 351	49 677	144 263	10 511	111 539	227 081	3 643
Chalmers tekniska högskola	763 659	263 536		64 996	177 929	13 761	98 962	208 529	
Luleå tekniska universitet	333 540	11 174	3 230	16 927	51 808	373	24 499	74 189	
Handelshögskolan i Stockholm	28 123	462	2 000		458		1 512	15 910	
Sveriges lantbruksuniversitet	1 006 341	56 927		183 864	13 266		38 972	247 450	
Karlstads universitet	193 505	15 854	4 219	1 130	11 258		6 985	23 978	
Linnéuniversitetet	274 309	20 190	1 579	1 476	2 790		12 506	23 967	26
Örebro universitet	214 871	19 974	4 741	1 287	2 915		6 983	26 441	19
Mittuniversitetet	197 172	4 913	912	963	12 797	2 220	6 813	29 981	754
Blekinge tekniska högskola	82 504		340	540	3 486		7 475	8 682	
Försvarshögskolan	64 972						2 048	60 547	
Gymnastik- och idrottshögskolan	18 382	3 457					2 183	2 055	
Högskolan i Borås	53 347	4 107	-9	197	9 630		2 049	4 728	1 419
Högskolan Dalarna	53 531	3 538		516	72	398	8 463	10 932	514
Högskolan på Gotland	20 426	1 841				584	2 115	5 960	
Högskolan i Gävle	82 347	2 542	7 883	2 147			3 536	6 360	
Högskolan i Halmstad	52 564	5 877	130	1 000	5 177		4 783	5 248	466
Högskolan i Jönköping	84 250	8 847	2 961	832	7 526		3 980	9 410	
Högskolan Kristianstad	45 777	2 082	958	160			1 385	959	
Högskolan i Skövde	38 781	-449	327	664	8 369		2 372	2 068	
Högskolan Väst	38 778	1 371	1 301	33	6 734		781	2 190	-139
Malmö högskola	104 104	24 479	1 512	4 378	3 110	3 069	8 061	28 011	
Mälardalens högskola	77 864	10 355	587	1 151	21 156		15 127	20 098	
Södertörns högskola	39 934	11 668	1 348	902	1 493		3 491	2 184	
Beckmans Designhögskola									
Dans- och cirkushögskolan	5 605	3 993					271		
Konstfack	7 514	824		38	12		150	580	
Kungl. Konsthögskolan	4 301	1 236					342	1 437	
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	7 604					82	16		
Operahögskolan i Stockholm	4 782					324	150		
Stockholms dramatiska högskola	10 580						374		
Ersta Sköndal högskola		2 200	1 488						
Gammelkroppa skogsskola									
Johannelunds teologiska högskola									
Newmanistitutet									
Röda Korsets Högskola									
Sophiahemmet Högskola									
Stockholms Musikpedagogiska Institut									
Teologiska Högskolan Stockholm									
Örebro Teologiska Högskola									
Ericastiftelsen									
Totalt	15 839 086	3 817 344	431 826	745 257	873 421	100 850	815 553	2 337 590	46 638

Formas = Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande.

*) Avser anslagsmedel som utbetalats av Kammarkollegiet enligt regeringens beslut.

**) Avser bidrag från STINT, Stiftelsen för internationella institutet för industriell miljöekonomi vid Lunds universitet, KK-stiftelsen, MISTRA, SSF, Vårdalstiftelsen, Östersjöstiftelsen.

***) Bidrag från Cancerfonden, Hjärt-Lungfonden, Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond, Wallenbergstiftelserna samt övriga svenska stiftelser och organisationer utan vinstsyfte. Här ingår

****) Avser finansiella intäkter inom såväl forskning, konstnärligt utvecklingsarbete och utbildning på forskarnivå som inom uppdragsforskning.

*****) Göteborgs universitet redovisar inkomster per finansiär i stället för intäkter. Periodiseringen sker i kategorin "övrigt".

Kommun/ landsting	EU	Företag i Sverige	Offentliga forsknings- stiftelser **)	Organisa- tioner utan vinstsyfte i Sverige ***)	Företag i utlandet	Organisa- tioner utan vinstsyfte i utlandet	Övrigt	Finansiella intäkter ****)	Summa
133 194	131 633	74 835	52 077	448 670	27 768	56 444	9 423	38 363	3 871 069
153 677	214 275	112 488	90 669	493 847	43 756	92 554	11 820	51 024	4 671 775
168 508	92 167	83 371	22 944	367 157	15 752	48 128	-106 003	40 941	3 331 827
10 321	61 658	32 648	45 714	172 680	4 694	43 657	41 219	15 459	2 545 305
107 683	75 220	52 946	29 734	196 713	6 687	14 955	8 257	14 068	2 288 951
112 875	66 437	59 598	71 023	101 043	20 637	1 352	576	14 124	1 816 574
498 684	141 214	179 224	79 414	635 810	75 358	202 561	13 332	54 871	4 692 000
24 095	270 783	185 274	91 330	189 589	21 222	34 828	-3 231	26 014	2 700 589
28 940	150 121	146 819	105 864	145 218	25 821	41 577	35 507	41 021	2 312 260
27 283	91 758	120 143	14 581	40 978	10 082	5 791	1 181	4 339	831 876
1 100	3 493	49 949	344	102 073		285	5 382	1 933	213 024
10 817	33 406	170 289	20 134	156 921	20 287	20 983	58 221	13 751	2 051 629
16 839	14 598	8 885	16 018	13 976	268	1 242	137	1 525	330 417
9 843	6 068	15 963	16 968	25 661	1 217		127	2 142	414 832
22 576	17 996	4 316	12 427	17 251	170	2 062	1 990	2 998	359 017
9 054	54 509	9 417	26 371	12 158	-312	197	133	2 757	370 809
9 976	16 148	7 186	15 777	7 856	2 344	810	377	220	163 721
		387		746			5 497	1 009	135 206
614		1 713		5 956			2 460	109	36 929
7 366	2 477	4 726	5 739	10 889	104	483	256	501	108 009
6 411	2 026	9 822	5 559	481	141	22	915	542	103 883
388	3 432	1 845	40	1 056	1 229	789	29	150	39 884
2 566	4 003	3 900	372	934		376	6 498	542	124 006
5 123	3 191	11 274	16 408	574	4		266	331	112 416
12 884	6 632	2 996	12 147	25 799	47	704	9 333	13 721	202 069
5 158	1 268	439	308	2 593	65	380			61 532
3 124	6 120	2 291	18 779	1 943	188		48	2 178	86 803
4 548	15 474	1 978	12 140	1 548	-429	711	51	200	87 270
20 057	5 813	5 542	8 180	11 415	1 971		5 359	814	235 875
12 737	1 863	11 104	34 000	2 805	1 854	107	249	1 275	212 332
5 888	2 442	1 291	189 182	20 313	2	238	793	1 823	282 992
									0
				152			10	22	10 053
			657	770				23	10 568
		229					63	20	7 628
	145						164	22	8 033
									5 256
			146	10					11 110
4 060	533	1 750		12 087			6 169	35	28 322
									0
									0
						86			86
									0
				15 185					15 185
									0
				1 294					1 294
									0
									0
1 436 389	1 496 903	1 374 638	1 015 046	3 244 151	280 927	571 322	116 608	348 867	34 892 416

är också intäkter från stiftelser förvaldade av lärosätet.

Tabell 9. Lärosätenas intäkter till utbildning på grundnivå och avancerad nivå enl. uppdrag i regleringsbrev, per typ av finansiering, samt omfattningen av beställd utbildning respektive uppdragsutbildning budgetåret 2012, tkr. Summan utgör verksamhetsområdet utbildning på grundnivå och avancerad nivå.

	Utbildning på grundnivå och avancerad nivå					Uppdragsverksamhet			Summa
	Ramanslag el. motsv *)	Övriga anslag **)	Anmälningsoch studieavgifter	Övriga avgiftsintäkter (exklusive studieavgifter)	Bidrag	Finansiella intäkter ***)	Beställd utbildning	Uppdragsutbildning	
Uppsala universitet	1 390 426	79 178	16737	83 985	14 217	4 703	2 019	83 708	1 674 973
Lunds universitet	1 763 735	123 240	31508	188 467	53 347	16 934	4 371	99 562	2 281 164
Göteborgs universitet	1 786 222	125 981	8302	32 714	46 440	7 696	19 425	67 940	2 094 720
Stockholms universitet	1 504 102	47216	9481	61 983	62 693	18 111	3 630	80 144	1 787 360
Umeå universitet	1 218 920	143 900	8139	115 451	25 988	9 684		127 973	1 650 055
Linköpings universitet	1 321 335	72 469	7001	37 211	35 752	9 192	508	17 151	1 500 619
Karolinska institutet	597 158	235 968	5724	24 924	19 737	31	6 924	63 147	953 613
Kungl. Tekniska högskolan	1 025 135		29739	86 336	47 054	3 006	15 147	40 832	1 247 249
Chalmers tekniska högskola	774 149	4238	28368	13 692	16 054	11 985		11 998	860 484
Luleå tekniska universitet	619 350	27 069	548	12 176	6 913	3 358	351	9 366	679 131
Handelshögskolan i Stockholm	45 883		3975	15 740	142 075	1 530			209 203
Sveriges lantbruksuniversitet	455 715		1817	132 192	5 740	239		12 450	608 153
Karlstads universitet	560 351		1044	20 172	27 244	2 143		32 614	643 568
Linnéuniversitetet	945 490	13 962	3794	9 623	13 831	5 044		129 745	1 121 489
Örebro universitet	663 236	4 148	1695	16 347	11 911	6 156	5 980	6 117	715 590
Mittuniversitetet	509 725		2384	14 781	15 944	2 082	1 603	9 870	556 389
Blekinge tekniska högskola	269 544		7 683	2 745	6 483	512		5 942	292 909
Försvärshögskolan	166 719			6 949	1 000	694		163 361	338 723
Gymnastik- och idrottshögskolan	87 623			3 550	1768	517		848	94 306
Högskolan i Borås	429 082		3932	7 035	4 417	1 733	676	22 713	469 588
Högskolan Dalarna	393 184		2862	12 629	22 111	3 092		41 331	475 209
Högskolan på Gotland	125 743		530	17 549	6 805	676	7 095	707	159 105
Högskolan i Gävle	411 805		7382	4 093	4 716	3 233		14 864	446 093
Högskolan i Halmstad	349 306		5410	6 764	3 317	1 340	572	8 583	375 292
Högskolan i Jönköping	497 612		12170	1 314	56 381	1 494	8 570	20 656	598 197
Högskolan Kristianstad	344 127		1269	9 467	6 146	2 327	3 246	25 130	391 712
Högskolan i Skövde	305 361		2937	8 868	1 256	1 220		10 564	330 206
Högskolan Väst	335 433	2 350	781	3 701	1 897	1 230	980	17 468	363 840
Malmö högskola	833 584	65 018	4458	39 375	23 017	5 870		67 456	1 038 778
Mälardalens högskola	566 393	3 804	2487	11 776	26 735	3 594	2 527	13 632	630 948
Södertörns högskola	350 043		337	4 441	5 435	2 080	1 374	5 551	369 261
Beckmans Designhögskola	28 097				2 693	159			30 949
Dans- och cirkushögskolan	51 959	1 235	427	1 266	3 396	221			58 504
Konstfack	143 199	1 235	771	3 035	2 507	516	660	690	152 613
Kungl. Konsthögskolan	58 956	1 235	8	1 405	241	269			62 114
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	118 592	24 823	765	3 893	3 661	453	301	60	152 548
Operahögskolan i Stockholm	17 288	1 235	82	471	2 213	46			21 335
Stockholms dramatiska högskola	111 396	2 920		4 392	4 768	450		309	124 235
Ersta Sköndal högskola	72 332			3 673	14 025	267		24 870	115 167
Gammelkroppa skogsskola	2 318			86	1 159			7 624	11 187
Johannelunds teologiska högskola	2 599				3 694	1		65	6 359
Newmaninstitutet	3 685			2 162	1 908	35			7 790
Röda Korsets Högskola	56 245				391			5 337	61 973
Sophiahemmet Högskola	45 867			4 016	3 423			19 611	72 917
Stockholms Musikpedagogiska Institut	11 033			1 551		17	325	690	13 616
Teologiska Högskolan Stockholm	7 415			3 283	6 835	153	215		17 901
Örebro Teologiska Högskola	3 422			827	7 621		15	122	12 007
Ericastiftelsen	6 786			485		16		235	7 522
Totalt	21 387 680	981 224	214 547	1 036 595	774 959	134 109	86 514	1 271 036	25 886 664

*) För enskilda utbildningsanordnare disponeras anslagen av Kammarkollegiet och är därför i teknisk mening inte anslag utan bidrag. För att möjliggöra totalsammanställningar väljer Universitetskanslersämbetet att ändå gruppera dessa medel bland anslag.

**) Avser ersättning för klinisk utbildning samt särskilda åtaganden för universitet och högskolor.

***) Avser finansiella intäkter inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå enl. uppdrag i regleringsbrev. Finansiella intäkter från uppdragsverksamheten ingår under posterna beställd utbildning samt uppdragsutbildning.

KVALITETSDEKLARATION

Universitetskanslersämbetet har av regering och riksdag ålagts ett ansvar för nationell uppföljning och analys av frågor som rör universitet och högskolor. Universitetskanslersämbetet övertog 1 januari 2013 Högskoleverkets statistikansvar och är sedan dess statistikansvarig myndighet för högskoleväsendet. Detta enligt en till lagen om den officiella statistiken (2001:99) anslutande förordning (2001:100).

Enligt nämnda förordning ska den officiella statistiken dokumenteras, kvalitetsdeklareras och hållas allmänt tillgänglig enligt föreskrifter som Statistiska centralbyrån (SCB) meddelar.

Källorna till Universitetskanslersämbetets uppföljning av högskoleväsendet är uppgifter från universitets- och högskoleregistret och registret över högskolans personal vid SCB, samt universitetens och högskolornas årsredovisningar. Ekonomiska uppgifter samlas in av Universitetskanslersämbetet direkt från lärosätena. Vissa uppgifter har inhämtats från Centrala studiestödsnämnden och SCB:s forskningsstatistik.

Studerandedata till universitets- och högskoleregistret hämtas huvudsakligen från det lokala studiedokumentationssystemet Ladok. Uppgifterna till registret över hög-

skolans personal rapporterar de statliga lärosätena via sina lönesystem till SCB:s konjunkturlönestatistik. De enskilda utbildningsanordnarna har lämnat uppgifter till SCB som motsvarar uppgifterna från de statliga lärosätena. De uppgifter som hämtats från universitet- och högskoleregistret samt registret över högskolans personal har kvalitetsdeklarats i primärpublikationerna. SCB och Universitetskanslersämbetet gör bedömningen att uppgifterna håller hög kvalitet.

Enligt lagen om den officiella statistiken ska individbaserad officiell statistik vara konsupplad när inte särskilda skäl talar däremot. Så har också skett i största möjliga utsträckning i denna rapport.

När det gäller den ekonomiska statistiken överensstämmer resultaträkningarna med lärosätenas fastställda resultaträkningar. Uppgifterna avseende finansiering har sammanställts från lärosätenas internredovisningar. Även dessa uppgifter överensstämmer i summeringarna med lärosätenas resultaträkningar. En manual för insamlingen och definitioner av finansiärskategorierna har utarbetats tillsammans med en referensgrupp. Samtliga ekonomiska uppgifter bedöms av Universitetskanslersämbetet vara av hög kvalitet.

Universitetskanslersämbetet är en myndighet för frågor som rör universitet och högskolor och ansvarar för statistik om högskoleväsendet. Ämbetet arbetar med kvalitetssäkring av högskoleutbildning, uppföljning och granskning av effektivitet, juridisk tillsyn samt chefsutveckling inom högskolan.

Läs mer på vår webbplats uk-ambetet.se.

**UNIVERSITETS-
KANSLERSÄMBETET**